

Terapii Marii Montessori

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.
Człowiek – najlepsza inwestycja.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: percepcja wzrokowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Akcja Lupa.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenia dla uczniów z osłabioną percepcją wzrokową i niechęcią do czytania (wiek: 9–11 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - wspomaganie analizy wzrokowej,
 - kształtowanie uwagi, koncentracji, spostrzegawczości,
 - kształtowanie umiejętności czytania ze zrozumieniem.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** karteczki wypełnione tekstem napisanym bardzo drobnym drukiem, lupy.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczniowie otrzymują w kolejnych rozdaniach karteczki z napisanym drobną czcionką zdaniem. W tekstach występują tzw. literówki: w wyrazach budujących zdania brakuje liter lub jest ich nadmiar. Każdy z uczestników ma też do dyspozycji lupę i białą kartkę. Natychmiast po rozdaniu karteczek ze zdaniem zostaje ona całkowicie zakryta czystym arkuszem papieru, aby szczególnie pilni detektywi jej nie przeczytali, zanim pozostali zdążą cokolwiek zrobić. Prowadzący daje sygnał startu. Zdanie numer jeden musi zostać dokładnie zbadane pod względem błędów. Kto uważa, że jako pierwszy wszystkie te błędy odnalazł, zgłasza się. Jeżeli ma rację i ponadto potrafi odpowiedzieć na pytanie dotyczące treści analizowanego zdania, otrzymuje za to prawidłowe rozwiązanie jeden punkt. Jeśli jednak pomylił się albo coś przeoczył, wtedy przy analizie drugiego podanego zdania może je tylko sprawdzić sam dla siebie – nie wolno mu się już zgłaszać do odpowiedzi. Może to zrobić dopiero przy następnym zdaniu. Wygrywa osoba, która otrzyma najwięcej punktów. Otrzymuje ona medal WZOROWEGO DETEKTYWA.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń czyta i rozumie teksty przeznaczone dla dzieci na I etapie edukacyjnym i wyciąga z nich wnioski.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Szubert.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: percepcja wzrokowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Aparat fotograficzny.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów mających problemy z poprawną pisownią (wiek 9–11 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - wspomaganie pamięci wzrokowej,
 - kształtowanie umiejętności współpracy w grupie,
 - kształtowanie zaufania do drugiej osoby, poczucia bezpieczeństwa.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** napisy z wyrazami, w których występuje trudność ortograficzna, plansza punktacji, kartki papieru, długopisy, aparat fotograficzny.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczestnicy dobierają się parami i ustalają między sobą, kto z nich będzie osobą A, a kto B. B zamyka oczy. A kładzie swoją rękę na plecach B i ostrożnie popycha go po pomieszczeniu. A wybiera któryś z wyrazów wyeksponowanych na ścianie, ostrożnie kieruje głowę B i dotyka lekko palcem wskazującym w czoło. B otwiera oczy, przygląda się wyrazowi, starając się go zapamiętać i mówi głośno „klik”. Potem B znowu zamyka oczy i pozwala, by A dalej prowadził go po całym pomieszczeniu. Po zrobieniu maksymalnie pięciu „zdjęć” A i B siadają do stolika. B zapisuje zapamiętane wyrazy na kartce i konfrontuje to, co napisał z wyrazami, które wiszą na ścianach. Następuje korekta ewentualnych błędów, podliczenie punktów, zapisanie ich na planszy punktacji i zmiana ról. Po wykonaniu przez wszystkich ćwiczenia następuje podliczenie zebranych punktów, wyłonienie „fotografa dnia”. „Fotografowi dnia” wykonane zostaje pamiątkowe zdjęcie przy planszy punktacji. Zdjęcia wywiesza się w widocznym miejscu w klasie.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń pisze czytelnie i estetycznie, dba o poprawność ortograficzną oraz interpunkcyjną.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Warto przeprowadzić zajęcie w sali gimnastycznej.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Thorsten Bohner, *Zabawy ułatwiające nawiązywanie kontaktów*, Jedność, Kielce 2002.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Szubert.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. Tytuł ćwiczenia: *Architekt.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie skierowane jest do dzieci w wieku 5–10 lat, które mają trudności w posługiwaniu się przyborami (prowadzimy je z grupą lub całą klasą).

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnianie drobnych ruchów ręki,
- utrwalanie rozpoznawania figur geometrycznych,
- wyzwalanie aktywności twórczej,
- doskonalenie orientacji przestrzennej.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: kartki papieru z narysowanymi figurami geometrycznymi o różnej wielkości, nożyczki, klej, metalowe matryce.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Dajemy dziecku kartkę, na której narysowane są figury geometryczne i prosimy, aby je nazwał.
- Następnie prosimy dziecko, aby wycięło figury geometryczne narysowane na kartce.
- Dziecko z wyciętych elementów układa swój wymarzony pokój.
- Inną wersją ćwiczenia może być „budowanie” z wyciętych elementów miasta.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń klasyfikuje obiekty: tworzy kolekcje, np. zwierzęta, zabawki, rzeczy do ubrania.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Uczeń może samodzielnie narysować figury geometryczne albo posłużyć się szablonami, np. METALOWYMI MATRYCAMI z materiałów Montessori. Obrysowuje potrzebne elementy, wypełnia kolorem, a następnie wycina i tworzy swój projekt.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenia własne nauczyciela.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Lucyna Sójka.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: analiza wzrokowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Bank wyrazów.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla dzieci mających trudności z koncentracją uwagi (wiek rozwojowy dziecka: 8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie koncentracji uwagi,
 - ćwiczenie umiejętności sprawnego dobierania przymiotnika określającego dany rzeczownik.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** 3 etykiety z wypisanymi rzeczownikami określającymi dary jesieni: 1. liść, 2. kasztan, 3. orzech; kilkanaście etykiet z wypisanymi przymiotnikami określającymi powyższe rzeczowniki i nie tylko, np.: twardy, słodki, mały, ciężki, wesoły, kolorowy, żółty, grzeczny, miły, okrągły itp.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Dzieci siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel kładzie etykiety z nazwami trzech rzeczowników na środku, a wokół rozkłada etykiety z przymiotnikami odwróconymi napisami do spodu.
 - Każde z dzieci losuje po kolei etykietę, czyta na głos wylosowany przymiotnik i mówi, który rzeczownik może on określać.
 - Po wskazaniu rzeczownika kładzie etykietę przy nazwie liścia, kasztana, orzecha lub odkłada na bok, jeśli określenie nie pasuje do żadnego z nich.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** w zakresie umiejętności czytania i pisania – *uczeń rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Adaszkiewicz.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie dla uczniów klasy III integracyjnej

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Bawimy się, utrwalając poznane części mowy.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla całej klasy (wiek: 8–9 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - utrwalenie poznanych części mowy,
 - doskonalenie umiejętności koncentracji na wykonywanej czynności,
 - dbałość o ład i harmonię, porządek i ciszę,
 - doskonalenie nawyku uważnego słuchania,
 - rozwijanie poczucia samodzielności i niezależności; integracja zespołu.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** szarfy w czterech kolorach, tablica z legendą, np. szarfa czerwona – rzeczownik, szarfa zielona – czasownik, szarfa żółta – przymiotnik, szarfa niebieska – liczebnik; 50 kartek z wypisanymi częściami mowy, np. *biega, słońce, ładny, trzy*.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci przenoszą swoje krzeselka (wg metody Montessori) i ustawiają je, tworząc okrąg (jedno krzeselko dostawiają wolne). Siadają na nich. Każdy uczeń otrzymuje od prowadzącego kolorową szarfę. Od tej pory każdy z nich jest, np.: rzeczownikiem, czasownikiem, przymiotnikiem, liczebnikiem. W grupie dwudziestoosobowej będzie pięcioro dzieci z czerwonymi szarfami (rzeczowniki), pięcioro dzieci z zielonymi szarfami (czasownik), pięcioro dzieci z żółtymi szarfami (przymiotniki), pięcioro dzieci z niebieskimi szarfami (liczebniki). Część zasadnicza zabawy – nauczyciel podnosi kartkę z wyrazem (np. ptak). Dzieci, które są rzeczownikami wstają i przesuwają się w prawo o jedno miejsce (czyli na następne krzeselko). Jeżeli na krzeselku obok siedzi koleżanka to należy stanąć przed jej krzeselkiem. Dziecko, przed którym stanie inne dziecko jest niejako „zablokowane” i czeka, aż osoba przed nim przesunie się w prawo. Gdy nauczyciel wyciągnie kartkę z danym wyrazem (np. wysoki), dzieci z szarfą żółtą (przymiotniki) wstają i przesuwają się. Wygrywa ta osoba, która jako pierwsza dotrze do swojego krzeselka z powrotem.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** uczeń *rozumie umowne znaczenie rekwizytu i umie posłużyć się nim w odgrywanej scenie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Kolorowe szarfy pomogą nauczycielowi w kontrolowaniu prawidłowego wykonania zadania przez dziecko. Wskazówka: legenda poszczególnych części mowy

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

i przyporządkowanych im kolorów powinna wisieć w klasie. Wyszukując w tekście odpowiednią część mowy, uczeń powinien zaznaczyć ją konkretnym kolorem.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Ewa Groenwald.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: umiejętność współpracy i koncentracji uwagi

1. Tytuł ćwiczenia: *Bezludna wyspa.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie dla grupy, dla dzieci wycofanych, nieśmiałych, mających problemy w nawiązywaniu kontaktów z rówieśnikami (wiek rozwojowy: 6–10 lat).

3. Cele ćwiczenia:

Uczeń:

- współdziała w zespole, nawiązuje pozytywne relacje z rówieśnikami,
- umiejętnie podejmuje szybkie decyzje, analizuje sytuacje i wyciąga wnioski.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: stołki, pufy, ławeczki gimnastyczne.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Dzieci są ustawione w rozsypce. Przy akompaniamencie spokojnej muzyki naśladują ludzi pływających w morskich głębinach. Na sygnał nauczyciela – „statek” – łączą się w pary, trójki, czwórki i wspólnie pływają po morzu. Sygnał „nurek” informuje o powrocie do samotnego pływania i nurkowania w wodzie. Dopiero kolejny sygnał „statek” pozwala na ponowne łączenie się w pary, trójki....
- Uczniowie improwizują ruchem przyjscie na plażę: część dzieci buduje zamki z piasku, część opala się, część kąpie się w morzu itd. Na hasło „fala” wszyscy wskakują na stołki, pufy lub ławki, tak by fala nie zmyła ich do morza. Po chwili – na hasło „odpływ” – wszystko wraca do normy.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*

7. Obszar podstawy programowej: *edukacja społeczna – uczeń współpracuje z innymi w zabawie, nauce szkolnej i sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, domu i na ulicy.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Marta Kościańska-Bury.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Bingo wyrazowe.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla grupy dzieci z problemami koncentracji uwagi (wiek rozwojowy: 6–10 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie techniki czytania,
 - wdrażanie do przestrzegania reguł zabawy,
 - doskonalenie umiejętności koncentrowania się na zadaniu.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki z napisanymi wyrazami dla każdego dziecka, wyrazy na paskach.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Nauczyciel rozdaje dzieciom kartki z napisanymi wyrazami i prosi, aby każde przeczytało swój zestaw.
 - Prowadzący czyta wyraz, a uczestnicy szukają go na swojej kartce. Kto pierwszy powie BINGO, otrzymuje kartkę z napisem i zakrywa nim swój wyraz.
 - Nauczyciel czyta dalsze wyrazy.
 - Zabawa toczy się do momentu, gdy któreś dziecko będzie miało zakryte wszystkie wyrazy na swojej planszy.
 - W różnych wariantach dobieramy: wyrazy krótsze (dla dzieci słabiej czytających), wyrazy tematycznie związane ze sobą, wyrazy z trudnościami ortograficznymi itp.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Lucyna Sójka.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową

1. Tytuł ćwiczenia: *Brakujące litery.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie przeznaczone jest do zajęć indywidualnych z uczniami z wadą wzroku lub uczniami z niepełnosprawnością poznawczą (wiek: 7–8 lat).

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnianie percepcji wzrokowej na materiale literowym,
- ćwiczenie uwagi oraz koncentracji,
- poprawne wyróżnianie liter w wyrazach.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

- kartoniki z literami: **p, b, g, d**,
- kartoniki z wyrazami, w których brakuje wyżej wymienionych liter, np.

d o m	. o m
-------	-------

5. Przebieg ćwiczenia: Dziecko otrzymuje kartoniki z literami: **p, b, g, d** (po kilka z każdą literą). Na początku musi je starannie posegregować (w wersji łatwiejszej litery mogą być umieszczone na kartonikach różniących się dodatkowo kolorem). Następnie dziecko otrzymuje podwójne kartoniki z wyrazami zawierającymi wymienione litery. Z jednej strony kartonika jest cały wyraz, a obok – ten sam wyraz, tylko z brakującą literą. Dziecko ma za zadanie prawidłowo go uzupełnić. Dziecko może samo dokonać kontroli błędu. Na dalszym etapie można zająć się innymi literami, a w wyrazach może brakować dwóch lub więcej liter.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Agnieszka Kaszubska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie dla dzieci niepełnosprawnych ruchowo

1. Tytuł ćwiczenia: *Budujemy dom.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla grupy uczniów z zaburzoną koncentracją uwagi, mających problemy z opanowaniem materiału matematycznego (wiek: 8–9 lat).

3. Cele ćwiczenia:

- doskonalenie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
- doskonalenie umiejętności koncentrowania się na wykonywanej czynności,
- rozwijanie poczucia samodzielności i niezależności,
- kształtowanie poczucia estetyki.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: zestaw klocków Lego, liczydła, notesik, długopis, kosz z grochem.

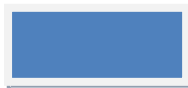
5. Przebieg ćwiczenia: Nauczyciel czyta dzieciom baśń Andersena *Calineczka*. Można wybrać inną wersję (skróconą) lub wymyślić własną. Dla naszego bohatera potrzebny będzie dom. Ponieważ nie mamy materiałów do budowy domu, musimy zwrócić się o pomoc do dobrej wróżki. Wróżka będzie nam dawała materiały do budowy domu (klocki), ale my musimy dać jej za każdy klocek tyle ziarenek grochu, ile sobie zażyczy. Wróżka prezentuje klocki:

Za

należy dać jedno ziarenko.

Za

należy dać dwa ziarenka.

Za

należy dać trzy ziarenka.

Dzieci, dokonując zamiany ziarenek grochu na klocki, wykonują obliczenia matematyczne. Budują dom – może to być kącik, ławeczka, jedna ściana. Następnie, po odpowiednim poleceniu nauczyciela, przeliczają, ile ziarenek grochu musieli stracić na swoją budowę.

Uwaga! Aby dzieci nie zapomniały wartości danego klocka, mają przed sobą wzór klocków z przyklejonymi liczbami.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń układa obiekty w serie rosnące i malejące, numeruje je, wybiera obiekt w takiej serii, określa następne i poprzednie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Ćwiczenie można wykonać w nieco inny sposób, np. polecić dzieciom zbudowanie domu lub innej figury, którą można utworzyć za 30 groszków.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Pomysł własny, który stosuję od kilku lat.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Groenwald.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: motywacja do nauki matematyki i aktywności, wspomaganie rozwoju manualnego

1. Tytuł ćwiczenia: *Budujemy wieże matematyczne.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie: Dla grupy uczniów z zaburzeniami grafomotorycznymi i słabą motywacją do nauki matematyki (wiek: 7–9 lat).

3. Cele ćwiczenia:

- kształcenie umiejętności w zakresie kombinatoryki matematycznej,
- utrwalenie rachunku pamięciowego,
- doskonalenie pamięci wzrokowej i spostrzegawczości,
- wprowadzenie ćwiczeń mobilizujących do samodzielnego rozwiązywania problemów matematycznych,
- usprawnianie grafomotoryki.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: tradycyjne klocki drewniane o pięciu różnych kształtach i kolorach.

5. Przebieg ćwiczenia:

- 1) Na dywanie leżą drewniane klocki – dzieci swobodnie je oglądają, manipulują nimi, oceniają ich wielkość, kształt i kolor (nawiązanie do figur geometrycznych).
- 2) Nauczyciel poleca wybrać z zestawu po jednym klocku każdego rodzaju (według kształtu). Uczniowie wybierają i sprawdzają czy, każdy kolejny klocek różni się od poprzedniego.
- 3) Uczniowie układają dowolną wieżę i porównują ją z wieżą kolegów.
- 4) Nauczyciel proponuje, aby każdemu klockowi przypisać wartość liczbową, np. trójkąty – 1 punkt, sześciany – 2 punkty, prostokąty – 3 punkty itd.
- 5) Uczniowie nakleją na swoje klocki odpowiednie cyferki – w ten sposób każdy uczeń tworzy wzór, według którego będzie budował kolejne wieże.
- 6) Obliczanie wartości wież matematycznych:

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

A. Podlicz wartości oznaczonej wieży (przy 5 klockach wynosi ona 15 punktów).

Uwaga! Uczniowie dochodzą do wniosku, że wartość liczbowa nie zmienia się, mimo że zmienia się kolejność ułożonych klocków.

B. Zabierz ze swojej wieży trójkąt i prostokąt – jaką wartość ma teraz twoja wieża?

C. Ułóż wieżę o wartości 12 punktów.

D. Dołóż do swojej wieży sześciąt – jaką wartość ma teraz twoja wieża?

E. Uczniowie bawią się w „projektowanie” wież dla swoich kolegów, którzy następnie muszą podliczyć ich wartość.

Uwaga! Podczas ćwiczeń uczniowie powinni dojść do wniosku, że wieżę o tej samej wartości można ułożyć z różnych klocków (np. $3 + 2 + 1 = 6$ i $3 + 3 = 6$).

7) Na zakończenie uczniowie budują dowolne wieże z klocków.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń wyznacza sumy (dodaje) i różnice (odejmuje), manipulując obiektami lub rachując na zbiorach zastępczych, np. na palcach, sprawnie dodaje i odejmuje w zakresie 10, poprawnie zapisuje te działania.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: W zależności od wieku i zaawansowania grupy można wprowadzić więcej rodzajów klocków oraz zwiększyć ich wartość liczbową, np. odpowiednio: 10 punktów, 20 punktów, 30 punktów, itd.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Liliana Majchrzak.

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koordynację psychoruchową oraz czynności samoobsługowe

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Chcę być samodzielny* (wiązanie sznurowadeł i kokard przy użyciu ramki z materiałów M. Montessori).
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest adresowane do dzieci nawet dziewięcioletnich, które do tej pory nie potrafią wiązać sznurowadeł i kokard.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie koordynacji i koncentracji,
 - rozwijanie poczucia samodzielności i niezależności,
 - wdrażanie do dbałości o własną osobę,
 - wykorzystanie umiejętności w życiu.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:**
 - ramka do wiązania kokardek,
 - buty ze sznurowadłami.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel zaprasza dziecko do stolika. Bierze z półki ramkę do wiązania kokardek, niesie ją oburącz i kładzie przed dzieckiem, zajmując miejsce z jego lewej strony. Zaznajamia dziecko z ramką, mówiąc, co ona przedstawia i do czego służy. Kokardki są zawiązane, dlatego, aby przejść do zadania, trzeba je rozwiązać. Na prośbę nauczyciela uczeń pociąga za niezawiązane końce tasiemki, posługując się kciukami i drugimi palcami obu rąk. W efekcie końcowym rozwiązane zostają uprzednio zawiązane kokardki. Nauczyciel demonstracyjnie umieszcza dwie poły ramki oraz prosi ucznia, aby położył na nich prosto tasiemki – białą i czerwoną. Następnym zadaniem ucznia jest skrzyżowanie ich i położenie wzdłuż prawej i lewej poły. Kolejnym etapem jest umieszczenie czerwonej tasiemki nad białą i w chwili trzymania białej – wepchnięcie jej pod czerwoną i pociągnięcie końców obu tasiemek. Nauczyciel zaprasza dziecko do wykonania tych czynności przy pozostałych tasiemkach umieszczonych w ramce. W tym momencie, przy powtarzaniu czynności, widoczne jest zadowolenie ucznia, który cieszy się z poprawności wykonania działania. Następuje drugi etap ćwiczenia. Nauczyciel demonstracyjnie chwyta białą tasiemkę jedną ręką i formuje z niej pętelkę, okręcając ją na kciuku. Trzymając białą pętelkę jedną ręką, chwyta czerwoną tasiemkę drugą ręką i umieszcza nad białą pętelką, przeprowadzając ją pod spodem (jakby w oczku). Na końcu pociąga tasiemki tak, aby obie były sobie równe i tworzy kokardę. Nauczyciel gestem dłoni zaprasza ucznia do wykonania tej części zadania. Jest to bardzo trudna czynność, dlatego dziecko może ją wykonywać tyle razy, ile tylko zechce. Wyżej wymienione czynności mogą być wykonane na sznurowadłach przy obuwiu dziecięcym.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

7. **Obszar podstawy programowej:** uczeń *nazywa zjawiska atmosferyczne dla poszczególnych pór roku, podejmuje rozsądne decyzje i nie naraża się na niebezpieczeństwo wynikające z pogody.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Zaproponowane ćwiczenie powinno być przeprowadzone w relacji nauczyciel – uczeń. Jest to trudne ćwiczenie, którego efekt w postaci wiązania sznurowadeł i kokard jest bardzo pożądany nawet w trzeciej klasie. Obecnie rodzice wyręczają dzieci z tej umiejętności, kupując obuwie na rzepy, natomiast oddziały przedszkolne nie zawsze są konsekwentne w opanowaniu przez przedszkolaka tej kompetencji. Warto na to zwrócić uwagę nawet w trzeciej klasie.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** materiały metodyczno-merytoryczne do zajęć praktycznych opracowane przez panią M. Żółtak.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Jęsiak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie dla uczniów z zaburzeniami zachowania

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Chmura gradowa.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla uczniów z zaburzeniami zachowania (wiek: 6–9 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie orientacji w budowie własnego ciała, orientacji przestrzennej i kierunkowej poprzez zabawy i ćwiczenia z wykorzystaniem metody ruchu rozwijającego W. Sherborne,
 - kształtowanie umiejętności budowania wzajemnych relacji w grupie.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** chusta animacyjna.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - I etap: Uczniowie trzymają chustę animacyjną za brzegi.
 - II etap: Unoszą ją wysoko.
 - III etap: Uczniowie podrzucają chustę na hasło nauczyciela (Nadciąga chmura gradowa) i cofają się trzy kroki.
 - IV etap: Uczniowie obserwują, w którym kierunku porusza się „chmura”.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń uczestniczy w zajęciach rozwijających sprawność fizyczną, zgodnie z regułami; bierze udział w zabawach, minigrach i grach terenowych, zawodach sportowych, respektując reguły i podporządkowując się decyzjom sędziego.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** ćwiczenie nawiązujące do metod ruchu rozwijającego W. Sherborne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Miska-Mazgajczyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność współpracy

1. Tytuł ćwiczenia: *Chmurki.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dzieci w wieku 7–10 lat, będących w klasie z problemami w integracji

3. Cele ćwiczenia:

- uczenie współpracy w grupie,
- rozwijanie poczucia odpowiedzialności za pracę grupową,
- podniesienie stopnia integracji.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

- białe kartki,
- długopis.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Dzieci otrzymują białe kartki. Na kartkach obrysowują trzy razy swoją piąstkę. Następnie wydzierają każdą piąstkę osobno. Samorządnie wypowiadają się o tym, co przypominają im uzyskane kształty (chmurki, baloniki, baranki itp.).
- Zadania dla dzieci:
 - Na pierwszej chmurce napisz, jaką porę roku lubisz najbardziej.
 - Na drugiej chmurce napisz, dlaczego lubisz wybraną przez siebie porę roku.
 - Na trzeciej chmurce napisz, jaki jest twój ulubiony kolor.

Po wykonaniu zadania uczniowie wymieniają wybraną przez siebie porę roku, łączą się w grupy – pory roku: wiosna, lato, jesień, zima. Sprawdzamy, która grupa jest najliczniejsza, a więc najbardziej lubiana przez dzieci.

- Następnie dzieci odczytują z drugiej chmurki argumenty uzasadniające ich wybór danej pory roku i ustawiają się grupami w kolejności następowania pór roku. Każda grupa – wiosna, lato, jesień, zima tworzy jak najwięcej rymów do swojej nazwy i przedstawiciel wybrany przez członków grupy prezentuje je pozostałym dzieciom.
- Na koniec uczniowie odczytują nazwy wybranych kolorów i łączą się w nowe grupy – kolory. Każda grupa wypisuje jak największą liczbę nazw kwiatów w swoim kolorze i znów wybrane dziecko z grupy prezentuje je innym grupom, np. czerwony – tulipan, róża, goździk, mak...

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja społeczna; wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi – uczeń kończący kl. I: *współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych (...).

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.
9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.
10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Beata Kowalczyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające pamięć

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Chochliki.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci mających problem z koncentracją na zadaniu i pamięcią selektywną (wiek rozwojowy: 6 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie umiejętności uważnego obserwowania i zapamiętywania układu przedmiotów,
 - rozwijanie koncentracji uwagi,
 - doskonalenie percepcji wzrokowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** 6–10 przedmiotów dobrze znanych dziecku.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel układa przedmioty w określonym porządku. Jeden z uczniów odwraca się, a drugi zamienia miejscami najpierw dwa, a później więcej przedmiotów. Zadaniem odgadującego ucznia jest wskazanie, które przedmioty zmieniły swoje miejsce. Po każdym prawidłowym odgadnięciu uczniowie zamieniają się rolami.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna (p. 1b) – *uczeń układa obiekty, numeruje je, wybiera obiekt w takiej serii, określa następne i poprzednie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Uczniowie powinni pracować parami.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Lidia Józwicka-Wolska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: wspomaganie rozwoju manualnego przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. Tytuł ćwiczenia: *Ciastognioty.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dzieci z zaburzeniami grafomotorycznymi (wiek: 6 lat).

3. Cele ćwiczenia:

Uczeń:

- doskonalą rozwój manualny i motorykę małą,
- naśladując, tworzy własne dzieła,
- potrafi malować farbami.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: masa plastyczna (plastelina, modelina, ciasto), foremki, farby.

5. Przebieg ćwiczenia

- Nauczyciel formuje coś z masy (w zależności od pory roku bądź tematu lekcji) tak, aby było to widoczne dla dzieci – powoli omawia swój każdy ruch.
- Dzieci uważnie obserwują wykonywaną pracę i naśladując nauczyciela, tworzą własne dzieło.
- Po uformowaniu i stwardnieniu masy plastycznej dzieci malują ją farbami.
- Wszystkie wykonane prace dzieci kładą na stoliku.
- Wspólnie tworzą zbiory figur małych i dużych.
- Inną formą tego ćwiczenia jest wyciskanie foremkami różnych wzorów z ciasta (według własnych pomysłów i dowolnym wyborze foremki) i po stwardnieniu – malowanie ich farbami.
- Następnie dzieci segregują w zbiory figurki o podobnym kształcie (jeśli były to figury geometryczne, to dzieci muszą utworzyć np.: zbiór trójkątów, kwadratów, kół itp.).

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja plastyczna – poznawanie architektury, malarstwa i rzeźby; uczeń wykonuje proste rekwizyty i wykorzystuje je w małych formach teatralnych.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Mariola Schoeneberg.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Ciepłe, zimne.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenia dla klasy lub grupy dzieci z problemami koncentracji uwagi.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie koncentracji uwagi,
 - rozpoznawanie wyrazów przeciwstawnych,
 - doskonalenie sprawności manualnej,
 - rozwijanie zasobu słownictwa.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki z napisami dla każdego ucznia, klej, nożyczki.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Nauczyciel prosi uczniów o zamknięcie oczu. Opowiada historyjkę w taki sposób, aby uczniowie poczuli ciepło i zimno.
 - Następnie otrzymują 2 kartki. Na pierwszej są dwa napisy: *ciepłe, zimne* oraz inne wyrazy kojarzące się z nimi.
 - Dzieci wycinają wyrazy i nakleja na właściwej stronie kartki.
 - Nauczyciel weryfikuje poprawność wykonania zadania.
 - Można zastosować inne wyrazy przeciwstawne np. wielkie – małe, białe – czarne itp.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń klasyfikuje obiekty.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenia własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Lucyna Sójka.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenia wspomagające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Ciężki, lekki.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą w wieku 6–8 lat.
3. **Cele ćwiczenia:** rozwój percepcji palców, koordynacji wzrokowo-ruchowej, umiejętności określania ciężkości przedmiotów (lekki, ciężki).
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** misa z wodą, przedmioty o różnej ciężkości (moneta, kamień, muszelka, korek, pióro, wstążka).
5. **Przebieg ćwiczenia.** Dziecko zanurza delikatnie ręce w wodzie (raz prawą, raz lewą rękę) i niejako próbuje „złapać wodę”. Delikatnie brodząc rękoma w wodzie, określa, jaka ona jest oraz informuje o swoich odczuciach. Następnie wyciera ręce i bierze po dwa przedmioty, które wskazuje nauczyciel. Przykładowo: „Weź w jedną rękę kamyk, a w drugą piórko. Zamknij dłonie i spróbuj poczuć, co jest lekkie, otwórz dłonie i powiedz, co jest ciężkie, otwórz dłonie”, „Wrzuć lekki przedmiot do wody. Co się z nim dzieje? (pływa?, tonie?)”, „Weź do jednej ręki monetę, a do drugiej korek. Zamknij dłonie. Poczuć, co jest lekkie, otwórz dłoń i poczuć, co jest ciężkie, otwórz dłoń”, „Wrzuć lekki przedmiot do wody. Co się z nim dzieje? (pływa, tonie?)”, „Weź do ręki muszelkę, a do drugiej wstążkę, zamknij dłonie. Poczuć, co jest lekkie, otwórz dłoń i poczuć, co jest ciężkie, otwórz dłoń”, „Wrzuć ciężki przedmiot do wody. Co się z nim dzieje? (pływa, tonie?)”. Następnie dziecko wyciąga z wody po kolei wszystkie przedmioty i określa, które z nich są lekkie, a które ciężkie.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna; wspomaganie rozwoju umysłowego oraz kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych dzieci: w zakresie pomiaru (ciężaru) – uczeń *potrafi ważyć przedmioty, różnicuje przedmioty cięższe, lżejsze.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Jest to ćwiczenie na indywidualne zajęcia z uczniem.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Borowska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Cisza i hałas.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest skierowane do dzieci bez ograniczeń wiekowych (pozwala doskonalić ekspresję, uczy przestrzegania reguł podczas zabawy).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie wrażliwości zmysłowej,
 - ćwiczenie koncentracji,
 - doskonalenie ekspresji.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** niepotrzebne.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Nauczyciel prosi uczniów, aby usiedli w kole i zamknęli oczy.
 - Przez chwilę nasłuchują ciszy.
 - Następnie każde z nich musi wyobrazić sobie jakiś hałas.
 - Nauczyciel dotyka dziecko, które werbalnie przedstawia hałas, a potem milknie.
 - Prowadzący dotyka kolejne dzieci.
 - Ćwiczenie zamyka rozmowa na temat odczuć i wrażeń uczniów.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń uczestniczy w zabawie teatralnej, ilustruje mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub wymyślonego.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** *Psychologiczne gry i ćwiczenia grupowe* [oprac. Małgorzata Wiśniewska i Ewa Cassidy], Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 1991.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Lucyna Sójka.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Co na siebie włożę, gdy zimno na dworze?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla grupy, dla dzieci z niepełnosprawnością poznawczą w wieku 6–8 lat.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - poznawanie sensoryczne materiałów,
 - kształtowanie umiejętności dostosowania ubioru do pory roku,
 - wspomaganie rozwoju poznawczego.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** materiały (ciepłe tkaniny), kłębki wełny, ciepłe ubrania.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel pokazuje ilustrację: zima w lesie. Prosi dzieci, aby wymienić nazwy zwierząt, które nie zasypiają na zimę i muszą radzić sobie z zimnem. Dzieci, dotykając kawałków futerka, wymieniają znane sobie nazwy zwierząt leśnych niezasypiających na zimę i je wskazują na ilustracjach. Nauczyciel pyta dzieci, co nas chroni przed zimnem. Dzieci losowo wyciągają ciepłe ubrania. Nauczyciel inicjuje zabawę – **zimowy pokaz mody**. Zabawę kończy wspólna praca plastyczna z wykorzystaniem kawałków ciepłych tkanin wełny – polega ona na projektowaniu ciepłego ubrania dla narysowanej postaci (mogą być to wycięte postacie z gazet). Dzieci prezentują swoją pracę i ją omawiają.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń wie, o czym mówi osoba zapowiadająca pogodę w radiu i w telewizji, i stosuje się do podanych informacji o pogodzie, np. ubiera się odpowiednio do pogody.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** wykorzystanie piosenki „Zimowa moda”, ilustracje zwierząt leśnych.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anita Kiełbasińska.

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: pamięć i analiza słuchowa

1. Tytuł ćwiczenia: *Co słyszać wokół nas?*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla grupy uczniów z wadą słuchu lub słabą pamięcią słuchową oraz dla dzieci z zaburzoną koncentracją uwagi (wiek: 6–7 lat).

3. Cele ćwiczenia:

- różnicowanie dźwięków z otoczenia,
- rozwijanie pamięci słuchowej,
- rozwijanie zdolności do skupiania uwagi i koncentrowania się na usłyszanych dźwiękach,
- wdrażanie do korzystania z usłyszanych wiadomości,
- poznawanie dźwięków i nazw instrumentów perkusyjnych.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: instrumenty perkusyjne (np. trójkąt, dzwonki), różne przedmioty wydające dźwięk podczas manipulacji, parawan.

5. Przebieg ćwiczenia:

- 1) Przed przystąpieniem do ćwiczeń nauczyciel aranżuje takie sytuacje, w których uczniowie mają okazję wsłuchać się w rozmaite dźwięki. Sprzyjać temu może cisza na lekcji, spacer, przerwa lekcyjna itp. (uczniowie powinni także wsłuchiwać się w dźwięki otoczenia, mając zamknięte oczy). Dzieci opowiadają o tym, co usłyszały.
- 2) Nauczyciel za parawanem gromadzi przedmioty, które wydają różne dźwięki, manipuluje nimi i poleca dzieciom wsłuchać się w ich odgłosy, np.:
 - przewracanie kartek w książce,
 - przelewanie wody,
 - cięcie nożyczkami kartonu,
 - pisanie długopisem po kartce papieru,
 - przesypywanie kaszy,
 - pocieranie dłoni.

Uwaga! Ważne jest, aby inicjowane dźwięki miały różnorodną siłę natężenia – od głośnych i łatwych do identyfikacji, po ciche i trudne do uchwycenia. Dzieci różnicują odgłosy, mając oczy otwarte, jak i zamknięte. Następnie oceniają, kiedy lepiej słyszały.

3) Do kolejnego ćwiczenia potrzebne będą instrumenty perkusyjne (najlepiej dla każdego ucznia po jednym instrumencie z każdego rodzaju):

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- Dzieci swobodnie manipulują instrumentami, zapoznają się z ich dźwiękami i nazwami.
- Uczniowie kolejno wchodzi za parawan i grają na wybranym instrumencie – pozostali uczniowie odgadują nazwę instrumentu.
- Nauczyciel na oczach dzieci wygrywa rytm, dzieci go słuchają i odtwarzają.
- Następnym etapem będzie odtworzenie rytmu, który wykonany jest za parawanem (jest to trudniejsze ćwiczenie, ponieważ dzieci tylko słyszą, a nie widzą ruchu, jaki wykonuje nauczyciel).
- Kolejne rytmy tworzą same dzieci, grupa je odtwarza.

4) Zgadnij, kto gra na instrumencie?

- Dzieci siedzą w kole z jednakowymi instrumentami. Jedno dziecko wchodzi do środka koła i zakrywa oczy.
- Nauczyciel wskazuje dziecko, które wydaje pojedynczy dźwięk na swoim instrumencie.
- Gdy dziecko znajdujące się w kole odgadnie źródło dźwięku, następuje zmiana.
- Zabawa toczy się tak długo, aż każde dziecko wystąpi w roli osoby zgadującej i wyeliminowane zostaną pomyłki.

Uwaga! Początkowo grane dźwięki powinny być głośne i wyraziste, jednak w miarę trwania zabawy odgłosy powinny być coraz cichsze, aby zmobilizować dzieci do uważnego słuchania.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń gra na instrumentach perkusyjnych (proste rytmy i wzory rytmiczne) oraz melodycznych (proste melodie i akompaniamenty).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Podczas różnicowania elementów akustycznych z otoczenia można wykorzystać gotowe nagrania dźwięków, np. podwórko wiejskie, dworzec kolejowy, port, szum fal, lot samolotu itp. Im starsze dzieci, tym więcej dźwięków należy przygotować.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Edyta Gruszczyk-Kolczyńska i Edyta Zielińska, *Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze dla dzieci, które rozpoczynają naukę w szkole*, Edukacja Polska, 2009.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Liliana Majchrzak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Co słyszysz?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów o zaburzonej analizie i syntezie słuchowej (wiek rozwojowy 6–10 lat).
3. **Cele ćwiczenia:** uczeń rozpoznaje i różnicuje dźwięki, doskonali percepcję słuchową poprzez usprawnianie i synchronizację zdolności słuchowych, rozwija i doskonali własną wrażliwość akustyczną.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki papieru, 2 słoiki z wodą, klocki drewniane, ołówki, 2 puszki, dzwonki, mała piłeczka, parawan, piasek w puszcze.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Nauczyciel za parawanem wytwarza różne dźwięki, np.: szeleści kartką, przelewa wodę, stuka klockiem lub ołówkiem o podłogę, potrząsa puszką z piaskiem. Uczniowie rozpoznają te dźwięki.
 - Nauczyciel, zasłaniając usta kartką, wypowiada podobnie brzmiące sylaby, np.: bo-po, se-ze, szu-żu, ta-da itp. Wybrany uczeń powtarza sekwencje.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń *rozumie sens kodowania i dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Marta Kościańska-Bury.

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność radzenia sobie z frustracją

1. Tytuł ćwiczenia: *Co to jest złość?* (wyrażanie złości)

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla uczniów z zaburzeniami zachowania, o wysokim poziomie frustracji (wiek rozwojowy: 6–10 lat).

3. Cele ćwiczenia:

Uczeń:

- poznaje różne sposoby wyrażania złości,
- poznaje i uświadamia sobie skutki ujawnianej złości oraz sposoby radzenia sobie z nią,
- wie, że ma prawo do odczuwania złości,
- współpracuje w zespole i prawidłowo nawiązuje relacje z innymi.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: papier, pisaki.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Rundka wstępna: uczniowie siedzą w kręgu i po kolei określają swój nastrój nazwą koloru.
- Burza mózgów: każdy uczeń mówi, z czym kojarzy mu się złość.
- Rozmowa: uczniowie przypominają sobie sytuacje, w których z reguły odczuwają złość. W dyskusji nauczyciel uwzględnia następujące elementy: wygląd, intonacja głosu, mimika twarzy, a także charakterystyczne słownictwo osoby, która się złości, dobre i złe strony okazywania złości, sposoby radzenia sobie ze złością.
- Umiejętność przyjmowania krytyki – ćwiczenie końcowe: nauczyciel proponuje uczniom ćwiczenie, dzięki któremu będą mieli możliwość odreagowania złości wywołanej zachowaniami rówieśników. Zapisuje na tablicy formuły: „Chciałbym, abyś miał piękne i długie życie, ale denerwuje mnie, gdy ty...”, „Dziękuję, że mi to powiedziałeś, ale pozwól, że...”. Każdy uczeń zwraca się do kolegi z prawej strony z formułą pierwszą, kończąc zdanie. Kolega odpowiada mu, wykorzystując formułę drugą.
- Podsumowanie – omówienie ćwiczenia:
 - Czy sprawiało wam trudność krytykowanie kolegów?
 - Czy łatwiej było uzupełnić treść pierwszej formuły, czy wypowiedzieć drugą?
- Rundka końcowa: uczniowie uzupełniają kolejno treść następującego zdania: Na dzisiejszych zajęciach ważne dla mnie było...

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*

7. Obszar podstawy programowej: *edukacja społeczna – uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole w domu i na ulicy.*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- 8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
- 9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** nieznane.
- 10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Marta Kościańska-Bury.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: słuch, koncentracja na działaniu

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Co to za dźwięk?* (zabawa z wykorzystaniem odgłosów otoczenia)
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenia dla uczniów z wadą słuchu, uczniów nadpobudliwych (wiek rozwojowy: 5–8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozróżnianie dźwięków z otoczenia,
 - koncentracja na bodźcu słuchowym,
 - doskonalenie pamięci słuchowej,
 - kojarzenie dźwięku z obrazem,
 - doskonalenie koordynacji wzrokowo-słuchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** płyta CD z nagraniem odgłosów z otoczenia, obrazki przedstawiające usłyszane odgłosy, 2 papierowe lizaki ze słowami TAK i NIE, żetony (musi być ich tyle, ile jest odgłosów na płycie).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel zaprasza ucznia do zajęcia miejsca, które pozwoli na relaksację i zajmuje miejsce naprzeciw niego, po czym włącza magnetofon z nagraniem muzyki relaksacyjnej. W skupieniu zainteresowani wsłuchują się w nagranie (przez minutę), którego celem jest wyciszenie zbędnych emocji. Następnie prosi ucznia o przejrzenie obrazków, które za chwilę zostaną wykorzystane podczas wsłuchiwania się w dźwięki otoczenia odtwarzane z płyty CD. Zachęca go do nazwania poszczególnych obrazków. Nauczyciel zaznajamia ucznia z zasadami gry: zadaniem ucznia jest podniesienie ilustracji, przedstawiającej usłyszany odgłos (las, szkoła, ulica, morze, dzwonek, pralka, odkurzacz, śpiew ptaka itp.). Uczeń zdobywa punkt (żeton) tylko wtedy, gdy nauczyciel przy pomocy lizaka ze słowem TAK potwierdzi prawidłową odpowiedź ucznia. Podczas zabawy można zauważyć zainteresowanie dziecka oraz koncentrację na usłyszonym dźwięku. Dodatkowe emocje wzbudzają zdobywane w zabawie punkty, które motywują do działania.
Inne wersje ćwiczenia: W zabawie uczestniczy 2 lub 3 zawodników – wpływa to na wyostrenie aktywności i percepcji słuchowej.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania trudności.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń wie, że muzykę można zapisać i odczytać.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:**
 - Do realizacji ćwiczenia zalecane jest miejsce, w którym można się wyciszyć, zrelaksować.
 - Powinna panować względna cisza, miła atmosfera.
 - Można też wykorzystać środki zapachowe.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie nauczyciela.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Anna Jęsiak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: rozwój manualny

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Co to za materiał?* (na podstawie materiału Marii Montessori – pudełko z tekstyliami)
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Adresatami ćwiczenia są uczniowie z wadą wzroku w wieku rozwojowym 5–10 lat.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozpoznawanie dotykiem struktury materiałów,
 - doskonalenie zmysłu dotyku,
 - zaznajomienie uczniów z nazwami różnych materiałów tekstylnych,
 - rozwijanie umiejętności rozróżniania gładkości oraz grubości,
 - doskonalenie staranności wykonywania zadań,
 - kształtowanie umiejętności wykorzystania zdobytej wiedzy w życiu.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** pudełko tekstyliów o skrajnych fakturach, różne rodzaje tkanin jednakowej wielkości – występujące podwójnie (parowanie).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel prosi ucznia o rozłożenie podkładki na wybranym przez siebie stoliku, a także o przyniesienie pudełka tekstyliów. Następnie, siedząc z jego lewej strony, wybiera z pudełka dwa kawałki materiałów o skrajnej grubości i pokazuje, jak dotykać tkaninę. Prosi ucznia o to, by sam sprawdził za pomocą dotyku, czym różnią się wybrane kawałki od siebie. Nauczyciel określa strukturę tekstyliów przy pomocy słów: *szorstki, gładki, cienki, gruby, prążkowany*. Zachęca ucznia do samodzielnego losowego wybrania kawałków i obserwując go, wsłuchuje się w wypowiedziane przez niego określenia. Następnie nauczyciel dobiera kolejne kawałki materiału i prosi o dobór ich w pary o zbliżonej strukturze. Uczeń używa słów *gładki, szorstki, cienki, gruby, miły w dotyku*. Widząc zadowolenie u ucznia, można dokładać poszczególne kawałki z pudełka tekstyliów.
Inne wersje ćwiczenia:
 - A. Uczeń grupuje tkaniny, np. wg kryteriów pór roku (na lato na zimę), wskazuje te, które nadają się do uszycia różnych rzeczy (sukienka, zasłonka, fartuszek itp.).
 - B. Uczeń może też nałożyć na oczy opaskę i powtórzyć ćwiczenie.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń nazywa zjawiska atmosferyczne dla poszczególnych pór roku, podejmuje rozsądne decyzje i nie naraża się na niebezpieczeństwa wynikające z pogody.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:**
 - Zadanie wykonywane jest podczas zajęć wyrównawczych.
 - Miejscem realizacji ćwiczenia jest wybrane przez dziecko miejsce w sali lekcyjnej.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: materiały metodyczno-merytoryczne do zajęć praktycznych opracowane przez M. Żółtak do celów realizacji projektu.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Anna Jęsiak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające: koncentrację uwagi, pamięć, analizę słuchową, analizę wzrokową, umiejętność podejmowania decyzji, motywację do nauki i aktywności, terapię Montessori

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Co wydaje taki dźwięk?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów 7-letnich z zaburzoną koncentracją i nadpobudliwych.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - usprawnianie percepcji wzrokowej i słuchowej,
 - ćwiczenie koncentracji uwagi,
 - motywowanie do systematycznej pracy i ćwiczeń.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** opaski na oczy, pojemnik z kasztanami, dzwoneczek, dwie sztywne kartki papieru, pojemnik z wodą i naczynie do nabierania wody.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Dzieci oglądają zgromadzone przedmioty i wsłuchują się w dźwięki, jakie wydają, gdy się ich używa.
 - Dzieci siadają w kręgu, nakładają na oczy opaski i w skupieniu słuchają. Mają rozpoznać i powiedzieć, co robi nauczyciel z przedmiotami. Przykładowo: przelewa wodę, grzechocze kasztanami, rozdziera papier, delikatnie dzwoni dzwoneczkiem.
 - Dzieci ściągają opaski – następuje omówienie ćwiczenia.
 - Zadanie można powtórzyć, uwzględniając możliwość zamiany ról – rolę nauczyciela przejmuje jeden z uczestników ćwiczenia.
 - Po skończonej zabawie grupa odkłada na miejsce zgromadzone materiały.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna – wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi; *uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Podobne ćwiczenia można organizować z instrumentami muzycznymi. Dzieci oglądają instrumenty i wsłuchują się w dźwięki, jakie one wydają. Potem odgadują, na jakim instrumencie grał nauczyciel – łączą usłyszany dźwięk z nazwą wcześniej oglądanego instrumentu.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** inspiracja – Edyta Gruszczyk-Kolczyńska.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Justyna Demczyszak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające wyrażanie emocji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Czarodziejska piłeczka.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z zaburzeniami zachowania (wiek rozwojowy: 6 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - integracja grupy,
 - zróżnicowanie ludzkich emocji i zachowań.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** miękka piłeczka, lustro.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siadają w kręgu i przekazują sobie piłeczkę. Nauczyciel prosi, aby wyobrazili sobie, że jest ona, np.:
 - bardzo lekka,
 - brzydko pachnie (cuchnie),
 - jest lepka, ciągliwa,
 - parzy itp.Następnie nauczyciel prosi, aby dzieci kolejno przekazywały sobie piłkę, ale muszą one jednocześnie za pomocą min, gestów pokazać, jaka ona jest. Dziecko, które odgadnie jej cechy (właściwie odczyta mowę ciała), odbiera piłkę i przekazuje ją koledze, który również musi ją scharakteryzować miną lub gestem, ale nie może powtórzyć tej cechy, którą przed chwilą demonstrował kolega. Na zakończenie dzieci rozmawiają, która mina była najładniejsza i najbardziej przyjemna. Następnie stoją przed lustrem i robią same ładne miny – zostają aktorami.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna – uczeń *potrafi odróżnić, co jest dobre, a co złe w kontaktach z rówieśnikami i dorosłymi.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Jóźwik D., Szymonek R., *Baw się i ucz z nami. Scenariusze zajęć dramatycznych dla szkoły podstawowej*, MAC, Kielce 2000.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewelina Lasota.

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokowo-ruchową

1. **Tytuły ćwiczeń:** *Czarodziejski stolik i Mozaika z figur geometrycznych.*
2. **Dla kogo są zalecane ćwiczenia?** Dla dzieci z problemami rozwojowymi, zaburzeniami analizy i syntezy wzrokowej (wiek rozwojowy 6–8 lat).
3. **Cele ćwiczeń:**
Uczeń:
 - analizuje wzór i odtwarza go z posiadanych figur,
 - prawidłowo wyodrębnia i nazywa figury geometryczne,
 - prawidłowo spostrzega położenie figur geometrycznych i innych przedmiotów w przestrzeni.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczeń:** 6 przedmiotów różnej wielkości i kształtów, duża chustka, 2 komplety figur geometrycznych.
5. **Przebieg ćwiczeń:**
 - Dzieci gromadzą się wokół stolika nakrytego chustą, pod którą znajdują się różne przedmioty (około 6). Nauczyciel odkrywa na chwilę chustkę tak, by dzieci mogły zapamiętać nazwy przedmiotów i ich kolejność. Po ponownym zakryciu chustą wybrane dziecko próbuje odtworzyć werbalnie kolejność i nazwy zakrytych przedmiotów.
 - Dzieci siedzą w kole – każde trzyma w ręku 1 figurę geometryczną. W środku koła leżą wzory, w których skład wchodzi kilka figur wzajemnie łączących się w całość. Dzieci obserwują i analizują wzór, a następnie próbują odtworzyć go z posiadanych figur. W czasie pracy mogą werbalizować swoje działania i uzasadniać dobór elementów.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** w zakresie umiejętności czytania i pisania – uczeń rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Elżbieta Chmielewska, *Program indywidualizacji procesu nauczania w szkołach podstawowych w klasach I–III*, Grupa edukacyjna S.A., Kielce 2011.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Marta Kościańska-Bury.

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową

1. Tytuł ćwiczenia: *Czarodziejski worek.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla grupy uczniów w wieku 7–10 lat z problemami w spostrzeganiu, a także mającymi trudności z odliczaniem do 10.

3. Cele ćwiczenia:

- ćwiczenie analizy i syntezy wzrokowej,
- utrwalenie pojęć: wyraz, litera,
- odliczanie do 10.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

- zwierzęta – zabawki: lew, kangur, sowa, zając, sarna, zebra, lis, papuga, wróbel, słoń, żyrafa,
- patyczki,
- kartoniki z liczbami od 1 do 10,
- kartoniki z nazwami zwierząt,
- koperty z pociętymi ilustracjami przedstawiającymi zwierzęta.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Nauczyciel ma w woreczku tyle zwierzątek, ile jest dzieci w klasie.
- Każde dziecko wyjmuje kolejno z woreczka po jednym zwierzątku i go nazywa.
- W tym czasie pozostałe dzieci układają na dywanie tyle patyczków, ile liter znajduje się w podanym wyrazie.
- Następnie na znak nauczyciela dzieci pokazują kartoniki z liczbą odpowiadającą liczbie odłożonych patyczków i liczbie liter w wyrazie.
- Dzieci podchodzą do tablicy i odszukują przypięte przez nauczyciela kartoniki z nazwami swoich zwierzątek.
- Następnie dzieci podchodzą do ławek, na których nauczyciel położył koperty, a w nich pocięte ilustracje przedstawiające zwierzęta.
- Zadaniem dzieci jest ułożenie całej ilustracji z części i nazwanie ułożonego zwierzątka.
- Na koniec uczniowie jeszcze raz podchodzą do tablicy i odszukują nowy wyraz – nazwę zwierzątka z ilustracji, wymieniają litery wyrazu i podają ich liczbę.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja polonistyczna; początkowa nauka czytania i pisania – uczeń kończący kl. I w zakresie umiejętności czytania i pisania: *zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty, posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie.*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Zofia Zygmunt, w: M. Szurmiak, *Podstawy reedukacji uczniów z trudnościami w czytaniu i pisaniu*, WSiP, Warszawa 1987.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Beata Kowalczyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Czarodziejskie instrumenty.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie to można stosować u dzieci nadpobudliwych w wieku 6–9 lat.
3. **Cele ćwiczenia:** rozwój percepcji słuchowej, utrwalanie nazw instrumentów.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** instrumenty perkusyjne, po kilka każdego rodzaju: kołatka, tamburyn, trójkąt, bębenek, grzechotka, talerze; taśma z nagraniem dźwięków instrumentów muzycznych, parawan, batuta.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci wysłuchują z taśmy brzmienie instrumentów i je nazywają. Następnie wybierają z walizki instrument perkusyjny, nazywają go i wygrywają dowolny rytm. Inne dzieci odtwarzają go na swoim instrumencie. Dzielą się na grupy według instrumentów. Każda grupa przedstawia swój rytm. Określają, które instrumenty grają cicho, a które głośno. Następnie na znak nauczyciela wygrywają rytmy we wskazanej batutą kolejności. Na zakończenie nauczyciel chowa instrumenty za parawan. Chętne dziecko wygrywa rytm, a pozostałe odgadują, co to za instrument.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja muzyczna – *wychowanie do odbioru i tworzenia muzyki: śpiewanie i muzykowanie, słuchanie i rozumienie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** bez zaleceń.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Borowska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi i analizę wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Czego mi brakuje?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest przeznaczone do zajęć indywidualnych lub grupowych. Można je przeprowadzać z dziećmi od 4 roku życia, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z wadą wzroku i z zaburzeniami koncentracji uwagi.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie koncentracji uwagi,
 - rozwijanie pamięci wzrokowej,
 - usprawnianie manualne.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** plastelina, kartoniki z ilustracjami oraz kartoniki z ilustracjami, w których brakuje pewnych elementów.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel pokazuje dzieciom (dziecku) ilustrację z jakimś przedmiotem, zwierzęciem lub postacią. Dzieci mają 2 minuty (lub więcej – w zależności od ich możliwości), aby jej się dokładnie przyjrzeć. Następnie nauczyciel zasłania ilustrację i rozdaje dzieciom kartki z identyczną ilustracją, na której jednak są pewne braki. Przy pomocy plasteliny każde dziecko uzupełnia swoją ilustrację, zgodnie z tym, co zapamiętało. Dla starszych dzieci zamiast ilustracji można zastosować litery lub cyfry.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswajanie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń pisze proste, krótkie zdania: przepisuje, pisze z pamięci; dba o estetykę i poprawność graficzną pisma (przestrzega zasad kaligrafii).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Kaszubska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna

1. Tytuł ćwiczenia: *Czy poznajesz ten owoc?*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla niewielkiej grupy uczniów z niepełnosprawnością poznawczą i zaburzoną umiejętnością współpracy w grupie (wiek: 7 lat).

3. Cele ćwiczenia:

- utrwalenie wiadomości na temat środowisk przyrodniczych, np. sadu i ogrodu,
- zwrócenie uwagi na potrzebę zdrowego odżywiania się,
- stymulacja polisensoryczna,
- kształcenie spostrzegawczości, cierpliwości i koncentracji uwagi,
- doskonalenie pamięci sensorycznej,
- wdrażanie do zgodnej współpracy w grupie.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: popularne owoce twarde, dostępne na naszym rynku (po 2 z każdego gatunku), ilustracje drzew owocowych, kartki z konturami owoców z zaznaczonymi liniami służącymi do pocięcia konturów na kawałki (puzzle), kredki, nożyczki, taca, woreczek, opaski na oczy,

5. Przebieg ćwiczenia:

- 1) Zabawę z owocami przeprowadzamy najlepiej w okresie jesiennym. Na tacy leżą po 2 egzemplarze różnych owoców (np. jabłko, gruszka, śliwka, cytryna, brzoskwinia, banan, mandarynka – w zależności od liczby uczestników). Dzieci oglądają, dotykają, wąchają, głośno nazywają owoce, wypowiadają się na temat ich wartości odżywczych (witamin). Każde dziecko po kolei zasłania opaską oczy i wybiera losowo owoc – na podstawie dotyku określa nazwę owocu i mówi na jego temat kilka zdań, np. jaką ma skórę, kolor, gdzie rośnie itp. Gdy wszyscy wykonają pierwsze ćwiczenie, nauczyciel poleca, aby dzieci zapamiętały, jakie owoce leżą na stole, a następnie przeprowadza zabawę pt. *Jakiego owocu brakuje?* – dzieci zasłaniają oczy, a nauczyciel – chowa jeden owoc (owoc może chować wyznaczone dziecko).
- 2) Do tajemniczego woreczka wkładamy po jednej sztuce różnych gatunkowo owoców (powinno być tyle owoców, ilu jest uczestników zabawy). W drugim woreczku znajdują się te same owoce z wyjątkiem jednego gatunku. Dzieci wybierają losowo owoce z drugiego woreczka. To dziecko, dla którego zabraknie owocu, zastanawia się, czego brakuje (grupa może pomagać). Następnie sięga do pierwszego woreczka i za pomocą dotyku poszukuje brakującego elementu. Zabawę prowadzimy tak długo, aż wszystkie dzieci będą miały okazję sięgnąć do tajemniczego woreczka. Po każdej rundzie wybrany owoc z powrotem wraca do woreczka.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- 3) Nauczyciel pokazuje uczniom ilustracje drzew owocowych – dzieci z pomocą nauczyciela wymieniają nazwy znanych drzew, a następnie wspólnie umieszczają na ilustracjach owoce występujące we wcześniejszym ćwiczeniu. Gdy wszystkie owoce „znajdą” swoje drzewa, nauczyciel miesza ilustracje i owoce oraz poleca, aby dzieci samodzielnie znalazły właściwe pary (dla utrudnienia można dodać jedną lub dwie ilustracje więcej).
- 4) Dzieci otrzymują kartki z narysowanymi konturami owoców. Kartka ma zaznaczone linie wskazujące miejsca, po których należy ją przeciąć tak, aby powstały puzzle. Dzieci rozcinają swój owoc, mieszają części i przekazują swojemu koledze po prawej stronie. Każdy uczestnik składa otrzymany owoc (puzzle), nakleja na kolorowy brystol i koloruje (z powstałych prac można zrobić wystawkę).
- 5) Ostatnim etapem jest degustacja owoców. Na zakończenie ćwiczeń dzieci zasłaniają oczy, nauczyciel podaje na wykałaczce część owocu – muszą rozpoznać po smaku, jaki owoc degustowali.

Uwaga! Jeśli czas i warunki na to pozwolą, można wspólnie przyrządzić sałatkę owocową.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń rozpoznaje rośliny i zwierzęta żyjące w takich środowiskach przyrodniczych, jak: park, las, pole uprawne i ogród (działka); zna podstawowe zasady racjonalnego odżywiania się; rozumie konieczność kontrolowania stanu zdrowia i stosuje się do zaleceń stomatologa i lekarza.*
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** Treści zawarte w ćwiczeniach realizowane są w oparciu o korelację asynchroniczną. Analogiczne ćwiczenia można wykonać z wykorzystaniem warzyw lub owoców lasu (np. kasztany, żołądź, buczyna, jarzębina, głóg).
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Zofia Bogdanowicz, *Zabawy dydaktyczne dla przedszkoli*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1990.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Liliana Majchrzak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające zmysł wzroku, pamięć, koncentrację i rozwój manualny

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Czy znasz swoje oczy?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla grupy uczniów 7–8-letnich, mających problemy z koncentracją i pamięcią.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - ćwiczenie pamięci wzrokowej poprzez zapamiętywanie elementów oka i ich pamięciowe odtwarzanie,
 - ćwiczenie koncentracji uwagi,
 - doskonalenie sprawności ruchów ręki i nadgarstka,
 - wzbogacanie wiedzy o budowie oka.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** lupy, powiększające lusterka, papier, pędzle, farby.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczycielka zaprasza dzieci do stołu, na którym leżą lusterka powiększające i lupy. Następnie pyta o kolor ich oczu. Dzieci mogą nie odpowiedzieć na to pytanie, gdyż nie wszystkie znają kolor swoich oczu. Najpierw nauczycielka wspólnie z dziećmi próbuje dokonać rozróżnienia między źrenicą a tęczówką, między zewnętrznym a wewnętrznym okiem. Każdy element blisko związany z okiem (powieka, rzęsy, brwi) – musi zostać precyzyjnie nazwany, a potem dokładnie obejrzany przez lupę. Dzieci sprawdzają nawzajem kolory swoich oczu, zauważają wyraźnie cieniutkie żyłki, które zwykle trudno jest dostrzec. Dzięki tym dokładnym obserwacjom dzieci uświadamiają sobie, jak zbudowane jest oko. Należy ich zainteresować także tym, jaką funkcję pełni powieka, rzęsy, brwi itd. Następnie na dużych kartkach papieru dzieci malują farbami swoje oczy. Muszą mieszać kolory, aby uzyskać kolor zbliżony do ich własnych oczu. Jeżeli w trakcie malowania dziecko o czymś zapomni, to sięga ponownie po lupę i lusterko.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Wojnowska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój analizy wzrokowej, wyrażanie emocji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Czytamy tajemniczy list.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla grupy, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci z zaburzeniami emocjonalnymi, zaburzeniami koncentracji oraz spostrzegawczości (wiek: 7–10 lat).
3. **Cele ćwiczenia:** rozwijanie umiejętności współpracy, pomysłowości, umiejętności odczytywania znaków.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki papieru, kredki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci dzielimy na grupy, które piszą do siebie list pismem obrazkowym. Listy mogą zawierać hasła, przysłowia, tytuły filmów, książek itp. Wygrywają grupy, które odczytają listy innych.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswajanie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Grup dzieci może być kilka. Na początku dzieci mogą sobie pomagać, zaznaczając pierwsze litery w liście.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Jolanta Jagusiak.

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową

1. Tytuł ćwiczenia: *Czytanie wspak.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dzieci wymagających usprawnienia koordynacji wzrokowej i słuchowej (wiek od 7–9 lat).

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnianie percepcji wzrokowej,
- kształtowanie umiejętności czytania wyrazów od tyłu,
- usprawnianie percepcji słuchowej,
- doskonalenie umiejętności wyodrębniania głosek i liter w wyrazach.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: karta pracy, długopis.

5. Przebieg ćwiczenia:

1. Dzieci z nauczycielem siadają w kręgu, każde z nich literuje swoje imię.
2. Następnie każdy uczeń pisze swoje imię na kartce i po kolei odczytuje je od końca.
3. Nauczyciel rozdaje na kartkach przygotowane krótkie wyrazy jedno- lub dwusylabowe.
4. Dzieci odczytują je po kolei i starają się napisać te wyrazy na tablicy od tyłu. Reszta grupy stara się określić, ile jest głosek, a ile liter w wyrazie.
5. Uczniowie pracują w grupach, wymyślają swoje wyrazy i zapisują je od tyłu.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Czcionka powinna być powiększona i pogrubiona. W późniejszym etapie można zaproponować dzieciom trudniejsze wyrazy do rozszyfrowania, np. muchomor, wiewiórka, pióropusz.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Elżbieta Chmielewska, *Ćwiczenia służące doskonaleniu percepcji wzrokowej. Zeszyt do pracy z uczniem.* PW „MAC” SA, Kielecka Oficyna Wydawnicza, Kielce 1999.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Agata Kapąła.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój koncentracji uwagi

1. Tytuł ćwiczenia: *Detektyw.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie skierowane do dzieci w wieku rozwojowym 7–10 lat.

3. Cele ćwiczenia:

- doskonalenie koncentracji uwagi,
- doskonalenie pamięci,
- doskonalenie umiejętności rozpoznawanie dźwięków,
- doskonalenie umiejętności rozpoznawania kierunków względem siebie.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: kartka i ołówek dla każdego ucznia, przedmioty emitujące dźwięki, np.: gwizdek, dzwonek, instrumenty muzyczne.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Dzieci siadają na dywanie twarzami skierowanymi w jedną stronę. Przed nimi leżą kartki i ołówki.
- Prosimy uczniów o wyciszenie się i zamknięcie oczu. W ciszy dzieci nasłuchują odgłosów z różnych stron sali. W tym czasie nauczyciel, korzystając z przygotowanych wcześniej pomocy, wydaje dźwięki.
- Następnie dzieci rysują na kartce rysunki schematyczne przedmiotów wydających odgłosy, uwzględniając kierunek, z którego dochodziły.
- Ćwiczenie można przeprowadzić podczas każdego wyjścia w plener.
- Można zorganizować konkurs na to, kto usłyszy najwięcej dźwięków.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń wie, że muzykę można zapisać i odczytać.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne nauczyciela.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Lucyna Sójka.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Dłoń i stopa.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci mających problemy manualne oraz problemy z motoryką małą (wiek: od 7–9 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - usprawnianie techniki rysowania bez odrywania ręki,
 - doskonalenie motoryki małej,
 - usprawnianie techniki wycinania po śladzie,
 - usprawnianie koordynacji ruchowej,
 - doskonalenie znajomości lewej i prawej strony.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartka papieru, przybory do pisania, nożyczki.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 1. Uczniowie pracują w parach.
 2. Nauczyciel prosi, żeby każdy uczeń na przygotowanych kartkach odrysował swoją lewą rękę i lewą stopę.
 3. Następnie, jeżeli zadanie jest dobrze wykonane, uczniowie mogą przyozdobić i pokolorować odrysowane ręce i stopy.
 4. Ozdobione rysunki uczniowie muszą wyciąć idealnie po linii.
 5. Wycięte elementy łączą we wspólne koło.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobywanie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń pisze proste, krótkie zdania, przepisuje, pisze z pamięci; dba o estetykę i poprawność graficzną pisma (przestrzega zasad kaligrafii).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Uczniowie mogą odrysowywać nawzajem swoje dłonie i stopy. Ćwiczenie to najlepiej realizować na zajęciach dodatkowych w bardzo małych grupach.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** pomysł własny nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agata Kapała.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: motywacja do nauki i aktywności

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Raz, dwa, trzy – do przodu, do tyłu pójdziesz Ty!*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla grupy uczniów z zaburzoną koordynacją psychoruchową, słabą pamięcią, mających problemy z opanowaniem pojęcia liczby naturalnej (wiek: 7–8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - gromadzenie doświadczeń logicznych,
 - kształtowanie operacyjnego rozumowania na poziomie konkretnym,
 - pomaganie w zrozumieniu sensu działań arytmetycznych,
 - uświadamianie sensu redukowania poprzez dodawanie i odejmowanie tej samej liczby,
 - pomaganie w pokonywaniu nieśmiałości,
 - kształcenie umiejętności podejmowania decyzji.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** trzy duże kostki do gry, jedna z kostek jest innego koloru, dywanik (rulon materiału, do którego przyłączone są liczby od 1 do 50).
5. **Przebieg ćwiczenia:** W sali leży rozłożony dywanik. Miejsce startu znajduje się przy liczbie 7. Dziecko wyrzuca trzy kostki. Oblicza sumę oczek na dwóch kostkach tego samego koloru i przesuwa się po chodniczku do przodu o tyle miejsc, ile wynosi ta suma. Odczytuje liczbę, na której stanęło. Trzecia kostka wskazuje, ile miejsc do tyłu musi się cofnąć. Wygrywa ta osoba, która pierwsza dotrze do wyznaczonego miejsca.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń radzi sobie w sytuacjach życiowych, których pomyślne zakończenie wymaga dodawania lub odejmowania.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Dzieci podczas ćwiczenia zostają wprowadzone w ruch (chodzą po dywaniku). Zamiast rozkładanego dywanika można na stałe wykleić podłogę na szkolnym korytarzu kolorową taśmą samoprzylepną i bawić się tam z dziećmi podczas przerw.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** modyfikacja gry E. Gruszczyk-Kolczyńskiej.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Groenwald.

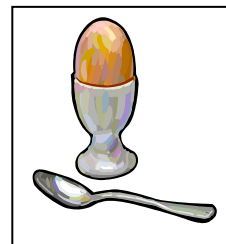
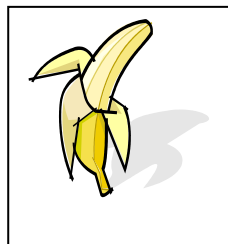
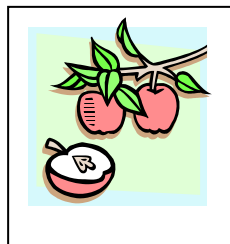
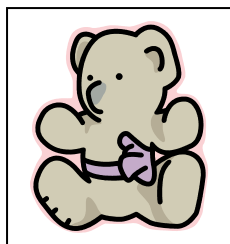
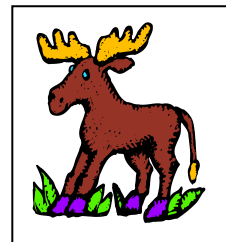
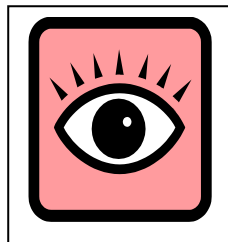
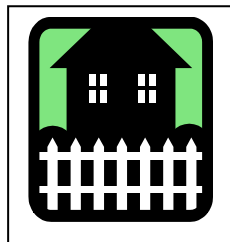
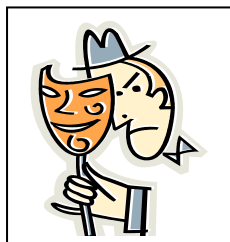
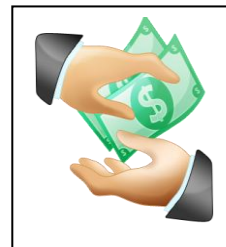
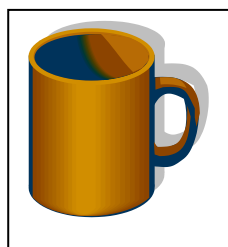
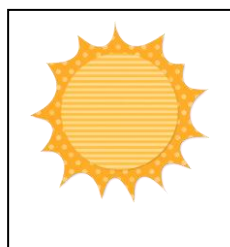
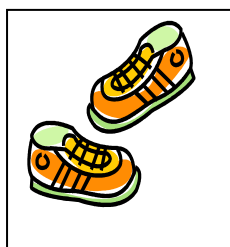
PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Dobieranki.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów w wieku 7–10 lat, mających problemy z wyodrębnianiem głosek w nagłosie, w śródgłosie i w wygłosie.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - usprawnianie analizy słuchowej,
 - wyodrębnianie głosek w nagłosie, w śródgłosie i w wygłosie.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** zestaw ilustracji:

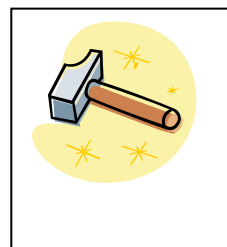

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

5. Przebieg ćwiczenia: Uczeń otrzymuje zestaw ilustracji, które rozkłada na stoliku. Nadaje nazwę każdej ilustracji i ją głoskuje. Następnie wykonuje podane zadania:

- Dobierz w pary ilustracje, których nazwy kończą się tą samą głoską.
Pary ilustracji: banan – dzban, jajko – oko, maska – jabłka, kot – płot, skarpety – buty, słońce – dłonie, kubek – młotek, miś – łось.
- Dobierz w pary ilustracje, których nazwy rozpoczynają się tą samą głoską.
Pary ilustracji: banan – buty, jabłka – jajko, kot – kubek, skarpety – słońce, maska – miś.
- Utwórz zbiór ilustracji, które w nazwie mają głoskę „o” w środku.
Zbiór ilustracji: kot, łось, płot, młotek, dłonie, słońce.
- Utwórz zbiory ilustracji mających w nazwie tyle samo głosek.
Zbiory ilustracji:

oko, kot, miś, łось
buty, płot, dzban
jajko, kubek, dłonie, banan, maska
jabłka, młotek, słońce
skarpety

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja polonistyczna; początkowa nauka czytania i pisania – uczeń kończący kl. I w zakresie umiejętności czytania i pisania: *zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty, posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Beata Kowalczyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Dodawanie w zakresie 5.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów niepełnosprawnych ruchowo (wiek rozwojowy: 6 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie liczenia i odliczania w zakresie 10,
 - kształtowanie umiejętności rozkładu liczby na składniki,
 - wdrażanie do znajomości kolorów,
 - rozwijanie koncentracji i uwagi,
 - rozwijanie sprawności motorycznej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** różnokolorowe patyczki (liczmany).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzą w ławkach. Nauczyciel rozdaje im różnokolorowe patyczki (liczmany), a następnie pyta, w jakim kolorze są te patyczki. Dzieci odpowiadają i wymieniają kolory. Następnie nauczyciel wydaje polecenia:
 - Przygotuj 2 zielone patyczki, dołóż 3 czerwone. Ile to razem?
 - Ułóż 4 patyczki żółte, dołóż 1 zielony. Ile to razem?
 - Ułóż 2 patyczki czerwone, 2 zielone i 1 żółty. Ile to razem?
 - Ułóż 1 patyczek zielony, 1 patyczek czerwony i 3 patyczki żółte. Ile to razem?Na zakończenie prosi, aby dzieci ułożyły dowolny obrazek z kolorowych patyczków.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna (w zakresie liczenia i sprawności rachunkowych) – *uczeń sprawnie liczy obiekty, wymienia kolejne liczebniki...; wyznacza sumy i różnice, manipulując obiektami.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** pomysł własny.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewelina Lasota.

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie rozwijające koncentrację uwagi, analizę słuchową i wzrokową oraz wspierające rozwój grafomotoryczny

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Dokończ obrazek.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest przeznaczone dla uczniów z zaburzoną koncentracją uwagi i z zaburzeniami w sferze wzrokowo-ruchowej i słuchowej (od 4 roku życia). Ćwiczenie nadaje się do realizacji indywidualnej, jak i grupowej (z dostosowaniem tempa pracy do możliwości uczniów).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie pamięci słuchowej,
 - rozwijanie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
 - rozwijanie sprawności manualnej,
 - rozszerzanie i utrwalanie słownictwa z zakresu stosunków przestrzennych, kolorów itp.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kredki, ilustracje (np. domu, parku, postaci ludzkiej).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dziecko (dzieci) otrzymuje ilustrację, np. domu, parku, postaci ludzkiej, zwierzęcia itp. Jego zadaniem jest uzupełnienie otrzymaną ilustrację zgodnie z poleceniami terapeuty. Przykładowo: „Dorysuj lewe oko, dorysuj z prawej strony psa na smyczy, dorysuj brązowe włosy. Mogą być to polecenia dotyczące kolorowania wybranych części rysunku, np.: „Pokoloruj komin na czerwono, pokoloruj płot na zielono” itp.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobywanie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń wyprowadza kierunki od siebie i innych osób; określa położenie obiektu względem obranego obiektu; orientuje się na kartce papieru, aby odnajdować informacje (np. w lewym górnym rogu) i rysować strzałki we właściwym kierunku.*
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** Ilustracje i polecenia mogą mieć różny stopień trudności, w zależności od wieku i możliwości dziecka.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Kaszubska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Drewno czy metal?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci ze wskazaniem na stymulację sensoryczną (integracja sensoryczna) w wieku 6–8 lat.
3. **Cele ćwiczenia:** poznawanie sensoryczne materiałów: drewno, metal; wzbogacanie słownictwa.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kawałki drewna, metal, przedmioty z drewna, metalu, worek.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci kolejno wyciągają z worka przedmioty, określając, czy zrobione są z drewna, czy z metalu. Odpowiednio je grupują. Nauczyciel prezentuje wybrane przedmioty, zwracając uwagę na ich funkcję użytkową. Następnie prosi dzieci o podanie przykładów wykorzystania innych prezentowanych przedmiotów. Proponuje zaaranżowanie scenki, w której dzieci prezentują walory wybranych przedmiotów, bezpieczny sposób ich użytkowania. Zajęcia kończy praca plastyczna z wykorzystaniem wycinków z gazet ilustrujących przedmioty z drewna i metalu. Dzieci tworzą własną kompozycję.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń zna zagrożenia wynikające z niewłaściwego używania narzędzi i urządzeń technicznych.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** wykorzystanie gry memo, dobór w pary: rzecz i jej zastosowanie.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anita Kiełbasińska.

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Droga.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci mających problemy z postrzeganiem wzrokowym i koordynacją psychoruchową (wiek rozwojowy: 6 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie umiejętności spostrzegania, określania kierunków, orientacji przestrzennej,
 - nabywanie umiejętności pracy w grupie,
 - doskonalenie umiejętności przeliczania,
 - doskonalenie percepcji wzrokowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki A4 ze schematycznym rysunkiem drogi (puzzle), taśma klejąca, tabelka z ilustracjami przedmiotów znajdujących się na rysunku.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczniowie losują kartki A4 z fragmentem rysunku drogi. Następnie układają i sklejają kartki, tworząc całość rysunku. Ustalają temat obrazka. Przeliczają znajdujące się na rysunku samochody, domki, drzewa. Swoje odpowiedzi notują w tabeli przy odpowiedniej ilustracji. W dalszej kolejności mogą wyróżnić kolory obiektów znajdujących się na rysunku. Nauczyciel zadaje pytania: „Jakiego koloru samochodów jest najwięcej?”, „Ile samochodów jedzie w lewo, ile w prawo?”, „Których samochodów jest więcej?”.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna (p. 1e) *uczeń wyprowadza kierunki od siebie i innych osób; określa położenie obiektów, orientuje się na kartce papieru, aby odnajdować informacje.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Dla łatwiejszego i szybszego złożenia całości na zetknięciu kartek narysowane są elementy: drzewka, domki, samochody.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Lidia Jóźwicka-Wolska.

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: motywacja do nauki przyrody i aktywności

1. Tytuł ćwiczenia: *Drzewa naszych lasów i parków.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla całej klasy lub grupy uczniów z niską motywacją do nauki i słabą orientacją w środowisku przyrodniczym (wiek: 7–8 lat).

3. Cele ćwiczenia:

- utrwalanie wiadomości przyrodniczych,
- zwrócenie uwagi na związek pomiędzy zjawiskiem opadania liści z drzew a porą roku,
- rozpoznawanie nazw drzew występujących w parku i w lesie (identyfikowanie ich po liściach i owocach),
- doskonalenie koncentracji uwagi i pamięci wzrokowej,
- wyrabianie umiejętności działania w grupie.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: naturalne wysuszone liście z drzew występujących w lasach i parkach i ich owoce (np. żółędzie, kasztany, buczyna), ilustracje drzew, napisy z nazwami drzew, koszyczek, cztery tace.

5. Przebieg ćwiczenia:

- 1) Nauczyciel przygotowuje przed zajęciami koszyk z 4 rodzajami liści (klon, kasztanowiec, buk, dąb) – dla każdego dziecka po jednym liściu (najlepiej naturalne okazy), 4 tace, na których umieszcza po jednym liściu z każdego gatunku, napis z nazwą drzewa oraz ilustrację całego drzewa i jego owoców. Tace rozmieszcza w czterech punktach sali lub w ogrodzie szkolnym.
- 2) Dzieci siedzą po obwodzie koła. Każde z nich dostaje po jednym liściu. Nauczyciel zadaje pytania:
 - Czym różnią się te liście? (kształtem, kolorem, wielkością)
 - Z jakich drzew spadły? (jeśli dzieci nie wiedzą, nauczyciel wymienia nazwę drzewa)
 - Gdzie możemy spotkać takie drzewa?
 - W jakiej porze roku spadają liście z drzew? (można przy okazji opowiedzieć dzieciom, dlaczego liście spadają z drzew)
- 3) Nauczycielka wybiera czworo dzieci z liśćmi o odmiennych kształtach i poleca im, aby podczas chodzenia po wewnętrznej stronie koła, przyglądały się uważnie, jakie liście otrzymały pozostałe dzieci. Gdy dany uczeń rozpozna u kolegi taki sam, mówi do niego: „Zapraszam cię do siebie” (tworzą się w ten sposób 4 grupy).
- 4) Każda grupa szuka w otoczeniu odpowiedniej tacy. Jeśli dzieci trafią na tacę z takim samym liściem, nazwą drzewa oraz ilustracją, biorą tacę i siadają przy jednym stoliku.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- 5) Gdy wszyscy usiądą przy stolikach, następuje omówienie zdobytych eksponatów, dzielenie nazwy drzewa na głoski i sylaby, a następnie przyklejenie liści na rysunek drzewa i umieszczenie pod spodem napisu z odpowiednią nazwą. Gotowe prace wykonane przez zespoły umieszczone są na wystawce.
- 6) Na zakończenie nauczyciel zaprasza dzieci do zabawy pt. *Wirujące liście* – uczniowie siadają po obwodzie koła. Każdemu dziecku przyporządkowana zostaje nazwa jednego z omawianych drzew. Gdy nauczyciel pokaże liść jakiegoś drzewa, to dzieci, które otrzymały taką nazwę, wstają i wykonują jeden obrót ciała wokół własnej osi, a następnie siadają na inne, wolne miejsce (*wirujące liście* nie mogą się zderzać). Nauczyciel może pokazywać liść jednego drzewa, dwóch, a nawet wszystkich drzew jednocześnie.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń rozpoznaje rośliny i zwierzęta żyjące w takich środowiskach przyrodniczych, jak: park, las, pole uprawne, sad i ogród (działka); wyjaśnia zależność zjawisk przyrody od pór roku.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Zabawa *Wirujące liście* jest w pewnych wątkach podobna do zabawy pt. *Salatka owocowa*. W zależności od poziomu grupy można wprowadzić mniej lub więcej gatunków drzew.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Źródłem inspiracji było ćwiczenie *Dobieramy liście* z książki Zofii Bogdanowicz pt. *Zabawy dydaktyczne dla przedszkoli* (WSiP, Warszawa 1990).
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Liliana Majchrzak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: koordynacja wzrokowo-ruchowa, percepcja wzrokowa, terapia Montessori, ćwiczenia indywidualne, ćwiczenia dla uczniów niesprawnych ruchowo

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Drzewo – puzzle.*

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z trudnościami w spostrzeganiu i odwzorowywaniu (wiek fizyczny: 8 lat).

3. **Cele ćwiczenia:**

- doskonalenie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
- doskonalenie spostrzegawczości wzrokowej,
- kształtowanie umiejętności chwytu drewnianego puzzle,
- kształtowanie umiejętności manipulowania puzzle – orientacji w przestrzeni.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** drewniane puzzle drzewa wraz z korzeniami – 10 elementów; wzór przedstawiający drzewo po ułożeniu o wymiarach drzewa z puzzli oraz mniejszy wzór drzewa.

5. **Przebieg ćwiczenia:**

Zadania ucznia:

- Rozkłada podkładkę z tkaniny.
- Przenosi pudełko z puzzlami na miejsce pracy.
- Rozkłada drewniane puzzle.
- Nad podkładką kładzie wzór drzewa do ułożenia.
- Układa wizerunek drzewa z drewnianych elementów.
- Nazywa poszczególne części drzewa.
- Składa elementy z powrotem do pudełka.
- Odnosi pudełko na miejsce.
- Składa podkładkę z tkaniny i ją odnosi na miejsce.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna – uczeń układa *obiekty*; w *sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego zachowuje się rozumnie, dąży do wykonania zadania.*

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Jeśli ćwiczenie wydaje się dla uczniów za trudne, mogą je wykonać, układając puzzle na wzorze drzewa (wtedy rozmiary drzewa muszą być tej samej wielkości, co ułożone drzewo). Jeśli celem będzie nauczanie dzieci nazw pór roku i zmian zachodzących w przyrodzie, można wykonać dodatkowe elementy do drzewa: kwiatki, liście zielone i w kolorach jesiennych, owoce – jeśli będzie to drzewo owocowe (z krepy, kolorowego papieru, masy solnej, gliny). Ponieważ drewniane puzzle przedstawiają kontury

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

korony drzewa, to nie omawiamy na nim pory roku zima – drzewo ma wtedy widoczne konary. Drzewo w okresie zimy można wykonać np. z gliny.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Małgorzata Naskręt.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Drzewo.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie:** Dla uczniów doskonalących umiejętność pisania (wiek rozwojowy: 5–6 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie umiejętności manualnych,
 - przygotowanie do mechanizmu pisania,
 - uczenie kontroli nacisku narzędzia pisarskiego,
 - kształcenie umiejętności pracy w grupie,
 - okazywanie emocji: cieszenie się, dziwienie.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki papieru formatu A3, kredki ołówkowe w różnych kolorach, taśma klejąca, płyta CD z muzyką.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Stoły w sali ustawiamy w zamkniętą podkowę – dzieci stoją dookoła nich. Na stołach, przed każdym dzieckiem, leży kartka przyklejona do blatu oraz pudełko kredek. Dzieci kreślą rytmicznie oburącz drzewo, rozpoczynając od korony, a kończąc na dolnej części pnia. Kontur drzewa kilka razy poprawiają naprzemiennie raz prawą, a raz lewą ręką. Dzieci przesuwają się o jedno miejsce w lewo i oburącz kreślą gałęzie na drzewie. Kolejna zmiana miejsca wiąże się ze zmianą polecenia: rysujemy liście na gałęziach, zakreślamy pień drzewa, zmieniamy kolor kredki przy rysowaniu kolejnych liści, kory drzewa, gałęzi; kreślimy krople deszczu, serpentynki jako tło itd. Zadanie kończymy, gdy uczeń wróci na swoje miejsce.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja plastyczna – uczeń *wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak kształt, barwa.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Uczniowie nie obawiają się porażki, gdyż jest to praca zbiorowa; akceptują to, co dorysowali inni.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Całus.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Duże i małe.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla uczniów niepełnosprawnych ruchowo w wieku 6–8 lat.
3. **Cele ćwiczenia:** rozwój precyzji palców, kształcenie koordynacji ruchowo-wzrokowej, utrwalanie cech, kształtów i nazw figur geometrycznych.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** plansza z figurami do wycięcia, po dwie sztuki różnej wielkości (koła, kwadraty, trójkąty, prostokąty), papier, klej, nożyczki, farby plakatowe, karteczki z podpisami (koło, kwadrat, prostokąt, trójkąt).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dziecko wycina figury geometryczne. Segreguje je według kształtów i nadaje im nazwy. Układa figury według wielkości: duże i małe. Następnie wybiera te figury, które wskazuje nauczyciel: „Połóż przed sobą: mały trójkąt, duże koło, mały kwadrat, duży prostokąt, duże koło, mały prostokąt, duży kwadrat, duży trójkąt. Naklej je w takiej kolejności na kolorowy papier i pokoloruj figury. Następnie odszukaj nazwy figur i również je naklej pod każdą figurą geometryczną”.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna (wspomaganie rozwoju umysłowego oraz kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych dzieci) – uczeń *rozpoznaje i nazywa koła, kwadraty, prostokąty i trójkąty.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak zaleceń.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Borowska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, usprawnianie ruchów rąk i koordynacji wzrokowo-ruchowej, orientacja przestrzenna, percepcja wzrokowa, pamięć słuchowa, ćwiczenie dla grupy, ćwiczenie dla uczniów nadpobudliwych, ćwiczenie dla uczniów niepełnosprawnych ruchowo

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Dyktando graficzne.*

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z zaburzoną koordynacją i uwagą (kl. II, wiek: 8 lat).

3. **Cele ćwiczenia:**

- kształtowanie spostrzegawczości wzrokowej,
- wdrażanie do prawidłowego posługiwania się linijką,
- doskonalenie orientacji w przestrzeni,
- doskonalenie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
- doskonalenie pamięci słuchowej,
- kształtowanie umiejętności koncentracji uwagi.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** karty pracy z tabelkami oznaczonymi współrzędnymi oraz kody do narysowania odcinków, tworzących rysunki przedmiotów, wyniki rysunków, kredki.

5. **Przebieg ćwiczenia:**

Uczeń:

- ma przed sobą na stole kartkę z tabelką, oznaczoną symbolami literowymi i cyfrowymi.
- uważnie słucha podawanych przez nauczyciela symboli, oznaczających dwa punkty, które należy ze sobą połączyć. Zapisuje wszystkie podane symbole pod tabelką.
- po zapisaniu wszystkich symboli przystępuje do rysowania.
- po wykonaniu zadania sprawdza wynik, porównując go z rysunkiem na końcu zeszytu ćwiczeń.
- koloruje rysunek.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna – uczeń *wyprowadza kierunki od siebie i innych osób; określa położenie obiektów względem obranego obiektu; orientuje się na kartce papieru, aby odnajdować informacje (np. w lewym górnym rogu) i rysować strzałki we właściwym kierunku.*

8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** Jeśli ćwiczenie jest za trudne ze względu na pamięć słuchową, można podać dziecku zapisane pod tabelką symbole – wg Zofii Handzel. Po połączeniu wszystkich punktów można rozwałkować plastelinę i ją przykleić do kartki. Następnie nałożyć rysunek i przy pomocy ołówka pikować rysunek tak, aby na plastelinie powstała kopia rysunku.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Zofia Handzel, *Dyktanda graficzne*, Wydawnictwo Harmonia, Gdańsk 2001.

10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Małgorzata Naskręt.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: motywacja do nauki i aktywności

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Działania na kostkach.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla dzieci mało aktywnych na lekcji (wiek rozwojowy: 8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
Dziecko:
 - bierze aktywny udział w ćwiczeniu,
 - dodaje i odejmuje w zakresie 12,
 - poprawnie zapisuje działania.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** dwie duże kostki do gry, tablica, kreda.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzą w kręgu na dywanie. Każde z nich po kolei rzuca dwoma kostkami i układa działanie na dodawanie i odejmowanie. Jeśli na kostkach wypadły np. liczby 3 i 6, to zadaniem dziecka jest ułożenie działań: $3 + 6 = 9$ i $6 - 3 = 3$, a następnie zapisanie tych działań na tablicy.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *w zakresie liczenia i sprawności rachunkowych – uczeń wyznacza sumy (dodaje) i różnice (odejmuje), manipulując obiektami lub rachując na zbiorach zastępczych, np. na palcach; sprawnie dodaje i odejmuje w zakresie 10, poprawnie zapisuje te działania.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Adaszkiewicz.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające: koncentrację uwagi, pamięć, analizę słuchową, analizę wzrokową, umiejętność współpracy, terapię Montessori

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Dźwięczące kulki.*

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci 8-letnich z problemami koncentracji i wnioskowania.

3. **Cele ćwiczenia:** wytworzenie świadomości związku między poruszającym się przedmiotem a dźwiękiem wydawanym podczas ruchu tego przedmiotu, zwrócenie uwagi na fakt, że przedmioty o podobnym kształcie mogą być źródłem różnych dźwięków – w zależności od materiału, z jakiego są wykonane (ćwiczenie umiejętności skupienia wzroku na poruszającym się przedmiocie).

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** naczynia takie jak: głęboka miseczka drewniana, płaska drewniana czarka, małe szklane miseczki, małe miseczki ze szkła rowkowanego; kubek ceramiczny bez ucha; rozmaite kulki; drewniana, szklana, piłka gumowa, drewniane paciorki.

5. **Przebieg ćwiczenia:**

- W środku kręgu leży obręcz. Wewnątrz niej nauczyciel kładzie drewnianą kulę. Puszczając kulę w ruch w taki sposób, że toczy się ona po obręczy, nie wypadając na zewnątrz. Wszyscy obserwują, gdzie zatrzyma się kula. Dziecko, które siedzi najbliżej kuli, może ją znowu puścić w ruch. Zabawa toczy się dalej.
- Do dużej drewnianej miseczki wkładamy drewnianą kulę. Nauczyciel wprowadza kulę w ruch obrotowy. Dzieci wsłuchują się w jednostajny szmer. Wszyscy czekają na moment, w którym kula się zatrzyma. Podajemy miseczkę jednemu z dzieci, by teraz ono puściło kulę w ruch i pozwoliło jej wytracić prędkość aż do zatrzymania. Po kolei robią to wszyscy uczestnicy zabawy.
- Do płaskiej drewnianej czarki wkładamy małą gumową piłeczkę. Nauczyciel rozpoczyna zabawę. Pozwala piłeczce krążyć wokół krawędzi czarki. Następnie daje ją któremuś z dzieci, mówiąc że piłeczka w trakcie zabawy nie powinna wypaść z czarki. Zabawa rozwija się i czarka przechodzi z rąk do rąk.
- Mała szklana miseczka, w której krąży szklana kula, jest źródłem charakterystycznego dźwięku. Nauczyciel prosi dzieci, aby zamknęły oczy i wsłuchiwały się w ten dźwięk aż do chwili, gdy on ucichnie. Prowadzący nawiązuje kontakt wzrokowy z jednym z dzieci i przekazuje mu naczynie. Dziecko podejmuje zabawę, zaś pozostałe zamykają oczy.
- Do szklanej miski z rowkowanym dnem wkładamy szklaną kulę i wprawiamy ją w ruch. Usłyszymy wówczas dźwięk podobny do dzwonienia. Naczynie oddajemy jednemu z uczestników zabawy. Dziecko, które porusza miseczką, podnosi ją do ucha sąsiada, który siedzi z zamkniętymi oczami. Zasadą obowiązującą w tym ćwiczeniu jest to, że można otworzyć oczy dopiero wtedy, gdy dźwięk ucichnie. Zabawa toczy się dalej. Miseczka jest przekazywana kolejnemu dziecku.
- W kubku umieszczamy szklany koralik i wprawiamy go w ruch. Dziecko niesie naczynie, utrzymując kulę w ruchu. Potem oddaje miseczkę innemu dziecku. Teraz ono przenosi dźwięczący koralik.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswajanie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja przyrodnicza – uczeń *obserwuje i prowadzi doświadczenia, analizuje je i wiąże przyczynę ze skutkiem.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:**
 - Należy dołożyć starań, aby ćwiczenie przebiegało w ciszy.
 - Ćwiczenie to jest przygotowane dla grupy dzieci lub klasy.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Justyna Demczyszak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, rozwijające koordynację psychoruchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Dźwig*.
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą i ruchową (wiek: 6–12 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
 - doskonalenie koncentracji uwagi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kredki lub bierki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczeń ma rozsypaną przed sobą pewną liczbę kredek lub bierek (np. 20). Zadaniem ucznia jest przeniesienie z jednego miejsca w drugie (np. do pudełka) wszystkich kredek za pomocą dwóch. Kredki należy tak wsunąć pod przenoszoną, aby z jednej strony była jedna, a z drugiej strony druga. Dłonie muszą być na jednej wysokości (praca nadgarstkami). Kredki-dźwigi dziecko trzyma w taki sposób, jak sztućce.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń w sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego zachowuje się rozumnie, dąży do wykonania zadania.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Kubiak-Fiołka.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: koordynacja psychoruchowa, koncentracja uwagi, umiejętność podejmowania decyzji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Fala idzie w prawo, w lewo.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla grupy uczniów z zaburzoną koordynacją psychoruchową i zaburzoną koncentracją uwagi (wiek rozwojowy: 6–8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - ćwiczenie refleksu,
 - kształtowanie prawidłowej orientacji w przestrzeni,
 - ćwiczenie umiejętności życzliwej współpracy w grupie.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** krzesółko dla każdego dziecka, dodatkowo jedno krzesółko wolne.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzą na krzesółkach w kole, w równych odstępach. Jedno krzesółko jest wolne. Nauczyciel wybiera jedno dziecko do środka (dziecko musi stać), a następnie mówi: „Fala idzie w prawo”. Wówczas każde dziecko przesuwa się o jedno miejsce. Jeżeli wykaże szybki refleks, zajmuje je, a dziecko pozbawione swojego miejsca idzie do środka. Nauczyciel kolejno wypowiada polecenia typu: „Fala idzie w prawo”, „Fala idzie w lewo”.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń w sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego zachowuje się rozumnie, dąży do wykonania zadania.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Ćwiczenie bardzo chętnie wykonują dzieci starsze.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Groenwald.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające percepcję słuchową i koncentrację uwagi

1. Tytuł ćwiczenia: *Farma.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie przeznaczone jest dla grupy uczniów zarówno w młodszym, jak i starszym wieku szkolnym, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z wadą słuchu i problemami w koncentracji uwagi.

3. Cele ćwiczenia:

- rozwijanie zmysłu słuchu,
- rozwijanie koncentracji uwagi,
- zaspokojenie potrzeby ruchu i zabawy,
- rozszerzanie zakresu słownictwa,
- integracja grupy.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: niepotrzebne.

5. Przebieg ćwiczenia: Dzieci stoją lub siedzą w różnych miejscach sali. Wybrane dziecko – „farmer” – odwraca się tyłem do grupy. Nauczyciel wybiera pomocnika, który dotykami wybiera osobę z sali, ta zaś naśladuje odgłos wybranego wcześniej zwierzątka, np. krowy. Zadaniem „farmera” jest odgadnięcie, kto wydawał odgłos. „Farmer” może odgadywać do trzech razy. Gdy przekroczy dopuszczalną ilość prób lub odgadnie prawidłowo, staje się pomocnikiem, a nauczyciel wybiera innego „farmera”.

W wersji nieco trudniejszej dzieci mogą naśladować różne zwierzęta bez wcześniejszego ustalania (co przyczyni się do utrwalenia nazewnictwa zwierząt, a w wypadku młodszych dzieci – do rozszerzenia zakresu słownictwa).

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobywanie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce rozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

- a) W zabawie grupa powinna liczyć przynajmniej 8 osób.
- b) Nie ma ograniczeń wiekowych, jednak w wypadku młodszych dzieci dobrze jest, by grupa uczestnicząca w zabawie nie była zbyt liczna.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Agnieszka Kaszubska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające percepcję wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Figury geometryczne.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z wadą wzroku (wiek rozwojowy: 6 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
Uczeń:
 - składa figurę geometryczną z rozsypanych części według podanego warunku,
 - rozwija percepcję wzrokową poprzez dostrzeganie figur geometrycznych,
 - utrwała nazwy i kształty figur geometrycznych,
 - usprawnia motorykę małą,
 - rozwija zainteresowania geometrią,
 - wskazuje i nazywa przedmioty podobnego kształtu w najbliższym otoczeniu,
 - koncentruje uwagę.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** duże kolorowe elementy obrazków przedstawiające po złożeniu figury geometryczne: koło, trójkąt, kwadrat, prostokąt.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Na dywanie znajdują się rozłożone kolorowe elementy figur geometrycznych. Nauczyciel trzyma koszyk z kolorowymi elementami figur geometrycznych, dzieci ustawiają się przed nim jedno za drugim i po kolei losują fragmenty obrazków figury. Następnie odszukują jej brakujące elementy i składają ją w całość. Po ułożeniu figury nazywają ułożoną przed sobą figurę. Następnie odszukują podobne kształty figur w najbliższym otoczeniu – w klasie.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna – uczeń *rozpoznaje i nazywa koła, kwadraty, prostokąty i trójkąty.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Każdy element tworzący figurę geometryczną ma taki sam kolor – po złożeniu musi stanowić jednakową całość.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** pomysł własny.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewelina Lasota.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: Wspomaganie rozwoju przy zaburzeniach grafomotorycznych i rozwoju manualnego

1. Tytuł ćwiczenia: *Figury.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dzieci z zaburzeniami grafomotorycznymi (wiek: 7 lat).

3. Cele ćwiczenia:

Uczeń:

- doskonali rozwój manualny i motorykę małą,
- umie posługiwać się pędzlem,
- nazywa figury geometryczne,
- umie odrysowywać wzory z matryc (strony wewnętrzne i zewnętrzne matryc).

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: kartki papieru, farby, pędzle (grube), ołówki, matryce z figurami geometrycznymi.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Nauczyciel wyklada matryce z figurami geometrycznymi.
- Każde dziecko wybiera po dwie dowolne figury, ale o jednakowej wielkości.
- Dzieci odwzorowują wybrane figury na kartce papieru.
- Dzieci zamalowują farbami odwzorowaną wcześniej figurę (używają swoich ulubionych kolorów).
- Po wykonaniu zadania dzieci prezentują wszystkie prace na stole.
- Nauczyciel dzieli dzieci na dwie grupy. Dzieci tworzą dwa zbiory figur według barw: 1 grupa wybiera figury o barwach ciepłych, 2 – o barwach zimnych.
- Inną wersją tego ćwiczenia może być polecenie stworzenia zbiorów figur o różnej wielkości i różnych kształtach.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja plastyczna – poznawanie architektury, malarstwa i rzeźby; uczeń *wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Mariola Schoeneberg.

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koordynację psychoruchową, koncentrację uwagi, analizę słuchową, umiejętność współpracy, wyrażanie emocji, terapię Montessori.

1. Tytuł ćwiczenia: *Filiżanki.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dzieci 7–8-letnich, mających problem ze współpracą w klasie, grupie.

3. Cele ćwiczenia:

- integracja grupy,
- wzmocnienie umiejętności mówienia dobrze o innych,
- uświadamianie zależności między komunikatami pozytywnymi a szacunkiem dla samego siebie,
- utrwalenie podstawowych emocji,
- kształtowanie umiejętności wyrażania emocji.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: po jednej dużej filiżance dla każdego uczestnika oraz coś, czym można te filiżanki napełnić, np. woda, piasek, ryż.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Nauczyciel pyta dzieci, czy mają trudności z mówieniem komplementów i reagowaniem na nie. Następuje dyskusja.
- Prowadzący (nauczyciel) odczytuje grupie poniższy tekst:
„Wyobraźmy sobie nasze poczucie własnej wartości jako filiżankę. Kiedy jesteśmy z siebie zadowoleni, nasze filiżanki są pełne, kiedy nie – filiżanki są prawie puste. Nasze filiżanki mogą napełniać inni ludzie, mówiąc o nas dobrze. Z kolei my możemy napełniać ich filiżanki, mówiąc dobrze o nich. Jeśli nasze filiżanki są prawie puste, nie mamy ochoty dzielić się ich zawartością z innymi. I przeciwnie, jeśli są pełne, chętnie dzielimy się ich zawartością. Filiżanki innych ludzi opróżniają się, kiedy mówimy im rzeczy złe i bolesne. Jeśli będziemy ciągle opróżniać filiżanki innych, nasze własne też nie będą napełnione. Kiedy mówimy komuś coś dobrego, ale sami w to nie wierzymy, nie napełniamy jego filiżanki. Człowiek słucha nas z filiżanką w wyciągniętej dłoni, ale nic do niej nie wpada”.

• Nauczyciel inicjuje dyskusję na temat przeczytanego tekstu.
• Każde dziecko otrzymuje filiżankę napełnioną do połowy wodą, piaskiem lub ryżem.
• Uczniowie rozchodzą się po sali i „napełniają” filiżanki innych osób, wypowiadając o nich pozytywne stwierdzenia i przesypując część zawartości swoich filiżanek.
• Na zakończenie ćwiczenia możemy zadać uczniom następujące pytania:
– Czy trudno było wam napełniać filiżanki innych, czyli wypowiadać się o innych pozytywnie? Jeśli tak, to dlaczego? Jeśli nie, dlaczego?
– Co czuliście, kiedy napełniano wasze filiżanki?

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- 7. Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń (w zakresie umiejętności społecznych warunkujących porozumiewanie się i kulturę języka) *obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują*; edukacja społeczna (wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi) – uczeń *potrafi odróżnić, co jest dobre, a co złe w kontaktach z rówieśnikami i dorosłymi; wie, że warto być odważnym, mądrym i pomagać potrzebującym; wie, że nie należy kłamać lub zatajać prawdy; współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych*.
- 8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:**
- Ćwiczenie dla grupy, klasy.
 - Bardzo ważna jest dyskusja na temat tekstu. Uczniowie muszą wiedzieć, jaki jest cel ćwiczenia.
- 9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Ministerstwo Edukacji Narodowej, *Jak żyć z ludźmi. Umiejętności interpersonalne – program profilaktyczny dla młodzieży: ćwiczenia grupowe*, Agencja Informacji Użytkowej, 1989.
- 10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Justyna Demczyszak.

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspierające motywację do nauki i aktywności polonistycznej

- 1. Tytuł ćwiczenia:** *Gdzie jest rzeczownik?* (kategoryzowanie nazw: ludzi, zwierząt, roślin i rzeczy z wykorzystaniem pudełka gramatycznego Marii Montessori).
- 2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą, mających kłopoty z wyodrębnianiem i kategoryzowaniem rzeczowników (wiek rozwojowy: 9–10 lat).
- 3. Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie klasyfikowania rzeczowników jako nazw: ludzi, zwierząt, roślin, rzeczy,
 - doskonalenie umiejętności stawiania pytań do rzeczowników,
 - pomaganie uczniom w pokonywaniu trudności związanych z nabywaniem nowych wiadomości.
- 4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** pudełko gramatyczne rzeczownika z nazwami (po 4 nazwy z każdej kategorii, aby nie zniechęcić ucznia do pracy).
- 5. Przebieg ćwiczenia:** Realizacja ćwiczenia zaczyna się na dywanie wśród otaczających dzieci przedmiotów, znajdujących się w każdej sali lekcyjnej. Nauczyciel wskazuje na poszczególne przedmioty i zadaje pytania: „Co to jest? Kto to jest?” (okno, tablica, kwiat, ryba, pani, dziecko itp.). Uczeń na pytanie nauczyciela odpowiada: „To jest okno, to jest tablica, to jest pani itp.”. Następnie nauczyciel prosi ucznia, aby na leżącej przed nim ilustracji wskazał nazwy: ludzi, zwierząt, roślin, rzeczy i przy każdej z nich zadał pytanie: „Kto to? Co to?”. Prowadzący zachęca dziecko do przyniesienia dywanika do materiału Montessori i rozwinięcia go z wielką starannością. Po dokładnym przygotowaniu miejsca pracy nauczyciel zachęca dziecko do przyniesienia materiału w postaci pudełka gramatycznego rzeczownika. Nauczyciel prosi, aby uczeń wybrał z pudełka pierwszy wyraz, przeczytał go i zadał pytanie. Po wykonaniu tych zadań uczeń klasyfikuje wg kategorii: nazw ludzi, zwierząt, roślin i rzeczy. Układa te wyrazy na przygotowanej wcześniej złaminowanej tabeli z wypisanymi kategoriami. Poprawność wykonanego zadania potwierdza na bieżąco nauczyciel bądź przygotowana do zadania karta samokontrolna.
Inne wersje: Zadania te można wzbogacić ćwiczeniem w kształtnym pisaniu rzeczowników jako nazw ludzi, zwierząt, roślin i rzeczy lub zrobieniem ilustracji do danej kategorii.
- 6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
- 7. Obszar podstawy programowej:** *uczeń zadaje pytania, udziela odpowiedzi i prezentuje własne zdanie, poszerza zakres słownictwa i struktur składniowych.*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Zaproponowane przez nauczyciela zadanie jest dość trudne dla dziecka z pewną niepełnosprawnością poznawczą, dlatego trzeba go dobrze zmotywować i zachęcić, by nie zrobiło błędów.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** materiał metodyczno-merytoryczny do zajęć praktycznych – materiał domowy przygotowany przez M. Żółtak.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Jęsiak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność podejmowania decyzji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Gdzie mieszka dany przedmiot?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci mających problem z postrzeganiem wzrokowym i samodzielnym podejmowaniem decyzji (wiek rozwojowy: 6 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - wdrażanie do samodzielnego podejmowania decyzji,
 - doskonalenie umiejętności porównywania wielkości przedmiotów bez ich mierzenia,
 - szacowanie wielkości.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** trzy pudełka różnej wielkości i koloru, ale jednego kształtu, przedmioty o różnej wielkości i kształcie.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel ustawia przed uczniem 3 pudełka i pyta, które jest największe, a które najmniejsze oraz jak to sprawdzić. Następnie nauczyciel rozkłada przed uczniem przedmioty i prosi o przyporządkowanie ich do poszczególnych pudełek. Uczeń próbuje to przewidzieć. Dopiero po przyporządkowaniu wszystkich przedmiotów do pudełek uczeń weryfikuje swoje działania.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna (p. 3a) – uczeń *mierzy długość, posługując się np. linijką; porównuje długości obiektów.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Wśród przedmiotów uczniowie mogą znaleźć takie, które nie zmieszczą się do żadnego pudełka.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Lidia Jóźwicka-Wolska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny i grafomotoryczny

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Gnieciemy, rwiemy i tniemy.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie to jest przeznaczone dla grupy dzieci 8–9-letnich z problemami manualnymi.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - wspomaganie i rozwijanie sprawności manualnej,
 - modulowanie napięcia mięśni dłoni,
 - kształtowanie motoryki małej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** 3 kartki z bloku rysunkowego, 3 kartki z bloku technicznego, 3 kawałki cienkiego kartonu, 3 kawałki grubego kartonu, nożyczki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel przed realizacją tego ćwiczenia w klasie przygotowuje trzy kartki z bloku rysunkowego, trzy kartki z bloku technicznego i po trzy wycięte wielkości (mniej więcej kartki A4) z kartonów cienkiego i grubego. Nauczyciel wita się z uczniem i siada naprzeciwko niego. Wyciąga po jednej kartce z każdego rodzaju wcześniej przygotowanych bloków. Najpierw daje uczniowi kartkę z bloku rysunkowego i prosi go, aby zgniótł ją jak tylko najmocniej potrafi. Następnie daje mu kartkę z bloku technicznego, którą także musi zgnieść. Podobnie musi zrobić z cienkim i grubym kartonem. Po tej części ćwiczenia nauczyciel wyciąga znowu cztery kartki z każdego rodzaju bloków, poczynawszy od bloku rysunkowego, a skończywszy na grubym kartonie. Tym razem zadaniem ucznia jest porwanie każdej z kartek. Po wykonaniu tej części ćwiczenia uczeń przechodzi do jego ostatniego etapu – tym razem jego zadaniem jest pocięcie nożyczkami każdej z kartek w odpowiedniej kolejności: kartkę z bloku rysunkowego, technicznego, cienki karton i gruby karton.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń posiada umiejętności cięcia papieru, tektury itp.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Ważne jest zwracanie uwagi na bezpieczeństwo ucznia podczas przecinania papierów nożyczkami.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Paulina Kirpa.

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: koordynacja psychoruchowa, analiza wzrokowa, umiejętność podejmowania decyzji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Gra w kartofla.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla grupy uczniów z zaburzona analizą i syntezą wzrokową oraz dla uczniów z zaburzoną koncentracją uwagi (wiek 7–8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie rozumienia liczb naturalnych w aspekcie porządkowym,
 - usprawnianie koordynacji ręki i oka,
 - rozwijanie sprawności manualnych,
 - kształtowanie umiejętności zgodnego współdziałania z innymi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** tablica z korka – na tablicy leżą rozrzucone liczby od 1 do 10 – są one przymocowane do tablicy pinezkami; kolorowe cienkie kokardki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Każde dziecko wybiera sobie jeden kolor wstążeczki. Nauczyciel proponuje, kto rozpoczyna zabawę (np. ktoś, kto jest najwyższy w danej grupie dzieci). Dziecko rozpoczynające ćwiczenie musi przymocować za pomocą pinezek swoją taśmę od liczby 1 do liczby 2. Następne dziecko ma za zadanie przymocować swoją taśmę od liczby 2 do liczby 3, nie przerywając wstążeczki już przymocowanej. Dziecko trzecie musi przymocować swoją taśmę od liczby 3 do liczby 4. Za każde przecięcie taśmy otrzymujemy punkt karny.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń określa położenia obiektów względem wybranego obiektu; orientuje się na kartce papieru, aby odnajdować informacje i rysować strzałki we właściwym kierunku.*
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** Przed rozpoczęciem ćwiczenia można przećwiczyć jego wersję łatwiejszą. Na kartce narysowane są liczby od 1 do 10. Dzieci będą łączyły liczby za pomocą kolorowego pisaka. Liczby przed połączeniem należy otoczyć kółkiem. Reguła jest taka sama. Nie wolno nam przeciąć linii.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego dokonano adaptacji i modyfikacji:** Ćwiczenie to znam z dzieciństwa (źródło nieznane).
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Groenwald.

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny oraz koncentrację uwagi

1. Tytuł ćwiczenia: *Guziki.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie przeznaczone jest do zajęć indywidualnych, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z zaburzeniami w koordynacji ruchowej i koncentracji uwagi. Ćwiczenie można realizować z dziećmi zarówno w wieku przedszkolnym, jak i szkolnym.

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnianie motoryki małej,
- rozwijanie koordynacji i koncentracji uwagi,
- rozwijanie poczucia samodzielności,
- wdrażanie do dbałości o własną osobę,
- ćwiczenie umiejętności rozróżniania koloru i wielkości,
- rozszerzanie zakresu słownictwa.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

- drewniane guziki (małe i duże),
- tkaniny przedstawiające swoim kształtem części garderoby (z wyodrębnionymi miejscami na guziki),
- drewniana igła,
- tasiemki (lub sznurki).

5. Przebieg ćwiczenia: Uczeń samodzielnie przygotowuje miejsce pracy i rozkłada materiały: guziki, tasiemki, „ubrania”, igłę. Nauczyciel prezentuje dziecku, jak poprawnie wykonać zadania. Dziecko samodzielnie dobiera guziki do tkaniny (pod względem wielkości i koloru), nawleka igłę i przy jej pomocy umieszcza guziki w odpowiednich miejscach. Podczas zajęć uczeń nazywa części garderoby, kolory guzików oraz określa ich wielkość.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *przyswajanie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń wykonuje proste rekwizyty (np. lalkę, pacynkę) i wykorzystuje je w małych formach teatralnych; tworzy przedmioty charakterystyczne dla sztuki ludowej regionu, w którym mieszka; utrzymuje porządek wokół siebie (na swoim stoliku, w sali zabaw, szatni i w ogrodzie), sprząta po sobie i pomaga innym w utrzymywaniu porządku.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Agnieszka Kaszubska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność współpracy

1. Tytuł ćwiczenia: *Historyjki.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla uczniów w wieku 7–10 lat z problemami w integracji.

3. Cele ćwiczenia:

- uczenie współpracy,
- uczenie pełnienia określonej roli w grupie,
- podniesienie stopnia integracji.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

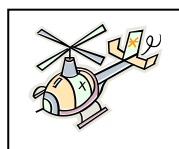
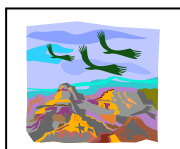
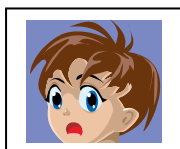
- znaczki,
- zestawy zawierające ilustracje,
- kartki i długopisy.

5. Przebieg ćwiczenia:

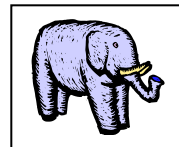
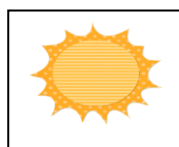
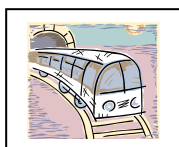
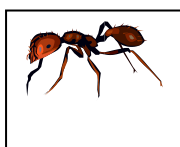
- Każde dziecko wybiera z koszyczka jeden znaczek (np.: samochód, lalkę, jabłko, słońce). Dzieci, które wybrały ten sam znaczek, należą do jednej grupy.
- Każda grupa losuje zestaw ilustracji, które nie są połączone ze sobą logicznie. Dzieci nazywają te ilustracje.
- Następnie wspólnie układają z nich zdania tworzące pewną historyjkę, którą zapisują na kartkach.
- Na koniec reprezentanci grup odczytują stworzoną historyjkę.

Przykładowe zestawy:

I.

II.

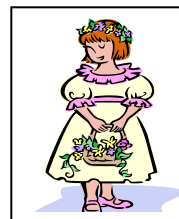
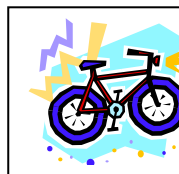
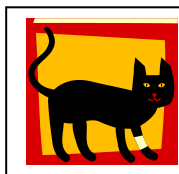
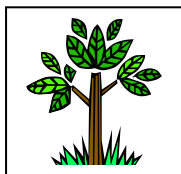

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

III.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna; wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi – uczeń kończący kl. I: *współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych (...).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Beata Kowalczyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające pamięć

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Indiańskie imiona.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie skierowane jest do wszystkich dzieci (najlepiej przeprowadzić je w grupie – pozwala doskonalić pamięć i twórcze myślenie).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie twórczego myślenia,
 - doskonalenie umiejętności koncentracji,
 - doskonalenie pamięci.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** niepotrzebne.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Nauczyciel zaprasza dzieci, aby usiadły w kole.
 - Każde dziecko wybiera sobie imię i wymyśla znak wykonany ruchem do swojego imienia.
 - Prowadzący wskazuje dziecko, które ma się przedstawić niewerbalnie (swoim znakiem).
 - Zabawa toczy się w kole, a następny uczestnik powtarza znak poprzednika i swój własny.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń współpracuje z innymi w zabawie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** *Psychologiczne gry i ćwiczenia grupowe* [oprac. Małgorzata Wiśniewska i Ewa Cassidy], Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 1991.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Lucyna Sójka.

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające: koordynację psychoruchową, koncentrację uwagi, pamięć, analizę wzrokową, motywację do nauki i aktywności, terapię Montessori.

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Jak masz na imię? Twoje imię jest bardzo ważne.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dziecka 7-letniego z trudnościami w uczeniu się liter i czytaniu krótkich wyrazów.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozpoznawanie i nazywanie liter,
 - rozróżnianie samogłosek i spółgłosek,
 - przygotowanie do czytania,
 - kształtowanie komunikatywności mowy i rozwijanie mowy jako czynności umysłowej,
 - wzbogacanie zasobu słownictwa poprzez stwarzanie okazji do rozmów, dyskusji i swobodnego wypowiedzania się,
 - ćwiczenie koncentracji uwagi,
 - kształtowanie orientacji przestrzennej,
 - motywowanie do systematycznej pracy i ćwiczeń.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** koperty, karty z literami.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczycielka rozdaje dzieciom koperty (każda koperta jest podpisana), w których znajdują się pojedyncze litery składające się na ich imiona (każde dziecko ma swoją kopertę z literami, z których składa się jego imię). Zadaniem dziecka jest złożenie swojego imienia najpierw według wzoru, który zapisany jest na kopercie, potem z pamięci. Następnie dzieci układają imiona koleżanek i kolegów.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna: w zakresie umiejętności czytania i pisania – *uczeń zna litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty; posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:**
 - Zadanie to można wykorzystać do pracy z pojedynczym dzieckiem, jak również z całą klasą, grupą.
 - Wychodzimy od imienia, ale z dnia na dzień stopniujemy poziom trudności, dodajemy nowe wyrazy – nie muszą one być już rozsypanką wyrazową. Dziecko czyta je całościowo, wyodrębnia z wyrazu samogłoski i spółgłoski, szuka konkretnych liter w tekstach, w kartach pracy, wyszukuje w otoczeniu przedmiotów zaczynających się daną literą (głoską), rysuje przedmioty zawierające w swojej nazwie podaną głoskę (w nagłosie, śródgłosie, wygłosie).

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- Możemy również utworzyć układankę wyrazowo-obrazkową. Do tego ćwiczenia należy utworzyć „bank ilustracji” do nazw rzeczy, zwierząt, owoców, warzyw. Nazwy te grupuje się w rodziny wyrazów. Każda rodzina wyrazów jest skupiona wokół jakiejś tematyki bądź zagadnienia. Zadanie dzieci będzie polegało na dobraniu odczytanej nazwy do właściwej ilustracji.

9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Irena Majchrzak, *Nazywanie świata – odmienna metoda nauki czytania*, MAC Edukacja, Kielce 2005.

10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Justyna Demczyszak.

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową i słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Jaką głoskę słyszysz?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie przeznaczone jest dla dzieci w wieku 6–7 lat, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z zaburzeniami percepcji wzrokowej lub słuchowej. Ćwiczenie przeznaczone jest zarówno do pracy indywidualnej, jak i grupowej.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - utrwalanie liter,
 - rozwijanie koncentracji uwagi,
 - rozwijanie percepcji wzrokowej i słuchowej,
 - rozwijanie umiejętności rozpoznawania głosek w nagłosie i wygłosie.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** materiał M. Montessori – litery dotykowe.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Przed dziećmi (niewielką grupą) lub dzieckiem rozłożone są litery dotykowe. Nauczyciel wypowiada słowo, a zadaniem dziecka jest wskazanie litery, która stoi na początku (lub na końcu) wypowiedzianego słowa. Dziecko powtarza głoskę oraz obwodzi jej kontur palcem. W trudniejszej wersji nauczyciel zamiast wypowiadać słowa może pokazywać przedmiot lub jego zdjęcie, a dziecko będzie miało za zadanie, podobnie jak w wersji łatwiejszej, wskazać na literę stojącą na początku lub końcu wyrazu.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobywanie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Kaszubska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Jaka to liczba?* (na podstawie materiału Marii Montessori – tablica Seguina)
 2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Adresatem ćwiczenia są uczniowie, którzy mają problemy z koncentracją uwagi i odliczaniem (wiek rozwojowy: 6–10 lat).
 3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie koncentracji na materiale,
 - doskonalenie koncentracji na działaniu przez przyporządkowanie liczbie odpowiedniej ilości koralików,
 - utrwalenie kolejności liczb od 11–99.
 4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** tablica Seguina 11–99, druczki po 10 koralik, 10 złotych koralików.
 5. **Przebieg ćwiczenia:** Do realizacji ćwiczenia nauczyciel wykorzystuje 2 tablice Seguina, małe drewniane tabliczki z liczbami od 1–9, 10 drucików po 10 koralik i 10 pojedynczych złotych koralików. Nauczyciel zaprasza ucznia do wspólnej zabawy, siada z jego lewej strony i przy pomocy drewnianej tabliczki z tablicy Seguina tworzy liczbę 10. Prosi ucznia o koncentrację na zadaniu, odczyt zapisu oraz o przedstawienie wartości liczby przy pomocy druczika z 10 koralikami i położenie go obok tej liczby. Następnie nauczyciel, obserwując ucznia i jego rosnące zainteresowanie, dokłada 1 złoty koralik – prosi go jednocześnie o podanie wartości powstałej liczby i przedstawienie jej na tablicy Seguina. Po czym nauczyciel dokłada kolejny 1 złoty koralik, prosząc o przeliczenie ilości koralików i podanie wartości liczby oraz przedstawienie jej na tablicy Seguina. W ten sposób postępuje aż do liczby 19. Następnie przy pomocy cyfr tworzy liczbę 20, powtarzając analogiczne kroki postępowania. Podobne czynności powtarzane są w obrębie każdej dziesiątki. Obserwuje się większą koncentrację na materiale poprzez samodzielne wykonywanie działań.
- Inne wersje ćwiczenia:**
- A. Nauczyciel kładzie koraliki – zadaniem ucznia jest ich przeliczenie i utworzenie na tablicy Seguina odpowiedniego zapisu graficznego.
 - B. Nauczyciel za pomocą tabliczek tworzy dowolne liczby, a zadanie ucznia polega na słownym określeniu ilości dziesiątek i jedności w każdej z nich.
 - C. Nauczyciel słownie przekazuje liczbę, a dziecko przedstawia ją za pomocą tabliczek na odpowiednim polu i zapisuje w zeszytach.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
 7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń w sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego zachowuje się rozumnie, dąży do wykonania zadania.*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

- Zadanie wykonywane jest w ciszy na dywaniku przeznaczonym do pracy z materiałem M. Montessori i w miejscu specjalnie do tego wydzielonym (w odpowiedniej odległości od ogółu klasy).
- Miejsce nauczyciela jest z lewej strony ucznia.
- Do wykonania zadania niezbędna jest cisza i odpowiednie przygotowane otoczenie.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Gabriela Badura-Strzelczyk, *Pomóż mi samemu to zrobić. Matematyka w ujęciu Marii Montessori od trzech lat do klasy trzeciej...*

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Anna Jęsiak.

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi oraz analizę wzrokową i pamięć

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Jaka to litera?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów z problemem zapamiętywania, kojarzenia dźwięku z obrazem graficznym (wiek rozwojowy: 5–6 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - poznawanie liter przez czucie, doświadczanie ich kształtu,
 - kombinacja obrazu graficznego i dźwięku,
 - wielozmysłowe doświadczanie liter i głosek: czujemy, widzimy, słyszymy,
 - przygotowanie do pisania,
 - przygotowanie do czytania.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** ruchomy alfabet – litery duże i małe, karton z wyciętymi otworami na przełożenie rąk, kosz.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzą na dywanie. Przed nimi jest przygotowane miejsce z krzeselkiem i kartonowe okienko z wyciętymi otworami na przełożenie rąk. Przed okienkiem umiejscowiony jest kosz z małymi literami alfabetu ruchomego. Wybrane dziecko siada za ekranem, losowo wybiera literę z kosza i próbuje za pomocą dotyku ją rozpoznać i nazwać. Po rozpoznaniu litery małej, odszukuje wśród liter rozłożonych na dywanie wielką literę ruchomego alfabetu. Uzyskany komplet liter dziecko odkłada na wyznaczone miejsce, zaś pozostali uczniowie obserwują poprawność wykonywanego zadania. Następny uczeń zajmuje miejsce za okienkiem i rozpoczyna zabawę od początku.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń *zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenia własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Całus.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową

1. Tytuł ćwiczenia: *Jaki to dźwięk?*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dzieci z wrażliwością słuchową (wiek: 7–9 lat).

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnianie koncentracji na bodźce słuchowe,
- usprawnianie umiejętności rozróżniania dźwięków otoczenia i dźwięków mowy,
- rozwijanie pamięci słuchowej,
- rozwijanie analizy i syntezy słuchowej.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: dzwonek, folia, zegar, telefon, instrumenty muzyczne, płyta z odgłosami otoczenia, magnetofon.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Nauczyciel w magicznym worku ma ukryte przedmioty, które wydają różne dźwięki. Demonstruje po kolei każdy dźwięk, a uczniowie muszą odgadnąć, jaki przedmiot go wydaje.
- Za parawanem są schowane instrumenty muzyczne. Nauczyciel prosi jedno z dzieci, by zademonstrowało dowolny dźwięk płynący z instrumentów. Reszta grupy zgaduje, jaki to instrument. Dana czynność jest powtarzana przez kilku wyznaczonych uczniów.
- Następnie nauczyciel prosi uczniów, by zamknęli oczy i skupili się na następnym zadaniu. Włącza płytę z dźwiękami z naszego otoczenia (ruch uliczny, płynący potok, odgłosy morza, śpiew ptaków). Uczniowie mają za zadanie rozpoznać i zapamiętać dane dźwięki. Na prośbę nauczyciela wyznaczony uczeń rozpoznaje dźwięki i je wymienia. Reszta grupy słucha i ewentualne poprawia lub uzupełnia jego wypowiedź.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń świadomie i aktywnie słucha muzyki, potem wyraża swe doznania werbalne i niewerbalne.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Dodatkowo można zaprezentować dzieciom dźwięki wysokie i niskie, a także tempo – wolne i szybkie w muzyce.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: pomysł własny nauczyciela.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Agata Kapała.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi i pamięć

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Jakie litery ukryły się w tym przedmiocie?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie:** Ćwiczenie to jest przeznaczone dla grupy dzieci 7–8-letnich, mających problem z koncentracją uwagi i nauką liter.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - utrwalenie poznanych liter,
 - doskonalenie analizy i syntezy głoskowej,
 - doskonalenie koncentracji uwagi i pamięci.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** koszyk z różnymi przedmiotami codziennego użytku (łyżeczka, solniczka, długopis, butelka, lalka, auto itp.), litery alfabetu (pocięte) – dwa komplety.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel przed lekcją przygotowuje wiklinowy koszyk z różnymi przedmiotami codziennego użytku. Koszyk zakrywa ciemnym materiałem, aby uczeń nie widział, jaka jest jego zawartość. Obok koszyka w dwóch pudełkach umieszcza litery alfabetu (dwa komplety, gdyby któraś z liter powtórzyła się). Nauczyciel siada naprzeciwko ucznia i prosi go, aby ten włożył rękę do koszyka i wylosował jeden z ukrytych w nim przedmiotów. Założmy, że uczeń wylosował solniczkę. Uczeń stawia wylosowany przedmiot na ławce i mówi jego nazwę. Następnie nauczyciel prosi, aby uczeń przesylabizował wyraz „solniczka”. Uczeń odpowiada na pytania: „Ile sylab znajduje się w tym wyrazie?”, „Czy możesz wyklaskać każdą z sylab?”. Po chwili nauczyciel zadaje kolejne pytanie: „Na jaką literę zaczyna się ten wyraz?”. Uczeń odpowiada i szuka wybranej litery w pudełeczku z alfabetem. Nauczyciel zadaje następne pytanie: „Na jaką literę kończy się ten wyraz?”. Nauczyciel prosi, aby uczeń ułożył obie te litery obok przedmiotu. Uczeń losuje z koszyka następny przedmiot i wykonuje te same polecenia.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Paulina Kirpa.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Jesienne orzechy – segregowanie i różnicowanie.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z problemami koncentracji na działaniu (wiek rozwojowy: 6 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie umiejętności segregowania i przeliczania według określonej cechy – kształtu,
 - rozwijanie koncentracji,
 - doskonalenie motoryki małej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** orzechy ziemne, orzechy włoskie, kasztany, żołędzie, słoiki, kartoniki z sylwetami orzechów.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczeń siedzi na dywanie, przed sobą ma worek z orzechami. Dotyka zawartości worka bez otwierania i próbuje określić, co jest w środku. Następnie wysypuje zawartość na dywanik i segreguje w zbiory według kształtu. Dobiera kartonik z sylwetą do orzecha. Porównuje liczebność każdego zbioru. Nauczyciel stawia przed uczniem 4 słoiki wkłada do środka kartonik z sylwetą. Zadaniem ucznia jest naprzemienne, prawą i lewą ręką, umieszczanie orzechów w poszczególnych słoikach.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna – uczeń *klasyfikuje obiekty: tworzy kolekcje.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Obowiązkowo pracuje prawa i lewa ręka.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Całus.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Jesienny szal.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów z zaburzoną motoryką małą oraz koncentracją (wiek rozwojowy: 4–5 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie sprawności manualnej i motoryki małej,
 - doskonalenie koordynacji wzrokowo-ruchowej i koncentracji uwagi,
 - wdrażanie do zgodnego współdziałania w grupie: wspólnego podejmowanie decyzji.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** białe kartki formatu A4, kredki świecowe, pastelowe lub ołówkowe, klej.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczniowie odrysowują kształty liści przyniesionych z jesiennego spaceru. Kolorują sylwety kredkami pastelowymi, świecowymi lub ołówkowymi. Kontur sylwety poprawiają ciemnym i grubym flamastrem, a następnie wydzierają palcami sylwetę liścia. Dzieci biorące udział w zajęciu tworzą szal poprzez naklejanie wykonanych przez siebie sylwet na długi pas papierowy. Razem ustalają kolejność naklejania liści.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja plastyczna – *uczeń wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie, posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak kształt, barwa.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Całus.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające pamięć i postrzeganie

1. Tytuł ćwiczenia: *Jestem aktorem.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dzieci z zaburzeniami pamięci oraz z nadpobudliwością psychoruchową (wiek: 7 lat).

3. Cele ćwiczenia:

Uczeń:

- doskonalą pamięć i spostrzeganie,
- doskonalą umiejętności aktorskie.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: różne przedmioty i rysunki do zapamiętywania.

5. Przebieg ćwiczenia

- Nauczyciel rozkłada przed dziećmi trzy przedmioty (maskotki, zabawki, przedmioty szkolne).
- Dzieci mają 30 sekund na zapamiętanie oglądanych przedmiotów.
- Ich kolejnym zadaniem jest uchwycenie jak najwięcej szczegółów oglądanego wcześniej przedmiotu.
- Nauczyciel może naprowadzać dziecko, aby wyodrębniło jak najwięcej cech, szczegółów, np. wskazywać na wielkość, kształt danego przedmiotu.
- Dzieci po kolei „opisują” zapamiętany przedmiot gestem.
- To samo ćwiczenie można wykonać, przedstawiając dzieciom zamiast przedmiotów rysunki.
- Ćwiczenie możemy powtarzać, wymieniając dzieciom rekwizyty.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: w zakresie umiejętności wypowiadania się w małych formach teatralnych – uczeń uczestniczy w zabawie teatralnej, ilustruje mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub wymyślonego.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Mariola Schoeneberg.

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: wspieranie umiejętności współpracy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Jestem Europejczykiem, dlatego poznaję flagi mojego kontynentu przez zabawę.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci mających problem ze współpracą i nawiązywaniem kontaktów rówieśniczych, dla uczniów z rozbudzoną pasją geograficzno-przyrodniczą oraz dla wszystkich dzieci w wieku 5–10 lat.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - wdrażanie do współpracy z rówieśnikami,
 - poznanie flag krajów europejskich,
 - nawiązywanie kontaktów rówieśniczych,
 - kształtowanie umiejętności wykorzystywania zdobytej wiedzy w życiu.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** gra edukacyjna *Flagi Europy*, żetony, klepsydra.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel proponuje zabawę szczególnie tym uczniom, którzy mają kłopoty ze współpracą i nawiązywaniem kontaktów. Zaprasza dzieci do zajęcia miejsca w tylnej części sali, gdzie znajduje się kącik zabaw. Następnie prezentuje zabawę edukacyjną *Flagi Europy*: pokazuje karty z flagami, żetony, które gracz otrzymuje w wypadku udzielenia błędnej odpowiedzi, przypomina zasadę działania klepsydry. Zasady gry są proste: karty leżą na ławce przed dziećmi – ułożone w stosie, flagą do góry. Z drugiej strony karty znajduje się nazwa kraju. Gracz nr 1 pobiera pierwszą z kolei kartę i mówi, do jakiego państwa ona należy. Jednocześnie gracz nr 2 odwraca klepsydrę, która limituje czas odpowiedzi. Jeśli gracz nr 1 odpowie prawidłowo, zdobytym punktem staje się karta z flagą. W wypadku błędnej odpowiedzi z pudełka pobiera żeton sygnalizujący błąd. Poprawność rozwiązania zadania określa gracz nr 2. Podczas zabawy uczniowie współpracują ze sobą, wykonując niezbędne czynności. Gra wzbudza też pewne emocje, które zmieniają relacje między uczestnikami.
Inne wersje: W grze może brać udział 2–4 dzieci. Można ją wzbogacić mapą Europy, na której gracz (po udzieleniu odpowiedzi) wskazuje jakiś kraj. Otrzymuje za to dodatkowy punkt. W grze są też żetony z nazwami państw, dlatego możliwa jest wersja, w której uczeń losuje żeton i wyszukuje kartę z flagą kraju.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobywanie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń wie, jakiej jest narodowości, że mieszka w Polsce, a Polska znajduje się w Europie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Ćwiczenie można przeprowadzić, bazując na gotowej grze edukacyjnej *Flagi Europy*. Uczeń może również wykonywać niezbędne do zabawy elementy we własnym zakresie. Z doświadczenia wiem, że uczniowie bardzo chętnie biorą w niej udział. W ten sposób poprawia się

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

ich współpraca i relacje. Nauczyciel, znając problemy klasy, sam może dobrać graczy. Jest to bardzo dobry moment do zacieśnienia relacji koleżeńskich w klasie.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: W ćwiczeniu wykorzystałam grę edukacyjną *Flagi świata – kategoria: Europa*.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Anna Jęsiak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową i koordynację psychoruchową

1. Tytuł ćwiczenia: *Jestem malarzem.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie dla grupy uczniów z małą sprawnością motoryki ręki oraz trudnościami w orientacji przestrzennej.

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnianie analizatora słuchowego,
- doskonalenie orientacji przestrzennej,
- doskonalenie sprawności manualnej.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

- puzzle z sylwetką chłopca lub dziewczynki dla każdego dziecka.
- elementy do uzupełniania obrazków,
- klej, kredki.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Rozdajemy uczniom puzzle, z których układają sylwetkę chłopca lub dziewczynki. Prosimy, aby przykleili rysunek na środku kartki.
- Dzieci uzupełniają sylwetkę gotowymi elementami (włosy, oczy, nos, usta, strój).
- Nauczyciel czyta opowiadanie, a uczniowie dobierają te elementy, które łączą się z treścią i nakleja w określonym miejscu. Podczas opowiadania stosujemy zwroty określające położenie przedmiotów względem siebie.
- Uczniowie dokonują analizy słuchowej nazw przedmiotów znajdujących się na rysunku.
- Dzieci kolorują obrazek.
- W innej wersji ćwiczenia bohaterem historyjki może być bałwanek, ulubione zwierzątko lub postać z bajki.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń wyprowadza kierunki od siebie i innych osób; określa położenie obiektów względem obranego obiektu.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenia własne nauczyciela.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Lucyna Sójka.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające motywację do nauki i aktywności

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Jestem w tym najlepszy.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla uczniów nieśmiałych w wieku 6–8 lat.
3. **Cele ćwiczenia:** kształcenie poczucia wartości i wiary we własne możliwości.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki z sylwetami dziewczynek, chłopców, kredki, nożyczki, symbole umiejętności (książka – czytanie, mikrofon – śpiewanie, cyferki – liczenie, kredki – rysowanie, literki – pisanie, piłka – zabawy ruchowe; puste symbole).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci określają swoją płeć (jestem chłopcem, jestem dziewczynką). Wybierają odpowiednią kartkę z sylwetą i ją wycinają. Wykonują swój portret. Następnie omawiają poszczególne symbole umiejętności, które nauczyciel prezentuje na tablicy. Wybierają i nakleją je według poleceń nauczyciela. Nad głową sylwety dzieci nakleją symbol określający, co potrafią robić najlepiej w szkole, na rękach symbol tego, co najbardziej lubią robić, a na nogach – symbol tego, co jeszcze chcieliby robić w szkole. Następnie przedstawiają swoje prace i je nakleją na papier z wizerunkiem szkoły. Porównują swoje umiejętności z innymi dziećmi. Na pustych symbolach rysują umiejętność, którą chcieliby zaprezentować swoim rodzicom na wspólnym spotkaniu.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna (wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami i dorosłymi) – *uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** bez zaleceń.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Borowska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: integracja społeczna

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Jesteśmy razem – bawimy się razem.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dużej grupy uczniów, którzy dopiero się poznają lub dla uczniów z zaburzeniami zachowania (w młodszym wieku szkolnym i nie tylko).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - propagowanie integracji,
 - współdziałanie w parach i z partnerami w zespole,
 - kształtowanie odpowiedzialności grupowej (dzielenie się zadaniami),
 - kształtowanie ogólnej sprawności fizycznej,
 - wdrażanie do kulturalnego zachowania się.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** zestaw serduszek w czterech kolorach przeciętych na pół (powinno być tyle połówek, ilu jest uczestników), 4 arkusze kolorowego brystolu w formie puzzli (do wspólnego ułożenia hasła końcowego), kleje, pachołki.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - 1) Zajęcia odbywają się na sali gimnastycznej. Biorą w nim udział uczniowie, którzy dopiero się poznają. Dzieci chodzą po sali i witają się z każdą napotkaną osobą, jak:
 - koledzy (przybijają „piątkę”),
 - dorośli (podają rękę),
 - policjanci (salutują),
 - Japończycy (składają ręce i kiwają głową),
 - przyjaciele (robią „miśka”),
 - kumple (robią „żółwika”).
 - 2) Nauczyciel rozdaje dzieciom fragmenty puzzli w czterech kolorach – są to serduszka przecięte na pół. Uczniowie chodzą po sali i szukają osoby z fragmentem takiej samej układanki – w ten sposób łączą się w pary (na tym etapie kolory układanek nie mają znaczenia, liczy się jedynie kształt przecięcia). Można także zaproponować uczniom zabawę pt. *Lustro* – dzieci w parach naśladują nawzajem swoje ruchy.
 - 3) Wyścigi rzędów w parach.

Uwaga! Ćwiczenia powinny tak dobrane, aby dzieci miały okazję współdziałać w parach i w grupie, a na koniec osiągnąć widoczny efekt wspólnej pracy.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Uczniowie dzielą się na cztery grupy zgodnie z kolorami wybranych wcześniej puzzli – elementy układanki wkładają do koszyczków (każdy kolor w innym koszyczku):

- *Czarodziejski dywan* – jedna osoba ciągnie drugą, okrąża pachotę i wraca na miejsce (wyścig powtarzamy dwukrotnie, aby każdy mógł raz ciągnąć dywanik, a raz na nim siedzieć).
- *Sadzenie ziemniaków* – para trzyma się za ręce (po drodze dzieci umieszcza dwa woreczki na krążkach), okrąża pachotę; w drodze powrotnej zabiera „ziemniaki” i przekazuje je następnej parze.
- *Układanie puzzli* (przy pachotkach prowadzący umieszcza arkusze kolorowego brystolu z wyciętym na jednym boku wzorem i fragmentem hasła końcowego, klej oraz z koszyczek fragmentami serduszek) – zawodnicy pojedynczo biegną do pachotka, wydobywają z koszyczka fragment serduszka i przyklejają go na arkusz. Trudność tego zadania polega na tym, że należy tak dopasować kolejny fragment, aby pasował do całości.
- *Łączenie układanki* – kapitanowie drużyn biorą arkusze z naklejonymi we wcześniejszej konkurencji puzzlami – serduszkami i łączą je zgodnie z wyciętym wzorem w całość (jeśli zadanie zostało wykonane poprawnie, powstanie plakat z naklejonymi, złączonymi serduszkami i hasłem „Jesteśmy razem – bawimy się razem”).

4) Podsumowanie wyścigów, odczytanie wspólnie ułożonego hasła – wyjaśnienie jego sensu, pogratulowanie sobie i podziękowanie za udział we wspólnej zabawie.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i sytuacjach życiowych: przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy; uczestniczy w zajęciach rozwijających sprawność fizyczną, zgodnie z regułami.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Zestaw zaprezentowanych ćwiczeń integracyjno-ruchowych nadaje się do wykorzystania przy okazji Szkolnych Dni Integracji. Do udziału w zabawie można zaprosić uczniów z innej klasy.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Zestaw ćwiczeń opracowany został przez nauczycieli z klasy integracyjnej przy SP 74 w Szczecinie.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Liliana Majchrzak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi, koordynację wzrokowo-ruchową

1. Tytuł ćwiczenia: *Kelner.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla uczniów doskonalących koordynację wzrokowo-ruchową, spostrzegawczość, koncentrację (wiek rozwojowy: 5–7 lat).

3. Cele ćwiczenia:

- doskonalenie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
- rozwijanie koncentracji uwagi,
- ćwiczenie spostrzegawczości.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: dzbanek z wodą, filiżanka z talerzykiem.

5. Przebieg ćwiczenia: Uczniowie siedzą na dywanie. Na stoliku przygotowana jest filiżanka na talerzyku oraz dzbanek z wodą. Zadanie polega na przenoszeniu filiżanki ze stolika na stolik oraz napełnianiu jej wodą. Można również mierzyć ilość przeniesionej wody w naczyniach o różnej wysokości, aby dzieci mogły obserwować wysokość wody w zależności od średnicy. Zabawie może towarzyszyć muzyka relaksacyjna.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*

7. Obszar podstawy programowej: wychowanie fizyczne – *uczeń uczestniczy w zajęciach rozwijających sprawność fizyczną, zgodnie z regułami.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: W ćwiczeniu dzieci angażują rękę dominującą.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Anna Całus.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kłamca.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z problemami uwagi selektywnej (wiek rozwojowy: 7 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie umiejętności koncentrowania uwagi na słuchanym tekście,
 - doskonalenie umiejętności słuchania ze zrozumieniem,
 - rozwijanie umiejętności rozpoznawania informacji nieprawdziwych.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** tekst opowiadania, dzwoneczki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel opowiada historyjkę, a zadaniem uczniów jest wychwycenie sytuacji niemożliwych lub nieprawdziwych. Uczeń sygnalizuje je dźwiękiem dzwoneczka. Przykładowy tekst: „W pewien letni poranek wysłałam na podwórko i ulepiłam bałwana. Nos zrobiłam mu z fioletowej marchewki, a guziki z kamyków. Do rąk dałam mu bukiet tulipanów. Nad moim bałwankiem zaczęły latać wróble i papugi”.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna (p. 1a) – uczeń *obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Dzwoneczek można zastąpić jakimś środkiem wizualnym.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Lidia Jóźwicka-Wolska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: usprawnianie percepcji wzrokowej

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Klockowy potwór.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z zaburzeniami analizy wzrokowej, z zaburzeniami koncentracji uwagi i nadpobudliwością psychoruchową (wiek: 7 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
Uczeń:
 - doskonalili koordynację ruchową,
 - umie odwzorowywać kształty i wzory,
 - zna kolory i liczby.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** klocki.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Nauczyciel przygotowuje określoną kompozycję z klocków.
 - Dziecko musi odtworzyć taki sam wzór, uwzględniając dane narzucone przez nauczyciela: tę samą liczbę, kolor i kształt.
 - Po zakończeniu budowy przez dziecko następuje omówienie ćwiczenia.
 - Nauczyciel zadaje dziecku pytania: „Z ilu klocków została zbudowana kompozycja, jakie kolory posiadają klocki, jakie kształty mają klocki wykorzystane w kompozycji”.
 - Ćwiczenie może być powtarzane w innych wersjach, np. do budowania kompozycji mogą być wykorzystane tylko te same kształty klocków albo te same kolory.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *rozwijanie percepcji wzrokowej i spostrzegania: przez manipulowanie przedmiotami i porządkowanie przedmiotów podczas obserwacji rzeczywistości i na obrazkach.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Mariola Schoeneberg.

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: wspomaganie koncentracji uwagi i myślenia matematycznego

1. Tytuł ćwiczenia: *Kolekcjonujemy znaczki pocztowe.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla małej grupy uczniów wyrównujących braki z zakresu matematyki (wiek: 7–8 lat).

3. Cele ćwiczenia:

- kształcenie umiejętności w zakresie kombinatoryki matematycznej (dopełnianie do 10 i do 20),
- usprawnianie koncentracji uwagi i pamięci (rachunek pamięciowy),
- doskonalenie spostrzegawczości i umiejętności szybkiego podejmowania decyzji,
- wdrażanie dzieci do współdziałania w grupie i godnej rywalizacji.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: gotowa gra dydaktyczna (typu loteryjka) pt. *Znaczki pocztowe* (w wypadku braku gotowej gry można z dziećmi wykonać znaczki na zajęciach plastycznych), klocki „Logo”.

5. Przebieg ćwiczenia:

- 1) Każde dziecko kładzie na stole przyniesiony na zajęcia zbiór przedmiotów. W punkcie wyjścia przeprowadzamy swobodną rozmowę na temat różnych kolekcji i osobach, które zajmują się zbieraniem przedmiotów.
 - A. Nauczyciel pokazuje dzieciom klaser ze znaczkami i zwraca uwagę na słowo „kolekcja”.
 - B. Dzieci rozmawiają na temat swoich kolekcji (naklejki, karteczki, maskotki, itp.), opowiadają, od kiedy zbierają te przedmioty, ile elementów liczy ich kolekcja, dlaczego właśnie takie przedmioty zbierają itp.
 - C. Jak nazywa się osoba, która zbiera takie przedmioty? – wprowadzenie pojęcia „kolekcjoner”.
- 2) Wprowadzenie gry dydaktycznej pt. *Wymieniamy znaczki pocztowe*. Zestaw składa się ze znaczków tańszych (2 zł i 3 zł), znaczków droższych (10 zł i 20 zł) oraz kostki do gry. Głównym celem gry jest kolekcjonowanie znaczków pocztowych. Najpierw kupujemy tańsze znaczki, by potem wymienić je na bardziej wartościowe. Pierwszy uczestnik gry rzuca kostką i sam decyduje, jakie znaczki może „kupić” (jeśli na kostce wypadną 4 oczka, uczeń kupuje 2 znaczki po 2 zł, jeśli wypadnie 5 oczek, może kupić znaczki za 2 zł i 3 zł, jeśli trafi się szóstka – uczeń może kupić 3 znaczki po 2 zł lub 2 znaczki po 3 zł; gdy wypadnie jedynka, uczeń nie ma możliwości kupienia znaczka, czeka więc na następną kolejkę). Każdy gracz kupuje po kolei znaczki. Gdy zbierze ich większą ilość, wymienia je na te o większej wartości, np.: $2\text{ zł} + 2\text{ zł} + 3\text{ zł} + 3\text{ zł} = 10\text{ zł}$, $6 \times 3\text{ zł} + 2\text{ zł} = 20\text{ zł}$ (kombinacji jest sporo). Ważne jest, aby uczeń szybko podjął decyzję o wymianie znaczków na te o dużej wartości, ponieważ ich ilość jest ograniczona – kto szybszy ten lepszy.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Gra toczy się tak długo, aż zostaną wykupione i wymienione wszystkie znaczki. Uczniowie podliczają wartość swojej kolekcji – wygrywa ta osoba, która ma najdroższą kolekcję.

- 3) Układanie z klocków „Logo” wyrazu „kolekcjoner”. Dzieci muszą:
- podzielić wyraz na sylaby (dzieci rozsuwają klocki tak, aby zaznaczyć sylaby),
 - wyszukać literki (głoski), które powtarzają się najczęściej,
 - stworzyć z liter wyrazu „kolekcjoner” inne wyrazy (np. lekcje, noc, lek, lok, Olek, kołec itp.) i zapisać je na tablicy (utworzenie kolekcji wyrazów).
- 4) Na zakończenie ćwiczeń dzieci rysują projekt znaczka pocztowego.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń wykonuje łatwe obliczenia pieniężne (cena, ilość, wartość) i radzi sobie w sytuacjach codziennych wymagających takich umiejętności.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Jeśli gry nie znajdziemy na rynku (jest ona bardzo stara) można samodzielnie przygotować z dziećmi znaczki pocztowe (50 sztuk znaczków o wartości: 2 zł i 3 zł oraz 15 sztuk znaczków o wartości 10 zł i 20 zł).
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Ćwiczenie zostało skonstruowane na podstawie gry logicznej *Wymieniamy znaczki pocztowe* (źródło nieznane).
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Liliana Majchrzak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kolorowe klamerki.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie indywidualne dla ucznia z nadpobudliwością psychoruchową (wiek rozwojowy: 5 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie koncentracji,
 - rozwijanie koordynacji,
 - rozwijanie samodzielności,
 - doskonalenie motoryki małej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** drewniane klamerki do bielizny w trzech kolorach (czerwonym, niebieskim i żółtym), kolorowe miseczki (czerwona, żółta, niebieska).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dziecko siedzi w ławce lub na dywanie. Przed nim są rozłożone trzy kolorowe miseczki (czerwona, żółta, niebieska). W woreczku z tkaniny otrzymuje kolorowe drewniane klamerki. Uczeń wysypuje klamerki z woreczka. Nauczyciel objaśnia sposób wykonania zadania. Dziecko ma posegregować kolorowe klamerki do odpowiednich misek według koloru. Następnie uczeń określa nazwy kolorów (wskazuje na miseczkę z klamerkami), przelicza, ile jest klamerki w każdej miseczce. Określa, których klamerki jest: mniej, więcej, tyle samo. Na zakończenie dziecko wskazuje przedmioty w klasie, które są w takim samym kolorze jak klamerki. Określając liczbę klamerki w miseczce, wybiera etykietę z właściwą liczbą i „podpisuje” nią wartość zbioru.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna w zakresie czynności umysłowych ważnych dla uczenia się matematyki (uczeń *układa i klasyfikuje obiekty*) oraz w zakresie liczenia i sprawności rachunkowych.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Podczas segregowania klamerki do odpowiedniej miseczki dziecko wkłada klamerki raz jedną, raz drugą ręką. Ćwiczenie można powtarzać, zmieniając lub dokładając kolory – w ten sposób uczeń stopniowo poszerza swoje wiadomości z zakresu nazywania i rozróżniania kolorów, a także zwiększa zakres liczbowy.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** pomysł własny.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewelina Lasota.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające pamięć

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kolorowe ornamenty.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie:** Ćwiczenie dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą (wiek rozwojowy: 7 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie percepcji wzrokowej poprzez dostrzeganie figur geometrycznych,
 - doskonalenie umiejętności słuchania ze zrozumieniem,
 - ćwiczenie intuicji geometrycznej,
 - doskonalenie motoryki małej,
 - ćwiczenie umiejętności nazywania figur geometrycznych,
 - ćwiczenie w przeliczaniu,
 - rozwijanie koncentracji.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kolorowe ornamenty – materiał Montessori (materiał sensoryczny).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel zaprasza dzieci do pracy. Prosi, aby pomogły mu przenieść pudełko z kolorowymi ornamentami. Dzieci przenoszą pudełko oburącz i kładą przed sobą na dywanie. Następnie nauczyciel prosi o wyłożenie największych ornamentów na środek dywanu. Kolorowe ornamenty to kwadraty, koła i trójkąty w kolorach: żółtym, niebieskim, czerwonym. Zadaniem dzieci jest ułożenie przed sobą szlaczka (z około dziesięciu elementów) największych figur geometrycznych według własnego pomysłu. Kiedy dzieci są już gotowe, nauczyciel zadaje pytania i wskazuje gestem dziecko, które odpowiada:
 - A. Jaka figura jest w tym szlaczku na:
 - drugim miejscu?
 - piątym miejscu?
 - siódmym miejscu? itp.
 - B. Policz, ile jest w twoim szlaczku:
 - niebieskich trójkątów?
 - żółtych kwadratów?
 - czerwonych kół?
 - C. Na którym miejscu w tym szlaczku znajduje się:
 - drugi z kolei kwadrat?
 - trzeci z kolei trójkąt?
 - czwarte z kolei koło?

Po zakończonym ćwiczeniu dzieci otrzymują kartkę papieru, na której odrysowują, odwzorowują dokładnie tak samo trzy, cztery pierwsze ornamenty ze szlaczka (używają również tych samych kolorów).

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna – w zakresie liczenia i sprawności rachunkowych: *uczeń sprawnie liczy obiekty, wymienia kolejne liczebniki...; rozpoznaje i nazywa koła, kwadraty, prostokąty i trójkąty.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Ćwiczenie jest zalecane dla dwójki, trójki dzieci.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** pomysł własny.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewelina Lasota.

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie rozwijające motywację do nauki i aktywności

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kolorowy śnieg.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą (wiek rozwojowy: 6 i 7 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie koncentracji,
 - rozwijanie motoryki małej,
 - rozwijanie poczucia samodzielności,
 - rozwijanie aktywności własnej,
 - doskonalenie koordynacji,
 - doskonalenie postrzegania i nazywania barw.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** małe szklane słoiczki i jeden duży słoik, grube kolorowe flamastry, sól.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel zaprasza dzieci do siebie. Dzieci kolejno losują z worka-niespodzianki kolorowe flamastry. Uczniowie nazywają barwę otrzymanego flamastra, określają, z czym im się kojarzy dany kolor. Następnie otrzymują po jednym małym słoiczku, do którego samodzielnie wysypują kilka łyżek soli (około 3–4). Po wykonaniu tej czynności nauczyciel zaprasza dzieci, aby podeszły do niego i ustawiły się jeden za drugim. Po tej czynności dzieci stają w kręgu na dywanie, trzymając słoiczki z solą i kolorowe flamastry w dłoniach. Na sygnał nauczyciela wykonują otwartym flamastrem w słoiczku ruchy przypominające mieszanie herbaty. Czynność tę wykonują pomału i spokojnie (kiedy jedna rączka się zmęczy, polecamy im przełożyć flamaster do drugiej). Podczas mieszania towarzyszy dzieciom muzyka, która wyznacza czas trwania ćwiczenia. Efekt końcowy ćwiczenia to zabarwiona kolorowa sól – kolorowy śnieg. Dzieci określają barwę, która powstała. Nauczyciel prosi, aby dzieci ułożyły (ustawiły) słoiki od najjaśniejszego do najciemniejszego, ułożyły zimowe barwy i letnie. Na koniec dzieci kolejno przesypują swój „śnieg” do dużego słoika. W rezultacie powstaje „kolorowy śnieg”.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna – uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane (zasłyszane).
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewelina Lasota.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: analiza wzrokowa, terapia Montessori

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kolorowy zawrót głowy.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie:** Dla dzieci nadpobudliwych ruchowo (jako element terapii), z zaburzeniami koordynacji wzrokowo-ruchowej, z obniżonym poziomem rozwoju manualnego i spostrzegania (wiek: 3–7 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - usprawnianie spostrzegania wzrokowego, poziomu analizy wzrokowej,
 - poszerzanie zasobu słownictwa,
 - rozpoznawanie kolorów.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kredki (pastele mokre), kartki z bloku technicznego białe, patyczek, szablon, kolorowe kartki z bloku technicznego, koło barw.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci losują z „worka niespodzianki” różne rzeczy, ilustracje w różnych kolorach i układają je na tle określonego koloru, np. żółtym: banan, cytryna, ilustracja słońca, żółta kredka itp. Ważne, by na każdym kolorze tła znalazła się kredka w określonym kolorze. Nauczyciel prosi, aby dzieci otrzymanymi kredkami zamalowały tło wewnątrz szablonu „ramki”, a następnie patyczkiem odrysowały kształt szablonu rzeczy w danym kolorze, np. na żółto pomalowanym tle odrysowują szablon słońca. Na zakończenie dzieci prezentują swoje prace i je omawiają. Zajęcia kończy zabawa z „kołem barw”. Dzieci losowo zatrzymują zakręcone koło barw i wymieniają rzeczy w danym kolorze (te, które zapamiętały z zajęć i te, które znają).
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Dajemy uczniom możliwość zgromadzenia przedmiotów, owoców, warzyw w danym kolorze.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anita Kiełbasińska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenia wspomagające analizę wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia.** *Kolorujemy wodę.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą w wieku 6–8 lat.
3. **Cele ćwiczenia:** rozwój percepcji wzrokowej, utrwalanie podstawowych kolorów, kształtowanie umiejętności odmierzania płynów „na oko”.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** słoiki, dzban z wodą, kubek, barwniki w podstawowych kolorach (czerwony, zielony, niebieski, żółty), szablony rysunków (słońce, serce, niebo, trawa, jabłko, ser, lizak, liście, kwiat).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci nalewają wodę do słoików. Czarnym flamastrem zaznaczają ilość wody w słoiku. Określają, w którym słoiku jest najwięcej wody, a w którym – najmniej. Ustawiają słoiki od najmniejszej ilości wody do największej i odwrotnie. Następnie wsypują barwnik do wody, mieszają dokładnie łyżką i ją zabarwiają. Nazywają powstałe kolory, wyszukują karteczkę z nazwą koloru i nakleją ją na słoik z zabarwioną wodą. Następnie wybierają rysunki i je nazywają. Mówią także, z jakim kolorem im się one kojarzą. Po czym wycinają i zamaczają je w słoiku z zabarwioną wodą. Wieszają na sznurku z klamerkami. Tworzą galerię mokrych obrazów.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna; wspomaganie rozwoju umysłowego oraz kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych dzieci: w zakresie pomiaru (płynów) – *uczeń odmierza płyny kubkiem i miarką litrową.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak zaleceń.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Borowska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową

- 1. Tytuł ćwiczenia:** *Koniec początkiem nowego.*
- 2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów w wieku 7–10 lat, mających problemy w spostrzeganiu oraz trudności z podziałem wyrazów na sylaby.
- 3. Cele ćwiczenia:**
 - usprawnianie analizy wzrokowej,
 - tworzenie nowych wyrazów.
- 4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:**
 - karty pracy,
 - kredki.
- 5. Przebieg ćwiczenia:**
 - Uczniowie otrzymują karty pracy z ćwiczeniem do wykonania.
 - Ich zadaniem jest przeczytanie wyrazów i napisanie ich obok w liczbie mnogiej.
 - Następnie uczniowie podkreślają w każdym wyrazie ostatnią sylabę.
 - Z podkreślonymi sylabami dzieci układają nowe wyrazy.

motyl	motyle	leń
jabłko		
pajac		
kredka		
seler		
drzewo		

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

dom		
papuga		

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna; początkowa nauka czytania i pisania – uczeń kończący kl. I w zakresie umiejętności czytania i pisania: *zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty, posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Beata Kowalczyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Korale dla mamy.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenia jest dla uczniów niepełnosprawnych ruchowo – z zaburzoną motoryką małą (wiek: 6–8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:** rozwój percepcji manualnej, koordynacji ruchowo-wzrokowej, doskonalenie przeliczania i odliczania.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kolorowy makaron kolanka (po 5 kolorów: żółty, zielony, czerwony, niebieski), giętki drucik.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci segregują makaron według kolorów. Przeliczają makaron w każdym kolorze. Później nawlekają makaron według koloru na drucik. Skręcają drucik. Przeliczają, z ilu makaroników został zrobiony prezent dla mamy. Następnie dzieci układają swoje korale wg długości od najkrótszego do najdłuższego, a także przyporządkowują liczbę określającą, ile „korali” mają w swoim prezencie.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna (wspomaganie rozwoju umysłowego oraz kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych dzieci); w zakresie liczenia i sprawności rachunkowych – *uczeń sprawnie liczy obiekty (dostrzega regularności dziesiętkowego systemu liczenia), wymienia kolejne liczebniki od wybranej liczby, a także liczy wspak (zakres do 20), zapisuje liczby cyframi (zakres do 10).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** bez zaleceń.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Borowska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: usprawnianie percepcji wzrokowej

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Korale małe i duże.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów niepełnosprawnych ruchowo w wieku 6–8 lat.
3. **Cele ćwiczenia:** ćwiczenie pamięci wzrokowej i słuchowej oraz spostrzegawczości, utrwalanie pojęć: *z lewej, z prawej, na środku.*
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** plansza ze śladami linii, koraliki do pokolorowania, kredki, nożyczki, klej.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci rysują po śladzie niebieskiej, czerwonej i żółtej nitki do nawlekania koralików. Później kolorują koraliki: po trzy duże i po pięć małych – na żółto, czerwono, niebiesko i zielono, po trzy duże – na fioletowo i brązowo. Następnie dzieci wycinają pokolorowane koraliki i układają z nich sznury koralików według instrukcji słownej nauczyciela:
 - „Na środku żółtej nitki naklej duży koralik niebieski, za nim, czyli po prawej stronie, naklej mały koralik czerwony i duży koralik żółty. Po lewej stronie koralika ułóż taki sam wzór”.
 - „Na czerwonej nitce naklej koraliki, zaczynając od góry: dwa małe niebieskie, dwa małe zielone, jeden duży żółty, jeden mały czerwony. Po prawej stronie koralika czerwonego ułóż taki sam wzór”.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** wspomaganie rozwoju umysłowego oraz kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych dzieci; w zakresie czynności umysłowych ważnych dla uczenia się matematyki – *uczeń wyprowadza kierunki od siebie i innych osób; określa położenie obiektów względem obranego obiektu; orientuje się na kartce papieru, aby odnajdować informacje (np. w lewym górnym rogu) i rysować strzałki we właściwym kierunku.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** bez zaleceń.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Borowska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające: rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, koncentrację uwagi, syntezę wzrokową, umiejętność radzenia sobie z frustracją; ćwiczenie indywidualne, ćwiczenie dla uczniów nadpobudliwych, ćwiczenie dla uczniów niepełnosprawnych ruchowo

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Koralikowe obrazki.*

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z zaburzoną motoryką małą (wiek: 8 lat, MPD).

3. **Cele ćwiczenia:**

- doskonalenie umiejętności manualnych – chwyt pęsetowy,
- usprawnianie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
- wzmacnianie poziomu koncentracji uwagi,
- zachęcanie do radzenia sobie z pokonywaniem trudności,
- wdrażanie do umiejętności wyciszania podczas pracy.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** koraliki plastikowe w kształcie walca z dziurką w środku – IKEA, kolczaste podkładki – IKEA.

5. **Przebieg ćwiczenia.**

Zadania ucznia:

- Rozkłada podkładkę z tkaniny.
- Wybiera kolczastą podkładkę (kwadrat, koło, serce).
- Odrysowuje kształt wybranej podkładki na papierze pergaminowym.
- Układa chwytem pęsetowym wzór na podkładce, natykając koraliki na kolce.
- Wycina z papieru pergaminowego wcześniej odrysowany wzór.
- Nakłada wycięty papier na ułożony wzór z koralików.
- Prasuje z pomocą nauczyciela po papierze i koralikach.
- Ściąga z pomocą nauczyciela połączone koraliki i wkłada je np. pod książki, aby obrazek się wyprostował.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja plastyczna – *uczeń wykonuje proste rekwizyty (np. lalkę, pacynkę) i wykorzystuje je w małych formach teatralnych; tworzy przedmioty charakterystyczne dla sztuki ludowej regionu, w którym mieszka.*

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Tworzenie obrazków z koralików jest bardzo pracochłonne i przez drobną nieuwagę praca może ulec zniszczeniu. Na początek proponuję wykonanie małych obrazków. Warto zachęcić uczniów do zastanowienia się nad kolorami obrazka, tak aby praca była przemyślana. Można uwzględnić powtarzające się rytmy barw. Dla uczniów, którzy zapoznali się ze sposobem łączenia się koralików pod wpływem ciepła, można zaproponować układanie, np. obrazków zwierząt.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: koraliki i podkładki firmy IKEA.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Małgorzata Naskręt.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność wyrażania emocji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kostka uczuć.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla grupy dzieci 6–7-letnich, mających problemy z wyrażaniem uczuć.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie umiejętności dostrzegania i wyrażania różnych uczuć,
 - kształtowanie zdolności dostrzegania elementów wyzwalających złość i agresję,
 - kształtowanie umiejętności lepszego rozumienia siebie i innych ludzi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kostka wykonana z brystolu, na której naklejone są kartki z twarzami oznaczającymi: złość, smutek, radość, strach, zdziwienie, rozpacz.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczniowie siedzą w kręgu. Nauczycielka wspólnie z dziećmi ogląda kostkę i prosi je, aby nazwały uczucia przedstawione na poszczególnych twarzach. Następnie dzieci kolejno rzucają kostką, zakrywają twarz, którą wylosowały i próbują wyrazić mimiką przedstawione na niej uczucie. Pozostałe dzieci muszą je odgadnąć. Gdy uczniowie odgadną, kostkę rzuca kolejne dziecko. Inna wersja: Jedna osoba rzuca kostką, a następnie mówi, w jakich sytuacjach doznaje uczucia, które „wskazała” kostka. Następnie kolejna osoba rzuca kostką i sytuacja się powtarza. Kolejna wersja to malowanie uczucia, które się wylosowało.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń obdarza uwagą dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Wojnowska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kostki do gry.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie:** Dla uczniów, którzy mają trudności z koncentracją uwagi (wiek: 6–9 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie umiejętności skupiania uwagi na liczbie oczek,
 - sprawne liczenie oczek na konkrety i w pamięci,
 - rzucanie kostkami w wyznaczonym miejscu.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** 2–3 duże kostki do gry.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - I etap: Nauczyciel rzuca kostkami do gry, a zadaniem uczniów jest zliczanie liczby oczek (liczą na konkretnych).
 - II etap: Uczeń sam rzuca kostkami i sam zlicza lub typuje innego ucznia (liczenie na konkretnych, w pamięci).
 - III etap: Nauczyciel rzuca kostkami, chowa je, a zadaniem uczniów jest policzenie oczek w pamięci (można zapisywać punkty na kartkach).
 - IV etap: Nauczyciel rzuca kostkami, chowa je, a zadaniem uczniów jest policzenie oczek w pamięci (zapisanie działania lub przedstawienie go w postaci rysunku).
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *wspomaganie rozwoju umysłowego oraz kształtowania wiadomości i umiejętności matematycznych dzieci w zakresie liczenia i sprawności rachunkowych: uczeń wyznacza sumy (dodaje) i różnice (odejmuje), manipulując obiektami lub rachując na zbiorach zastępczych, np. na palcach; sprawnie dodaje i odejmuje w zakresie do 10, poprawnie zapisuje te działania; kształtowanie sprawności fizycznej dzieci i edukacja zdrowotna: uczeń potrafi rzucać.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Miska-Mazgajczyk.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność wyrażania emocji

1. Tytuł ćwiczenia: *Kostki uczuć.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla uczniów w wieku 7–10 lat, mających trudności w rozpoznawaniu, nazywaniu i wyrażaniu własnych emocji i uczuć.

3. Cele ćwiczenia:

- uczenie się określania i wyrażania emocji i uczuć,
- rozwijanie empatii.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

- kostka uczuć nr 1, na której ściankach są wypisane nazwy uczuć i emocji: radość, zaciekawianie, smutek, zawstydzenie, złość, spokój,
- kostka uczuć nr 2, na której ściankach znajdują się sylwety twarzy dzieci odzwierciedlające uczucia i emocje: radość, zaciekawianie, smutek, zawstydzenie, złość, spokój,
- karty z nazwami emocji i uczuć.

5. Przebieg ćwiczenia:

A. Uczniowie siadają w kręgu.

B. Jeden z nich rzuca kostką nr 1. Odczytuje „wybraną” przez kostkę nazwę i demonstruje pozostałym uczucie lub emocję, wykorzystując mimikę twarzy, ruchy ciała. Następna osoba rzuca kostką i sytuacja się powtarza.

C. Następnie każdy uczeń po kolei rzuca kostką nr 2. Odgaduje, jakie uczucie czy emocja są przedstawione na „wybranym” polu kostki, nazywa je i opisuje chwile, w których doznaje tego uczucia czy emocji.

D. Na koniec nauczyciel rozdaje karty z nazwami uczuć i emocji w taki sposób, aby każde dziecko otrzymało inne uczucia czy emocje do przedstawienia niż te, o których opowiadało wcześniej.

Nauczyciel prosi dzieci: „Narysujcie coś, co może zilustrować uczucie lub emocję, których nazwy znajdują się na waszych kartach”. Po wykonaniu prac przez dzieci następuje prezentacja rysunków. Każdy uczeń odpowiada na pytanie, co przedstawia jego dzieło.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja społeczna – uczeń kończący kl. III: *odróżnia dobro od zła, stara się być sprawiedliwym i prawdomównym; nie krzywdzi słabszych i pomaga potrzebującym.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Prowadzący ćwiczenie nie ingeruje w wypowiedzi uczniów, nie sugeruje im, co powinni mówić. Relacje dzieci muszą być osobiste i szczere.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Krzysztof J. Szmidt, Jolanta Bonar, *Żywioły. Ziemia. Książka dla nauczyciela: lekcje twórczości w nauczaniu zintegrowanym* (klasa I), WSiP, Warszawa 1998.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Beata Kowalczyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Krajobrazy.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z problemami koordynacji wzrokowo-słuchowej i koncentracji na zadaniu (wiek rozwojowy: 6 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie umiejętności uważnego słuchania,
 - uwrażliwianie na dźwięki płynące z otoczenia,
 - doskonalenie umiejętności kojarzenia dźwięku z obrazem.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** nagrania różnych odgłosów, zdjęcia różnych miejsc (duże miasto, las, rzeka, gospodarstwo wiejskie, szkoła itp.).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczniowie mają przed sobą różne zdjęcia. Słuchają nagrań z płyty i układają zdjęcia w kolejności usłyszanych dźwięków. Następnie wybierają sobie to zdjęcie, z którym kojarzą im się najprzyjemniejsze dźwięki i opisują je lub malują.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja muzyczna (p. 5) – *uczeń świadomie i aktywnie słucha muzyki, potem wyraża swe doznania werbalnie i niewerbalnie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Pierwszą część ćwiczenia można przeprowadzić w izolacji – dzieci najpierw słuchają dźwięków przez słuchawki.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Lidia Jóźwicka-Wolska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój koncentracji uwagi i rozwój pamięci

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kredkowa wieża.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą i mających problemy z wyobraźnią przestrzenną i pamięcią (wiek: 7–12 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie wyobraźni przestrzennej,
 - doskonalenie pamięci.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** 5 różnokolorowych kredek (żółta, czerwona, niebieska, zielona, czarna), książka.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczniowie ćwiczą w parach. Jeden układa pięć kredek (jedna na drugą), tworząc układ przestrzenny. Drugi obserwuje ten układ i zapamiętuje, w jakiej kolejności kredki zostały ułożone. Ma na to około 10 sekund – przelicza do dziesięciu ten, który układa kredki. Następnie uczeń, który przeliczał, zasłania książką zbudowaną „kredkową wieżę”, a drugi musi wymienić po kolei od góry leżące kredki. Z kolei ten uczeń, który zasłonił budowę po odgadnięciu, pokazuje kredki, aby sprawdzić, czy kolory wskazane przez kolegę są właściwe. Potem następuje zmiana.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń w sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego zachowuje się rozumnie, dąży do wykonania zadania; układa obiekty (np. patyczki) w serie rosnące i malejące, numeruje je; wybiera obiekt w takiej serii, określa następne i poprzednie.*
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** Jeżeli ćwiczenie z pięcioma kredkami będzie za trudne, można zbudować wieżę czterokredkową.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Kubiak-Fiołka.

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność współpracy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Krzesła i rzędy.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów doskonalących umiejętność współpracy w grupie, a także współdziałania i integracji (wiek rozwojowy: 6–7 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - zrozumienie pojęcia *rzęda*, zastosowanie tegoż pojęcia w zabawie,
 - bezpieczne przenoszenie krzesła,
 - rozwijanie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
 - trafne posługiwanie się liczbą naturalną w różnych aspektach, kojarzenie liczby ze znakiem graficznym,
 - rozwijanie poczucia porządku.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** krzeselka, tabliczki z cyframi 1–9 (trzy komplety).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzielimy grupę dzieci na trzy zespoły (zróznicowane). Na polecenie nauczyciela pierwsza grupa ustawia krzeselka w rzędzie i zaprasza do zajęcia na nich miejsc. Tę samą czynność wykonuje druga i trzecia grupa. Nauczyciel razem z uczniami ustala miejsce pierwszego, drugiego i trzeciego rzędu oraz nadaje numer krzeselku za pomocą tabliczek z cyframi. Uczniowie porównują liczbę krzesłek w każdym rzędzie – przeliczają je, dopasowują (o ile więcej, o ile mniej itp.). Uczniowie uważnie słuchają nauczyciela, który wywołuje dziecko, mówiąc numer rzędu i krzeselka, po czym dziecko wstaje, odpowiednio chwytając krzesło i je odstawia na miejsce. Zadanie kończy się wtedy, gdy wszyscy uczniowie zostaną wywołani przez nauczyciela.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna – *uczeń ustala równoliczność, mimo obserwowanych zmian w układzie elementów w porównywanych zbiorach.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Całus.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koordynację psychoruchową

- 1. Tytuł ćwiczenia:** *Kto szybko i sprawnie buduje?*
- 2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów z zaburzoną koordynacją psychoruchową oraz uczniów, którzy nie potrafią rywalizować, nie godzą się z przegraną i nie potrafią ponieść porażki (wiek rozwojowy: 6 lat).
- 3. Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie koordynacji ruchowej i motoryki małej,
 - wdrażanie do umiejętności spostrzegania jednakowych barw,
 - porównywanie wysokości wież,
 - doskonalenie umiejętności przeliczania klocków w zakresie 1–10.
- 4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** różowa wieża, brązowe schody.
- 5. Przebieg ćwiczenia:** Uczniowie rozdzielają przygotowane na dywanie klocki według kolorów. Każdy z nich po skompletowaniu 10 klocków na własnym dywaniku planuje i ustawia budowlę (np.: ścianę domu, most, płotek). Na hasło nauczyciela dwoje uczniów rozpoczyna budowę, każdy ze swoich klocków. Wygrywa ten uczeń, który zmieści się w wyznaczonym czasie lub jako pierwszy poprawnie ukończy zadanie. Potem następuje zmiana w doborze klocków.
- 6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
- 7. Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna – uczeń *układa obiekty w serie rosnące i malejące, wybiera obiekt w takiej serii, określa następne i poprzednie.*
- 8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Uczniowie pracują naprzemiennie prawą i lewą ręką.
- 9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
- 10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Całus.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: kształtowanie umiejętności społecznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Kto tutaj mówi po chińsku?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z problemami w relacjach (wiek: 9–11 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie umiejętności współpracy,
 - kształtowanie czujności ortograficznej,
 - usprawnianie analizy i syntezy słuchowej i wzrokowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** karteczki z wielosylabowymi wyrazami; kartki na rozwiązania, etykiety z sylabami.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Jeden ochotnik opuszcza pomieszczenie. Pozostali uczestnicy tworzą razem cztery podgrupy jednakowej wielkości i losują z zestawu wyrazów jeden, np. parasolka. Pierwszej grupie przyporządkowana zostaje sylaba „pa”, drugiej „ra”, trzeciej „sol”, czwartej – „ka”. Wszyscy spacerują po pomieszczeniu i każdy uczestnik wykrzykuje głośno otrzymaną sylabę. Następnie prowadzący prosi do środka osobę stojącą za drzwiami. Musi ona teraz wyciszyć słuch i rozpoznać w tym hałasie, jakie słowo grupa podzieliła podczas jej nieobecności na sylaby. Zapisuje wyraz na kartce i podaje rozwiązanie prowadzącemu. Potem następuje zamiana ról. Na podłodze ułożone są etykiety z sylabami. Zadaniem uczniów jest ułożenie jak największej liczby wyrazów ze znalezionych sylab. Dzieci odczytują powstałe wyrazy i wspólnie próbują ułożyć z nich zdania. Ułożone zdania przyklejane są klamkami do linki wiszącej w sali.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.
7. **Obszar podstawy programowej:** uczeń *dostrzega różnice między literą i głoską; dzieli wyrazy na sylaby, oddziela wyrazy w zdaniu, zdania w tekście.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Ważne jest zwrócenie uwagi na bezpieczeństwo podczas przeprowadzania ćwiczenia.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Thorsten Bohner, *Zabawy ułatwiające nawiązywanie kontaktów*, JEDNOŚĆ, Kielce 2002.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Szubert.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi, pamięć

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Łączenie w pary + Co tu się zmieniło?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z małą koncentracją uwagi (wiek: 6–9 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie koncentracji uwagi, spostrzegawczości,
 - kształtowanie pamięci,
 - kształtowanie stosunków przestrzennych.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** obrazki, domino.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - I etap – dobieranie par jednakowych obrazków (dobieranki, loteryjki, domino, figury geometryczne),
 - II etap – odtwarzanie z pamięci układów elementów (obrazków, przedmiotów, figur geometrycznych),
 - III etap – rozpoznawanie zmian ilościowych i jakościowych w układach elementów (jw.) oraz uczestniczenie w zabawie *Co tu się zmieniło?*,
 - IV etap – układanie obrazków według instrukcji słownej: po lewej, po prawej, na górze, na dole, za, przed itp., wskazywanie obrazków o określonym położeniu, samodzielne określanie ich położenia,
 - V etap – układanie obrazków w takiej kolejności, w jakiej były one pokazywane (różne obrazki, długie, krótkie ekspozycje),
 - VI etap – układanie historyjek obrazkowych i ich omawianie.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia...; układa obiekty (np. patyczki) w serie rosnące, malejące, numeruje je; wybiera obiekt w takiej serii, określa następne i poprzednie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Miska-Mazgajczyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Łańcuch.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla grupy, dla dzieci od 6 lat, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci z zaburzonym słuchem fonematycznym.
3. **Cele ćwiczenia:** rozwijanie koncentracji uwagi, słuchu fonematycznego, wzbogacanie zasobu słownictwa.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** brak.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Pierwsze dziecko podaje wyraz, następne podaje wyraz zaczynający się od końcowej litery poprzedniego, np. makaron, nutria, auto, oko. Można utrudnić zabawę, wyznaczając określoną grupę wyrazów, np. zwierzęta, rośliny, miasta lub rzeczowniki, przymiotniki.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty.*
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** Proponuję, aby rozpocząć zabawę w parach, dopiero później przejść do większej liczby osób.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Jolanta Jagusiak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: umiejętność współpracy w grupie

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Las jesienią.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie zalecane dla dzieci mających trudności z nawiązaniem kontaktu i dobrych relacji w grupie (wiek rozwojowy: 7 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - wspieranie rozwoju manualnego,
 - kształtowanie umiejętności współpracy w grupie.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** styropian w kształcie prostokąta, zielona bibuła (ciemna), liście, krótkie patyki, plastelina, szpilki.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Nauczyciel siedzi z dziećmi na dywanie i rozmawia z nimi na temat jesieni i wyglądu lasu jesienią, zwracając uwagę na jego charakterystyczne cechy. Po tej rozmowie nauczyciel wyjaśnia przebieg zajęć. Zadaniem dzieci będzie stworzenie przestrzennej pracy plastycznej, przedstawiającej las jesienią.
 - Przed rozpoczęciem pracy plastycznej nauczyciel proponuje dzieciom pewną zabawę: „Jesteśmy małymi drzewkami i powoli zaczynamy rosnąć. Stajemy się więksi, rośniemy coraz wyżej i wyżej. Wiatr kołysz nas lekko na boki, później kołyszemy się coraz mocniej”. Podczas zabawy dzieci słuchają muzyki relaksacyjnej z odgłosami przyrody (śpiew ptaków, wiatr).
 - Po zakończeniu zabawy dzieci przystępują do pracy: szpilkami mocują bibułę do styropianu, następnie przyczepiają na bibułę liście.
 - Na patyki przyczepiają plastelinę (z wykorzystaniem kolorów jesieni), która ma imitować liście.
 - Dzieci mocują patyki do styropianu (ma być od nich gęsto).
 - Dzieci porządkują miejsca pracy.
 - Ostatnim elementem ćwiczenia jest wystawa wspólnej pracy.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Adaszkiewicz.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: koordynacja wzrokowo-słuchowo-ruchowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Lawina rytmu.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z osłabioną percepcją słuchową (wiek 9–11 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - wspomaganie koncentracji uwagi przez uważne naśladownictwo,
 - kształtowanie umiejętności współpracy w grupie,
 - kształtowanie umiejętności odtwarzania rytmów.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** instrumenty perkusyjne.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzą w kręgu. Każdy po kolei witany jest oklaskami.
 - **I wersja:** Chętny uczeń zaczyna wyklaskiwać dowolny rytm. Na jego znak wszyscy klaszczą w tym samym rytmie.
 - **II wersja:** Uczestnicy stopniowo włączają się do zabawy, aż na koniec wszyscy klaszczą wspólnie.
 - **III wersja:** Dzieci włączają się do zabawy bez ustalonej kolejności.
 - **IV wersja:** Do rytmu można dodać krótki okrzyk.
 - **V wersja:** Rytm można wystukiwać na instrumentach perkusyjnych.
 - **VI wersja:** Uczeń proponujący rytm może dla utrudnienia usiąść za kotarą. Na koniec ćwiczenia dzieci przekazują sobie „gorącą isierkę” – uścisk dłoni.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń realizuje sylabami rytmicznymi, gestem oraz ruchem proste rytmy i wzory rytmiczne; reaguje ruchem na puls rytmiczny i jego zmiany, zmiany tempa, metrum i dynamiki.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Rosemarie Portmann, Elizabeth Schneider, *Zabawy na odprężenie i koncentrację*, Jedność, Kielce 2004.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Szubert.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Leonardo da Vinci.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą i ruchową (wiek: 7–12 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - stymulacja polisensoryczna,
 - doskonalenie wyobraźni przestrzennej,
 - stymulowanie rozwoju manualnego przy zaburzeniach grafomotorycznych i zaburzeniach analizatora wzrokowego.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** pomoce M. Montessori – litery dotykowe.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczeń ma kilka wybranych liter, które leżą na kartce papieru. Odwzorowuje je, wykreślając kredką, a następnie prowadzi dwa palce po śladzie liter, wymawiając je głośno przez cały czas wodzenia po nich. Po tych czynnościach ustawia litery tyłem do siebie. Naprzeciwko liter jest ustawione lustro: uczeń stara się zapisać litery na kartce w tak zwanym lustrzanym odbiciu. Kontrolą prawidłowego wykonania ćwiczenia jest odwrócenie kartki. Obraz prawidłowy uzyska się, patrząc na podniesioną kartkę w momencie, gdy przez kartkę przechodzą promienie światła (wtedy można porównać, czy jest właściwie zapisana).
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów; zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Dla dzieci w starszych klasach zaleca się odczytywanie zapisów w formie zdań, wykonywanie zapisów odwróconych i przekształconych w formie zdań.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Kubiak-Fiołka.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny i koncentrujące uwagę dziecka

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Lepimy figury geometryczne i litery.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?:** Ćwiczenie to jest przeznaczone dla grupy dzieci 8-letnich, mających problem z zapamiętaniem poznanych liter i figur geometrycznych.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - poprawianie sprawności motoryki małej poprzez ugniatanie ciasta,
 - podnoszenie sprawności grafomotorycznej,
 - podnoszenie samodzielności,
 - powtórzenie i utrwalenie poznanych liter i figur geometrycznych,
 - utrwalenie i rozpoznawanie barw.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** składniki potrzebne do przygotowania masy solnej: mąka, sól i woda; duża miska, farbki plakatowe, pędzel.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel przed wykonaniem tego ćwiczenia przygotowuje składniki niezbędne do przygotowania masy solnej. Po przywitaniu się z uczniem tłumaczy mu cel ćwiczenia, które będzie wykonywał. Na początku nauczyciel prosi ucznia, aby wsypał do miski przygotowane wcześniej – mąkę i wodę, następnie wspólnie dodają wodę. Zadaniem ucznia jest samodzielne ugniecenie ciasta. Ta część ćwiczenia ma na celu usprawnienie ruchów dłoni, a więc kształtowanie motoryki małej. Po ugnieceniu ciasta nauczyciel prosi ucznia, aby podzielił je na kilka mniejszych kawałków i każdy z nich uformował za pomocą dłoni. Następnie nauczyciel zadaje uczniowi pytanie: „Czy pamiętasz cztery podstawowe figury geometryczne, które poznałeś na lekcji?”. Uczeń odpowiada, a następnie wykonuje z masy wymienione figury: zaczyna od prostokąta, potem wykonuje kwadrat, następnie tworzy koło i na końcu lepi trójkąt. Jeśli uczeń zapomniał, jak wyglądają poszczególne figury, nauczyciel pokazuje mu wzór figur, który uczeń stara się odwzorować. Po wykonaniu figur nauczyciel prosi, aby uczeń przegłoskował swoje imię i wydaje polecenie, aby z wyrobionych wcześniej pasków z masy stworzył drukowane litery swojego imienia, np.: O L I W I A. Następnie nauczyciel prosi ucznia, aby koło pomalował na kolor zielony, kwadrat na żółty, prostokąt na czarny, a trójkąt – na fioletowy. Litery swojego imienia maluje według zasady: samogłoski na czerwony, spółgłoski na niebieski.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty.*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- 8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
- 9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
- 10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Paulina Kirpa.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność podejmowania decyzji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Leśne zwierzęta.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie:** Ćwiczenie dla grupy z problemami w podejmowaniu decyzji (wiek rozwojowy: 7 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
Uczeń:
 - podejmuje decyzje,
 - dokonuje analizy wzrokowej,
 - modeluje rozpoznawany obraz w działaniu,
 - wzbogaca słownictwo.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** sylwety zwierząt leśnych (lis, zając, sarna, dzik, wiewiórka, sowa), płyta CD z nagraniami (mogą być tematycznie związane z lasem), odtwarzacz CD.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci stają w kole, nauczyciel wyjaśnia przebieg ćwiczenia. W klasie na dywanie nauczyciel rozkłada sylwety mieszkańców lasu. Dzieci poruszają się w rytm muzyki. Podczas przerwy w muzyce obserwują prezentowaną przez nauczyciela kartę ze zwierzęciem. Po czym podejmują decyzję i stają przy tej samej karcie ułożonej na dywanie. Następnie dzieci w parach układają zdanie na temat wskazanego zwierzęcia oraz liczą, ile jest wyrazów w ułożonym zdaniu. Kolejna para, którą wskażą (wybiorą) dzieci, musi rozwinąć to zdanie, dodając nową informację. W trakcie redagowania zdania dzieci mogą skorzystać z rozsypanki wyrazowej lub zdań z lukami, które należy uzupełnić wiadomościami o zwierzętach.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń *obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Po zademonstrowaniu ćwiczenia przez nauczyciela dzieci mogą przejąć jego rolę.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** pomysł własny.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewelina Lasota.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające motywację do nauki i aktywności

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Lubię to.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla grupy dzieci (wiek rozwojowy: 6 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - wzbogacanie zasobu słownictwa,
 - stymulowanie do odkrywania indywidualnych zainteresowań,
 - przygotowanie do dalszej edukacji.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:**
 - koło z paletą barw – każde pole oznaczone jest innym symbolem związanym z nauką i zabawą, np. lalki, klocki, misie, pieski, kotki, kredki, komputer, morze itp.
 - skakanki,
 - piłki,
 - klocki,
 - szarfy,
 - inne zabawki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Prowadzący kręci kołem. Wybrane dziecko woła *stop!* w dowolnym momencie, wówczas prowadzący zatrzymuje ruch koła. Uczestnicy obserwują, na którym polu zatrzymało się koło. Kiedy widzą obrazek przedstawiający np. litery, prowadzący pyta: „Kto lubi pisać tę literkę?”. Dzieci, które się zgłoszą, otrzymują zadanie: muszą nazwać kolor, na którym przedstawione są litery, a następnie wykonać polecenie, np. ułożyć z szarf literę o. Na koniec dzieci układają literkę swojego imienia i liczą, ile jest tych samych literek u pozostałych uczniów.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zapewnienie dzieciom lepszych szans edukacyjnych poprzez wspieranie ich ciekawości, aktywności i samodzielności, a także kształtowanie tych wiadomości i umiejętności, które są ważne w edukacji szkolnej.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *kształtowanie umiejętności społecznych poprzez przestrzeganie reguł w zabawach i w sytuacjach zadaniowych, kształtowanie gotowości do nauki czytania i pisanie poprzez uważną obserwację i zapamiętywanie tego, co uczeń widzi na obrazku, a także poprzez rozumienie sensu informacji podanych w formie uproszczonych rysunków, oznaczeń i symboli.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Oto repertuar innych zadań dla dzieci: podskoki na jednej nodze, skoki na skakance, układanie klocków, śpiewanie piosenek, liczenie do 10, wymyślanie imion, głoskowanie wyrazów, odnajdywanie w otoczeniu przedmiotów z drewna i ich nazywanie.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- 9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
- 10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Plater-Mróż.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi

1. Tytuł ćwiczenia: *Lustra.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie jest zalecane dla uczniów nadpobudliwych, z zaburzeniami zachowania, o słabej koncentracji uwagi (wiek rozwojowy: 6–10 lat).

3. Cele ćwiczenia:

Uczeń:

- koncentruje uwagę na wykonywanym ćwiczeniu,
- współdziała w zespole, wycisza negatywne emocje, rozwija ekspresję ruchową.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: niepotrzebne.

5. Przebieg ćwiczenia: Uczniowie stoją w kole i obserwują osobę prowadzącą, która zaczyna się bardzo powoli poruszać, zaczynając od rąk, a następnie włączając inne części ciała i twarz. Uczniowie poruszają się wraz z nią niczym lustrzane odbicia. Nauczyciel robi to bardzo powoli, zaznaczając bezwolny bezruch. Ćwiczenie można wykonywać w parach. Obserwując oczy partnera, uczniowie starają się być lustrzanym odbiciem jego twarzy. Uczniowie mogą odwrócić się do siebie plecami, mocno przywierając do pleców partnera. Wsłuchują się w jego oddech i go naśladują.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja społeczna – uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: źródło nieznane.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Marta Kościańska-Bury

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój analizy wzrokowej i umiejętności matematycznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Magiczne kostki.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą i mających problemy z pamięcią krótkotrwałą i analizą wzrokową (7–10 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie wyobraźni przestrzennej,
 - doskonalenie pamięci,
 - doskonalenie umiejętności matematycznych.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** 4–5 kostek do gry, książka.
5. **Przebieg ćwiczenia** Uczniowie ćwiczą w parach. Jeden uczeń wyrzuca kostki, drugi przygląda się ich wartościom i próbuje je zapamiętać. Następnie uczeń, który wyrzucał kostki, zasłania je książką, a drugi wymienia wyrzucone wartości (np. dwie dwójki, trójka, piątka, szóstka).
Modyfikacja matematyczna – jeden uczeń wyrzuca kostki, a drugi sumuje wartości, przelicza i podaje wynik.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń układa obiekty (np. patyczki) w serie rosnące i malejące, numeruje je; wybiera obiekt w takiej serii, określa następne i poprzednie; wyznacza sumy (dodaje) i różnice (odejmuje), manipulując obiektami lub rachując na zbiorach zastępczych, np. na palcach; sprawnie dodaje i odejmuje w zakresie do 10, poprawnie zapisuje te działania.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Można zwiększać lub zmniejszać liczbę kostek w zależności od stopnia deficytów i trudności w wykonaniu zadania.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Kubiak-Fiołka.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: wspomaganie rozwoju manualnego przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. Tytuł ćwiczenia: *Magiczne nożyczki.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dzieci z zaburzeniami grafomotorycznymi (wiek: 7 lat).

3. Cele ćwiczenia:

Uczeń:

- doskonalą rozwój manualny i rozwój motoryki małej,
- zna i utrwała rodzaje linii,
- potrafi posługiwać się nożyczkami.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: nożyczki, kartki papieru z narysowanymi liniami prostymi, łamanymi, falistymi; kredki.

5. Przebieg ćwiczenia

- Nauczyciel rozkłada kartki z narysowanymi liniami.
- Dzieci rozpoznają i nazywają linie (proste, łamane, faliste).
- Rysują kolorowymi kredkami po śladach linii, przy czym każdy rodzaj linii ma przyporządkowany kolor (proste – czerwony, łamane – niebieski, faliste – zielony).
- Dzieci tną nożyczkami po namalowanych liniach, rozpoczynając od linii prostych, później łamanych i falistych (stopniowanie trudności).
- Dzieci segregują wycięte linie w zbiory według rodzaju.
- Opisują różnice między nimi.
- Każdy uczeń indywidualnie układa z nich różne kompozycje.
- Wykorzystując wszystkie linie, dzieci tworzą wspólnie jeden obraz.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja plastyczna – poznawanie architektury, malarstwa i rzeźby; *uczeń wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Mariola Schoeneberg.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Malowanka-niespodzianka.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie indywidualne dla dziecka 7–8-letniego, mającego problemy manualne i emocjonalne.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie sprawności ruchów ręki i nadgarstka – zamalowywanie dużych powierzchni farbą,
 - ćwiczenie pamięci wzrokowej poprzez zapamiętywanie elementów obrazu rysowanego świecą,
 - kształtowanie umiejętności planowania kompozycji,
 - niwelowanie napięcia mięśniowego.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** świeca, biała kartka z bloku, farby akwarelowe, duży pędzel.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Pod nieobecność dziecka nauczyciel rysuje świecą na kartce jakiś ciekawy obrazek. Następnie uczeń w dowolny sposób zamalowuje kartkę farbami w celu wydobywania wyrazistości wzoru. Po skończonej pracy odkrywa przygotowaną niespodziankę. Potem nauczyciel tłumaczy sposób wykonania pracy i proponuje zamianę ról. Teraz uczeń przygotowuje niespodziankę dla nauczyciela.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *wyrażanie własnych myśli i uczuć w różnorodnych formach plastycznych.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Wojnowska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające: rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, koordynację psychoruchową, koncentrację uwagi, analizę wzrokową, motywację do nauki i aktywności, terapię Montessori.

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Malowanka-niespodzianka.*

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dziecka 7-letniego z zaburzoną grafomotoryką.

3. **Cele ćwiczenia:**

- wspomaganie rozwoju sprawności manualnej i graficznej,
- usprawnienie mięśni dłoni i palców,
- stymulowanie percepcji wzrokowo-ruchowej,
- doskonalenie percepcji wzrokowej,
- przygotowanie do pisania.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** duży biały lub szary arkusz papieru, świeczka, farby, pędzel.

5. **Przebieg ćwiczenia:**

- Na wcześniej przygotowanym dużym arkuszu papieru nauczyciel wykonał rysunek świeczką.
- Zadaniem dziecka jest zamalowanie arkusza farbą tak, aby rysunek stał się widoczny.
- Na nowym arkuszu papieru dziecko maluje na całej powierzchni formy koliste i faliste zgodnie z kierunkiem pisma. Tworzy szlaczki, płataniny ścieżek.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń w zakresie umiejętności czytania i pisania: *rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje proste rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy.*

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Są to ćwiczenia rozmachowe mięśni rąk – pozwólmy dziecku rozluźnić się i być „małym artystą”.

9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.

10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Justyna Demczyszak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój koordynacji psychoruchowej

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Mistrz zręczności.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla grupy, dla dzieci od lat 5, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci o obniżonej pobudliwości oraz z zaburzeniami koordynacji psychoruchowej.
3. **Cele ćwiczenia:** rozwijanie koncentracji uwagi, zręczności, szybkiej umiejętności reagowania na sygnał.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** sznurek o długości 1 m.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Dwoje dzieci stoi tyłem do siebie w rozkroku (w odległości pół metra).
 - Między ich stopami leży sznurek.
 - Na sygnał – wykonują skłon w przód i starają się przeciągnąć sznurek do siebie.
 - Można podzielić też cały zespół na dwie grupy i wygrywa ta, która zdobędzie najwięcej punktów.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej (współpracuje w zabawach i sytuacjach zadaniowych).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** W ćwiczeniu powinny uczestniczyć minimum dwie osoby.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Jolanta Jagusiak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. Tytuł ćwiczenia: *Modelowanie w glinie i plastelinie.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dzieci z zaburzoną grafomotorką, trudnościami w pisaniu, niepełnosprawnych ruchowo (wiek rozwojowy: 6–10 lat).

3. Cele ćwiczenia:

Uczeń:

- rozpoznaje właściwości gliny i plasteliny,
- prawidłowo nadaje kształty swoim wytworom plastycznym,
- poznaje różne sposoby wykorzystania gliny i plasteliny,
- umiejętnie współpracuje z rówieśnikami.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: glina, plastelina, podstawki dla każdego ucznia, wzory liter, deseczka.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Lepienie miseczek – uczniowie toczą kulkę z gliny lub plasteliny, ustawiają ją na podstawce i palcami wygniatają w niej wgłębienie.
- Tworzenie wzorów z cienkich wałeczków – dziecko toczy plastelinę na stole, wyciągając ją w długi, cienki wałeczek. Z tego wałeczka układa różne formy, odwzorowuje kształty liter, dowolne ornamenty.
- Płaskorzeźby z gliny – dziecko formuje z gliny grubą płytkę na kilka centymetrów i przyciska ją deseczką. W płytce tej wygniata różne formy.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *przyswajanie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja plastyczna – uczeń wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się środkami wyrazu plastycznego, jak kształt, barwa i faktura.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: nieznanne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Marta Kościańska-Bury.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność podejmowania decyzji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Mój pseudonim.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla grupy dzieci (wiek rozwojowy: 7 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - budowanie poczucia własnej wartości i silnej osobowości,
 - kształcenie umiejętności formułowania wniosków opartych na obserwacjach i doświadczeniach,
 - sprzyjanie rozwojowi cech osobowości koniecznych do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** brak.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Każdy uczestnik indywidualnie rozważa swoje mocne strony, a następnie wymyśla pseudonim, którego mógłby używać. Następnie zapisuje swój pseudonim na kartce i wrzuca ją do kapelusza. Pozostałe dzieci po kolei losują kartki i wspólnie starają się odgadnąć, do kogo pasuje dany pseudonim (biorą pod uwagę np. podobieństwo cech). Uczniowie potrzebują czasu, aby dobrze umotywować swoje wybory. Pseudonim musi pasować do konkretnej osoby, np. kto umie dobrze liczyć, może być matematykiem. Przykłady pseudonimów: Sprytny Lis, Obrońca Zwierząt, Pomocnik Dyrektora, Konserwator, Ranny Ptasek itp.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Plater-Mróż.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: usprawnianie percepcji wzrokowej

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Moja maskotka.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z zaburzeniami analizy wzrokowej (wiek: 8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
Uczeń:
 - doskonalą koordynację ruchową,
 - głośno,
 - umie przyporządkować właściwy wyraz do określonej rzeczy.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** maskotki, paski papieru z nazwami maskotek, powiększone litery tworzące wyraz.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Nauczyciel kładzie przed dzieckiem maskotkę i rozsypankę literową.
 - Dziecko nazywa maskotkę i głośno przegłoskuje jej nazwę.
 - Dziecko z rozsypanki literowej układa właściwe słowo nazywające maskotkę, np. k-o-t, p-i-e-s itp.
 - Dziecko układa właściwy wyraz przy odpowiedniej maskotce.
 - Dziecko głośno odczytuje przyporządkowany wyraz.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *rozwijanie percepcji wzrokowej i spostrzegania: przez manipulowanie przedmiotami i porządkowanie przedmiotów podczas obserwacji rzeczywistości i na obrazkach.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Mariola Schoeneberg.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: pamięć uczniów

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Moje słownictwo.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z problemami w zapamiętywaniu krótkich serii (wiek: 6–9 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie pamięci,
 - rozwijanie (dzięki ilustracjom) zasobu słownictwa dotyczącego treści obserwowanych w otoczeniu,
 - usprawnianie wypowiedzi poprzez zabawę i ćwiczenia gramatyczne,
 - rozwijanie umiejętności łączenia przyczyny ze skutkiem.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** różne obrazki, np. zwierząt, roślin, ubrań, zabawek, przedmiotów do rysowania.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - I etap – Uczniowie grupują obrazki, np. przedmiotów, zwierząt, roślin, ubrań, zabawek, przedmiotów do rysowania.
 - II etap – Uczniowie rozwijają wypowiedzi poprzez stosowanie przymiotników, np. jaki jest samochód z obrazka: czerwony, duży, nowy itp.
 - III etap – Uczniowie łączą obrazki przedmiotów mających cechy przeciwstawne, np. mały domek – duży domek, pełny talerz – pusty talerz itp.
 - IV etap – Uczniowie słuchają opowiadań, wyodrębniają elementy akcji, np. co robi mama? z kim jest w kuchni? (próby łączenia przyczyny ze skutkiem).
 - V etap – Uczniowie dobierają elementy ilustracji do słyszanego opowiadania.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobywanie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywanych zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Anna Franczyk, Katarzyna Krajewska, *Skarbiec nauczyciela-terapeuty*, Impuls, Kraków 2011.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Miska-Mazgajczyk.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność współpracy, wyrażania emocji oraz rozwijające koordynację psychoruchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Mosty.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie przeznaczone jest dla grupy dzieci od lat 4, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów niepełnosprawnych ruchowo i uczniów z nadpobudliwością.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - usprawnianie koordynacji psychoruchowej,
 - usprawnianie umiejętności współpracy i rywalizacji,
 - rozwijanie spostrzegawczości,
 - zaspokajanie potrzeby kontaktu z drugą osobą,
 - utrwalanie słownictwa dotyczącego stosunków przestrzennych.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** gwizdek.
5. **Przebieg ćwiczenia:**

A. Prowadzący dzieli klasę na dwie grupy; w jednej z nich jest o jedną osobę mniej. Osoby z mniej licznej grupy rozchodzą się po całej sali i robią tzw. „mostek”, stojąc na czworaka. Na gwizdek prowadzącego dzieci z liczniejszej grupy rozbiegają się i biegają między „mostkami”. Kiedy usłyszą kolejny gwizdek, chowają się pod „mostek”. Ten, kto nie znalazł wolnego „mostka”, odpada lub próbuje do skutku (w zależności od wcześniej ustalonych zasad).

B. Dzieci z niepełnosprawnością ruchową lub z problemami w orientacji przestrzennej mogą obchodzić „mostki” dookoła, przechodzić pod lub nad nimi, stawać na polecenie prowadzącego przed nimi, za nimi lub obok nich.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń uczestniczy w zajęciach rozwijających sprawność fizyczną, zgodnie z regułami.*
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** Opisane ćwiczenie dzieci mogą wykonywać także z osobami dorosłymi, w szczególności z rodzicami.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** metoda Weroniki Sherborne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Kaszubska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: koordynacja słuchowo-wzrokowa, orientacja na płaszczyźnie, koncentracja uwagi, pamięć krótkotrwała słuchowa, ćwiczenie indywidualne, ćwiczenie dla grupy, ćwiczenie dla klasy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Mucha.*

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z problemami w orientacji przestrzennej (klasa II, wiek: 8 lat).

3. **Cele ćwiczenia:**

- doskonalenie pamięci krótkotrwałej,
- wdrażanie do lepszej koncentracji uwagi,
- doskonalenie umiejętności rozróżniania kierunków,
- kształtowanie umiejętności reagowania na zmiany.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** tablica z narysowaną planszą: kwadrat podzielony na 9 różnych pól, w środku pola narysowana jest mucha.

5. **Przebieg ćwiczenia:**

Uczeń:

- stoi w odległości minimum 2–3 m od tablicy, na której narysowane jest „pole z muchą”.
- słucha uważnie nauczyciela, który podaje „drogę” muchy (nauczyciel operuje tylko czterema słowami: w prawo, w lewo, w dół, w górę).
- „przesuwa” muchę po polach.
- zatrzymuje muchę wtedy, gdy nauczyciel pyta: „Gdzie jest mucha?”.
- odpowiada na zadane pytanie.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. **Obszar podstawy programowej: edukacja matematyczna:** *wspomaganie rozwoju umysłowego oraz kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych dzieci – uczeń wyprowadza kierunki od siebie i innych osób; określa położenie obiektów względem obranego obiektu; orientuje się na kartce papieru, aby odnajdować informacje (np. w lewym górnym rogu) i rysować strzałki we właściwym kierunku.*

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** W ćwiczeniu można zmieniać tempo podawania drogi, jaką przebyła mucha oraz jej długość. Dzieci chętnie zamieniają się rolą z nauczycielem i nagle okazuje się, że prowadzenie muchy nie jest takie proste. Należy być skoncentrowanym na zadaniu i dodatkowo trzeba obmyślać trasę.

9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Bodźców inspirujących dostarczył kurs na trenera technik szybkiego czytania i zapamiętywania.

10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Małgorzata Naskręt.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Najpiękniejsze imiona.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie:** Ćwiczenie dla dzieci 7-letnich.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - analiza słowna i wzrokowa wyrazów,
 - kształcenie umiejętności poprawnego czytania,
 - kształtowanie pozytywnego stosunku do nauki.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:**
 - tablica,
 - kreda.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci kolejno próbują połączyć na tablicy wszystkie swoje imiona na wzór krzyżówki. Pierwsze imię należy podkreślić (np. z uwagi na to, że dziecko, które je napisało, jest najmłodsze, nowe w grupie lub ma w tym dniu urodziny czy imieniny). Będzie to imię wyjściowe. Każdy uczeń przed napisaniem swojego imienia na tablicy najpierw głośno dzieli je na sylaby i głoski. Następnie wpisuje swoje imię w takie miejsce, które wyda się najbardziej odpowiednie, np.:
SANDRA
A
F
A
ŁUKASZ
A
RENATA
A
itd.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Plater-Mróż.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające: rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych i koordynację psychoruchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Naszyjnik dla mamy.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla uczniów z wadą wzroku i niepełnosprawnych ruchowo (od 7–12 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie koncentracji uwagi,
 - kształtowanie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
 - doskonalenie chwytu pęsetkowego.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** makaron rurki, długa, gruba, sztywna nitka; farby, pędzel.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Makaron rurki należy wysypać z paczki. Uczeń nawleka każdą rurkę na sznurek, który jest bardzo długi – na zakończeniu powinien być ogranicznik, najlepiej nawinięty na sznurek, długopis lub ołówek, który zablokuje zsuwanie się już nawleczonych rurek. Jeżeli jest ich już bardzo dużo, uczeń dokonuje pomiaru poprzez chwyt za oba końce i rozłożenie sznurka, jeżeli jest tak długi, jak długość rozstawionych ramion w bok – można przejść do następnej czynności: zawiązanie sznurka i obcięcie wystających elementów. Następnie malujemy rozstawiony na papierze naszyjnik i pozostawiamy do wyschnięcia.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń wie, co wynika z przynależności do rodziny, jakie są relacje między najbliższymi, wywiązuje się z powinności wobec nich; wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Technika malowania jest uzależniona od stopnia zmęczenia ucznia wykonaną już pracą. Można zastosować farbę w aerozolu, farby i pędzel lub malować rękoma, dokonując malowania nie całych rurek, ale zdobienia ich wymyślonymi wzorkami. Wybór techniki uzależniony od stopnia niepełnosprawności i zmęczenia ucznia.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenia własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Kubiak-Fiołka.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, koordynacja psychoruchowa

1. Tytuł ćwiczenia: *Niebieska piłeczka.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla grupy uczniów z zaburzoną grafomotoryką i koordynacją psychoruchową, (wiek 6–7 lat).

3. Cele ćwiczenia:

- wzmacnianie mięśni dłoni i przedramienia,
- usprawnianie koordynacji psychoruchowej,
- wyrabianie zręczności i celności,
- utrwalenie wiadomości o figurach geometrycznych.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: niebieskie piłeczki terapeutyczne wykonane ze średnio twardej pianki, szablon koła, kredki.

5. Przebieg ćwiczenia:

- 1) Różnicowanie figur geometrycznych w otoczeniu – dzieci wymieniają znane figury geometryczne i wskazują odpowiednie kształty w otoczeniu (np. prostokąt – tablica, kwadrat – ramka obrazu, koło – piłka).
- 2) Uczniowie dostają niebieskie piłeczki – określają ich cechy (np. wielkość, kolor, twardość, itp.).
- 3) Ćwiczenia wzmacniające mięśnie dłoni i nadgarstka oraz usprawniające koordynację psychoruchową:
 - a) ściskanie prawą dłonią piłeczki (tyle razy, ile masz lat),
 - b) ściskanie lewą dłonią piłeczki (tyle razy, ile jest lat w klasie),
 - c) przekładanie piłeczki w pozycji stojącej: za plecami z lewej ręki do prawej, następnie z przodu – z prawej ręki do lewej (ćwiczenie powtarzamy kilka razy),
 - d) przekładanie piłeczki prawą ręką pod lewym kolaniem (ćwiczenie powtarzamy kilka razy),
 - e) toczenie piłeczki po blacie stołu do kolegi (ćwiczenie wykonują jednocześnie dwie osoby – piłeczki mijają się w połowie stolika),
 - f) dmuchanie piłeczki tak, aby potoczyła się do kolegi (ćwiczenie wykonują jednocześnie dwie osoby – piłeczki mijają się w połowie stolika),

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- g) turlanie piłeczki na przemian prawą i lewą ręką (uczniowie wykonują taki ruch przy formowaniu kulki z plasteliny),
 - h) rozgniatanie piłeczki na przemian prawą i lewą dłońią (uczniowie wykonują taki ruch, jakby chcieli z piłeczki zrobić placuszek).
- 4) Zestaw ćwiczeń z piłeczką terapeutyczną kończy ćwiczenie, polegające na rzucaniu piłeczką do celu, np. do kosza (uczniowie mogą policzyć liczbę celnych trafień i porównać ją z liczbą piłeczek nietrafionych do celu).
- 5) Na zakończenie uczniowie na kartkach odrysowują od szablonu koło i na bazie koła wykonują dowolny rysunek.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń rozpoznaje i nazywa koła, kwadraty, prostokąty i trójkąty (również nietypowe położone w różny sposób oraz w sytuacji, gdy figury zachodzą na siebie); rysuje odcinki o podanej długości; oblicza obwody trójkątów, kwadratów i prostokątów (w centymetrach).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Można poprosić uczniów, aby sami wymyślili jakieś ćwiczenie z piłeczkami.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** zestaw ćwiczeń z niebieską piłeczką jest moim pomysłem.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Liliana Majchrzak.

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie dla uczniów nadpobudliwych

1. Tytuł ćwiczenia: *Obrysowywanie wzorów.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie dla uczniów nadpobudliwych psychoruchowo, zmniejszające chaotyczność wyładowań ruchowych (wiek: 6–9 lat).

3. Cele ćwiczenia:

- zmniejszenie nieukierunkowanych wyładowań ruchowych, zbędnych odruchów i mimowolnych reakcji,
- wyeliminowanie uwagi mimowolnej i nietrwałości zainteresowań,
- stopniowanie trudności,
- usprawnianie czynności manualnych i grafomotorycznych poprzez ćwiczenia drobnych ruchów rąk, dłoni, palców, a także – ćwiczenia w rysowaniu, malowaniu.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: wzory do obrysowywania – można wykorzystać metalowe matryce.

5. Przebieg ćwiczenia:

- I etap: Uczeń otrzymuje od nauczyciela (lub sam wybiera w zależności od zainteresowań) wzory, które poznał (mogą to być figury geometryczne).
- II etap: Uczeń obrysowuje różne wzory.
- III etap: Uczeń wycina wzory.
- IV etap: Uczeń nakleja uzyskane wzory na kartkę papieru z bloku i tworzy własną kompozycję.
- V etap: Uczeń zamalowuje kompozycję kredkami, farbami lub okleja kolorowym papierem, wydzieranką, różnymi skrawkami materiału.
- VI etap: Uczeń wypowiada się na temat stworzonej kompozycji.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiednie funkcjonowanie we współczesnym świecie.*

7. Obszar podstawy programowej:

Uczeń:

- *podejmuje działalność twórczą, posługując się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni (stosując określone materiały, narzędzia i techniki plastyczne);*
- *tworzy wypowiedzi w formie ustnej i pisemnej; kilkuzdaniową wypowiedź; krótkie opowiadanie i opis;*
- *dobiera właściwe formy komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Elżbieta Chmielewska, *Zabawy logopedyczne i nie tylko. Ćwiczenia służące doskonaleniu rozwoju ruchowego (zeszyt 5)*, MAC Edukacja, Kielce 1995.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Edyta Miska-Mazgajczyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Odgadnij, co to za miejsce.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów niepełnosprawnych ruchowo w wieku 6–8 lat.
3. **Cele ćwiczenia:** rozwój percepcji wzrokowej, spostrzegawczości, utrwalanie nazw zwierząt żyjących w lesie, rozwój manualny.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** duża ilustracja lasu zakryta karteczkami samoprzylepnymi, kartki z konturami zwierząt, materiał o różnej fakturze, klej, nożyczki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel wiesza na tablicy zakrytą ilustrację lasu. Dzieci podchodzą i odkrywają po jednej karteczce. Próbuje odgadnąć, co to za miejsce. Po odkryciu wszystkich karteczek nazywają zwierzęta żyjące w lesie, a także opisują ich sierść. Następnie z koszyka losują różnego rodzaju tkaniny, określają ich cechy i wybierają te, które fakturą i barwą zbliżone są do sierści wybranego lub wskazanego zwierzęcia. Uczniowie wycinają fragmenty tkaniny i ją nakleja na zwierzę. Przygotowana ilustracja posłuży do inscenizacji bajki.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja przyrodnicza (wychowanie do poszanowania i rozumienia przyrody ożywionej i nieożywionej); w zakresie rozumienia i poszanowania świata roślin i zwierząt – uczeń rozpoznaje rośliny i zwierzęta żyjące w takich środowiskach przyrodniczych, jak park, las, pole uprawne, sad i ogród (działka).
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Borowska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową

- 1. Tytuł ćwiczenia:** *Odszukaj literę.*
- 2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie:** Dla uczniów w wieku 7–10 lat, mających problemy z analizą wzrokową wyrazów.
- 3. Cele ćwiczenia:**
 - usprawnianie analizy wzrokowej,
 - rozwijanie funkcji analizatora wzrokowego,
 - rozpoznawanie i wyodrębnianie liter w wyrazach.
- 4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** karty pracy z rzeczownikami.
- 5. Przebieg ćwiczenia:**
 - A. Uczniowie otrzymują karty z rzeczownikami. Odczytują nazwy zapisane na kartach.
 - B. Następnie podkreślają wybraną przez nauczyciela literę w każdym wyrazie (np. drugą, trzecią itd.)
 - C. Na pustym polu obok każdego wyrazu rysują umówiony obrazek zgodnie z poleceniem.

Wersja I:

Uczniowie odczytują nazwy zwierząt. Podkreślają czwartą literę w wyrazach. Następnie rysują w polu obok owoce, których nazwy zaczynają się podkreśloną literą.

krokodyl		wiewiórka		żyrafa	
małpa		pantera		kangur	
wróbek		zmija		sarna	

Wersja II:

Uczniowie odczytują nazwy przyborów szkolnych. Podkreślają piątą literę w wyrazach. Następnie rysują w polu obok zabawki, których nazwy kończą się podkreśloną literą.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

kredki		gumka		długopis	
ekierka		farby		nożyczki	
cyrkiel		mazaki		ołówek	

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna; początkowa nauka czytania i pisania – uczeń kończący kl. I w zakresie umiejętności czytania i pisania: *zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty, posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Mariola Olearczyk, Małgorzata Obara, Dorota Dominiczak, *Nasza klasa: przewodnik metodyczny*, Mac Edukacja, Kielce 2009.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Beata Kowalczyk.

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: kształtowanie umiejętności społecznych

1. Tytuł ćwiczenia: *Ogłoszenie.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie dla uczniów mających trudności z podejmowaniem wyborów (wiek 9–11 lat).

3. Cele ćwiczenia:

- kształtowanie umiejętności radosnej współpracy w grupie,
- kształtowanie umiejętności pisanie ogłoszenia,
- kształtowanie umiejętności pisanie krótkich zdań na podany temat,
- ćwiczenie umiejętności ważnych przy podejmowaniu decyzji.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: kartki, tygodniki.

5. Przebieg ćwiczenia: Dzieci otrzymują tygodniki. Prowadzący prosi, by wyszukały w nich ogłoszenia. Dzieci informują, czego dotyczą ich ogłoszenia i jaką mają strukturę.

1. Każdy uczestnik otrzymuje kartkę papieru, na której notuje pierwszy punkt swojego ogłoszenia o sprzedaży, kupnie lub zamianie, mianowicie:

Po pierwsze: przedmiot (podać jaki).

2. Ponieważ sąsiedni uczestnik nie może wiedzieć, o jaki przedmiot chodzi, zginamy kartkę, piszemy w następnej linii pod zagięciem dwójkę i przekazujemy kartkę dalej. Kolejna osoba pisze:

Po drugie: do czego służy ten przedmiot.

3. Ponownie zgina kartkę, pisze w kolejnej linii trójkę i przekazuje kartkę dalej.

W podobny sposób uzupełniane są dwa ostatnie punkty ogłoszenia:

Po trzecie: szczególna cecha przedmiotu;

Po czwarte: jego cena (lub to, na co chcemy go zamienić).

Następnie rozwijamy kartkę i czytamy ogłoszenie z pchłego targu:

Zosia Kowalska: Zamienię
1. sztuczną brodę
2. do łapania motyli
3. ozdobioną tasiemką
4. za dziurawe skarpetki

Rozmowa na temat: „Co najbardziej mnie zaskoczyło?”, „Co najbardziej mnie rozśmieszyło?”.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń uczestniczy w rozmowach: zadaje pytania, udziela odpowiedzi i prezentuje własne zdanie; poszerza zakres słownictwa i struktur składniowych.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Szubert.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi i pamięć

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Pakujemy walizkę.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z trudnościami koncentracji uwagi (wiek: 6–9 lat) oraz dla dzieci z problemami w zapamiętywaniu krótkich serii.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - przypomnienie, podsumowanie wiedzy z różnych dziedzin,
 - kształtowanie nowych pojęć i wzbogacanie wiedzy z różnych dziedzin.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** krzesła.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - I etap: Grupa siedzi w kręgu. Jeden z uczestników rozpoczyna zabawę: „Pakuję moją walizkę i wkładam do niej...”.
 - II etap: Następna osoba powtarza to zdanie i uzupełnia je o nowe pojęcia.
 - III etap: Zabawa trwa tak długo, aż wszyscy uczniowie spakują walizkę.
 - IV etap: Kiedy wszystkie walizki są już spakowane, rozmawiamy z całą grupą o różnych ich zawartościach.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia...; wspomaganie rozwoju umysłowego oraz kształtowanie wiadomości i umiejętności z różnych dziedzin.*
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** Duże grupy powinny się podzielić i jednocześnie pakować kilka walizek do tego samego tematu, aby zabawa nie była zbyt trudna. Zabawa ta nadaje się doskonale do ćwiczenia i nauki z zakresu środowiska, gramatyki itp.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Rosemarie Portmann *Zabawy rozwijające inteligencję*, Jedność, Kielce 2003.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Miska-Mazgajczyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Pamiątki.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z małą koncentracją uwagi (wiek: 7–9 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie koncentracji uwagi,
 - integracja zespołu,
 - przysposabianie do ekspozycji.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** zbędne.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - I etap: Jeden z uczestników rozpoczyna ćwiczenie, wypowiadając następujące zdanie: „Moja ciocia była na wczasach nad Morzem Bałtyckim. Jakie pamiątki mi stamtąd przywiozła?”.
 - II etap: Pozostali uczestnicy zgadują, np.: koszulkę? – Nie, muszelki? – Tak, piasek? – Nie, kamyki? – Nie, mazaki? – Tak...
Ciocia przywiozła same pamiątki, których nazwa rozpoczyna się od litery „M”.
 - III etap: Zabawę można utrudnić, jeśli dana litera nie będzie znajdowała się na początku, lecz w dowolnym miejscu słowa, np. „Moja ciocia była na wczasach nad Morzem Bałtyckim. Jakie pamiątki mi stamtąd przywiozła?” – kamyki, kamerę itp.
 - IV etap: Członkowie grupy, którzy odkryli, na czym polega trik, włączają się do zabawy, która trwa tak długo, aż wszyscy uczestnicy zorientują się, o co chodzi w ćwiczeniu albo zrezygnują.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobywanie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywanych zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Jeśli ciocia byłaby w Zakopanem, to nazwa pamiątek rozpoczynałaby się na literę „Z” itp.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Rosemarie Portmann *Zabawy rozwijające inteligencję*, Jedność, Kielce 2003.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Miska-Mazgajczyk.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

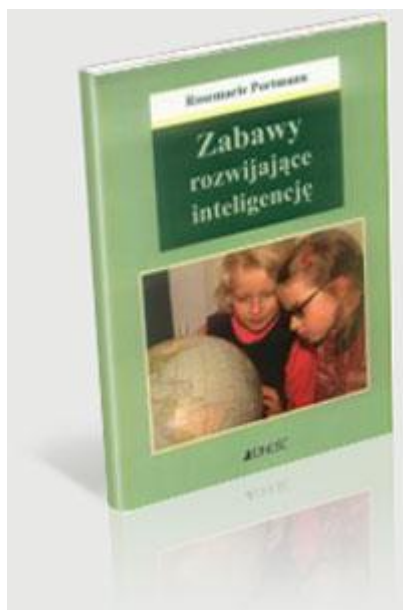
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Rosemarie Portman

Wydawca: **Jedność**

Rok wydania: **Kielce 2003**

ISBN: **83-7224-404-9**

Format: **145 x 210**

Stron: **104**

Rodzaj okładki: **miękka**

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny

1. Tytuł ćwiczenia: *Papierowe kulki.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie: Dla dzieci mających problemy manualne oraz problemy z koordynacją ruchową (wiek: od 7–9 lat).

3. Cele ćwiczenia:

Uczeń:

- potrafi złożyć i rozłożyć różne papierowe faktury,
- potrafi zrobić papierową kulkę tak, by się nie rozpadła,
- potrafi rzucać do celu, rozładowuje napięcie,
- poprawia koordynację ruchową.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: kartki z bloku, gazety, chusteczki, bibuła.

5. Przebieg ćwiczenia:

1. Nauczyciel wydaje polecenia grupie dzieci, uczniowie je wykonują:
 - „Złóż kartki papieru, gazety, chusteczki i bibułę na pół, następnie na coraz mniejsze elementy”.
 - „Rozprostuj pozginane faktury, wygładź je dłonią”.
 - „Zgnieć jak najmocniej kartki, następnie gazety, chusteczki i bibułki”.
2. Na umówiony sygnał uczniowie rzucają zrobionymi kulkami.
3. Uczniowie udają, że to śnieżne kulki i urządzają bitwę na śnieżki.
4. Wszyscy uczestnicy zabawy sprzątają salę i zbierają wszystkie śnieżki.
5. Nauczyciel stawia kosz na śmieci w niewielkiej odległości od stojących gęsiego uczniów – każdy uczeń po kolei stara się wrzucić „śnieżne kulki” do kosza.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń wykonuje proste rekwizyty (np. lalkę, pacynkę) i wykorzystuje je w małych formach teatralnych: tworzy przedmioty charakterystyczne dla sztuki ludowej regionu, w którym mieszka.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: kulki powinny być jak najmocniej zgniecione przez dzieci (nie powinny się rozpadać).

9. Źródło danego ćwiczenia, na podstawie którego dokonano adaptacji i modyfikacji: pomysł własny nauczyciela.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Agata Kapała.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny

- 1. Tytuł ćwiczenia:** *Piłka.*
- 2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów doskonalących motorykę małą (wiek rozwojowy: 3–5 lat).
- 3. Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie motoryki małej,
 - rozwijanie koncentracji, samodzielności,
 - przygotowanie do nauki pisanie,
 - doskonalenie spostrzegawczości i wyobraźni.
- 4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartka z sylwetą piłki, kolorowy papier, dziurkacz.
- 5. Przebieg ćwiczenia:** Uczniowie wykonują ozdabianie sylwety piłki według podanego wzoru za pomocą kolorowych kółeczek wycinanych dziurkaczem z kolorowego papieru. Trudność zadania polega na przenoszeniu drobnych elementów za pomocą palców na wyznaczone elementy sylwety.
- 6. Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
- 7. Obszar podstawy programowej:** edukacja plastyczna – *uczeń wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak kształt, barwa, faktura.*
- 8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
- 9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenia własne.
- 10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Całus.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające pamięć

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Plecak.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci mających problem z koncentracją na zadaniu i pamięcią selektywną (wiek rozwojowy: 6 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie umiejętności obserwacji, spostrzegania i zapamiętywania,
 - doskonalenie percepcji wzrokowej,
 - rozwijanie słownictwa czynnego,
 - doskonalenie umiejętności kojarzenia słowa z przedmiotem.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** plecak, różne przedmioty znane dziecku.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel wkłada do plecaka 3 przedmioty, wymieniając ich nazwy. Zamyka plecak. Zadaniem uczniów jest wymienienie tego, co włożył. Następnie nauczyciel dokłada 2 rzeczy, a uczniowie wymieniają, co teraz jest w plecaku. Wyjmuje 1 rzecz i dzieci wymieniają, co zostało w plecaku itd.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna (p. 1a): *uczeń obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują, komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Za każdym razem nauczyciel wymienia nazwę przedmiotu, który wkłada lub wyjmuje z plecaka. Uczniowie mogą pracować w parach.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Lidia Jóźwicka-Wolska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające pamięć

1. Tytuł ćwiczenia: *Podaj dalej.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dzieci z zaburzeniami pamięci i nadpobudliwością psychoruchową (wiek: 9 lat).

3. Cele ćwiczenia:

Uczeń:

- doskonali pamięć i koncentrację,
- umie stosować się do poleceń,
- współpracuje w grupie.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: proste rysunki (symbole): figury geometryczne, litery, cyfry.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Dzieci siedzą w szeregu.
- Ostatnie dziecko w szeregu otrzymuje od prowadzącego kartkę z określonym symbolem, ogląda go i stara się zapamiętać. Następnie odkłada rysunek i odtwarza go, rysując ten sam symbol palcem na plecach siedzącej przed nim osoby.
- Każda następna osoba „przekazuje” rysunek, aż dotrze do pierwszej osoby, której zadaniem jest odtworzenie rysunku na kartce papieru.
- Porównujemy oba rysunki.
- Zabawę powtarzamy kilkakrotnie.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: w zakresie umiejętności wypowiadania się w małych formach teatralnych – *uczeń uczestniczy w zabawie teatralnej, ilustruje mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub wymyślonego.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Mariola Schoeneberg.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koordynację psychoruchową

1. Tytuł ćwiczenia: *Podaj dalej.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie dla dzieci 7-letnich.

3. Cele ćwiczenia:

- zdobywanie samodzielności i zaradności w życiu codziennym,
- wspieranie rozwoju sprawności psychofizycznej,
- usprawnianie koordynacji wzrokowo-ruchowej.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:

- nieduże naczynie dla każdego uczestnika,
- piasek,
- woda,
- zapałki,
- świeca,
- mała szklana lub porcelanowa figurka, np. słoń,
- ciężki przedmiot (może być mała piłka lekarska),
- surowe jajko.

5. Przebieg ćwiczenia: Uczestnicy siedzą w kole. Prowadzący podaje oburącz osobie siedzącej po jego prawej stronie różne przedmioty (surowe jajko, mała szklana figurka, płonąca świeca, coś ciężkiego). Jej zadaniem jest podanie otrzymanych rzeczy kolejnej osobie w identyczny sposób – dziecko musi zachować szczególną ostrożność i pilnować, by niczego nie upuścić. Prowadzący może podać dziecku kolejną rzecz tylko wtedy, gdy poprzednia do niego wróciła. Następnie wszyscy uczestnicy otrzymują małe naczynie, które posłużą do przesypywania piasku lub przelewania wody. Naczynia, które napełniają dzieci, są różnej wysokości i szerokości. Po wykonaniu wskazanych czynności uczniowie ustawiają naczynia od najwyższego do najniższego, a także od najwęższego do najszerszego. W ten sposób dokonują obserwacji i porównywania różnicowego.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: *współpraca z innymi w zabawie i w sytuacjach życiowych, dążenie do wykonania zadania w sytuacjach wymagających wysiłku, kształtowanie wiadomości i umiejętności matematycznych (wyprowadzanie kierunków od siebie, orientacja w schemacie własnego ciała); w zakresie pomiaru ciężaru – różnicowanie przedmiotów cięższych i lżejszych.*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Polecenia można dowolnie modyfikować, np.: w zakresie pozycji, jaką mają przyjąć dzieci podczas zabawy (stojąca, siedząca, wewnątrz lub na zewnątrz koła), w zakresie przedmiotów potrzebnych do wykonania ćwiczeń (nadmuchany balon, pierze, nożyczki, kasztan w łupinie, wazon z kwiatami, kwiat doniczkowy, butelka z wodą itp.), w odniesieniu do kierunku wykonywania ćwiczeń i kolejności podawania przedmiotów (w prawo, w lewo, co drugiej osobie, tylko chłopcom lub dziewczynkom), w zakresie czasu itd.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Plater-Mróż.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie koncentrujące dla grupy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Podaj dźwięk.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Z walorów tego ćwiczenia mogą skorzystać uczniowie z zaburzeniami zachowania, o słabej koncentracji uwagi, z problemami adaptacyjnymi, wycofani, mający problemy w nawiązywaniu prawidłowych relacji z rówieśnikami (wiek rozwojowy: 7–10 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
Uczeń:
 - koncentruje się na dokładnym wykonywaniu ćwiczenia,
 - prawidłowo nawiązuje relacje z rówieśnikami, pokonuje nieśmiałość w relacjach z innymi, pokonuje bariery komunikacyjne.
 - buduje zaufanie do rówieśników w zabawie i we wspólnej pracy.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** niepotrzebne.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczniowie stoją w kręgu, obejmują się ramionami, zamykają oczy. Prowadzący rozpoczyna ćwiczenie, podając jakiś dźwięk. Następna osoba powtarza ten dźwięk i dodaje swój własny. Prowadzący poleca wydawanie różnych dźwięków w połączeniu z ruchem – uczniowie dokładają swój ruch i dźwięk.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *edukacja społeczna – uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Marta Kościańska-Bury.

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność współpracy oraz rozwój manualny

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Pory roku – jesień.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie przeznaczone w szczególności dla uczniów z zaburzeniami zachowania oraz zaburzeniami w zakresie motoryki małej (do realizacji w grupie). Ćwiczenie można realizować z dziećmi już na etapie przedszkolnym.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie percepcji wzrokowej i słuchowej,
 - rozwijanie koncentracji uwagi,
 - rozwijanie wyobraźni,
 - rozwijanie umiejętności pracy w grupie,
 - rozwijanie sprawności manualnej,
 - rozwijanie spontanicznej ekspresji plastycznej uczniów.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** arkusze brystolu, kredki, ilustracje z elementami poszczególnych pięter lasu, losy, materiał Montessori – metalowe matryce, karteczki z liśćmi lub karty z figurami geometrycznymi.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczniowie siedzą w kręgu, a prowadzący opowiada o jesieni, m.in. o zachodzących zmianach w przyrodzie, zwłaszcza w lesie. Nauczyciel zaznacza w swojej wypowiedzi fakt, iż las można podzielić na poszczególne piętra. W środku kręgu prowadzący wspólnie z dziećmi rozkłada ilustracje różnych roślin, zwierząt i elementów przyrody nieożywionej. Dzieci po wysłuchaniu opowiadania przyporządkowują poszczególne ilustracje do odpowiednich pięter lasu. Następnie dzieci mają za zadanie wykonać w grupach (lub parach, jeśli jest ich niewielka liczba) pracę plastyczną, która będzie ilustracją tego, czego dowiedzieli się z opowiadania nauczyciela. Każda z grup musi wykonać przy pomocy materiałów Montessori inne piętro lasu. Dzieci razem z nauczycielem wybierają materiały Montessori, które można wykorzystać w realizacji tego zadania (np. metalowe matryce). Następnie nauczyciel dzieli uczniów na grupy, rozdaje arkusze brystolu i kredki. Każda grupa losuje piętro lasu, które ma wykonać oraz przygotowuje miejsce pracy i przenosi wybrany wcześniej materiał Montessori. Na zakończenie zajęć uczniowie składają wykonane przez siebie elementy lasu w jedną wspólną ilustrację. Zadanie można modyfikować, wybierając inną porę roku, miejsce zachodzących zmian oraz materiał Montessori. Wzorami dla uczniów mogą być też karteczki z liśćmi lub karty z kształtami geometrycznymi.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswajanie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura.*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Zaproponowane ćwiczenie może poprzedzać wycieczkę do lasu lub być jej kontynuacją.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Kaszubska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: umiejętność podejmowania decyzji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Pory roku.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie zalecane dla dzieci, które niezbyt chętnie biorą udział w zajęciach plastycznych z uwagi na niechęć do kolorowania (wiek rozwojowy: 8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
Dziecko:
 - podejmuje działalność twórczą,
 - dobiera odpowiedni materiał do pór roku.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** ścinki materiałów o różnej fakturze i grubości, włóczki różnego koloru, klej, nożyczki, wata, kredki, obrazki do kolorowania przedstawiające sytuacje w różnych porach roku.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Dzieci otrzymują kartki z obrazkami do kolorowania przedstawiające sytuacje w różnych porach roku, np. dziecko na placu zabaw, dzieci lepiące bałwana.
 - Zadaniem dzieci jest dobranie odpowiedniego materiału do ubioru postaci na obrazkach, wycięcie i naklejanie go z dostosowaniem do odpowiedniej pory roku. Dzieci do wykorzystania mają również włóczkę, watę i kredki.
 - Porządkowanie miejsc pracy.
 - Wystawa prac.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *w zakresie ekspresji przez sztukę – uczeń podejmuje działalność twórczą, posługując się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni (stosując określone materiały, narzędzia i techniki plastyczne).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Adaszkiewicz.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające doskonalenie analizy słuchowej

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Powtórz po mnie.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów z zaburzeniami koordynacji wzrokowo-słuchowej (wiek: 6–9 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie koncentracji uwagi,
 - kształtowanie koordynacji wzrokowo-słuchowo-ruchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** dwie kredki lub dwa ołówki, instrumenty muzyczne.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczeń wysłuchuje rytm wystukiwany przez nauczyciela lub kolegę. Następnie na rozłożonej podkładce przy użyciu własnych rąk, kredek albo puszek szmerowych wystukuje (powtarza) usłyszany rytm.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** uczeń realizuje *proste schematy rytmiczne (tataizację, ruchem całego ciała).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Najpierw uczeń powtarza 4 dźwięki, potem zwiększa ich liczbę (nie może ich powtórzyć więcej niż 8) – używa rąk, kredek, następnie rąk, kredek i nóg, puszek szmerowych, instrumentów muzycznych, rąk i nóg.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** pomysł wzięty z metod twórczych Orffa i Labana.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Kubiak-Fiołka.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: kształtowanie umiejętności społecznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Pożegnanie przez położenie dłoni.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z problemami w relacjach (wiek: 6–8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie umiejętności zgodnej współpracy,
 - kształtowanie poczucia akceptacji i podnoszenie samooceny,
 - kształtowanie poczucia bezpieczeństwa,
 - wyostrzanie postrzeganie samego siebie i innych,
 - poznawanie własnych granic oraz wrażliwe ich dostrzeganie.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kolorowe kartki, pisaki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Jeden z uczestników (**A**) staje pośrodku koła i zamyka oczy. Pozostali ustawiają się na linii okręgu. Prowadzący przypisuje im kolejne liczby. Dźwięk dzwoneczka będzie zapraszał kolejne osoby, by podchodziły do uczestnika **A**. Pierwsza osoba podchodzi do **A** i kładzie prawą dłoń w dowolnym miejscu jego ciała (barki, głowa, ramiona, brzuch). Potem kolejno podchodzą pozostałe osoby i przystawiają swe dłonie do innych miejsc. **A** może rejestrować dotyk każdej dłoni, nie otwierając oczu. Może on nawiązać kontakt z innymi, poczuć ich ciepło i zapamiętać pozytywne emocje. Stopniowo wszystkie osoby odchodzą od **A** i tworzą ponownie koło wokół niego. Kiedy ostatnia osoba odsunie swoją rękę od **A**, otwiera on oczy. Może opisać, co czuł podczas tego ćwiczenia. Potem następuje zmiana ról. W ostatnim etapie tego ćwiczenia dzieci odrysowują „przyjazne dłonie” na kolorowych kartkach i wręczają sobie nawzajem.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń potrafi odróżnić, co jest dobre, a co złe w kontaktach z rówieśnikami i dorosłymi; wie, że warto być odważnym, mądrym i pomagać potrzebującym.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Zwracamy uwagę, by dzieci nie dotykały się w miejscach intymnych. Ćwiczenie odbywa się w ciszy.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Thorsten Bohner, *Zabawy ułatwiające nawiązywanie kontaktów*, JEDNOŚĆ, Kielce 2002.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Szubert.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: koordynacja psychoruchowa

1. Tytuł ćwiczenia: *Poznaj swoje ciało.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla uczniów ze słabą koordynacją psychoruchową (wiek: 6–8 lat).

3. Cele ćwiczenia:

- poznawanie własnego ciała poprzez zabawy dotykowe,
- dostrzeganie szczegółów w ciele,
- zapamiętywanie elementów swojego ciała,
- rysowanie swojego portretu dowolną techniką.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: kartka z bloku rysunkowego, kredki lub farby, kolorowe kartki papieru, sylwetka osoby, tabelka z liczbą elementów ciała, np. **mam 1** – nos, **mam 2** – oczy, **mam wiele** – palce (z książeczki *Materiały Montessori*).

5. Przebieg ćwiczenia:

- I etap (I wersja): Nauczyciel stoi z uczniami w kręgu, wymienia poszczególne części ciała i pokazuje je rękami. Uczniowie wskazują tę samą część ciała, co nauczyciel.
- I etap (II wersja): Nauczyciel stoi z uczniami w kręgu, wymienia jakąś część ciała (np. głowę), ale pokazuje inną (np. nogi). Uczniowie muszą wskazać prawidłową część ciała, czyli np. głowę. Wymaga to od nich maksymalnej koncentracji uwagi, gdyż trudno jest pokazywać co innego niż widzieć. Podczas tego ćwiczenia uczniowie są w permanentnym ruchu.
- II etap: Uczniowie starają się dostrzec różne szczegóły swojego ciała. Pomagają im w tym drobne ćwiczenia: liczenie palców jednej ręki, drugiej ręki, liczenie wszystkich palców, zwracanie uwagi na kolor oczu i włosów, rozmowa o tym, jak dbać o higienę własnego ciała.
- III etap: W tym etapie uczniowie wypełniają tabelkę z liczbami elementów ciała, np.: **mam 1** – nos, **mam 2** – oczy, **mam wiele** – palce (z książeczki *materiały z Montessori*).
- IV etap (I wersja): Dzieci wykonują swój portret dowolną techniką.
- IV etap (II wersja): Dzieci obrysowują i wycinają z kolorowego papieru niektóre części ciała, np. dłoń, stopę, a następnie – wyszukują ich właściciela na podstawie wzoru z kartki.
- V etap: Dzieci wykonują sylwetkę osoby – można projektować strój ze szczegółami, dodatkami, np. koralami.
- VI etap: Opisujemy w formie ustnej swoją koleżankę lub swojego kolegę.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń radzi sobie w sytuacjach życiowych, których pomyślne zakończenie wymaga dodawania lub odejmowania, tworzy wypowiedzi w formie ustnej i pisemnej; kilkudzaniową*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

wypowiedź; krótkie opowiadanie i opis; dobiera właściwe formy komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych; podejmuje działalność twórczą, posługując się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni (stosując określone materiały, narzędzia i techniki plastyczne).

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.
9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne nauczyciela.
10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Edyta Miska-Mazgajczyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: wspieranie aktywności dotyczącej środowiska (wszechświata)

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Poznajemy świat wokół nas poprzez zabawę: Co to za kontynent?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla grupy oraz dzieci mało ciekawych świata (wiek: 6–10 lat) oraz uczniów wykazujących pasję przyrodnicze.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - zapoznanie z nazwami trzech kontynentów: Europa, Azja, Afryka,
 - przekazanie ogólnej wiedzy o częściach świata,
 - rozbudzanie zainteresowań dalszym środowiskiem.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:**
 - mapa świata bez nazw,
 - wycięte z papieru kontynenty w trzech kolorach: Europa – zielony, Azja – czerwony, Afryka – czarny,
 - globus dotykowy,
 - karty pracy przedstawiające mapę świata z wyodrębnionymi kontynentami,
 - nazwy kontynentów – paski z napisami.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel cichym wywoływaniem imion zaprasza dzieci na dywan. Wszyscy siadają w kręgu. Prosi, aby wskazane przez niego dziecko przyniosło mapę świata z wyodrębnionymi kontynentami. Pyta dzieci o nazwy znanych kontynentów. Następnie uczniowie próbują odnaleźć je na mapie. Po czym odczytują nazwy kontynentów zapisane na paskach papieru i układają w wyodrębnionych na mapie miejscach. Nauczyciel bierze do ręki wycięte z papieru kontynenty, dłońią dotyka kształtów i nazywa, mówiąc: „Europa – to jest Europa”. Podaje je pierwszemu dziecku i prosi o wodzenie palcami po obwodzie kontynentu oraz powtórzenie: „Europa – to jest Europa” oraz o przekazanie materiałów koledze. Nauczyciel zwraca też uwagę na kolor zielony przypisany temu kontynentowi. Podobne czynności wykonuje, nazywając Azję i Afrykę. Następnie dzieci porównują kontynenty między sobą (ich wielkość i kształt). Sygnałem zainteresowania dzieci będzie ich chęć pokazania wybranego losowo kontynentu. Uczniowie odszukują poznane kontynenty na globusie dotykowym, nazywając je. Następnie wracają do ławek, gdzie czekają na nie karty pracy oraz 3 kolory kredek: zielony, czerwony i czarny. Uczniowie na mapkach umieszczonych na kartach pracy kolorują trzy poznane w danym dniu kontynenty oraz w odpowiednich miejscach zapisują wielkimi literami ich nazwy.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń zna swoją narodowość, wie, że mieszka w Polsce, a Polska znajduje się w Europie, lokalizuje kontynenty (treść programowa dla klas 4–6).*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- 8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Do realizacji zadania potrzebna jest przestrzeń. Najlepiej, jeśli będzie to dywan na końcu sali lub kącik przyrodniczo-geograficzny, w którym znajdują się różne mapy, globusy, atlasy. Każdy uczeń musi mieć swobodny dostęp i wgląd do mapy. Ćwiczenie powinno przebiegać w atmosferze zainteresowania tematem. Podstawa programowa dla klas 1–3 nie przewiduje poznawania kontynentów, dlatego realizacja tych treści odbywa się w oparciu o zasadę korelacji asynchronicznej.
- 9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Kristina Skjöld Wennerstrom, Mari Bröderman Smeds, *Pedagogika Montessori w przedszkolu i szkole*, Impuls, Kraków 2007.
- 10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Jęsiak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność podejmowania decyzji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Poznajmy króla/królową.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla dzieci 7-letnich.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie umiejętności społecznych,
 - rozwijanie umiejętności prezentowania swoich przemyśleń w sposób zrozumiały dla innych,
 - wspomaganie rozwoju mowy
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:**
 - tron dla króla/królowej,
 - korona,
 - specjalna szata dla króla/królowej.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Spośród uczestników nauczyciel wybiera jedną osobę (dziewczynkę lub chłopca), która wciela się w rolę króla/królowej – przyodziewa szatę, zakłada koronę i zasiada na tronie. Od tej pory uczestnicy mogą zadawać królowi różne pytania, na które ten stara się odpowiedzieć. Król nie musi jednak odpowiadać na wszystkie pytania. Ma on prawo odmówić udzielenia odpowiedzi na niektóre z nich – manifestuje w ten sposób swoją władzę. Uczestnicy mają 2 minuty na to, żeby się jak najwięcej dowiedzieć o królu. Potem następuje zmiana i inny uczestnik zabawy zostaje wybrany na króla.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie umiejętności społecznych warunkujących porozumiewanie się i kulturę języka; obdarzanie uwagą innych, słuchanie ich wypowiedzi, zwracanie się do rozmówcy w kulturalny sposób, aktywne uczestniczenie w rozmowie; w zakresie umiejętności wypowiadania się w małych formach teatralnych poprzez uczestnictwo w zabawie teatralnej – rozumienie umownego znaczenia rekwizytu; wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Plater-Mróż.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające pamięć

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Poznajmy się.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla dzieci z problemami z zapamiętywaniem krótkich sekwencji i z koordynacją wzrokowo-ruchową (wiek rozwojowy: 9 lat)
3. **Cele ćwiczenia:**
 - usprawnianie procesów myślowych i pamięci słownej,
 - rozwijanie percepcji słuchowej i spostrzegania,
 - doskonalenie umiejętności porozumiewania się z otoczeniem.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** niepotrzebne.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczestnicy łączą się w pary. Mają za zadanie lepiej się poznać. Jedna osoba z pary opowiada o sobie, a druga uważnie słucha tej wypowiedzi, aby później mogła przedstawić wszystkim to, co zapamiętała. Potem następuje zamiana ról. Na koniec każda z par prezentuje swojego partnera. W trakcie wykonywania zadania przez poszczególne pary uczestnicy mogą zadawać sobie wzajemnie pytania, np. „Co najbardziej lubisz?”, „Kto jest twoim przyjacielem?”, „Co najbardziej cenisz w innych ludziach?”, „Czy lubisz czytać książki?”, „Jakim zwierzęciem mógłbyś być?” itp. Później następuje prezentacja swoich kolegów. Każde dziecko stara się przekazać jak najwięcej zasłyszanych informacji. Dzieci prezentują cechy pozytywne.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń w kulturalny sposób zwraca się do rozmówcy, mówi na temat, zadaje pytania i odpowiada na pytania innych osób, dostosowuje ton głosu do sytuacji, np. nie mówi zbyt głośno.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Każdy z uczestników zabawy może odmówić udzielenia odpowiedzi na pytanie.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Plater-Mróż.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające: koordynację psychoruchową, koncentrację uwagi, spostrzegawczość wzrokową, techniki szybkiego czytania; ćwiczenie dla grupy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Praca ze wskaźnikiem.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla grupy dzieci z trudnościami w czytaniu (kl. II, wiek: 8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie koncentracji uwagi,
 - kształtowanie umiejętności wodzenia wzrokiem od lewej ku prawej, z prawidłowym przechodzeniem do następnej linii,
 - kształtowanie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
 - wdrażanie do utrzymywania równego tempa podczas pracy.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** książka z tekstem, wskaźnik z zakończoną końcówką w kolorze czerwonym.
5. **Przebieg ćwiczenia:**

Uczeń:

 - w jednej ręce trzyma wskaźnik, a drugą ręką przytrzymuje otwartą książkę.
 - czyta pierwszą i ostatnią literę każdego wersu, wspomagając się wskaźnikiem (podczas pracy nauczyciel dostosowuje tempo do możliwości dzieci).
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna (w zakresie umiejętności czytania i pisania) – uczeń *zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Jeżeli dziecko ma duże problemy z przechodzeniem do następnej linii, wybieramy wiersz. Po opanowaniu przez dziecko płynnego przechodzenia do następnej linii przyspieszamy tempo pracy ze wskaźnikiem. Wskaźnikami mogą być drewniane patyczki do szaszłyków, oczywiście z zamalowaną końcówką na czerwono, która ma skupiać wzrok dziecka.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** z doświadczeń nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Małgorzata Naskręt.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Przekaż dalej.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów w wieku 7–10 lat, mających problemy z koncentracją uwagi.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie koncentracji uwagi,
 - rozwijanie ekspresji ruchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** niepotrzebne.
5. **Przebieg ćwiczenia:**

Wersja I: Dzieci stoją w kręgu. Nauczyciel rozpoczyna ćwiczenie w środku koła. Wymyśla prosty układ ruchów (np.: podskoki na lewej nodze, „pajacyk”, rytmiczne klaskanie nad głową, „młynek” itp.) Wskazuje ucznia i pokazuje mu dany ruch. Uczeń odtwarza ruch nauczyciela. Jeśli wykona ruch poprawnie, wówczas następuje zamiana miejsc. Uczeń idzie do środka koła, a nauczyciel zajmuje jego miejsce. Teraz uczeń wymyśla dowolny układ ruchów i go prezentuje. Następnie wskazuje kolejną osobę do odtwarzania pokazanego układu. Sytuacja powtarza się do chwili, gdy wszyscy uczniowie wezmą udział w ćwiczeniu.

Wersja II: Dzieci stoją w kręgu. Nauczyciel informuje, że za chwilę będzie podawał im przedmioty, których fizycznie nie będzie miał w ręku. Uczniowie będą przekazywać sobie te przedmioty kolejno zgodnie z podaną na ich temat informacją – mają przekazać dalej opisany przez nauczyciela przedmiot. Nauczyciel podaje nazwy przedmiotów:

 - ciężka paczka,
 - pluszowy miś,
 - surowe jajko,
 - kostka lodu,
 - szklanka pełna wody,
 - zapalona świeca,
 - piórko,
 - brudny but.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna (wspomaganie rozwoju umysłowego) – uczeń kończący kl. I w zakresie umiejętności społecznych warunkujących porozumiewanie się i kulturę języka: *obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują (...); uczeń kończący kl. III: korzysta z informacji: uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji.*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Krzysztof J. Szmidt, Jolanta Bonar, *Żywioty. Ziemia. Książka dla nauczyciela: lekcje twórczości w nauczaniu zintegrowanym* (klasa I), WSiP, Warszawa 1998.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Beata Kowalczyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Przekładanie monet.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie to jest przeznaczone dla grupy dzieci 8–9-letnich, mających problem z poprawnym chwytem.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - stymulowanie rozwoju zdolności manualnych – chwytu pęsetkowego (kciuk i palec wskazujący),
 - ćwiczenie sprawności manualnej,
 - rozwijanie umiejętności rozpoznawania monet o różnych nominałach,
 - kształtowanie analizy i syntezy wzrokowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** dwa plastikowe pojemniki, monety o nominałach: 1 gr, 2 gr, 5 gr, 10 gr, 20 gr, 50 gr, 1 zł.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel przygotowuje dwie plastikowe miski. Do jednej z nich wsypuje i miesza monety o następujących nominałach: 1 gr, 2 gr, 5 gr, 10 gr, 20 gr, 50 gr, 1 zł. Uczeń musi przełożyć monety do drugiej miski: najpierw lewą ręką za pomocą chwytu pęsetkowego (1 gr), następnie prawą ręką (2 gr), znowu lewą ręką (wszystkie 10 gr), znowu prawą (20 gr), lewą (50 gr) i na sam koniec znów prawą (monety 1 zł). Ćwiczenie to ma na celu usprawnianie chwytu i prawidłowe rozpoznawanie nominałów na monetach. Na koniec uczeń przelicza monety, podaje ich wartość i zastanawia się, co można za nie kupić.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń wykonuje łatwe obliczenia pieniężne (cena, ilość, wartość) i radzi sobie w sytuacjach codziennych wymagających takich umiejętności.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Trzeba zwracać uwagę na poprawność wykonywania chwytu pęsetkowego.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Irena Sosin, *Terapia pedagogiczna uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się.*
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Paulina Kirpa.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny i koncentrujące uwagę dziecka

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Przesypywanie różnych produktów.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie to jest przeznaczone dla grupy dzieci 7–8-letnich, mających problem z koncentracją uwagi i poprawnym chwytem.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie poprawnego chwytu,
 - doskonalenie koncentracji uwagi,
 - kształtowanie umiejętności słuchania.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** pojemniki z produktami: piasek mokry, piasek suchy, ryż, groch; puste pojemniki, łyżka stołowa.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel przygotowuje przed lekcją pomoce: napełnione pojemniki z następującymi produktami: piasek mokry, piasek suchy, ryż i groch. Dodatkowo nauczyciel przygotowuje również puste pojemniki, do których uczeń będzie przesypywał te produkty. Na samym początku nauczyciel wita się z uczniem i pokazuje mu, co dla niego przygotował. Pierwszym zadaniem ucznia jest odpowiedzenie na pytanie: „Co znajduje się w każdym z pojemników?”. Następnie nauczyciel zachęca ucznia, aby ten wziął jeden pusty pojemnik i łyżkę. Wydaje polecenie, aby uczeń do połowy napełnił pusty pojemnik suchym piaskiem. Pojemniki muszą znajdować się od siebie w odległości ok. 30 cm. Uczeń do przesypywania używa tylko stołowej łyżki. Nauczyciel zwraca uwagę na to, aby uczeń wykonywał to zadanie powoli i aby jak najmniej piasku wysypało się. Zwraca również uwagę na poprawność chwytu. Trzecim zadaniem ucznia jest przełożenie mokrego piasku do suchego pojemnika, ale inną ręką, niż dziecko pisze. Ćwiczenie to ma na celu uczenie cierpliwości. Następnie uczeń musi łyżką przełożyć ryż na dno pustego pojemnika. Ostatni element to wymieszanie ryżu i grochu, aby zajmowały ponad połowę pustego pojemnika. Ćwiczenia te mają na celu usprawnianie prawidłowego chwytu, koncentrowanie uwagi dziecka, uczenie cierpliwości, a także sprawdzanie, czy dziecko orientuje się w takich określeniach, jak: *na dnie, do połowy, w całości* itp.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń posiada umiejętności odmierzania potrzebnej ilości materiału.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Należy zwracać uwagę na poprawność chwytu i pilnować, aby jak najmniej produktów się wysypało.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Paulina Kirpa.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: wyrażanie emocji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Przygody w Chustalandii.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla grupy, dla uczniów z zaburzeniami zachowania jako element terapii w wieku 6 – 8 lat
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie wyobraźni i twórczego myślenia,
 - ekspresja ruchowa i uzewnętrznianie emocji,
 - współpraca w grupie,
 - budowanie wzajemnego zaufania.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** różnokolorowe chustki.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Element zaciekawienia – rzut w górę różnokolorowych chustek.
 - Taniec z chustkami.
 - Przyjmowanie przez dzieci wybranych ról z wykorzystaniem chustki (osoby niewidzącej, matki trzymającej dziecko, babci, osoby ze złamaną nogą, ręką).

Następnie dzieci dobierają się w pary, w których jedno przyjmuje rolę niewidomego, a drugie niesłyszącego. Każda para ma przejść na drugą stronę sali, napotykając po drodze na różne przeszkody (rozrzucone kartony, krzesła, kałużę itp.). Zadaniem prowadzącego jest – za pomocą uścisku ręki – bezpieczne przeprowadzenie swojego kolegi przez napotykane przeszkody. Potem następuje zamiana ról. Wszystko odbywa się w wielkim skupieniu i absolutnej ciszy. Po tej części ćwiczenia dzieci siadają w kręgu i rozmawiają o odczuciach, które towarzyszyły im w sytuacji, w której byli odpowiedzialni za swojego kolegę i kiedy sami potrzebowali pomocy.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Należy zwrócić uwagę na zachowanie bezpieczeństwa w czasie prowadzenia osoby z zawiązanymi oczami.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anita Kiełbasińska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: wspieranie aktywności polonistycznej

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Pudełko gramatyczne Marii Montessori – rozróżniamy części mowy w zdaniach.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów mających problemy z rozróżnianiem części mowy (rzeczownik, czasownik, przymiotnik), z niepełnosprawnością intelektualną, nadpobudliwych (wiek rozwojowy: 5–9 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie umiejętności podstawowych związanych z rozróżnianiem rzeczownika, czasownika i przymiotnika w zdaniu,
 - doświadczanie danej części mowy,
 - doskonalenie koordynacji wzrokowo-słuchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:**
 - pudełko gramatyczne z materiałów M. Montessori,
 - krótkie zdania zawierające rzeczownik, czasownik, przymiotnik.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel prosi dziecko o rozwinięcie dywanika i przyniesienie pudełka gramatycznego. Symbole części mowy zostały wprowadzone wcześniej, jednak nauczyciel prosi, aby w celu utrwalenia uczeń wyjął z pudełka symbol rzeczownika, następnie czasownika i przymiotnika. Przy każdym symbolu i jego nazwie nauczyciel utrwała wiedzę dziecka o wskazanej części mowy. Zadaje pytanie: „Rzeczowniki to nazwy...”, następnie uczeń odpowiada: „...ludzi, zwierząt, roślin i rzeczy”. Podobnie czyni z czasownikiem i przymiotnikiem. Dzięki temu ćwiczeniu uczeń nabiera coraz większej pewności, rozwiązując zadanie i widząc coraz lepsze wyniki. W kolejnej fazie nauczyciel rozkłada przed uczniem paski ze zdaniami, które musi on przedstawić za pomocą symboli, np. Ula czyta. Mały ptak śpiewa. Czerwona kredka rysuje. Nauczyciel zaprasza ucznia do przeczytania pierwszego zdania i zilustrowania go przy użyciu symboli. Podobne czynności wykonywane są z kolejnymi zdaniami. Po zilustrowaniu kilku zdań uczeń czuje samozadowolenie z poprawności wykonanych czynności – jest to bardzo motywujące i stymulujące do dalszej aktywności. Kontrolą błędów jest karta samokontrolna lub nauczyciel. W fazie finalnej można zaproponować uczniom ćwiczenie, polegające na kształtnym przepisywaniu zdań.
Inna wersja: Uczeń z rozsypanki wyrazowej tworzy zdanie i ilustruje je za pomocą symboli gramatycznych.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń poszerza zakres słownictwa i struktur składniowych.*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Ćwiczenie może być realizowane, gdy dziecko przyswoiło sobie symbole trzech wskazanych części mowy, lecz ma kłopoty z ich wskazywaniem w zdaniu. Najlepiej przeprowadzić je na zajęciach wyrównawczych, podczas których panuje cisza. Uczniowie, szczególnie ci, którzy mają kłopot z identyfikacją części mowy i stawianiem do nich pytań, z bardzo różnym zaangażowaniem do nich podchodzą. Największy problem stanowi przymiotnik, będący określeniem cech rzeczownika, dlatego trzeba zwrócić na to baczną uwagę.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** materiały metodyczno-merytoryczne do zajęć językowych przygotowane przez M. Żółtak.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Jęsiak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi, umiejętność współpracy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Pułapka na myszy.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla klasy, dla dzieci od 6 lat, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci nadpobudliwych, z zaburzeniami koncentracji.
3. **Cele ćwiczenia:** rozwijanie koncentracji uwagi, szybkiego reagowania na sygnał, szybkości, zwinności, umiejętności współpracy.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** odtwarzacz CD, nagranie z muzyką, wstążka lub lasso do zawiązania koła.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzielimy dzieci na dwie grupy. Pierwszy zespół wiąże koło. Drugi zespół „zamienia się” w „myszki”. Gdy nauczyciel włączy muzykę, „myszki” swobodnie przebiegają do środka koła i na zewnątrz. Gdy muzyka milknie, koło się zamyka. Liczymy wówczas, ile zwierząt jest w pułapce. Po kilku seriach zespoły zamieniają się rolami.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń świadomie i aktywnie słucha muzyki, potem wyraża swe doznania werbalnie i niewerbalnie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Ćwiczenie przeznaczone jest dla całej klasy, powinno w nim uczestniczyć minimum kilkanaście osób.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego:** Jolanta Jagusiak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową

1. Tytuł ćwiczenia: *Pułapka.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla uczniów w wieku 7–10 lat, mających problemy z wyodrębnianiem głosek w nagłosie, w śródgłosie lub w wygłosie.

3. Cele ćwiczenia:

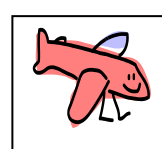
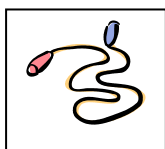
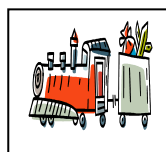
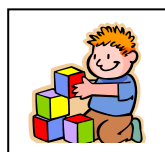
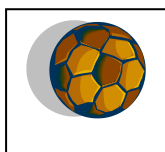
- usprawnianie analizy słuchowej,
- rozpoznawanie i wyodrębnianie głosek w nagłosie, w śródgłosie i w wygłosie.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: zestawy ilustracji lub przedmiotów zogniskowanych wokół wybranej tematyki.

5. Przebieg ćwiczenia:

Wersja I: *Moje ulubione zabawki:*

- Na stoliku umieszczamy zestaw zabawek, w tym kilka z nazwami zaczynającymi się (mającymi w środku lub kończącymi się) daną głoską.
- Zadaniem dzieci jest wymienienie nazw kolejnych zabawek, przy czym muszą one ominąć nazwy z głoską „p”. Kto się pomyli, daje fant.
- Na koniec zabawy dzieci wymyślają sposoby wykupienia fantów.

Wersja II: Urządzamy ogród:

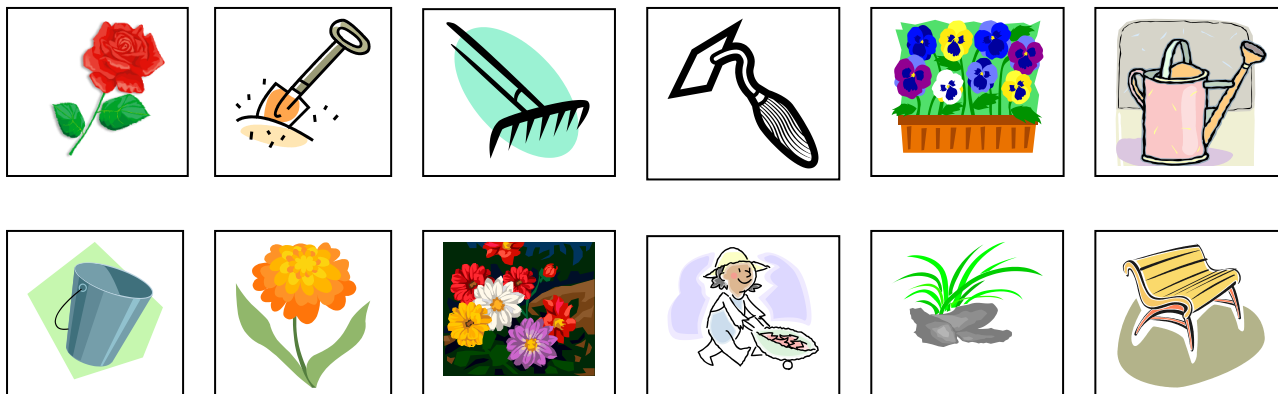
- Na tablicy umieszczamy szereg ilustracji przedstawiających kwiaty oraz rzeczy związane z ogrodem, w tym kilka z nazwami zaczynającymi się (mającymi w środku lub kończącymi się) daną głoską.
- Dzieci mają za zadanie zaprezentować nazwy kolejnych ilustracji, przy czym nie wolno im wymówić nazwy, która nie zawiera głoski „k”. Kto się pomyli, śpiewa wybraną przez siebie piosenkę.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

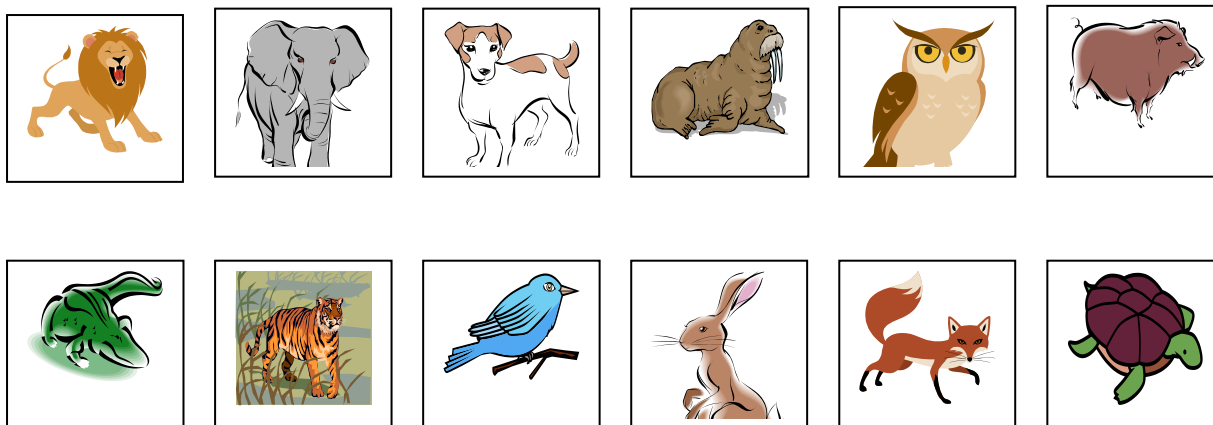
PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Wersja III: *Urządzamy ZOO:*

- Na tablicy umieszczamy szereg ilustracji przedstawiających zwierzęta, w tym kilka z nazwami zaczynającymi się (mającymi w środku lub kończącymi się) daną głoską.
- Zadaniem dzieci jest zaprezentowanie nazw kolejnych ilustracji, przy czym nie wolno im wymówić nazwy z głoską „s” (znajdującą się na końcu nazwy). Kto się pomyli, układa zagadkę o wybranym zwierzętku.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna; początkowa nauka czytania i pisania – uczeń kończący kl. I w zakresie umiejętności czytania i pisania: *zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty, posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie.*
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:**
 - Uczniowie, którzy mają trudności z rozpoznawaniem i wyodrębnianiem głosek w wyrazach, mogą w pierwszej fazie ćwiczeń nadać nazwy ilustracjom lub przedmiotom, głośno przegłosować trudne dla nich nazwy. Ewentualnie można zmniejszyć liczbę ilustracji lub przedmiotów w danym zestawie.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- Ćwiczenie można zorganizować wokół dowolnie wybranej tematyki.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Beata Kowalczyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** Puszczanie oczka.
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów, którzy mają problemy z koncentracją uwagi (wiek: 6–9 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie koncentracji uwagi,
 - kształtowanie spostrzegawczości,
 - kształtowanie zdolności reakcji.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** krzesła.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - I etap: Dzieci tworzą krąg z krzeseł odpowiadający połowie liczby uczestników. Połowa grupy zajmuje miejsce na krzesłach, a pozostali z tyłu krzeseł, tworząc pary.
 - II etap: Nauczyciel dostawia jedno krzesło, za którym sam staje. Jego zadaniem jest zwabienie na puste miejsce wybranej osoby przez „**puszczenie do niej oczka**”. W czasie zabawy nie wolno mówić.
 - III etap: Jeśli ktoś zauważy, że do niego puszczano oczko, to błyskawicznie wstaje i zajmuje wolne miejsce.
 - IV etap: Zadaniem osób stojących jest umożliwienie zmiany miejsca swojego partnera przez położenie dłoni na jego ramionach.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** W trakcie zabawy nie wolno mówić.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Miska-Mazgajczyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację, pamięć i sprawność manualną

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Puszki, buteleczki, słoiczki.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla grupy dzieci 6–7-letnich, mających problemy z koncentracją.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - usprawnianie funkcji manualnych poprzez zamykanie i otwieranie różnych pojemników,
 - ćwiczenie koncentracji uwagi i pamięci,
 - ćwiczenie spostrzegania wzrokowego poprzez wyszukiwanie charakterystycznych cech różnych pojemników
 - kształtowanie umiejętności współpracy w grupie.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** stare buteleczki, pojemniki po kremach, słoiczki itp.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczycielka przynosi w dużym pudełku opakowania po kremach, plastikowe buteleczki, słoiczki itp., które zbierała wspólnie z dziećmi. Dzieci z zainteresowaniem czekają na zapowiadaną zabawę. Nauczycielka prosi, aby wszystkie dzieci usiadły w kole na dywanie, a następnie wysypuje na środku zawartość pudełka. Dzieci biorą do ręki dowolne buteleczki, puszki, odkręcają je, odkrywają, a następnie zamykają. Potem zamieniają się swoimi skarbami, dzięki czemu każdy uczeń może bawić się w otwieranie i zamykanie różnych pojemników. Dzieci zauważają, że istnieją buteleczki plastikowe i szklane, różnej wielkości, w rozmaitych kolorach, że każda inaczej pachnie. Następnie dzieci mogą uporządkować wszystkie przedmioty w zależności od wielkości, materiału, z jakiego zostały wykonane i koloru. Na koniec odkręcają wszystkie zakrętki, mieszają je dokładnie i usiłują ponownie dopasować je do buteleczek i pojemników.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń współpracuje z innymi w zabawie, nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Wojnowska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: kształtowanie umiejętności społecznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Radość i smutek.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z problemami w relacjach (wiek: 6–8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie umiejętności współpracy w grupie,
 - kształtowanie umiejętności wyrażania własnych uczuć,
 - kształtowanie umiejętności orientacji w przestrzeni.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** „tęczowe pudło” z różnymi kolorami krepy, tęczowe czapeczki, woreczek, cukierki w ciemnych i jasnych papierkach.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Podział uczestników na dwie grupy z wykorzystaniem cukierków (*sałatka owocowa*). Każdy uczeń wyciąga z woreczka cukierka. Jedną grupę tworzą dzieci z cukierkami w jasnych papierkach, drugą grupę – w ciemnych.
 - Przedstawienie zadania – wykonanie symbolu smutku i radości.
 - Wybranie przez członków grup symbolu, który będą wykonywać (kolory cukierków stanowią wskazówkę).
 - Wybranie z „tęczowego pudełka” kolorów bibuły, które zdaniem dzieci symbolizują radość i smutek.
 - Układanie symboli na dużej powierzchni – uczniowie siadają przy symbolach, które odzwierciedlają ich obecne samopoczucie.
 - Rozmowa kierowana przez nauczyciela, podczas której dzieci uzasadniają swoje wybory.
 - Dzieci wybierają wesole tęczowe czapeczki i obdarowują się nimi nawzajem, życząc sobie samych radosnych chwil.
 - Uczniowie w czapeczkach i z cukierkami wychodzą z sali.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia.*
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** Najlepiej wykonywać ćwiczenie na sali gimnastycznej. Bibuła pocięta jest w długie paski, by łatwiej było uczniom układać z niej symbole.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Katarzyna Wojciechowska, *Nadruchliwość psychoruchowa*, „Życie Szkoły” 2009, nr 2, s. 21.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Szubert.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, koncentracja uwagi i pamięci

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Raz, dwa, trzy – choinkę ubierzesz ty.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla grupy uczniów z zaburzoną grafomotoryką i koncentracją uwagi (wiek: 7–9 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie umiejętności współpracy w zespole,
 - kształcenie umiejętności liczenia,
 - usprawnianie motoryki małej,
 - doskonalenie języka matematycznego.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki papieru – format A4, kolorowe kredki, notesik, ołówek, trzy kostki do gry, podkładka filcowa.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzą w parach w ławce. Przed każdą parą leży arkusz kartki z narysowaną choinką. Na choince znajdują się bombki z liczbami. Każde dziecko wybiera jeden kolor kredki. Nauczyciel wyjaśnia zasady gry. Grę rozpoczyna uczestnik, który jest najmłodszy (dzieci utrwalają sobie swoje daty urodzenia i nazwy miesięcy). Rozpoczynający wykonują rzut obiema kostkami. Przykładowo.: dziecko może wykonać dwa warianty obliczeń – sumę i różnicę: $3 + 1 = 4$ lub $3 - 1 = 2$. Wybiera jeden wariant, np.: $3 + 1 = 4$. Musi ono teraz wyszukać na rysunku choinki odpowiednią bombkę z liczbą 4 i ją zamalować. W wypadku gdy liczba 4 jest już zamalowana, dziecko może wybrać drugi wariant: $3 - 1 = 2$. Następnie szuka na rysunku bombki z liczbą 2. Jeżeli i ta bombka jest zamalowana, traci kolejkę. Po zamalowaniu całej ilustracji dzieci obliczają wszystkie zdobyte punkty. Łatwo to obliczyć, bo rysunek został pomalowany tylko dwoma kolorami. Dzieci mogą pomagać sobie liczmanami. Wygrywa ta osoba, która ma najwięcej punktów. Uwaga! Nie są brane pod uwagę punkty za fragment ilustracji, która została pomalowana niestarannie.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

7. **Obszar podstawy programowej:** uczeń *radzi sobie „w sytuacjach życiowych”, których pomyślne zakończenie wymaga dodawania lub odejmowania.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** W zależności od pory roku, sytuacji oraz potrzeb nauczyciela ilustracja może przedstawiać różne motywy, np. zajęczka wielkanocnego, drzewa z jesiennymi liśćmi.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Groenwald.

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie koncentrujące uwagę dziecka

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Robimy minki.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie to jest przeznaczone dla grupy dzieci 8-letnich, mających problem z odróżnianiem i rozpoznawaniem emocji.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie kontroli napięcia mięśniowego w obrębie twarzy,
 - rozwijanie sprawności grafomotorycznej,
 - rozpoznawanie i odróżnianie emocji wyrażanych przez ludzi,
 - kształtowanie koncentracji uwagi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** lustro, ołówek, blok rysunkowy.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel przed wykonaniem tego ćwiczenia przygotowuje lustro, ołówek i blok rysunkowy. Po przywitaniu się z uczniem przechodzi do ćwiczenia. Prosi ucznia, aby ten zademonstrował wesołą minę i dokładnie obejrzał ją w lustrze, zwracając szczególną uwagę na oczy i usta. Następnie nauczyciel daje uczniowi kartkę i ołówek i prosi, aby wykonał schematyczny szkic miny, którą zobaczył w lustrze. Po wykonaniu ilustracji nauczyciel wydaje polecenie: „Podaj mi przykłady sytuacji, w których jesteś wesoły”. Następnie uczeń pokazuje smutną minę, rozczłosczenie i zdziwienie. Każda z min wykonywana jest według schematu pokazanego przy wykonywaniu wesołej miny (pokazanie danej miny, narysowanie jej i wskazanie odpowiedniej sytuacji z życia). Gdyby uczeń miał problem z pokazaniem wymienionych min, nauczyciel je pokazuje.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Paulina Kirpa.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: percepcja słuchowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Rozpoznaj głos lub dźwięk.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów z zaburzoną percepcją słuchową (wiek: 6–8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozpoznawanie dźwięków z otoczenia,
 - odtwarzanie struktur rytmicznych,
 - lokalizowanie źródła dźwięku,
 - identyfikowanie głosu z daną osobą, a dźwięku – z jego źródłem,
 - rozpoznawanie i odtwarzanie usłyszanych dźwięków.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** płyta z różnymi dźwiękami, instrumenty perkusyjne, kredki lub patyczki.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - I etap: Uczeń wysłuchuje i różnicuje dźwięki dochodzące z najbliższego otoczenia (wysłuchiwanie się w ciszę), wyróżnia i lokalizuje źródła dźwięku: szmery, szelesty, stuknięcia, stąpnięcia, kapanie wody, odgłosy pojazdów, odgłosy rozmów itp.
 - II etap: Uczeń rozpoznaje głosy znajomych osób – zabawa *Zgadnij, kto cię woła?*
 - III etap: Uczeń rozpoznaje odgłosy przyrody: zwierząt, zjawisk atmosferycznych itp.
 - IV etap: Uczeń rozpoznaje i odtwarza odgłosy wywołane celowo: uderzanie w przedmioty, przesypywanie, darcie papieru.
 - V etap: Uczeń rozpoznaje i różnicuje dźwięki wydawane przez instrumenty.
 - VI etap: Uczeń powtarza liczbę usłyszanych dźwięków poprzez: wyklaskiwanie, wystukiwanie, tupanie itp.
 - VII etap: Uczeń odtwarza usłyszane układy rytmiczne.
 - VIII etap: Uczeń odtwarza graficzne układy rytmiczne, np. ta ta (układa 2 kredki/patyczki obok siebie poziomo; ti ti (układa 2 kredki/patyczki obok siebie pionowo).
 - IX etap: Uczeń odtwarza rytm ruchem – ruchy uczniowie zadają sobie nawzajem.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:**

Uczeń:

 - *odtwarza proste rytmy głosem i na instrumentach perkusyjnych; wyraża nastrój i charakter muzyki pląsając i tańcząc (reaguje na zmianę tempa i dynamiki),*
 - *realizuje proste schematy rytmiczne (tataizację, ruchem ciała),*
 - *gra na instrumentach perkusyjnych (proste rytmy i wzory rytmiczne).*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- 8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
- 9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
- 10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Miska-Mazgajczyk.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową

1. Tytuł ćwiczenia: *Rozpoznaję literki.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie: Ćwiczenie dla grupy dzieci w wieku 5–10 lat, które mają trudności z analizą słuchową.

3. Cele ćwiczenia:

- utrwalenie poznanych liter,
- doskonalenie analizy wyrazów,
- doskonalenie techniki czytania.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: litery dotykowe z materiałów Montessori, kartoniki z rysunkami różnych przedmiotów.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Dziecko wybiera lub losuje pięć liter z materiałów Montessori i układa je przed sobą na stoliku. Głośno wybrzmiewa każdą z nich.
- Rozkładamy na stoliku rysunki z różnymi przedmiotami. Zadaniem dziecka jest ułożenie rysunków przed literą rozpoczynającą nazwę przedmiotu.
- Sprawdzamy poprawność wykonanego zadania.
- W miarę nabywania przez uczniów pewnych umiejętności możemy zwiększyć liczbę liter.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Uczniowie dzięki temu ćwiczeniu osiągną umiejętność tworzenia krótkich sylab i wyrazów.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenia własne nauczyciela.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Lucyna Sójka.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: analizator kinestetyczno-ruchowy, analizator wzrokowy i słuchowy, ćwiczenia dla grupy, integracja sensoryczna, terapia Montessori

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Rozpoznawanie znaków graficznych liter poprzez dotyk.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci mających trudności z zapamiętaniem liter, cyfr i liczb (kl. II, wiek: 8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie umiejętności rozpoznawania i nazywania znaku graficznego litery i cyfry,
 - kształtowanie umiejętności rozróżniania liter i cyfr o zbliżonych kształtach,
 - wdrażanie do szybszego kojarzenia obrazu graficznego litery z jej dźwiękiem,
 - doskonalenie koncentracji i spostrzegawczości.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** tekturowe litery z wypustkami, opaska do zakrycia oczu.
5. **Przebieg ćwiczenia:**

Zadania ucznia:

 - Rozkłada podkładkę z tkaniny.
 - Otrzymuje tekturkę z wybraną literą lub cyfrą.
 - Wodzy palcem po wypustkach i nazywa literę lub cyfrę.
 - Zakłada opaskę na oczy.
 - Otrzymuje ponownie tę samą tekturkę z wybraną literą lub cyfrą.
 - Wodzy palcem po tekturce (wypustkach) i nazywa literę lub cyfrę...
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat znaków, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:**
 - Ćwiczenie może być kontynuacją pracy z materiałami M. Montessori (litery dotykowe małe i wielkie, cyfry dotykowe), gdyż jego wykonanie jest trudniejsze. W odróżnieniu od chropowatej powierzchni liter i cyfr dotykowych M. Montessori litery dotykowe z wypustkami mają delikatne pojedyncze wybrzuszenia.
 - Ćwiczenie można utrudnić, podsuwając uczniowi (musi mieć zasłonięte oczy) nowe litery do rozpoznania po dotyku.
 - Litery i cyfry dotykowe można w szybkim tempie pokazywać dzieciom (nauczyciel może podawać nazwę znaku graficznego).

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Małgorzata Dembińska-Wola, Małgorzata Chrzanowska-Boruszewska, *Popatrz, dotknij, powiedz. Uczymy się czytać i mówić przez dotyk*, Wydawnictwo WSiP, Warszawa 1999.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Małgorzata Naskręt.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: analiza wzrokowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Rozsypanka sylabowa.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie zalecane dla dzieci mających trudności w czytaniu (wiek rozwojowy: 7 lat).
3. **Cel główny ćwiczenia:** usprawnianie funkcji wzrokowej poprzez składanie sylab w sensowne wyrazy.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** karteczki z sylabami.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci otrzymują rozsypanki sylabowe. Ich zadaniem jest dobranie sylab w taki sposób, aby ułożyć z nich jak najwięcej wyrazów. Po ułożeniu wyrazów dzieci czytają je po kolei.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** w zakresie umiejętności czytania i pisania – uczeń *rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** W kolejnym etapie dzieci mogą układać zdania z rozsypanki wyrazowej.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Adaszkiewicz.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową

1. Tytuł ćwiczenia: *Rozsypanka wyrazowa.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dzieci z zaburzoną koordynacją wzrokowo-słuchową (wiek: 8–9 lat).

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnianie percepcji wzrokowej,
- ćwiczenie umiejętności budowania poprawnych zdań,
- doskonalenie koordynacji wzrokowo-słuchowej.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: karta pracy ze zdaniami.

5. Przebieg ćwiczenia:

1. Nauczyciel zaprasza ucznia do stanowiska pracy.
2. Nauczyciel daje uczniowi wcześniej przygotowaną kartę pracy z ciągiem liter, gdzie ukryta jest nazwa zwierzęcia, np.:
 - anzosirjsłońskoirmrise,
 - alboeilpieskgiduwk,
 - kfnoiejkotmanwoi,
 - bosimewpmałpaforeinf.
3. Uczeń podkreśla znalezione nazwy zwierząt, a następnie odczytuje je na głos.
4. Podkreślone wyrazy uczeń przepisuje w zeszycie do kaligrafii.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń pisze proste, krótkie zdania, przepisuje, pisze z pamięci, dba o estetykę i poprawność graficzną pisma (przestrzega zasad kaligrafii).*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Czcionka zdań powinna być powiększona i pogrubiona. Ćwiczenie nadaje się na zajęcia indywidualne z uczniem.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Elżbieta Chmielewska, *Ćwiczenia służące doskonaleniu percepcji wzrokowej. Zeszyt do pracy z uczniem.* PW „MAC” SA, Kielecka Oficyna Wydawnicza, Kielce 1999.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Agata Kapała.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi

1. Tytuł ćwiczenia: *Rybki do stawu.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dzieci mających problem w skupieniu uwagi na czynności, którą wykonują (wiek: 7–9 lat).

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnianie koncentracji uwagi,
- usprawnianie techniki wycinania po śladzie,
- ćwiczenia oddechowe,
- doskonalenie motoryki małej.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: dwie kartki z narysowanymi stawami, papierowe rybki, słomka, nożyczki, kredki.

5. Przebieg ćwiczenia:

1. Nauczyciel prosi, by dziecko podeszło do stolika, na którym są przygotowane rekwizyty potrzebne do wykonania ćwiczenia.
2. Prosi ucznia, by wyciął stawy i wszystkie rybki.
3. Następnie prosi ucznia, by ułożył rybki w stawie, w którym woda jest brudna.
4. Nauczyciel ustawia stawy w odpowiedniej odległości od siebie i prosi ucznia, by spróbował za pomocą rurki, wciągając powietrze i wstrzymując oddech, przenieść po kolei wszystkie rybki do stawu z czystą wodą.
5. Gdy zadanie będzie wykonane nauczyciel prosi dziecko, by pokolorowało odpowiednio stawy i wszystkie rybki w nim pływające.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobywanie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń uczestniczy w zabawie teatralnej, ilustruje mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub wymyślnego.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Przed rozpoczęciem tego ćwiczenia można zrobić kilka ćwiczeń oddechowych, np.: wdechy nosem i wydechy ustami, dmuchanie na kartkę oddaloną od ust na odległość wyciągniętej ręki.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Elżbieta Chmielewska, *Ćwiczenia służące doskonaleniu rozwoju ruchowego. Zeszyt do pracy z uczniem.* PW „MAC” SA, Kielecka Oficyna Wydawnicza, Kielce 1999.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Agata Kapała.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Rymowanki.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci wymagających polepszenia koordynacji wzrokowo-słuchowej (wiek: 7–9 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - usprawnianie analizy słuchowej,
 - zgłębianie wiedzy na temat rymów,
 - ćwiczenie pisania ze słuchu.
4. **Wytyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** karta pracy z parami wyrazów, które się rymują.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 1. Nauczyciel prosi, by dzieci powiedziały, co to są rymowanki.
 2. Pyta dzieci, czy znają jakieś rymowanki i gdzie najczęściej można je znaleźć?
 3. Daje dzieciom przygotowane karty pracy z kilkoma wyrazami i prosi by, każde z dzieci do każdego wyrazu wymyśliło wyraz, który będzie się z nim rymował, np.:
 - kwiatki< ----->bratki
 - wesoły< ----- > szkoły
 - dziewczynki< ----->malinki
 - stuku< ----- >puku
 - mrówki< ----->krówki
 - drewniane< ----- >malowane
 4. Nauczyciel prosi po kolei każde dziecko, by odczytało swoje rymowanki.
 5. Reszta grupy słucha i ewentualnie pomaga poprawić błędne rymy.
 6. Po sprawdzeniu każdy uczeń przepisuje swoje rymowanki do zeszytu.
6. **Obszar odstawy programowej:** *zdobywanie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń powtarza prostą melodię, śpiewa piosenki z repertuaru dziecięcego, wykonuje śpiewanki i rymowanki.*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Dziecko samo podaje rymowanki, które zna.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** *Ćwiczenia służące doskonaleniu percepcji słuchowej. Zeszyt do pracy z uczniem.* PW „MAC” SA, Kielecka Oficyna Wydawnicza, Kielce 1999.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agata Kapała.

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, koordynacja psychoruchowa, koncentracja uwagi, kinezylogia edukacyjna P. Dennisona; ćwiczenie indywidualne

1. **Tytuł ćwiczenia:** „Rysowanie” *oburącz w tańcu*.

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci w wieku rozwojowym 7 lat.

3. **Cele ćwiczenia:**

- doskonalenie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
- doskonalenie umiejętności określania kierunków w odniesieniu do ciała – orientacja w przestrzeni,
- kształtowanie wzrokowego odróżniania symboli, kształtów oraz ich kodowanie.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** prostokątna duża tablica magnetyczna zawieszona w pionie, pisaki do tablicy (ewentualnie duży arkusz szarego papieru zawieszony na drzwiach lub ścianie), kolorowe wstążki, CD z muzyką wolną i szybką.

5. **Przebieg ćwiczenia:**

Uczeń:

- rozpoczyna ćwiczenie od dowolnego „bazgrania” obydwoma rękami (np. w powietrzu nad sobą, palcami wskazującymi).
- na tablicy rysuje pionową linię, dzieląc tablicę na lewą i prawą stronę.
- rysuje oburącz, nie przekraczając linii środka, dowolne rysunki tak, aby dokładnie skoordynować równoczesną pracę obu rąk.
- rysuje po obu stronach linii oburącz koła, najlepiej jedno pod drugim w różnych rozmiarach.
- bierze do rąk kolorowe wstążki.
- w powietrzu rysuje wstążkami koła (naprzeciw narysowanych kół, zwracając uwagę na wielkości figur i kierunek ruchu rąk).
- rysuje koła w tempie słyszanej muzyki.
- odchodzi od tablicy i tańczy w tempie słyszanej muzyki, rysując w powietrzu narysowane koła.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*

7. **Obszar podstawy programowej:** *edukacja muzyczna – uczeń odtwarza proste rytmy głosem i na instrumentach perkusyjnych; wyraża nastrój muzyki płąsając i tańcząc (reaguje na zmianę tempa i dynamiki); realizuje proste schematy rytmiczne.*

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Uczniowie poznający to ćwiczenie mogą zacząć pracę od mniejszej powierzchni kartki, np. formatu A4. Obszar, na którym uczeń rysuje, można stopniowo zwiększać aż do dużego arkusza szarego papieru lub tablicy, dając dziecku większą swobodę ruchów i manewrów. Rysunki nie

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

muszą mieć zamierzonego kształtu, mogą być to przypadkowe „bazgroły”. Do ćwiczenia można wykorzystać flamastry, kredki ołówkowe, pastele, farby, kredę i węgiel – w świetle kinezylogii edukacyjnej modyfikacja tego ćwiczenia może polegać na: dotykaniu poszczególnymi palcami do kciuka, tak aby lewa i prawa ręka pracowały symetrycznie w tym samym czasie; rysowaniu wyimaginowanych przedmiotów za pomocą ramion, łokci, nadgarstków, a także kolan i stóp.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: materiały z kursu I i II stopnia kinezylogii edukacyjnej P. Dennisona.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Małgorzata Naskręt.

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny i koncentrujące uwagę dziecka

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Rysujemy w powietrzu.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie to jest przeznaczone dla grupy dzieci 7–8-letnich, mających problem z uwagą i poprawną motoryką małą.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie poprawnego chwytu ołówka,
 - doskonalenie pamięci,
 - kształtowanie analizy i syntezy wzrokowej,
 - doskonalenie koncentracji uwagi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** blok rysunkowy, ołówek.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel przygotowuje blok rysunkowy i ołówek. Po przywitaniu się z uczniem przechodzi do ćwiczenia. Nauczyciel siada naprzeciwko ucznia i prosi go, aby ten uważnie obserwował ruchy rąk, które będzie wykonywał. Nauczyciel zaczyna od prostych ruchów: na początku rysuje w powietrzu linię prostą, koło itp. Prosi, aby uczeń powtórzył i odwzorował każdy z ruchów, który nauczyciel wykonał. Następnie nauczyciel daje uczniowi blok rysunkowy i ołówek i prosi go, aby postarał się narysować na kartce ruch, który będzie wykonywał. Zaczyna od prostych ruchów – linii i kół. Uczeń wykonuje rysunki ruchów na kartkach z bloku. W wypadku zaistnienia pomyłek nauczyciel ponownie wykonuje ruch rękoma, tym razem nieco wolniej. Nauczyciel przechodzi do coraz trudniejszych ruchów – wprowadza, fale, kształt serca itp. Ruchy, które widzi uczeń, musi rysować coraz szybciej. Nauczyciel zwalnia tempo, gdy uczeń się pomyli. Gdyby uczeń miał problem z odwzorowaniem ruchów i narysowaniem ich, nauczyciel może sam narysować dany kształt na tablicy i uczeń musi go odwzorować.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji.*
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** Podczas wykonywania ćwiczenia przez dzieci zwracamy uwagę na poprawność chwytu ołówka i koncentrację ucznia.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenia:** Paulina Kirpa.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową i wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Samogłoski i sylaby.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów doskonalących umiejętność czytania i pisania (wiek rozwojowy: 6 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - poznawanie liter przez czucie, doświadczanie ich kształtu,
 - kombinacja obrazu graficznego i dźwięku,
 - wdrażanie do wielozmysłowego doświadczenia liter i głosek: czujemy, widzimy, słyszymy,
 - przygotowanie do pisania,
 - doskonalenie umiejętności czytania.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** ruchomy alfabet – małe litery, litery dotykowe – małe litery.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Tabliczki liter dotykowych (samogłoski) ustawiamy przy tablicy, zaś małe litery alfabetu ruchomego (spółgłoski) – rozkładamy na dywanie. Zapraszamy dzieci do zabawy. Chętne dzieci wybierają dowolną spółgłoskę i ją nazywają, a następnie podchodzą do tablicy i tworzą sylaby. Każde dziecko wybiera inną spółgłoskę, odczytuje sylabę z każdą samogłoską, tworząc różnorodne sylaby.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – *uczeń posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Całus.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: wyrażanie emocji, umiejętność radzenia sobie z frustracją

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Samotne drzewo.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów z zaburzeniami zachowania, niskim poczuciem własnej wartości (wiek: 6–8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - uświadomienie uczniom własnych możliwości,
 - budzenie wiary we własne siły,
 - dążenie do tego, by uczniowie utożsamili się ze stwierdzeniem: pomagam innym, jestem potrzebny, daję z siebie dużo innym, nie jestem sam.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** odszukanie drzewa rosnącego w izolacji – w terenie, ilustracje drzew, materiały plastyczne.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel, wskazując samotne drzewo, prosi dzieci, żeby dostrzegły jego piękno. Zwraca on uwagę dzieci na koronę drzewa, barwę liści, ptaki na gałęziach. Zachęca dzieci do wypowiedzi na temat: „Czy samotne drzewo może być szczęśliwe?”. Podkreśla pożyteczną rolę drzewa: daje cień, schronienie dla ptaków. Jest „szczęśliwe” dzięki temu, że inni go potrzebują. Nauczyciel mówi dzieciom, aby zawsze, gdy czują się samotne, pomyślały o tym, dla kogo są ważne, a następnie inicjuje zabawę, pokazując ilustrację drzew. Poleca, aby dzieci weszły w rolę wybranego drzewa. Dzieci kolejno opowiadają o tym, dla kogo są pożyteczne. Zajęcia kończy praca plastyczna z wykorzystaniem ilustracji wybranego drzewa.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń rozpoznaje rośliny i zwierzęta żyjące w takich środowiskach przyrodniczych, jak: park, las, pole uprawne, sad i ogród (działka).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anita Kiełbasińska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: motywacja do nauki i aktywności

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Segregowanie rzeczowników.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest przeznaczone dla dzieci mało aktywnych na lekcji (wiek rozwojowy: 8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - pobudzanie aktywności,
 - ćwiczenie umiejętności przyporządkowywania określonego rzeczownika do odpowiedniej grupy.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** etykiety z napisami: nazwy osób, nazwy rzeczy, nazwy roślin, nazwy zwierząt; etykiety z wypisanymi różnymi rzeczownikami, np.: paproć, stół, kardiolog, lew itp.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel rozkłada etykiety z 4 nazwami: nazwy osób, nazwy rzeczy, nazwy roślin, nazwy zwierząt. Obok ma przygotowany kosz z nazwami rzeczowników do losowania. Następnie nauczyciel wyjaśnia dzieciom, na czym będzie polegało ćwiczenie. Zadaniem dzieci będzie wylosowanie jednej etykiety z kosza, przeczytanie rzeczownika na głos i przyporządkowanie go do danej grupy.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *dziecko (w zakresie umiejętności czytania i pisania): rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Adaszkiewicz.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność współpracy

1. Tytuł ćwiczenia: *Ślepiec.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie dla uczniów z zaburzeniami zachowania, wycofanych, potrzebujących kontaktu z innymi, nieufnych w kontakcie (wiek rozwojowy 6–10 lat).

3. Cele ćwiczenia:

Uczeń:

- uczeń ufa innym i sobie,
- rozumie potrzeby drugiego człowieka,
- koncentruje się i kontroluje własne ciało i ciało partnera,
- bierze odpowiedzialność za siebie i innych,
- wykorzystuje zmysł dotyku.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: niepotrzebne.

5. Przebieg ćwiczenia: Jest to ćwiczenie, w którym nie używa się w ogóle słów. Każdy uczestnik zabawy wybiera sobie partnera, którego chciałby bliżej poznać. Uczestnicy ćwiczenia dzielą się na „A” i „B”. „A” zamyka oczy lub ma je zasłonięte. „B” prowadzi go i pomaga mu poznać otoczenie. Dostarcza mu jak najwięcej różnych informacji o drodze, po której idą. Osoba „A” (tzw. „ślepiec”) poznaje otoczenie, w którym się znajduje za pomocą dotyku. Droga prowadzenia partnera może wykraczać poza salę, w której odbywają się zajęcia. Prowadzący komentuje zajęcia: „Opiekuj się swoim partnerem, postaraj się dostarczyć mu miłych przeżyć”. Po 15 minutach może nastąpić zmiana ról. Ćwiczenie należy omówić w parach i z całą grupą.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń wie, że dzieci niepełnosprawne znajdują się w trudnej sytuacji i pomaga im.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Hanna Rylke (red), *Gry i ćwiczenia grupowe*, Instytut Badań Edukacyjnych

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Marta Kościańska-Bury.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: umiejętność wyrażania emocji, rozwój manualny

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Śmieszek dla chorego kolegi.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla grupy, dla dzieci z trudnościami grafomotorycznymi, z zaburzeniami w wyrażaniu emocji (wiek: 6–8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - uwrażliwienie na potrzebę niesienia pomocy innym,
 - usprawnienie manualne,
 - rozwijanie wyobraźni.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** glina, zakrętki od słoika, różne materiały do wykorzystania (bibuła, wstążki, skrawki materiałów, piórka, cekiny wełna, itp.).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel pyta dzieci, jak możemy pomóc koledze, który jest chory, w jaki sposób go pocieszyć. Proponuje wykonanie „śmieszka”, wskazując przy tym znak uśmiechniętej twarzy. Poleca zastosować glinę. Prezentuje sposób jej rozwałkowywania i wykrawania krążków przy pomocy nakrętek. Nauczyciel prosi o dodanie śmiesznych fryzur z wykorzystaniem wstążek, piórek, wełny. Dzieci prezentują innym swoje „śmieszki” i mówią, komu je podarują.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anita Kiełbasińska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność współpracy w grupie oraz rozwijające koordynację psychoruchową

1. Tytuł ćwiczenia: *Śnieżki.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie: Ćwiczenie przeznaczone jest dla grupy dzieci powyżej 4 roku życia, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z zaburzeniami zachowania oraz z zaburzoną motoryką i koordynacją wzrokowo-ruchową.

3. Cele ćwiczenia:

- rozwijanie umiejętności współpracy,
- motywowanie do aktywności,
- usprawnianie motoryki małej,
- rozwijanie koordynacji psychoruchowej,
- rozwijanie umiejętności zabawy zgodnie z zasadami,
- rozwijanie umiejętności rywalizacji,
- zaspokojenie potrzeby ruchu i zabawy.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: gazety (ich liczba zależna od liczebności grupy), gwizdek, kreda, worki na śmieci.

5. Przebieg ćwiczenia: Prowadzący dzieli zespół na dwie grupy. Każda z grup dostaje stertę gazet i na początku ma za zadanie zgnieść je tak, aby powstały z nich kule. Gazety powinny być mocno zgniecione, co demonstruje prowadzący nauczyciel i kontroluje, by tak się stało. Nauczyciel może wyznaczyć na to określony czas lub zaproponować 1 punkt grupie, która zrobi to szybciej i dokładniej. Następnie grupy stoją po przeciwnych stronach sali (linia narysowana kredą oddziela obie grupy) i na gwizdek prowadzącego mają za zadanie przerzucić swoje kule na pole drużyny przeciwnej. Wygrywa ta drużyna, która po kolejnym gwizdku na swoim polu będzie miała mniej kul.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Zabawę najlepiej przeprowadzić na sali gimnastycznej. Po skończonej zabawie kule należy umieścić w workach – wszyscy sprzątają wspólnie.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Agnieszka Kaszubska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Śnieżynka*.
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z zaburzeniami grafomotorycznymi (wiek rozwojowy: 7 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - wspomaganie rozwoju psychofizycznego,
 - rozwijanie sprawności manualnej,
 - usprawnianie spostrzegania wzrokowego i koordynacji wzrokowo-ruchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:**
 - biała kartka z bloku technicznego,
 - kredka świecowa lub świeca w kolorze białym,
 - farba plakatu w kolorze niebieskim,
 - nożyczki.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Przeczytanie przez nauczyciela opowiadania o nadejściu zimy i rozmowa z uczniami na temat: *Po czym poznajemy nadejście zimy?*
 - Zakomunikowanie uczniom warunków zadania – muszą oni przygotowywać śnieżynki, które posłużą do dekoracji pomieszczenia. Pomieszczenie musi być udekorowane w taki sposób, aby każdy, kto do niego wejdzie, mógł łatwo rozpoznać obecną porę roku.
 - Przygotowanie kartki z bloku.
 - Rysowanie woskiem śnieżynki wg wzoru.
 - Malowanie całej powierzchni papieru niebieską plakatówką.
 - Wycinanie śnieżynki.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni, posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak kształt, barwa, faktura.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Ćwiczenie najlepiej realizować podczas pracy indywidualnej.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Plater-Mróż.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: koordynacja psychoruchowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Spacer po kamieniach.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z zaburzeniami koordynacji psychoruchowej (wiek: 6 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie koordynacji psychoruchowej,
 - kształtowanie umiejętności chodzenia po wyznaczonych śladach,
 - usprawnianie umiejętności zachowywania równowagi w trakcie chodzenia po nierównych powierzchniach.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** białe kartki z narysowanym odbiciem stopy (tzw. kamienie), różne przedmioty: niskie stołki, garnki, ławeczki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Ćwiczenie to polega na stopniowaniu trudności.
 - Nauczyciel przygotowuje i rozkłada „kamienie”.
 - Każdy kolejny „kamienny tor” nauczyciel pokonuje sam w ramach pokazu.
 - Pierwsze zadanie to stąpanie po rozłożonych odbiciach stóp (powierzchnie płaskie). W tym zadaniu dzieci mogą też chodzić tyłem.
 - W następnym zadaniu ustawiamy tor z kamieni różnej wysokości.
 - Nauczyciel tworzy tor, rozkładając odwrócone garnki o różnej wysokości. Dzieci pokonują ten tor, idąc w jedną stronę, a później wracając do punktu startu (przez cały czas starają się nie spaść).
 - Następny tor zbudowany jest z długiej ławeczki oraz niskich stołeczków o zróżnicowanej wysokości. Dzieci pokonują ten tor, zachowując równowagę i precyzję stąpania (starają się nie spaść).
 - Ćwiczenie powtarzamy (można je powtarzać, aż wszystkie dzieci wykonają je poprawnie, to znaczy wszystkim uda się przejść bez dotknięcia podłogi – oczywiście bierzemy tu pod uwagę możliwości dzieci).
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** kształtowanie sprawności fizycznej dzieci i edukacja zdrowotna; uczeń wykonuje ćwiczenia równoważne.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Mariola Schoeneberg.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Superpamięć.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla całej klasy (wiek: 7–9 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - usprawnianie analizy wzrokowej,
 - ćwiczenie umiejętności odnajdywania dwóch takich samych obrazków,
 - przyswojenie zasad gry,
 - kształtowanie umiejętności układania obrazków w pary.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** elementy obrazkowe do gry w *Superpamięć*.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 1. Osoba dorosła rozkłada obrazki gry w sposób nieuporządkowany.
 2. Dzieci na zmianę odkrywają po 2 obrazki. Jeżeli dziecko znajdzie parę, odkłada ją na bok.
 3. Jeżeli dziecko nie znajdzie pary, każdy obrazek należy odwrócić i odłożyć w to samo miejsce.
 4. Wygrywa dziecko, które znajdzie jak najwięcej par.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobywanie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń korzysta z pakietów edukacyjnych (zeszyt ćwiczeń i inne pomoce) pod kierunkiem nauczyciela.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** W ćwiczeniu można wykorzystać obrazki z gry i pokazać uczniowi w kolejności kilka obrazków – uczeń je zapamiętuje. Następnie nauczyciel chowa jeden obrazek, a uczeń ma powiedzieć, jakiego obrazka brakuje.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** pomysł własny nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agata Kapala.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: stymulacja polisensoryczna

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Świat pod stopami.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z niepełnosprawnością poznawczą (wiek rozwojowy: 3–8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:** relaksacja przez dotyk, poznanie sensoryczne materiałów ciepłych, zimnych, miękkich.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** różnego rodzaju materiały (drewno, papier, tkaniny).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel daje dzieciom możliwość rozpoznania dotykiem następujących materiałów: gazeta, drewno, tkaniny. Następnie dzieci z zawiązanymi oczami rozpoznają te materiały, chodząc po nich boso. Z pomocą nauczyciela wchodzą na pień drzewa i schodzą z niego. Dzieci opowiadają o swoich wrażeniach. Zajęcia kończy praca plastyczna: kolaż z wykorzystaniem zgromadzonych materiałów.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** wykorzystanie muzyki relaksacyjnej – odgłosy morza.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anita Kiełbasińska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: postrzeganie siebie i rozumienie swoich uczuć

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Święto Rozdarcia*.
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z problemami w wyrażaniu emocji (wiek: 6–8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - nauka „zdrowych” sposobów wyrażania złości,
 - nauka umiejętności prawidłowego rozładowywania negatywnych emocji,
 - podniesienie samopoczucia.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** plansze z buźką smutną i z buźką wesołą, czysta plansza, woreczek, płyta z muzyką relaksacyjną, etykiety, gazety, rolki po papierze toaletowym, pudełka po lekach.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Pogadanka na temat tego, że nie można tłumić uczuć, ale uczyć się je wyrażać bez szkody dla innych.
 - Wybieranie z woreczka etykiet z pozytywnymi i negatywnymi sposobami rozładowywania złości.
 - Przyporządkowywanie etykiet do plansz z buźkami i uzasadnianie wyborów.
 - Wykładanie przyniesionej makulatury.
 - Na sygnał słowny – *Rozszarp złość!* – rozrywanie papierów na strzępy.
 - Rozmowa na temat tego, jak uczniowie czuli się podczas rozdzierania „złości” i jak się czują teraz.
 - Wyciszanie emocji – oddychanie przeponowe przy subtelnej muzyce.
 - Tworzenie wspólnej pracy (collage) pt. *Pamiątka ze Święta Rozdarcia*.
 - Umieszczenie pracy na klasowej gazetce.
 - Wypisywanie na dużej planszy innych sposobów „zdrowego” wyrażania złości (burza mózgów).
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń rozumie umowne znaczenie rekwizytu i umie posłużyć się nim w odgrywanej scenie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Szubert.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę i syntezę wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Sylaby na spacerze.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla grupy uczniów 7–8-letnich, mających problemy z analizą i syntezą wzrokową wyrazów.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie pamięci wzrokowej,
 - doskonalenie koncentracji uwagi poprzez reagowanie ruchem na ustalone sygnały,
 - doskonalenie analizy i syntezy wzrokowej,
 - kształtowanie umiejętności współpracy.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartoniki z sylabami, bębenek.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Każde dziecko otrzymuje kartonik z dowolną sylabą przygotowaną przez nauczyciela. Następnie dzieci spacerują po sali. Na sygnał (np. bębenka) mają jak najszybciej dobrać się w pary lub w trójki, tak aby utworzyły się całe wyrazy. Nauczycielka zaprasza do siebie dzieci, które umiejętnie dobrały się w pary. Dzieci, które nie potrafiły się dobrać, mogą pozostać w miejscu. Teraz „wyrazy” przedstawiają się kolejno nauczycielowi i dzieciom. Gdy skończą, zabawa się powtarza. Można za każdym razem wymieniać sylaby kilku uczniom. Można też zamiast wyrazów wywoływać sylaby z samogłoską *a* lub *e* itd.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Wojnowska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające pamięć i postrzeganie

1. Tytuł ćwiczenia: *Szukamy słówek.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dzieci z zaburzeniami pamięci oraz dla dzieci z nadpobudliwością psychoruchową i niepełnosprawnością poznawczą (wiek: 9 lat).

3. Cele ćwiczenia:

Uczeń:

- doskonali pamięć i spostrzeganie,
- doskonali inwencję twórczą,
- doskonali koncentrację.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: kartki, kredki.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Nauczyciel rozkłada przed dziećmi paski papieru z zapisanymi wyrazami oraz ilustracjami do nich.
- Dziecko wybiera jeden wyraz, odczytuje go i przyporządkowuje do właściwego rysunku.
- Po właściwym wyborze dzieci prezentują swoje prace.
- Następnie nauczyciel wypowiada głośno słowa, które były zapisane na paskach papieru.
- Zadaniem dziecka jest klaśnięcie w dłonie w chwili usłyszenia wyrazu przyporządkowanego do jego obrazka.
- Ćwiczenie można powtarzać i zmieniać poziom trudności.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: w zakresie umiejętności czytania i pisania; uczeń *zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Mariola Schoeneberg.

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające: rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, koordynację psychoruchową, koncentrację uwagi, analizę wzrokową, wyrażanie emocji, motywację do nauki i aktywności, terapię Montessori.

1. Tytuł ćwiczenia: *Tajemnicze kształty.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla uczniów 7-letnich z zaburzoną motoryką i problemami koordynacji wzrokowo-ruchowej.

3. Cele ćwiczenia:

- wspomaganie rozwoju sprawności manualnej i graficznej,
- usprawnianie percepcji wzrokowej,
- ćwiczenia koncentracji uwagi,
- motywowanie do systematycznej pracy i ćwiczeń,
- wzbogacanie zasobu słownictwa poprzez stwarzanie okazji do rozmów, dyskusji i swobodnego wypowiedzania się.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: szablony do obrysowania, ołówki, kredki, farby, pędzle, sztywne kartki, nożyczki.

5. Przebieg ćwiczenia:

Uczeń:

- przygotowuje miejsce pracy,
- obrysowuje wybrane przez siebie szablony tematyczne, np. zwierzęta,
- maluje obrysowane szablony farbami,
- po wyschnięciu – wycina,
- gotową pracę wykorzystuje jako postać do zabawy w teatr,
- dzieci inscenizują bajkę pt. *Przyjaciele*.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja plastyczna – uczeń wykonuje proste rekwizyty (np. lalkę, pacynkę) i wykorzystuje je w małych formach teatralnych.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

- Uczeń może wykonać dowolną liczbę prac, które wykorzysta jako rekwizyty w przedstawieniu lub teatrze cieni przygotowywanym z innymi dziećmi i nauczycielem.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- Inny wariant ćwiczenia może polegać na tym, że dziecko przygotowuje postać teatralną z gotowych już drewnianych elementów w różnych kształtach, które musi estetycznie pomalować i umocować na patyczkach.

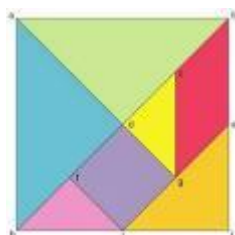
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.

10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Justyna Demczyszak.

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi, analiza i synteza wzrokowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Tangram*.
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie:** Dla uczniów z zaburzoną koncentracją uwagi oraz analizą i syntezą wzrokową (wiek: 7–8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - ćwiczenie cierpliwości i koncentracji uwagi,
 - doskonalenie analizy i syntezy wzrokowej,
 - kształcenie orientacji w przestrzeni,
 - różnicowanie kształtów figur geometrycznych,
 - utrwalenie wiadomości o cechach i właściwościach figur geometrycznych.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** oryginalny zestaw chińskiej gry pt. *Tangram*, kolorowe kwadraty z odrysowanym wzorem do pocięcia figur tangramu.

5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - 1) Wstępna rozmowa na temat różnych kształtów, które spotykamy w otoczeniu.
 - 2) Rozsypanka literowa – każda z siedmiu liter zawiera działanie matematyczne (w zależności od wieku uczniów może to być dodawanie, mnożenie, dzielenie, itp.), które po ułożeniu w kolejności rosnącej da hasło TANGRAM.
 - 3) Zaprezentowanie uczniom gry chińskiej pt. *Tangram* – ułożenie kilku wzorów (np. kot, łabędź, statek – w zależności od tematu dnia), wyjaśnienie zasad układania tangramu (wykorzystane mają być wszystkie figury – nie mogą na siebie zachodzić).
 - 4) Uczniowie rozcinają kolorowy kwadrat na siedem części i analizują powstałe w ten sposób figury. Nauczyciel podpowiada im pytaniami:
 - a) Ile jest części?
 - b) Jakie figury zawiera tangram?
 - c) Czym różnią się te figury? (kształtem)
 - d) Jakie cechy ma kwadrat, trójkąt?
 - e) Ile jest trójkątów, kwadratów?
 - f) Czym różnią się trójkąty? (kolorem, wielkością)

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

5) Ćwiczenia w układaniu różnych kształtów według podanego wzoru:

A) Ćwiczenie wstępne – dzieci mają za zadanie ułożyć z pociętych części kwadrat (czyli doprowadzić do wersji wyjściowej).

B) Ćwiczenia właściwe:

- wersja łatwiejsza zawiera wzory z zaznaczonymi liniami łączenia poszczególnych elementów gry (nauczyciel prezentuje schemat – uczeń odwzorowuje),
- wersja trudniejsza polega na odwzorowaniu kształtu przy podanym (jedynie ogólnym) konturze,
- wersja zaawansowana polega na ułożeniu kształtu bez podanego wzoru i konturu (uczeń wie jedynie, że musi np. ułożyć krasną, ale sam ustala schemat).

C) Ćwiczenia twórcze:

- dzieci samodzielnie projektują wzory, które następnie odwzorowują ich koledzy z grupy,
- dzieci tworzą prace plastyczne, których istota polega na wkomponowaniu i wklejeniu wybranego przez siebie wzoru w rysunek.

6) Na zakończenie ćwiczeń uczniowie tworzą z liter słowa TANGRAM inne wyrazy (np. gra, arka, narta, itp.).

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*

7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń ustala równoliczność mimo obserwowanych zmian w układzie elementów w porównywanych zbiorach.*

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Ćwiczenia nadają się zarówno do pracy z całą klasą (przy okazji wprowadzenia tematu o figurach geometrycznych), jak i do zajęć indywidualnych i z nieliczną grupą uczniów (np. podczas zajęć wyrównawczych i rewalidacyjnych).

9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** pomysł został zaczerpnięty z oryginalnej gry chińskiej TANGRAM.

10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Liliana Majchrzak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: koordynacja psychoruchowa, koncentracja uwagi, percepcja wzrokowa, orientacja w przestrzeni, umiejętność radzenia sobie z frustracją, logiczne myślenie, ćwiczenie indywidualne, terapia M. Montessori

1. Tytuł ćwiczenia: *Tangram* (ćw. na materiale geometrycznym).

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla uczniów rozwojowo na poziomie 7-latków, ujawniających niezgrabność ruchową.

3. Cele ćwiczenia:

- kształtowanie pojęcia tangramu,
- kształtowanie umiejętności rozpoznawania i nazywania figur, z których składa się tangram,
- doskonalenie umiejętności układania figur tangramowych,
- doskonalenie twórczego i logicznego myślenia.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: drewniane tangramy – 5 elementów.

5. Przebieg ćwiczenia:

Uczeń:

- rozkłada podkładkę z tkaniny,
- przynosi pudełko z tangramami.

I wersja:

- rozpoznaje i nazywa poszczególne elementy tangramu,
- układa figurę tangramową na narysowanym wzorze.

II wersja:

- rozpoznaje i nazywa poszczególne elementy tangramu,
- układa figurę tangramową (nie na podkładce z narysowanym tangramem), mając wzór figury tangramowej nad elementami, które układa.

III wersja:

- układa własną figurę i nadaje jej nazwę, np. jeź,
- próbuje obrysować figurę, aby stworzyć nowy wzór do tangramów,
- wkłada elementy tangramu i wzory do pudełka,
- odnosi pudełko na miejsce,
- składa podkładkę z tkaniny i odnosi na swoje miejsce.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja matematyczna: *uczeń układa obiekty; w sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego zachowuje się rozumnie, dąży do wykonania zadania.*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Tangramy składają się z 4 lub z większej liczby elementów. Zwiększamy trudność ćwiczenia o jeden element.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: pudełko z drewnianymi tangramami – pochodzenie nieznane (zamiast drewnianych tangramów można wykorzystać tangramy piankowe, magnetyczne, tekturowe oraz własnej produkcji).

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Małgorzata Naskręt.

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętności współpracy

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Taniec na wietrze.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla grupy dzieci (wiek rozwojowy: 6 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - podniesienie stopnia integracji grupy,
 - doskonalenie koncentracji uwagi,
 - doskonalenie koordynacji wzrokowo-słuchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:**
 - chusteczki higieniczne wyciągane w kartoniku,
 - magnetofon,
 - płyta CD.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci stają w kole. Każde dziecko otrzymuje papierową chusteczkę higieniczną. Jeden z uczniów trzyma ją prawą dłonią za jeden róg. Przeciwny róg (po przekątnej kwadratu) chwyta dziecko stojące po prawej stronie – lewą ręką. Teraz wszystkie chustki są trzymane w taki sam sposób przez wszystkich uczestników. Następnie nauczyciel włącza płytę z melodią, np. z taktem na cztery. Wtedy wszyscy wykonują kroki i ruchy rąk za nauczycielem. Należy uważać, żeby żadna chustka nie została przerwana.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *kształtowanie sprawności fizycznej poprzez uczestnictwo w zabawach ruchowych przy muzyce; dostrzeganie zmian tempa i dynamiki w utworach muzycznych.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Plater-Mróż.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: rozwój manualny, koordynacja ruchowo-słuchowo-wzrokowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Tęcza*.
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą i nadpobudliwością ruchową, obniżonym poziomem rozwoju manualnego, z zaburzeniami koordynacji wzrokowo-słuchowo-ruchowej (wiek: 4–8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - usprawnienie manualne,
 - relaksacja,
 - poznanie kolorów tęczy we właściwej kolejności,
 - ćwiczenie koordynacji wzrokowo-słuchowo-ruchowej,
 - kształtowanie wyobraźni.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki z bloku, farby do malowania palcami, bibuła kolorowa.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel wyjaśnia dzieciom, kiedy na niebie pojawia się tęcza. Wprowadza zabawę *Świeci słońce pada deszcz*, w której jedno z dzieci jest słońcem, a reszta kropelkami deszczu. Dzieci spokojnie biegają po sali, a na sygnał nauczyciela – tęcza – podnoszą rozrzucone po sali paski kolorowej bibuły. Nauczyciel prezentuje tęczę na ilustracji i mówi, aby dzieci kolejno ustawiły się zgodnie z prezentowanymi kolorami. Następnie dzieci malują własną tęczę.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anita Kiełbasińska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: analiza i synteza wzrokowo-słuchowa

1. Tytuł ćwiczenia: *Telegra obrazkowa.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla grupy uczniów z zaburzoną analizą i syntezą wzrokowo-słuchową (wiek: 7–8 lat).

3. Cele ćwiczenia:

- usprawnianie analizy i syntezy słuchowo-wzrokowej,
- utrwalenie artykulacji głosek opozycyjnych (ćwiczenie słuchu fonematycznego),
- doskonalenie pamięci mimowolnej i dowolnej,
- wzbogacanie słownictwa,
- utrwalenie alfabetu,
- ćwiczenie refleksu i umiejętności szybkiego podejmowania decyzji.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: telegra logopedyczna (pomoc dla logopedów i rodziców) – gra składa się z podwójnego zestawu 64 obrazków przeznaczonych do utrwalania artykulacji głosek *t – d* i *k – g* oraz z odpowiadającym obrazkom etykietek (napisów).

5. Przebieg ćwiczenia:

1. Ćwiczenia wstępne (do tej części wykorzystuje się tylko jeden komplet obrazków):

A. Dzieci oglądają obrazki, nazywają je, grupują według podanego klucza, np. zwierzęta, rośliny, ludzie, itp., dzielą wyrazy na głoski i na sylaby.

B. Nauczyciel poleca wybrać tylko te obrazki, które w swojej nazwie zawierają głoskę „t” (na tym etapie dzieci wybierają nie więcej niż 8 obrazków). Analogicznie postępujemy z głoską „d”.

C. Dzieci omawiają wybrane obrazki, nazywają każdy z nich, ze szczególnym zwróceniem uwagi na prawidłową artykulację oraz podział na głoski i sylaby.

2. Ćwiczenia zaawansowane:

A. Do wybranego zestawu obrazków każdy uczeń dobiera etykietę i umieszcza ją pod właściwym obrazkiem, głośno czytając wybrane napisy – uczestnicy ćwiczeń oraz nauczyciel kontrolują prawidłowość artykulacji i wnoszą niezbędne poprawki.

B. Nauczyciel poleca uczniom, aby ułożyli swoje obrazki oraz napisy w kolejności alfabetycznej (w razie potrzeby można uczniom udostępnić wzór alfabetu).

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

C. Analogicznie postępujemy z kolejnym wybranym przez dzieci zestawem obrazków, np. z głoską „d”. Tym razem można zastosować wariant trudniejszy i do układania w kolejności alfabetycznej wykorzystujemy tylko obrazki (bez napisów).

Uwaga! Podczas tych ćwiczeń uczniowie oprócz wzorca słuchowego danej głoski utrwalają także jej wzorzec wzrokowy, który w każdym wypadku jest wyeksponowany odpowiednim kolorem.

3. Do następnego ćwiczenia wykorzystujemy podwójny komplet obrazków, które układamy rewersem do góry. Gra toczy się według zasad wziętych z popularnej gry *Memory*. Polega ona na kompletowaniu par obrazków – wygrywa ten uczeń, który zbierze ich największą liczbę. Podczas odkrywania obrazków zwracamy baczną uwagę na prawidłową artykulację utrwalanych głosek. Zabawa toczy się do momentu zebrania ostatniej pary obrazków przez uczniów.
4. Na zakończenie możemy przeprowadzić grę, która doskonali refleks oraz umiejętność szybkiego kojarzenia i podejmowania decyzji. Na stoliku leżą wymieszane wszystkie obrazki (cały komplet zawiera ich 64). Na sygnał uczniowie błyskawicznie zbierają jak najwięcej par obrazków. W sytuacji, gdy dwie osoby w tym samym czasie wezmą ten sam obrazek, nauczyciel zabiera je i ponownie „wrzuca” do gry. Wygrywa ta osoba, która zebrała najwięcej par. Ćwiczenie można przeprowadzić w dwóch wariantach: do wyczerpania obrazków lub na czas.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń dba o kulturę wypowiedzianą się: poprawnie artykułuje głoski, akcentuje wyrazy, stosuje pauzy i właściwą intonację w zdaniu oznajmującym, pytającym i rozkazującym; stosuje formuły grzecznościowe, dostrzega różnicę pomiędzy głoską i literą; dzieli wyrazy na sylaby; oddziela wyrazy w zdaniu, zdania w tekście.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Obrazki możemy wykorzystać również do ćwiczeń gramatycznych i fleksyjnych – można z nimi układać zdania, rymowanki, odmieniać przez przypadki itp.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Autorem gry wykorzystanej w ćwiczeniach jest Stanisław Wrzesiński.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Liliana Majchrzak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: kształcenie koncentracji uwagi, pamięci i analizy wzrokowej

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Raz, dwa, trzy – teraz liczysz Ty.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla małej grupy uczniów mających problemy z koncentracją uwagi i niepotrafiących umiejętnie współpracować w grupie (wiek: 8–9 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - nauka zgodnej współpracy w grupie,
 - kształcenie nawyku przestrzegania reguł,
 - kształtowanie umiejętności przeprowadzania korekty błędów,
 - kształtowanie umiejętności prawidłowego reagowania na sygnał,
 - nauka koncentracji i pamięci wzrokowej,
 - doskonalenie mnożenia w zakresie 100.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** żetony w czterech kolorach, karteczki z działaniami, np. $2 * 4 =$, $3 * 8 =$, $4 * 5 = \dots$. Liczba karteczek musi być dostosowana do liczby wszystkich działań na mnożenie w zakresie 100.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dziecko wyciąga karteczkę ze stosiku, wykonuje obliczenie, głośno je wymawia. Jeżeli popełni błąd, nauczyciel cichutko dzwoni dzwoneczkiem. Jest to sygnał, że dziecko musi skorygować swój błąd. Idzie ono do liczmanów i na karteczkach wykonuje działanie. Jeśli wykona je prawidłowo, kładzie swój żeton na odpowiednim polu. Następna osoba wykonuje podobne czynności. W wypadku gdy pole jest już zakryte, dziecko traci kolejkę. Wygrywa ta osoba, która pozostawiła najwięcej żetonów na tablicy.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń w sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego zachowuje się rozumnie, dąży do wykonania zadania.*
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** W przypadku, gdy ćwiczymy mnożenie w zakresie 50, zakreślamy wszystkie liczby, które będą ilorazami liczb powyżej 50.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** z własnego doświadczenia.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Groenwald.

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność współpracy, podejmowania decyzji, akceptację

1. Tytuł ćwiczenia: *To zwierzę to ja.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie dla grupy uczniów 8–9-letnich, mających problemy z akceptacją i współpracą w grupie.

3. Cele ćwiczenia:

- tworzenie pozytywnego klimatu w grupie,
- rozwijanie samoświadomości,
- zmniejszanie napięć,
- kształtowanie zachowań prospołecznych poprzez wspólną zabawę.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: arkusze papieru z nazwami zwierząt, karteczki na wizytówki, szpilki, flamastry.

5. Przebieg ćwiczenia: Nauczyciel rozwiesza w różnych punktach sali duże arkusze papieru z ilustracjami zwierząt (lew, mrówka, lis, paw, sowa, owieczka). Każde z dzieci ma utożsamić się z jednym z prezentowanych zwierząt i stanąć obok karty z jego ilustracją. Utworzą się grupy, w których dzieci wypisują przymiotniki kojarzące się z danym zwierzęciem. Następnie uczniowie przyczepiają do ubrania wizytówkę ze swoim imieniem i dobranym do niego przymiotnikiem, zaczerpniętym z przygotowanej listy. Wszyscy siadają w kręgu i prezentują osobie z prawej strony swą wizytówkę. Po prezentacji przystępują do zabawy integrującej grupę. Nadal siedzą w kręgu – robią jedno miejsce wolne. Osoba, obok której nie ma sąsiada, mówi: „Zapraszam na miejsce po mojej prawej stronie ... (imię) w postaci... (nazwa zwierzątka)”. Kolejne miejsce się zwalnia i zabawa trwa dalej.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia. Współpracuje z innymi w zabawie, nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Anna Wojnowska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: koordynacja wzrokowo-słuchowo-ruchowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Toczenie groszku* (zabawa na koncentrację z udziałem całego ciała).
 2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów przejawiających trudności w koncentrowaniu uwagi oraz w swobodnym wypowiedzianiu się (wiek: 6–8 lat).
 3. **Cele ćwiczenia:**
 - wspomaganie koncentracji uwagi przez uważne naśladownictwo,
 - rozładowywanie niepokoju i podenerwowania,
 - podniesienie samopoczucia,
 - doskonalenie koordynacji wzrokowo-słuchowej.
 4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** pudełko od zapalek z ziarnkiem grochu, plansze z płataninami.
 5. **Przebieg ćwiczenia:**
 1. Nauczyciel zaprasza dzieci, by usiadły w kole.
 2. Prowadzący wygłasza tekst, wspierając się ruchem. Dzieci ćwiczą chórem tekst i naśladują jego ruchy: „Toczymy po ulicy groszek, który zostanie” – wszyscy muszą wędrować palcem wskazującym i środkowym wzdłuż uda aż po kolana:
 - „spłaszczony” – uderzają obiema rękami o kolana,
 - „o” – kładą płasko lewą rękę na ustach, przy „jaka szkoda” kładą prawą rękę na głowie,
 - „straszna szkoda” – dwa razy dotykają ręką ust,
 - „straszna” – znowu kładą prawą rękę na głowie.
- Różne wersje: „groszek” może toczyć się: szybko, wolno, ze śmiechem, smutno, po torach, na stolnicy, po dywanie, po wiadukcie itp. Zachęcamy uczniów, by podawali swoje pomysły.
3. Każde dziecko otrzymuje pudełko zapalek z ziarnem grochu. Potrzásając pudełkiem, ma odgadnąć, co w nim jest. Po podzieleniu się z innymi swoimi przypuszczeniami, otwiera pudełko.
 4. Dzieci otrzymują plansze z płataninkami. Ich zadaniem jest toczenie groszku po płataninie aż do jej końca.
 5. Podsumowanie ćwiczenia – nauczyciel pyta: „Co było trudniejsze? Toczenie prawdziwego, czy wymyślnego groszku?”.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują.*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Trzeba zwracać szczególną uwagę na bezpieczeństwo dziecka, np. by nie włożyło ziarenka do ucha, nosa, buzi.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Rosemarie Portmann, Elizabeth Schneider, *Zabawy na odprężenie i koncentrację*, JEDNOŚĆ, Kielce 2004.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Szubert.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność współpracy w grupie

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Tramwaj.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie skierowane do dzieci w wieku rozwojowym 6–10 lat.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie koordynacji wzrokowo-słuchowo-ruchowej,
 - doskonalenie umiejętności współpracy w grupie,
 - rozwijanie wyobraźni.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** krzeselka dla każdego dziecka.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Ustawiamy krzeselka jak w tramwaju, w tym jedno dla kierowcy.
 - Przydzielamy dzieciom role (kierowcy, pasażerów).
 - Prowadzący pojazd ogłasza przystanki, manewruje kierownicą, podczas zakrętów przechyla się. Pasażerowie muszą się dostosować.
 - W trakcie zabawy podróży wsiadają i wysiadają, prowadzą rozmowę.
 - Możemy przydzielić konkretne role (zadania) pasażerom: niegrzeczne dziecko, starsza kobieta.
 - Wydarzyć się mogą różne niebezpieczne i nieprzewidziane sytuacje.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń uczestniczy w zabawie teatralnej, ilustruje mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub wymyślonego.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** W ćwiczeniu wykorzystano metodę symulacji.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Lucyna Sójka.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: koordynacja wzrokowo-słuchowo-ruchowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Trudne życie naszej mamy* (zabawa na koncentrację z udziałem całego ciała).
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów przejawiających trudności w koncentrowaniu się (wiek: 6–8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - wspomaganie koncentracji uwagi przez uważne naśladownictwo,
 - uwrażliwianie na trud pracy rodzica,
 - ćwiczenie zachowania równowagi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** fartuszki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci stoją na linii okręgu. Prowadzący prosi:
 - Podnieś prawą rękę.
 - Stań na lewej nodze.
 - Wyciągnij przed siebie lewą rękę.
 - Połóż na podłodze dwie dłonie.
 - Połóż na podłodze dwie dłonie, jedną stopę.
 - Połóż na podłodze jedną stopę, jedną dłoń.Uczestnicy stoją w rozсыpcie. Prowadzący jest usytuowany naprzeciw nich. Dzieci naśladują ruchy prowadzącego:
 - Mama gotuje obiad (prawą ręką naśladuje ruch mieszania w garnku),
 - Mama prasuje (lewą ręką wykonuje ruch posuwisty, udając czynność prasowania).Uwaga! Obydwie czynności są wykonywane jednocześnie.
 - Mama szyje na maszynie (lewą stopą naśladuje ruch pedałowania),
 - Czy łatwa jest praca mamy? (zaprzeczanie ruchem głowy).Ćwiczenie wykonane jest prawidłowo, jeśli dziecko wykona na końcu wszystkie ruchy i nie straci równowagi.
 - Dziecko, które otrzyma od prowadzącego fartuszek, zakłada go i przechadza się po linii okręgu, pamiętając o właściwej postawie.
 - Dzieci losują z woreczka etykiety z nazwami czynności, które wykonują mamy. Przygotowują za pomocą mowy inscenizację. Reszta dzieci odgaduje, co to za czynności.
 - Nauczyciel ukierunkowuje rozmowę na temat prac domowych. Dzieci podejmują decyzję, które zadanie od dzisiaj biorą na siebie, chcąc w ten sposób pomóc swoim rodzicom, a szczególnie mamie.
 - Swój wybór zapisują w kolorowych karnecikach, które zanoszą do domu, by wręczyć swoim rodzicom.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

7. **Obszar podstawy programowej:** uczeń *obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; potrafi wykonywać ćwiczenia równoważne.*
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** Najlepiej wykonywać to ćwiczenie na sali gimnastycznej.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenia:** Anna Szubert.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające zmysł wzroku, pamięć i koncentrację

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Ubraniowa zgadywanka.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla grupy uczniów 7–8 letnich, mających problemy z koncentracją i spostrzeganiem.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - ćwiczenie spostrzegania wzrokowego poprzez wyszukiwanie różnic i podobieństw w wyglądzie dzieci,
 - ćwiczenie pamięci wzrokowej poprzez zapamiętywanie elementów ubioru i ich pamięciowe odtwarzanie,
 - doskonalenie koncentracji uwagi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** dziecięce ubrania.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzą w kręgu i uważnie przyglądają się sobie nawzajem. Następnie mówią, w co się dzisiaj ubrały i jakiego koloru są ich ubrania. Następnie jedno dziecko wychodzi za drzwi. W tym czasie dwoje wskazanych przez nauczyciela dzieci zamienia się bluzami. Po chwili wołamy do środka zgadującego, który musi wskazać osoby ubrane w nie swoje bluzy. Wymaga to od dziecka intensywnej obserwacji, angażowania pamięci, porównywania. Na początku nie jest to proste. Później można wprowadzić trudniejsze wersje, np. więcej dzieci jednocześnie zamienia się ubraniami.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń współpracuje z innymi w zabawie, nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia w oparciu, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Wojnowska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: analiza wzrokowa i słuchowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Układamy zdania.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie zalecane jest dla dzieci mających trudności z prawidłową intonacją znaków interpunkcyjnych (wiek rozwojowy: 9 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie procesów spostrzegania,
 - ćwiczenie umiejętności prawidłowego budowania zdań,
 - utrwalanie rodzaju zdań.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** ilustracje, obrazki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel pokazuje dzieciom obrazek i pyta, kto na ochotnika chciałby ułożyć zdanie oznajmujące do ilustracji na obrazku. Po usłyszeniu kilku propozycji nauczyciel prosi o wymyślenie zdań pytających do ilustracji, ułożenie dialogu do ilustracji za pomocą zdań pytających i oznajmujących. Gdy dzieci wyczerpią swoje pomysły, nauczyciel zmienia obrazek na inny.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń uczestniczy w rozmowach: zadaje pytania, udziela odpowiedzi i prezentuje własne zdanie; poszerza zakres słownictwa i struktur składniowych.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Adaszkiewicz.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Ukryty skarb.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów niepełnosprawnych ruchowo (wiek rozwojowy: 7 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie koncentracji,
 - rozwijanie wzrokowego postrzegania,
 - kształtowanie wrażliwości na barwy (poczucia kolorów),
 - doskonalenie orientacji przestrzennej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kolorowe pudełka.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel ustawia na ławce przed uczniem pudełka w różnych kolorach (np. żółte, czerwone, niebieskie). Do jednego z nich wkłada skarb i opisuje, gdzie go schował. Dziecko ma za zadanie wskazać odpowiednie pudełko. Nauczyciel układa zdania opisujące miejsce ukrycia skarbu, np.: „Skarb znajduje się w pudełku, które leży pomiędzy żółtym a czerwonym pudełkiem”, „Skarb ukryty jest w pudełku, które stoi obok niebieskiego, ale nie przy żółtym pudełku”. Po kilku zagadkach nauczyciela dziecko układa podobne polecenia dla swoich rówieśników.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna – *uczeń wyprowadza kierunki od siebie i innych osób; określa położenie obiektów względem obranego obiektu.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane (pomysł zasłyszany).
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewelina Lasota.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową, koordynację psychoruchową, pamięć oraz koncentrację uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Ułóż tak samo.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie przeznaczone jest dla dzieci zarówno w wieku przedszkolnym, jak i wczesnoszkolnym, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z wadą wzroku, z zaburzoną sferą poznawczą lub uczniów z niepełnosprawnością ruchową.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie precyzji ruchów,
 - rozwijanie percepcji wzrokowej,
 - rozwijanie pamięci wzrokowej,
 - rozwijanie koncentracji i twórczości,
 - utrwalanie nazw kolorów.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** materiał Montessori – kolorowe walce, kartki, na których widnieją ilustracje utworzone z kolorowych walców.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - A. Nauczyciel (lub uczeń) wyjmuje kolorowe walce z pudełek i wspólnie z dzieckiem przypomina nazwy kolorów. Następnie nauczyciel prezentuje ilustracje utworzone z kolorowych walców. Początkowo są to łatwe układy, później – coraz bardziej skomplikowane. Nauczyciel prezentuje wykonanie zadania, a następnie dziecko losuje ilustrację i ma za zadanie ułożyć przy pomocy kolorowych walców taką samą.
 - B. Na kolejnym etapie (stopniowanie trudności) dziecko losuje ilustrację, a następnie przez 2 lub 3 minuty przygląda się jej, po czym z pamięci odtwarza ją przy pomocy walców. Na koniec uczeń układa własną ilustrację.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobywanie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń rozumie sens kodowania i dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i Nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Kaszubska

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność wyrażania emocji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Uroczystości.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla grupy dzieci w wieku 7–10 lat, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci z zaburzeniami zachowania.
3. **Cele ćwiczenia:** rozwijanie umiejętności komunikowania się oraz właściwego wyrażania emocji.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** niepotrzebne.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci krążą swobodnie po klasie, sali. Na sygnał prowadzącego zatrzymują się przed najbliższą osobą. Wyznaczone osoby zaczynają zdanie, a ich partnerzy je kończą, np. – „Wiem, że masz rację, ale...”, „Smutno mi, ponieważ”, „Jestem szczęśliwa, bo...”. Po kilku zdaniach następuje zamiana ról.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie; podejmowanie współpracy.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Powinna być parzysta liczba uczestników. Na początek można dzieciom podawać rozpoczęte zdania, później mogą je wymyślać same.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano jego adaptacji i modyfikacji:** Małgorzata Jachimska, *Grupa bawi się i pracuje. Wybór grupowych gier i ćwiczeń psychologicznych*, UNUS, Wrocław 1994.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Jolanta Jagusiak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające: koordynację psychoruchową, koncentrację uwagi, pamięć, analizę słuchową, analizę wzrokową, umiejętność współpracy, terapię Montessori

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Usłysz szept.*

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci 7-letnich z problemami w koncentracji na działaniu.

3. **Cele ćwiczenia:**

- kształtowanie umiejętności koncentrowania się na zadaniu,
- ćwiczenie koordynacji ruchowej,
- doświadczanie ciszy (rozumianej jako przeciwieństwo hałasu),
- wyostrzenie zmysłu słuchu,
- pogłębienie świadomości relacji społecznych.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** Nie musimy niczego przygotowywać, korzystamy z przedmiotów, które lokują się w sali.

5. **Przebieg ćwiczenia:**

- Zachęcamy dzieci, by usiadły bardzo cicho – muszą one powstrzymać się od wszelkiego ruchu, by nie wywołać żadnego hałasu.
- Po kilku chwilach nauczyciel wzywa kolejno do siebie wszystkie dzieci, wymawiając szeptem ich imiona. Dzieci podnoszą się i idą do niego tak cicho, jak to tylko możliwe.
- Nauczyciel, mówiąc szeptem do ucha dziecka, wyznacza mu konkretne zadania np.:
 - Olgo, przynieś proszę pudełko z kredkami i połóż je bardzo cicho na stoliku z kwiatami.
 - Mateuszu, przenieś swoje krzesło i postaw je bardzo cicho przy drzwiach.
- Dzieci są rozproszone po sali. Nauczyciel siedzi na linii kręgu i szepcze możliwie najciszej imiona dzieci. Dziecko, które słyszy swoje imię, podchodzi bezszelestnie i również siada na linii okręgu. Z wyszeptywaniem kolejnego imienia nauczyciel czeka, aż wywołane wcześniej dziecko wygodnie usiądzie i zastygnie w bezruchu.
- Nauczyciel zachęca dzieci, by nasłuchiwały dźwięków dochodzących z sali i spoza niej. Jeśli któreś z dzieci coś usłyszy, niech powie o tym szeptem.

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*

7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna – uczeń w zakresie umiejętności społecznych warunkujących porozumiewanie się i kulturę języka *obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; w kulturalny sposób zwraca się do rozmówcy, mówi na temat, zadaje pytania i odpowiada na pytania innych osób, dostosowuje ton głosu do sytuacji, np. nie mówi zbyt głośno.*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

- Dla dzieci bardzo ważne jest to, że przywołuje się je po imieniu. Będą bardzo uważnie nasłuchiwały po to, aby usłyszeć swoje imię.
- Podczas tego ćwiczenia w sali może panować półmrok. Dzieci zaczynają się bardziej interesować tym, co słyszą, niż tym co widzą.
- Z czasem uczniowie powinni rozróżniać więcej niż jeden dźwięk.
- Wśród zasłuchanych w ciszę dzieci wytworzy się miła atmosfera. Atmosferę tę i wynikający z niej nastrój łagodności i spokój powinniśmy starać się twórczo wykorzystać.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Justyna Demczyszak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Utrwalanie samogłosek i spółgłosek.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla uczniów z zaburzoną analizą słuchowo-wzrokową w wieku 6–9 lat.
3. **Cele ćwiczenia:** analiza i synteza wyrazów trzygłoskowych, kojarzenie obrazu z nazwą.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** cegielki z kolorowego papieru: białe – głoski, czerwone – samogłoski, niebieskie – spółgłoski; obrazki: dom, pas, but, nos, hak, rak, noc, sum, ser, lis, dym, kot.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Obrazki są odwrócone. Dziecko odkrywa wybrany obrazek i układa pod nim za pomocą białych cegiełek podstawowy schemat wyrazu. Następnie rozpoznaje w wyrazie samogłoski i spółgłoski. Układa za pomocą czerwonych i niebieskich cegiełek schemat budowy dźwiękowej wyrazu (cegiełki czerwone – samogłoski, cegielki niebieskie – spółgłoski).
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie wypowiadania się, dbałość o kulturę języka, początkowa nauka czytania i pisanie, kształtowanie umiejętności wypowiadania się w małych formach teatralnych; w zakresie umiejętności czytania i pisanie – uczeń *posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak uwag.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Borowska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koordynację psychoruchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Uwaga na kałuże!*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla dzieci niepełnosprawnych ruchowo (wiek rozwojowy: 7 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - zdobywanie przez uczniów samodzielności i zaradności społecznej w życiu codziennym,
 - rozwijanie sprawności psychofizycznej,
 - usprawnianie funkcjonowania ruchowego i kondycji fizycznej,
 - zachęcanie do aktywności ruchowej poprzez zabawę.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:**
 - płaszczyki lub pelerynki przeciwdeszczowe,
 - obuwie gumowe (kalosze),
 - parasolki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Na sygnał prowadzącego osoby uczestniczące w zabawie przebiegają wyznaczoną trasę, przeskakując lub omijając wszystkie kałuże.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń wie, o czym mówi osoba zapowiadająca pogodę w radiu i telewizji, i stosuje się do podanych informacji o pogodzie, np. ubiera się odpowiednio do pogody.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Ćwiczenie to można dowolnie modyfikować (marsz lub bieg), indywidualnie lub w parach, na czas lub swobodnie, przechodząc, przeskakując lub w jeszcze inny sposób omijając kałuże w zależności od możliwości oraz zaangażowania dzieci.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Plater-Mróż.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające dla uczniów mających problem z koncentracją i usprawniające analizator wzrokowy.

1. Tytuł ćwiczenia: *W co się bawić?*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla grupy uczniów z zaburzoną analizą i syntezą wzrokową (wiek: 7–9 lat).

3. Cele ćwiczenia:

- kształtowanie nawyku pamiętania o kolejności wykonywania działań, nawiasach w dodawaniu i odejmowaniu liczb.
- doskonalenie techniki dodawania, odejmowania, mnożenia i dzielenia,
- kształcenie umiejętności podejmowania decyzji i logicznego myślenia,
- doskonalenie umiejętności koncentrowania się na działaniu.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: kostki do gry, kartki papieru, ołówek, gumka.

5. Przebieg ćwiczenia: Nauczyciel wyjaśnia zasady gry. Każdy z graczy otrzymuje 3 kostki. Wykonujemy rzut, np.:

„Ile oczek jest razem na kostce?” $(4 + 6 + 2) = 12$.

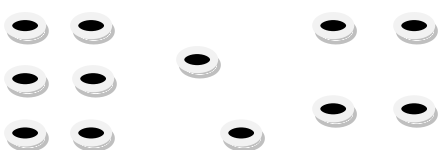
Nauczyciel zadaje pytania:

„Ile oczek jest na dwóch pierwszych kostkach?”, „Jakie działanie wykonałeś?” $(4 + 6 = 10)$.

„Ile oczek jest na dwóch ostatnich kostkach?” $(6 + 2 = 8)$.

„Ile oczek jest na pierwszej i ostatniej kostce?” $(4 + 2 = 6)$.

Nauczyciel zadaje pytanie: „Jeżeli zamienimy kostki miejscami, to jakie wyniki otrzymamy, działając według powyższego schematu?”.

„Ile oczek jest razem na kostce?” $(6 + 2 + 4 = 12)$.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

„Ile oczek jest na dwóch pierwszych kostkach?” ($6 + 2 = 8$).

„Ile oczek jest na dwóch ostatnich kostkach?” ($2 + 4 = 6$).

„Ile oczek jest na pierwszej i ostatniej kostce?” ($6 + 4 = 10$).

Nauczyciel mówi: „Do jakich wniosków możemy dojść po zabawie?”.

Oczekiwana odpowiedź ucznia: „Możemy zamieniać miejsca kostek, a wyniki będą takie same (prawo przemienności dodawania, kolejność wykonywania działań).

Zadanie główne – celem naszej gry będzie utworzenie jak największej liczby działań (+, -, *, :) na oczkach wyrzuconych jednorazowo kostek, np.:

$$5 + 3 + 4 = 12$$

$$5 * 3 + 4 = 15 + 4 = 19$$

$$5 + 3 * 4 = 5 + 12 = 17$$

$$5 + 4 * 3 = 5 + 12 = 17$$

$$4 + 3 + 5 = 12$$

$$3 + 5 + 4 = 12$$

$$4 + 5 + 3 = 12$$

$$3 + 4 * 5 = 3 + 20 = 23$$

$$3 * 5 + 4 = 15 + 4 = 19$$

$$5 * 3 - 4 = 15 - 4 = 11$$

$$3 * 4 - 5 = 12 - 5 = 7$$

$$5 - 4 + 3 = 1 + 3 = 4$$

$$4 * 5 - 3 = 20 - 3 = 17$$

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego zachowuje się rozumnie, dąży do wykonania zadania.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Aby stworzyć miłą, interesującą atmosferę, można usiąść na wykładzinie i wykonywać rzuty dużymi kostkami.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne nauczyciela.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Ewa Groenwald.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową i wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *W kolorowym świecie.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie to jest przeznaczone dla grupy dzieci 6–7-letnich, mających problem z rozpoznawaniem kolorów wskutek zaburzonej analizy wzrokowej.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształcenie percepcji wzrokowej,
 - kształcenie syntezy i analizy słuchowej,
 - doskonalenie koncentracji uwagi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** pudełko jednokolorowych drewnianych klocków.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel siada naprzeciwko ucznia. Na ławce stawia pudełko z przygotowanymi wcześniej drewnianymi, jednokolorowymi klockami. Następnie nauczyciel zaczyna opowiadać wymyśloną przez siebie historię, w której użyte zostały nazwy kolorów, np.: „Dawno, dawno temu w odległej krainie wśród zielonych łąk żyła pewna niebieskooka królewna. Zamek, w którym mieszkała, był koloru czerwonego...”). Zadaniem ucznia jest dokładne wsłuchanie się w to, co opowiada nauczyciel. Gdy usłyszy jakiś kolor, wyciąga z pudełka drewniany klocek w takim kolorze i ustawia go na ławce. Gdy nauczyciel zauważy, że uczeń ma problem z odnalezieniem właściwego koloru, robi przerwę w opowiadaniu historii i naprowadza ucznia, np.: „Taki kolor, o którym mowa, ma trawa”. Po skończeniu opowiadania nauczyciel prosi, aby uczeń po kolei nazwał kolory klocków, które ma przed sobą (wyodrębnione za pomocą ustnego opowiadania). Na sam koniec nauczyciel prosi ucznia, aby odnalazł w klasie lub podał z pamięci przykłady przedmiotów, będących w takich samych kolorach jak klocki, które ma przed sobą. Nauczyciel zwraca uwagę na to, aby uczeń wypowiadał się pełnymi zdaniami, np.: „Koloru czerwonego jest wazon stojący na szafie”, „Bluzka, którą mam na sobie, jest koloru zielonego” itd. Ćwiczenie należy zacząć od małej liczby kolorów i stopniowo rozszerzać ich zakres. Będziemy sprzyjać w ten sposób sukcesowi dziecka.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Nauczyciel musi zwracać uwagę na poprawność wypowiedzi ucznia.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Paulina Kirpa.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *W którym kierunku mam iść?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie to jest przeznaczone dla grupy dzieci 8–9-letnich, mających problem z orientacją przestrzenną i koncentracją uwagi.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie orientacji przestrzennej,
 - doskonalenie umiejętności słuchania,
 - doskonalenie umiejętności współpracy,
 - rozwijanie koncentracji uwagi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** średniej wielkości piłeczka.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Do tego ćwiczenia angażujemy dwoje uczniów. Pierwszy z uczniów wychodzi z klasy, w tym samym czasie drugi chowa piłeczkę. Po schowaniu piłki pierwszy uczeń wchodzi do pomieszczenia, a drugi udziela mu wskazówek potrzebnych do odnalezienia schowanej piłeczki. Może on używać tylko następujących zwrotów: w przód, w lewo, w prawo, w, na, obok itp. Wskazówka jest udzielana co jeden krok, który wykonuje szukający uczeń, np.: „Musisz zrobić krok w przód, musisz zrobić drugi krok w przód, musisz teraz zrobić krok w lewo, musisz zrobić drugi krok w lewo, ten przedmiot jest za czymś, co stoi koło okna” itp. Po odnalezieniu przedmiotu uczniowie zmieniają się – uczeń, który szukał piłeczki, ukrywa ją.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń obdarza uwagą dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Paulina Kirpa.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: motywacja do nauki, umiejętność podejmowania decyzji, koordynacja psychoruchowa, analiza wzrokowa

1. **Tytuł ćwiczenia:** *W podróży kosmicznej.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla grupy i dla uczniów nadpobudliwych w wieku 6–8 lat, dla dzieci z obniżonym poziomem rozwoju manualnego i niepełnosprawnością poznawczą.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - nauka nazw planet w układzie słonecznym,
 - zachęcanie do wchodzenia w rolę pilota,
 - kształtowanie umiejętności podejmowania decyzji,
 - kształtowanie umiejętności współdziałania w grupie.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** makieta z planetami układu słonecznego, kartki z bloku rysunkowego, papierki po cukierkach, namalowana rakietą
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel opowiada dzieciom o planecie Mars. Następnie dzieci wsiadają do „statku kosmicznego” i naśladują lot i lądowanie na wskazanej planecie. Zakładają tam pierwszą stację zgodnie ze wskazówkami nauczyciela. Dwójka pilotów dowozi brakujące rzeczy z Ziemi: srebrną folię do wykonania skafandrów termicznych, różne materiały do wykonania przyrządów pomiarowych. Dzieci na tle muzyki kosmicznej wymyślają taniec na przywitanie Marsjan. Nauczyciel zaprasza inną grupę dzieci, polecając im odegranie roli Marsjan. Dzieci prezentują taniec. Wracają na Ziemię. Na zakończenie wykonują „talerze latające” z wykorzystaniem kół z papieru i papierków po cukierkach. Umieszczają w nich małą sylwetkę Marsjanina z plasteliny.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń ilustruje sceny i sytuacje (realne i fantastyczne) inspirowane wyobraźnią, baśnią, opowiadaniem, muzyką; korzysta z narzędzi multimedialnych.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** wykorzystanie muzyki kojarzącej się z kosmosem.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anita Kiełbasińska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspierające analizę słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *W sklepie.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla uczniów z zaburzoną analizą słuchową w wieku 7–9 lat.
3. **Cele ćwiczenia:** kształcenie słuchu fonematycznego, rozróżnianie samogłoski „o” w wyrazach.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** różne przedmioty (kot, plecak, gumka, okulary, pies, kominiarz, lalka, wózek, rower, lody, parasol, gumka, tornister, nożyczki, obraz, samochód) regały, kartoniki z wyrazami.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Na regałach dziecko układa przedmioty i je nazywa. Wyznaczamy rolę sprzedawcy i rolę klienta. Przypominamy o zasadach kulturalnego zachowania się w sklepie. Prosimy dziecko, aby zakupiło tylko te zabawki, w których słyszy głoskę „o”. Następnie określa ono położenie głoski w wyrazie (na początku, w środku, na końcu). Zakupione zabawki ustawia na półce, po czym odczytuje przygotowane karteczki z nazwami i kładzie je przy odpowiednim przedmiocie.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna (wspomaganie rozwoju umysłowego w zakresie wypowiedzania się, dbałość o kulturę języka, początkowa nauka czytania i pisanie, kształtowanie umiejętności wypowiedzania się w małych formach teatralnych); w zakresie umiejętności czytania i pisanie – uczeń *posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** bez zaleceń.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agnieszka Borowska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój pamięci

1. **Tytuł ćwiczenia:** *W sklepie.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla grupy, dla dzieci od 5 lat, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci z zaburzoną koncentracją oraz pamięcią.
3. **Cele ćwiczenia:** rozwijanie pamięci, koncentracji oraz uwagi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** brak.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzą w kole na dywanie. Nauczyciel rozpoczyna zabawę, mówiąc: „Poszłam do sklepu z zabawkami i kupiłam misia”. Kolejno – każde dziecko musi powtórzyć, co powiedzieli poprzednicy i dodać swój przedmiot. Kto się pomyli, daje fant, który na końcu zabawy musi „wykupić”. Zabawę można powtarzać, zmieniając miejsce i przedmioty, np. wsiadłam na okręt i zabrałam, jestem podróżnikiem i mam.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *przyswajanie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują; komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia.*
8. **Ewentualne uwagi, zalecenia do realizacji:** W zabawie powinno uczestniczyć minimum kilka osób. Im mniejsza biegłość dzieci, tym tematy powinny być im bliższe i łatwiejsze.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Jolanta Jagusiak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność współpracy, analizę słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *We mgle.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla grupy dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci z zaburzoną koncentracją (wiek: 6–10 lat).
3. **Cele ćwiczenia:** rozwijanie umiejętności współpracy, słuchu fonematycznego, koordynacji psychoruchowej oraz koncentracji uwagi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** opaski na oczy.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Połowa dzieci to szumiące fale rozstawione w różnych punktach określonej przestrzeni. Za falami znajduje się jedno dziecko, które jest latarnią i do którego mają dopłynąć statki (pozostałe dzieci). Fale szumią i kołyszą się. Latarnia wydaje dźwięki. Zadaniem statków jest dopłynięcie do latarni. Jeśli dziecko zderzy się z falą, tonie – tym samym odpada. Po dopłynięciu wszystkich okrętów następuje zamiana ról.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń uczestniczy w zabawie teatralnej, ilustruje mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub wymyślonego.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Przestrzeń do zabawy powinna być pozbawiona jakichkolwiek przedmiotów. W ćwiczeniu powinno uczestniczyć co najmniej kilkoro dzieci.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Jolanta Jagusiak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Wędrująca korona.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów w wieku 7–10 lat, mających problemy z koncentracją uwagi.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie umiejętności uważnego słuchania,
 - wykonywanie zadań zgodnie z poleceniem.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:**
 - korona,
 - krzeselka,
 - magnetofon.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczniowie siadają na krzeselkach ustawionych na linii koła – jedno za drugim. Jeden z uczniów ma na głowie koronę. Nauczyciel włącza magnetofon. Gdy zaczyna grać muzyka, uczeń z koroną na głowie zdejmuje ją i zakłada na głowę ucznia siedzącego przed nim itd. Sytuacja powtarza się do momentu, gdy muzyka przestanie grać. Osoba, która w chwili wyłączenia muzyki ma na głowie koronę, odchodzi z zabawy i zabiera ze sobą krzeselko. Zabawa jest kontynuowana do czasu, aż zostanie jeden uczestnik – król. On jest zwycięzcą.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna; wspomaganie rozwoju umysłowego – uczeń kończący kl. I w zakresie umiejętności społecznych warunkujących porozumiewanie się i kulturę języka: *obdarza uwagę dzieci i dorosłych, słucha ich wypowiedzi i chce zrozumieć, co przekazują (...);* uczeń kończący kl. III: korzysta z informacji: *uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Beata Kowalczyk.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające pamięć

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Wesołe liczby.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą (wiek rozwojowy: 7 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozpoznawanie liczb od 1 do 10,
 - przygotowanie do kojarzenia ilości z symbolem,
 - rozwijanie koncentracji,
 - doskonalenie wiedzy o kolejności liczb,
 - doskonalenie znajomości pojęć: liczby parzyste i nieparzyste,
 - doskonalenie umiejętności dodawania w zakresie 10.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** karty liczbowe od 1 do 10 (materiał Montessori), płyta CD z podkładem muzycznym.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Każde dziecko dostaje kartę liczbową z symbolem graficznym liczb od 1 do 10, a następnie wykonuje dowolny ruch przy muzyce. W przerwie dzieci łączą się ze sobą w pary. Najpierw jedno, a następnie drugie dziecko pisze palcem na plecach kolegi cyfrę, którą posiada, a kolega ją odgaduje. Następnie na hasło nauczyciela, np.: łączą się w pary sumy liczb dające wynik 10, łączą się liczby parzyste, łączą się liczby nieparzyste, łączą się sumy liczb dające wynik parzysty, łączą się w sumy liczb dające wynik nieparzysty. Na sygnał nauczyciela dzieci ustawiają się w szeregu – w ciągu liczbowym liczb rosnących od 1 do 10, a następnie w ciągu liczbowym malejącym od 10 do 1 (dzieci trzymają karty liczbowe przed sobą).
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna – *uczeń sprawnie liczy obiekty, wymienia kolejne liczebniki...; wyznacza sumy (dodaje).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** pomysł własny.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewelina Lasota.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspierające motywację do nauki i aktywności

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Widzące ręce.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci mających niską motywację do podejmowania działań oraz problemy z analizą i syntezą wzrokową (wiek rozwojowy: 7 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie umiejętności odpoznawania liter,
 - doskonalenie umiejętności układania wyrazów,
 - doskonalenie umiejętności czytania.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** litery dotykowe lub alfabet ruchomy, pudełko, chusta.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczniowie wyciągają z pudełka litery, które odpoznają za pomocą dotyku i układają je przed sobą. Następnie z liter układają wyrazy i odczytują je. Mogą również ułożyć zdanie ze swoim wyrazem, wyjaśnić jego znaczenie, porównać swoje wyrazy.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna (p. 2a) – uczeń *zna wszystkie litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Wyrazy powinny być 3–4 literowe; każde dziecko w zestawie losowanych liter ma samogłoski i spółgłoski.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Lidia Jóźwicka-Wolska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój emocjonalny

1. Tytuł ćwiczenia: *Wieczorynka.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dzieci z problemami emocjonalnymi (wiek: od 7–9 lat).

3. Cele ćwiczenia:

Uczeń:

- potrafi samodzielnie rozwiązać krzyżówkę,
- potrafi samodzielnie wpisać hasła w odpowiednie pola krzyżówki,
- potrafi uzasadnić swoją odpowiedź na zadane pytanie,
- doskonali umiejętność podtrzymywania uwagi na jednym zadaniu.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: karta pracy z krzyżówką, przybory do pisania.

5. Przebieg ćwiczenia:

1. Nauczyciel prowadzi rozmowę z dziećmi na temat ich ulubionych bajek.
2. Nauczyciel rozdaje uczniom karty pracy z krzyżówką i hasłami.
3. Zadaniem dzieci jest rozwiązywanie krzyżówki i odczytanie hasła: dowiedzą się wówczas, jaki napis pojawia się przed dobranocką.

Pytania do krzyżówki:

- Wróbel, który miał kilka przygód
 - Koledzy Toli
 - Przyjaciół Muchomora
 - Kubuś...
 - Jeden z przyjaciół Kubusia
 - Pies z bardzo długimi uszami
 - Wodnik...
 - Miki
 - Sławny Kaczor
 - Piesek w łatki, który lubił pomagać innym
4. Wybrany uczeń odczytuje hasło.
 5. Nauczyciel zadaje dzieciom pytania: „Który z bohaterów bajek najbardziej ci się podoba i dlaczego?”, „Którym z nich chciałbyś być i dlaczego?”.
 6. Dzieci odpowiadają na zadane pytania pełnym zdaniem.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobywanie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Po rozwiązaniu krzyżówki uczeń może narysować swoją ulubioną postać animowaną. W późniejszym czasie może samodzielnie stworzyć krzyżówkę, wykorzystując hasła ze swoich ulubionych bajek lub filmów.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Elżbieta Chmielewska, *Ćwiczenia służące kształtowaniu rozwoju emocjonalnego. Zeszyt do pracy z uczniem.* PW „MAC” SA. Kielecka Oficyna Wydawnicza, Kielce 1999.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agata Kapała.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspierające motywację do nauki i aktywności.

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Wiejskie podwórko.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci mających niską motywację do podejmowania działań oraz problemy z koncentracją uwagi (wiek rozwojowy: 6 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie koncentracji uwagi,
 - wdrażanie do aktywnej postawy na zajęciach,
 - rozbudzanie motywacji do nauki,
 - doskonalenie umiejętności określania położenia obiektu na kartce,
 - doskonalenie umiejętności rozpoznawania i nazywania zwierząt hodowlanych.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartka A3 podzielona liniami na 9 równych części, karty z sylwetami zwierząt hodowlanych.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczeń otrzymuje kartę podzieloną na 9 części (w środkowym polu znajduje się rysunek) oraz karty z sylwetami zwierząt. Nauczyciel mówi polecenia: „Ułóż kartę z indykiem w polu nad rysunkiem”, „Z prawej strony rysunku ułóż kartę z owcą” itd. Po wypełnieniu wszystkich pól pytamy ucznia:
 - „Których kart nie wykorzystałeś”.
 - „Gdzie względem rysunku położyłeś kartę z koniem” itd.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja przyrodnicza (p. 1a) – uczeń *rozpoznaje rośliny i zwierzęta żyjące w różnych środowiskach przyrodniczych.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Zamiast kartoników ze zwierzętami można użyć kartoników z liczbami, owocami, warzywami, liśćmi drzew, samogłoskami itp. Dobór kartoników zależy od tego, jakie umiejętności uczniów chcemy utrwalić.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Lidia Jóźwicka-Wolska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspierające motywację do nauki i aktywność

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Winda.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci mających niską motywację do podejmowania działań (wiek rozwojowy: 7 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozbudzanie motywacji do nauki i aktywności poprzez działania praktyczne,
 - kształcenie umiejętności trafnego posługiwania się liczbą naturalną w różnych aspektach,
 - doskonalenie umiejętności dodawania i odejmowania w zakresie 10.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartonowy model windy (pudełko po zapałkach), drewniana listewka, przypinane numerki od 0 do 10, dwa wieszaki łazienkowe, sznurek.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczeń przyczepia numerki kolejnych pięter. Następnie „wjeżdża” na poszczególne kondygnacje, licząc, ile pięter przejechał, ile pięter jest nad windą, ile pod windą, ile pięter trzeba przejechać, żeby trafić z piętra pierwszego na czwarte itp.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja matematyczna (p. 2b) – *uczeń wyznacza sumy i różnice, manipulując obiektami lub rachując na zbiorach zastępczych.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Trzeba zwrócić uwagę na dokładność wykonywania czynności „poruszania się” między kondygnacjami; uczniowie mogą pracować w parach.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Lidia Jóźwicka-Wolska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój koordynacji wzrokowo-ruchowej i umiejętności podejmowania decyzji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Wykonaj jak najszybciej 25 powtórzeń.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla uczniów z zaburzoną motoryką i zaburzoną koordynacją wzrokowo-ruchową, a także z niską motywacją do nauki (wiek: 8–10 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
 - doskonalenie koncentracji uwagi,
 - doskonalenie przeliczania, posługiwania się stoperem i odczytywania wartości liczbowej,
 - rozwijanie wiadomości na temat jednostek pomiarowych czasu.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** przyrząd do wykonywania ruchów cyklicznych (jest on jedną z nowych pomocy dydaktycznych do zaprezentowania na Targach Edukacyjnych).
5. **Przebieg ćwiczenia:**

Uczeń:

 - rozstawia przyrząd do wykonywania ruchów cyklicznych,
 - odmierza 50 cm od środka po prawej i lewej stronie,
 - mocuje śrubami lub drewnianym skoblem,
 - układa ręce: lewa na środku prawa po prawej stronie,
 - wykonuje ćwiczenie po uprzednim włączeniu stopera lewą ręką – lewa ręka pozostaje nieruchoma, prawą przenosi na lewą, prawą stronę, przekraczając linię środka i uderzając w drewniane koła obite materiałem i gąbką,
 - wykonuje 25 powtórzeń, przeliczając na głos ich liczbę,
 - po wykonaniu zatrzymuje stoper lewą ręką,
 - odczytuje wynik i go zapisuje na swojej karcie wyników.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń mierzy długość, posługując się np. linijką; porównuje długości obiektów, sprawnie liczy obiekty (dostrzega regularności dziesiętkowego systemu liczenia), wymienia kolejne liczebniki od wybranej liczby.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Ćwiczenie można wykonywać w siadzie klęcznym, siadzie na krześle lub w pozycji stojącej (w zależności od miejsca rozstawienia przyrządu).

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** modyfikacja urządzenia do wykonywania ruchów cyklicznych (autor nieznany).
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Kubiak-Fiołka.

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspierające motywację do nauki i aktywności matematycznej

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Wykorzystanie tabeli mnożenia do zapamiętywania iloczynów.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów ze słabą motywacją do nauki i aktywności matematycznej, dla uczniów mających kłopoty z utrwaleniem tabliczki mnożenia w zakresie 100 (wiek rozwojowy: 8–10 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - zwiększenie motywacji do utrwalenia tabliczki mnożenia w zakresie 100,
 - doskonalenie tabliczki mnożenia,
 - eliminowanie emocji ujemnych towarzyszących uczeniu się tabliczki mnożenia,
 - podniesienie samooceny poprzez nabyte umiejętności.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** drewniana tablica mnożenia w zakresie 100 z otworami na guziki, 100 jednakowych małych guzików, kartoniki z liczbami – 2 zestawy liczb od 1 do 10 (mnożna i mnożnik), kartoniki z iloczynami, karty kontrolne.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel prosi ucznia o przyniesienie na ławkę drewnianej tabliczki mnożenia oraz przyporządkowanych do zadania kartoników z liczbami lub kart z liczbami. Uczeń z materiałem, na którym będzie pracował, zapoznał się już wcześniej. Wie, że np. nie opanował mnożnika 7, dlatego dziś będzie na nim działał, obliczając jego iloczyny. Początkowo mnoży po kolei, układając na drewnianej tablicy przy pomocy mnożnych i mnożników działań: np. 1×7 , 2×7 , 3×7 itd. Iloczyny zapisuje na przygotowanych kartach do mnożenia. Następnie drewnianą tablicę uzupełnia odpowiednią liczbą guzików, będącą wynikiem – iloczynem. Przelicza i sprawdza poprawność odpowiedzi. Istnieje też możliwość porównania iloczynów z kartą samokontrolną, przygotowaną do wszystkich działań. Obserwuje się, że manualne przeliczanie iloczynów oraz samodzielne sprawdzenie wyników z samokontrolą zwiększają motywację do działań matematycznych. Sprzyjają aktywności i zainteresowaniu przedmiotem. Podobne czynności w celu doskonalenia i utrwalenia tabliczki mnożenia w zakresie 100 uczeń wykonuje z innymi mnożnikami.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania trudności.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń podaje w pamięci iloczyny w zakresie tabliczki mnożenia, sprawdza wyniki dzielenia za pomocą mnożenia.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:**
 - Ćwiczenie jest wykonywane podczas zajęć z edukacji matematycznej w sali lekcyjnej.
 - Manipulowanie podczas wykonywania działań i dokonywanie samokontroli zwiększa koncentrację na zadaniu.
 - Nauczyciel sprawdza poprawność wykonanego zadania tylko na prośbę ucznia, który powinien dokonać samooceny.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Gabriela Badura-Strzelczyk, *Pomóż mi policzyć to samemu. Matematyka w ujęciu Marii Montessori od trzech lat do klasy trzeciej*.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Anna Jęsiak.

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: koncentracja, analiza i synteza wzrokowa, pamięć, motywacja do uczenia się

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Wyprawa po kasztany.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla małej grupy uczniów wyrównujących braki z zakresu matematyki (wiek: 7–8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie i przestrzeganie poczucia porządku,
 - wdrażanie dbałości o otoczenie,
 - rozwijanie poczucia samodzielności i niezależności,
 - nauka przestrzegania zasad i reguł,
 - doskonalenie rachunku pamięciowego,
 - kształcenie umiejętności radzenia sobie z frustracją,
 - zaspokajanie dziecięcej potrzeby ruchu.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** krążek, poduszeczek, kawałek materiału, na którym będzie siedział, tacka z dwiema kostkami do gry duża taca z kasztanami (dla każdego ucznia).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzą w dużym kole w równych odstępach. Przed każdym z nich leży tacka z dwiema kostkami. Na środku koła znajduje się duża taca z kasztanami. Zadaniem dziecka jest wyrzucenie kostek, obliczenie sumy oczek, a następnie podbiegnięcie na środek koła po kasztan, który jest nagrodą za wykonanie zadania. Początek zabawy rozpoczyna się na sygnał nauczyciela – wszystkie dzieci rzucają kostkami, obliczają sumę oczek, biegną po kasztany, następnie wracają na swoje miejsce, dalej rzucają kostkami i wykonują opisane czynności. Robią to do czasu, aż nauczyciel ogłosi koniec zabawy. Na sygnał nauczyciela dzieci siedzą po turecku na swoich miejscach i przeliczają zdobyte kasztany. Wygrywa ta osoba, która ma najwięcej kasztanów.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń w sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego zachowuje się rozumnie, dąży do wykonania zadania.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Podczas wykonywania ćwiczeń dzieci mogą niejako „wpadać” na siebie, przewracać tacę z kasztanami i tworzyć wokół siebie bałagan. Nauczyciel musi jasno sprecyzować cel: nie popychamy się, szybko nie oznacza niestaránnie, każdy uczeń powinien mieć porządek przy swoim stanowisku. Za rozrzucone kasztany, porozrzucane kostki zabieramy punkty.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Groenwald.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: wyrażanie emocji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Wyrażamy nasze uczucia za pomocą kolorów i linii.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla dzieci mających kłopoty z określaniem swoich uczuć – grupa klasowa, dzieci w wieku 8–10 lat.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - wdrażanie do nazywania i określania swoich emocji,
 - przedstawianie emocji za pomocą środków plastycznych (kolory, linie),
 - zapoznanie ze sposobami wyrażania emocji,
 - ćwiczenie umiejętności kojarzenia, wnioskowania,
 - podniesienie samooceny poprzez nabyte kompetencje.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:**
 - karty pracy z rysunkami przedstawiającymi emocje,
 - wycinki z gazet, obrazki,
 - kredki,
 - wycinki z gazet,
 - arkusz papieru, klej, nożyczki,
 - paski z nazwami uczuć.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel zaprasza dzieci na dywan, gdzie rozłożone są wycinki z gazet przedstawiające emocje. Prosi dzieci, aby wybrały obrazek i jednym słowem określiły przedstawione na nim emocje postaci. Następnie zaprasza chętne dzieci do przedstawienia jego treści za pomocą gestu, mimiki twarzy, dźwięku. Jest to trudna część zadania, dlatego podejmują ją tylko chętni uczniowie. W drugiej części ćwiczenia dzieci próbują skategoryzować przedstawione na obrazkach emocje i przykleić je do arkusza, na którym widnieją nazwy: radość, spokój, strach, smutek, miłość. W ten sposób powstaje kolaż lub plakat, który uczniowie wieszają na klasowej gazetce. Następnie uczniowie udają się do ławek, gdzie czekają na nich karty pracy z liniami, figurami przedstawiającymi emocje. Zadaniem dzieci jest wpisanie ich nazw w odpowiednie miejsca. Nauczyciel zachęca do zamalowania obrazków kolorami, które najbardziej do nich pasują. Po skończonej pracy uczniowie ponownie udają się na dywan, gdzie w kącie muzycznym mogą posłuchać muzyki wyrażającej omawiane zagadnienie.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń odróżnia, co jest dobre, a co złe w kontaktach z rówieśnikami i dorosłymi, posługuje się środkiem wyrazu plastycznego, jakim są barwy.*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Realizacja ćwiczenia powinna przebiegać w przyjaznej atmosferze, która daje dziecku poczucie bezpieczeństwa wewnętrznego. Musi ono wiedzieć, że emocje są nieodłączną częścią życia człowieka, więc trzeba o nich mówić i je nazywać. Ważne jest to, aby wdrażać dziecko do umiejętności radzenia sobie z negatywnymi emocjami. Po przeprowadzonym ćwiczeniu warto podczas zebrania z rodzicami omówić jego efekt. Myślę, że jest to dobry pretekst, by zachęcić rodziców do odbycia rozmów z dzieckiem o świecie emocji.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Daniela Musolesi, Marinella Sarti, *Szkoła wyobraźni. Zajęcia o sztuce – ćwiczenia, część 3*, Egmont Polska, Warszawa 1998.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Jęsiak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Wyrazy z głoską s.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla wszystkich dzieci (wiek: 6–8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - usprawnianie analizy słuchowej,
 - przyswajanie obrazu graficznego litery s,
 - ćwiczenie koncentracji uwagi,
 - usprawnianie umiejętności samodzielnego wykonywania zadań.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartka papieru, przybory do rysowania.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Nauczyciel przypomina dzieciom obraz graficzny litery s.
 - Wydaje polecenie, aby uczniowie narysowali 5 przedmiotów, których nazwa zaczyna się na głoskę s.
 - Po weryfikacji każe dzieciom narysować 3 przedmioty, w których nazwie s jest na końcu wyrazu.
 - Dzieci siedzące w parach w ławkach sprawdzają nawzajem swoje zadania.
 - Następnie nauczyciel prosi, by dzieci narysowały 2 przedmioty, w których s znajduje się w środku nazwy.
 - Po sprawdzeniu pyta się, kto ma ochotę odczytać i pokazać swoją wykonaną pracę.
 - Reszta grupy, słuchając ochotnika, sprawdza poprawność wykonanych zadań.
6. **Obszar podstawy programowej:** *zdobywanie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń zna litery alfabetu, czyta i rozumie proste, krótkie teksty.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Nauczyciel może pokazać kilka obrazków (niektóre z nich zaczynają się na głoskę s), uczeń musi wskazać, które to obrazki.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Elżbieta Chmielewska, *Ćwiczenia służące doskonaleniu percepcji słuchowej. Zeszyt do pracy z uczniem.* PW „MAC” SA, Kielecka Oficyna Wydawnicza, Kielce 1999.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Agata Kapała.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koordynację ruchową oraz umiejętność radzenia sobie z frustracją

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Wyścigi samochodów.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów z zaburzoną koordynacją ruchową oraz dla uczniów borykających się z frustracją (wiek rozwojowy: 5–6 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie sprawności manualnej rąk,
 - doskonalenie koncentracji uwagi,
 - wprowadzenie elementu rywalizacji,
 - doskonalenie umiejętności radzenia sobie z frustracją.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** linka z drewnianym zakończeniem do nawijania, 2–3 pojazdy na kółkach w różnych kolorach (najlepiej drewniane).
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci stają na jednej linii, w rękach trzymają drewnianka do nawijania linek, na których końcu zaczepione są pojazdy w różnych kolorach. Na sygnał dzieci rozpoczynają nawijanie linki na drewniany uchwyt. Wygrywa ten, kto szybciej nawinie linkę, a jednocześnie jego auto dojedzie do mety jako pierwsze.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja społeczna – *uczeń współpracuje z innymi w zabawie; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Należy zwrócić uwagę na to, by dzieci precyzyjnie związały linki.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenia własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Całus.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające: rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, koordynację wzrokowo-ruchową, koncentrację uwagi, umiejętność radzenia sobie z frustracją, terapię Montessori.

1. Tytuł ćwiczenia: *Wyszywanki-składanki – miś.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla uczniów rozwojowo na poziomie 8-latków (z zaburzoną grafomotoryką i koordynacją wzrokowo-ruchową).

3. Cele ćwiczenia:

- doskonalenie umiejętności manualnych,
- usprawnianie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
- doskonalenie analizatora wzrokowego,
- wzmacnianie poziomu koncentracji uwagi,
- kształtowanie radzenia sobie z pokonywaniem trudności,
- wdrażanie do umiejętności wyciszania się podczas pracy.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: drewniany miś z otworami, dodatkowe drewniane elementy ubioru misia, kolorowe sznurki zakończone drewnianymi igłami.

5. Przebieg ćwiczenia:

Uczeń:

- rozkłada podkładkę z tkaniny,
- przynosi pudełko z drewnianymi elementami,
- dobiera potrzebne do ubioru elementy,
- przygotowuje sznurek,
- szyje, łącząc elementy,
- prezentuje skończoną pracę,
- sprząta stanowisko pracy.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja plastyczna – uczeń *wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

- Do ćwiczenia tego można wykorzystać inne dostępne wzory.
- Zamiennikiem tego ćwiczenia są *wyszywanki bez igły*; w pracy z dzieckiem można stosować je zamiennie.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

- Inny wariant tego ćwiczenia może polegać na tym, że dziecko samo przygotowuje (z niewielką pomocą nauczyciela) wyszywaną bez igły. Musi zaplanować wzór wyszywaną, naszkicować ten wzór na grubej tekturce i za pomocą dziurkacza lub drutu wykonać otwory, przez które będzie można przeplatać sznurowadło.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Justyna Demczyszak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, koordynację wzrokowo-ruchową, koncentrację uwagi, umiejętność radzenia sobie z frustracją; ćwiczenie indywidualne, ćwiczenie dla uczniów nadpobudliwych, ćwiczenie dla uczniów niepełnosprawnych ruchowo

1. Tytuł ćwiczenia: *Wyszywanki bez igły – jeż.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla uczniów reprezentujących rozwojowo poziom 7-latka, z zaburzoną koordynacją wzrokowo-ruchową.

3. Cele ćwiczenia:

- doskonalenie umiejętności manualnych,
- usprawnianie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
- wzmacnianie poziomu koncentracji uwagi,
- kształtowanie umiejętności radzenia sobie z pokonywaniem trudności,
- wdrażanie do umiejętności wyciszania się podczas pracy.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: tekturowy jeż z otworami, kolorowe sznurowadła.

5. Przebieg ćwiczenia:

Uczeń:

- rozkłada podkładkę z tkaniny,
- przynosi pudełko z wyszywankami bez igły,
- wyjmuje tekturowego jeża,
- przygotowuje sznurowadło,
- wyszywa jeża,
- prezentuje skończoną pracę.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja polonistyczna – uczeń *pisze proste, krótkie zdania: przepisuje, pisze z pamięci; dba o estetykę i poprawność graficzną pisma (przestrzega zada kaligrafii);* zajęcia techniczne – uczeń *posiada umiejętności szycia igłą, przetykania sznurowadeł.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji. Jeżeli zadanie jest zbyt łatwe dla ucznia lub uczeń zrealizował swoje zadanie i bardzo dobrze sobie z nim radzi, można wprowadzić dodatkowy element, np. tekturowe jabłuszko z otworami do przetykania. Takie jabłuszko można przygotować wspólnie z uczniem.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Wydawnictwo: Fryś&Żuk

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Małgorzata Naskręt.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: rozwój manualny

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Z piasku i na piasku.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci nadpobudliwych ruchowo (jako element terapii), z obniżonym poziomem manualnym, z zaburzeniami koordynacji wzrokowo-ruchowej (wiek: 4–8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:** usprawnianie manualne, poznawanie sensoryczne, doskonalenie koordynacji wzrokowo-ruchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartki z kolorowego bloku technicznego, piasek, szablony, klej, woda.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel nawiązuje do tematu wakacyjnych wspomnień. Pyta, którzy uczniowie byli nad morzem, a następnie prosi, aby opowiedzieli swoje wrażenia. Pyta również, czy dzieci tęsknią za pobytem nad morzem i inicjuje zabawę: dzieci rozbiegają się po sali – w parach naśladują różne rodzaje fal (od małych i cichych po duże i bardzo głośne). Po wspólnej zabawie podchodzą do stolików, na których leżą kartki z bloku technicznego w kolorze niebieskim, a na nich – tacki z morskim piaskiem. Rysują na nich za pomocą palców swoje fale, a następnie układają różne elementy morza, np.: ryby, rozgwiazdy, muszle itp. Tworzą w ten sposób swoją kompozycję. Po skończonej pracy uczniowie prezentują swoje dzieło pozostałym dzieciom w klasie, opowiadając o nim szczegółowo. Nauczyciel pokazuje dzieciom ilustracje śladów na piasku i zachęca ich do wykonania swoich odcisków przy pomocy zgromadzonych szablonów (ryb, rozgwiazd, muszli). Na zakończenie nauczyciel dzieli się spostrzeżeniem: tak jak odcisnięte są ślady na piasku, tak niezapomniane wrażenia odcisną ślady w sercu.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Ćwiczenie powinno być przeprowadzone przy muzyce relaksacyjnej (np. odgłosy morza).
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anita Kiełbasińska.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: motywacja do uczenia się (szczególnie matematyki)

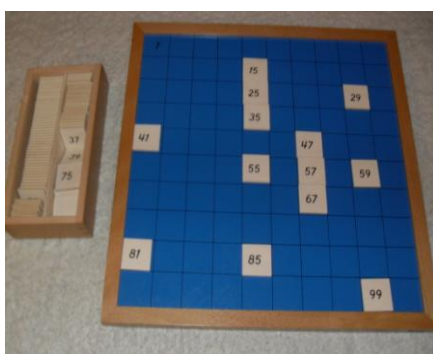
1. Tytuł ćwiczenia: *Zabawa liczbami.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla małej grupy uczniów, mających problemy z opanowaniem pojęcia liczby naturalnej (wiek rozwojowy: 8–9 lat).

3. Cele ćwiczenia:

- utrwalanie pojęcia liczby (szczególnie w aspekcie porządkowym),
- utrwalenie rachunku pamięciowego,
- doskonalenie pamięci wzrokowej i spostrzegawczości,
- wprowadzenie ćwiczeń wymuszających konieczność samodzielnego rozwiązywania problemów matematycznych,
- wdrażanie do działania zespołowego i rywalizacji.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: tablica liczbowa, zestaw liczb od 1 do 100 (materiał Montessori).

5. Przebieg ćwiczenia:

1) Nauczyciel kładzie na stoliku pudełko z liczbami, dzieci rozkładają liczby na środku w dowolnym szyku i im się przyglądają. Pomaga uczniom pytaniami:

- Znajdź w zbiorze najmniejszą liczbę (1).
- Znajdź liczbę największą (100).
- Znajdź liczbę o 10 mniejszą od największej (90).
- Znajdź liczbę, która ma trzy jedności i cztery dziesiątki (43).
- Znajdź liczbę, która ma tyle samo jednostek i dziesiątek (np. 22, 33, 55 itp.),

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Wybrane przez dzieci liczby nauczyciel układa w jednym rzędku. Daje dzieciom polecenie, by dokładnie się im przyjrzały i je zapamiętały. Dzieci zakrywają oczy, a nauczyciel zabiera jedną liczbę. Której liczby brakuje? (ćwiczenie powtarzamy kilka razy).

2) Uczniowie dzielą się na 4 grupy:

- pierwsza grupa wybiera liczby parzyste mniejsze niż 50,
- druga grupa wybiera liczby parzyste większe niż 50,
- trzecia grupa wybiera liczby nieparzyste mniejsze niż 50,
- czwarta grupa wybiera liczby nieparzyste większe niż 50.

Na środku powinna zostać tylko liczba 50. Dzieci układają przed sobą liczby i je przeliczają. Grupa, która ma ich najmniej, bierze liczbę 50 – teraz wszyscy mają po 25 liczb. Kolejnym zadaniem dzieci jest ułożenie wybranych liczb w kolejności rosnącej.

3) Wszystkie liczby ponownie znajdują się na środku. Uczniowie kolejno układają liczby w szyku rosnącym np. o 6 (1, 6, 12, 18, 24, ...itp.). Następnie układają liczby w porządku malejącym, np. o 7 (100, 93, 86, 79, 72, ..., itp.),

Uwaga! Można w tym momencie wprowadzić element rywalizacji, np. za dobrze wybraną liczbę uczeń otrzymuje punkt. Jeśli uczeń popełni błąd, odpada z gry (można w ten sposób wyłonić Mistrza Matematyki).

4. Po podsumowaniu poprzedniego ćwiczenia wszystkie liczby ponownie „wędrują na środek”. Nauczyciel poleca uczniom, by wybrali z puli po dwie dowolne liczby. Uczniowie układają proste zadania z treścią, wykorzystując wybrane przez siebie liczby (stosując algorytm dodawania lub odejmowania). Swoim pomysłem dzielą się z grupą, która sprawdza wraz z nauczycielem poprawność wykonania zadania.

5. Na zakończenie zabawy z liczbami uczniowie wybierają kolejno dowolne liczby (aż do wyczerpania) i układają je przed sobą w kolejności rosnącej (wcześniej uczniowie układali kolejne liczby parzyste lub nieparzyste w zakresie do i od 50, co było zadaniem łatwiejszym). Po sprawdzeniu poprawności wykonania zadania uczniowie układają swoje liczby w odpowiednim miejscu na niebieskiej tablicy liczbowej. Żeby uniknąć „tłoku” na tablicy – dzieci same ustalają, w jakim porządku układają liczby (np. zaczyna osoba najmłodsza, a następne osoby wyłaniane są zgodnie z ruchem wskazówek zegara). Układanie liczb na tablicy jest ulubionym zajęciem dzieci. Dostrzegają one wówczas regularność dziesiętkowego systemu liczenia.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń sprawnie liczy obiekty (dostrzega regularności dziesiętkowego systemu liczenia), wymienia kolejne liczebniki od wybranej liczby, także wspak, zapisuje liczby cyframi, zapisuje*

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

rozwiązanie zadania z treścią przedstawionego słownie w konkretnej sytuacji, stosując zapis cyfrowy i znaki działań.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: pomysł ćwiczeń własny, wykorzystujący elementy materiału rozwojowego M. Montessori.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Liliana Majchrzak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 2

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi

1. **Słowa kluczowe:** *Zabawa w domino.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie zalecane jest dla dzieci mających problemy z koncentracją uwagi (wiek rozwojowy: 7 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie koncentracji uwagi,
 - nauczanie dodawania w zakresie 10.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** etykiety z kropkami ułożonymi tak jak w dominie lub na kostce do gry od 1 do 6.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzą w kręgu na dywanie. Nauczyciel wyklada etykietę domina, np. z liczbą 3, i mówi: „Mam 3 kropki, chcę mieć 5. Ile muszę dołożyć?”. Po dołożeniu odpowiedniej liczby kropek dziecko za każdym razem głośno mówi działanie (w tym wypadku $3 + 2 = 5$).
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** w zakresie liczenia i sprawności rachunkowych – uczeń *wyznacza sumy (dodaje) i różnice (odejmuje), manipulując obiektami lub rachując na zbiorach zastępczych, np. na palcach; sprawnie dodaje i odejmuje w zakresie do 10, poprawnie zapisuje te działania.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Dzieci mogą dopowiadać, czy wynikiem działania jest liczba parzysta, czy nieparzysta.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Adaszkiewicz.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: motywacja do nauki i aktywności

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zabawa w liczby.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenia zalecane dla dzieci mających trudności z koncentracją uwagi (wiek rozwojowy: 7 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
Dziecko:
 - skupia uwagę na osobie mówiącej,
 - utrwała pojęcie liczby,
 - dodaje i odejmuje w zakresie 10.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** etykiety z liczbami od 0 do 10.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Nauczyciel i dzieci siedzą w kręgu na dywanie.
 - Każde z dzieci otrzymuje etykietę z liczbą w przedziale od 0 do 10 (w wypadku większej ilości dzieci liczby będą się powtarzać) i kładzie ją przed sobą.
 - Nauczyciel wybiera dla siebie etykietę z liczbą np. 2 i mówi: „Jestem liczbą 2, szukam liczby o 3 większej”. Dzieci, które mają przed sobą etykietę z liczbą 5, wstają i obiegają krąg, a następnie siadają na swoim miejscu.
 - Nauczyciel wybiera inną liczbę dla siebie i znowu rozpoczyna zabawę. Po pewnym czasie następuje zmiana liczb przyporządkowanych dzieciom.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** w zakresie liczenia i sprawności rachunkowych – uczeń *wyznacza sumy (dodaje) i różnice (odejmuje), manipulując obiektami lub rachując na zbiorach zastępczych, np. na palcach; sprawnie dodaje i odejmuje w zakresie 10, poprawnie zapisuje te działania.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Dzieci mogą wyróżniać liczby parzyste i nieparzyste.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Adaszkiewicz.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: usprawnianie percepcji wzrokowej

1. Tytuł ćwiczenia: *Zabawa w literki.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dzieci z zaburzeniami analizy wzrokowej, z zaburzeniami koncentracji uwagi i nadpobudliwością psychoruchową (wiek: 9 lat).

3. Cele ćwiczenia:

Uczeń:

- doskonalą koordynację wzrokową,
- zna litery duże i małe,
- zna proste wyrazy, cyfry,
- przyporządkowuje liczby do odpowiedniej ilości liter.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: wycięte litery duże i małe, proste krótkie wyrazy, cyfry, pisaki.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Nauczyciel wyklada etykiety (dla każdego dziecka 5 etykiet).
- Nauczyciel wyklada liczby od 1 do 9 (dla każdego dziecka 5 zestawów).
- Dziecko ma do wykonania kilka zadań. Na polecenie nauczyciela odczytuje poszczególne etykiety (głośno głoskuje, dzieli wyrazy na sylaby).
- Dziecko podkreśla w etykietach wielkie litery kolorem czerwonym, małe litery – kolorem zielonym.
- Dziecko liczy, ile jest wielkich i małych liter w wyrazach.
- Następnie porównuje, których liter jest więcej, a których mniej.
- Dziecko liczy, ile jest liter w wyrazie.
- Dziecko ze swojego zestawu wyszukuje liczby i przyporządkowuje je do odpowiedniej etykiety (liczba musi zgadzać się z liczbą liter w wyrazie).

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. Obszar podstawy programowej: *rozwijanie percepcji wzrokowej i spostrzegania: przez manipulowanie przedmiotami i porządkowanie przedmiotów podczas obserwacji rzeczywistości i na obrazkach.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Mariola Schoeneberg.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi, analiza i synteza wzrokowa, motywacja do nauki matematyki i aktywności.

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zabawa z komputerem.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla grupy uczniów ze słabą motywacją do nauki matematyki (wiek: 6–7 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - zaspokajanie potrzeb ruchu dziecka,
 - rozwijanie ciekawości i wyobraźni,
 - pokonywanie lęku przed nieznanym,
 - kształtowanie umiejętności dokonywania obliczeń matematycznych,
 - kształtowanie umiejętności współpracy w grupie.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** „Komputer” jest wykonany z kilku ławek tak połączonych, aby stanowiły „całość”. W zależności od czasu i wyobraźni można okleić ławki folią aluminiową, nakleić kolorowe punkty i wykonać ekran. Po obu bokach „komputera” znajdują się dwa otwory. W środku zaś lokuje się rodzic lub wspierający nauczyciel.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci stają w kółeczku. Trzymają w rączkach plastikowe talerzyki. Nauczyciel każdemu dziecku kładzie na tacce kilka fasolek. Każde dziecko otrzymuje inną liczbę fasolek. Nauczyciel poleca dzieciom podejść do komputera (spokojnie ustawić się tuż przy jednym otworze), a następnie objaśnia przebieg zabawy. Każde dziecko musi włożyć rączkę z tacą do komputera, a komputer „coś” zrobi z ich fasolkami. Następnie dziecko przechodzi do drugiego otworu i odbiera od komputera tacę z inną liczbą fasolek. Dziecko zastanawia się, czy komputer dołożył, czy odebrał fasolki. Po zastanowieniu się dziecko podchodzi do stolika, wykonuje na liczmanach dane działanie i zapisuje je na kartce. Przykładowo: przed włożeniem talerzyka do komputera dziecko miało 4 fasolki, „komputer” dołożył jeszcze 3. Po dodaniu przez „komputer” talerzyka leżało na nim 7 fasolek. Dziecko musi dokonać analizy matematycznej i zapisać ją w formie działania: $3 + 4 = 7$.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń ustala równoliczność mimo obserwowanych zmian w układzie elementów w porównywanych zbiorach.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Zadanie to można wykorzystać w edukacji polonistycznej, przygotowując dziecko do czytania. Przykładowo: dziecko wkłada kartkę z sylabą „ma” – komputer oddaje kilka karteczek z innymi sylabami. Dziecko musi dopasować prawidłową. W celu uzyskania lepszego efektu ćwiczenia – osoba siedząca w komputerze może (przy wkładaniu do komputera talerzyka z fasolkami) włączyć suszarkę, żeby do wszystkich wrażeń i bodźców doszedł jeszcze dźwięk.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Ewa Groenwald.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

pwn.pl sp. z o.o. ul. romana maya 1 61-371 poznań
projekt@pwn-iws.pl www.pwn-iws.pl tel. (061) 873 62 48 faks (061) 873 62 49
NIP 896-10-16-845 REGON 930933660

pwn.pl

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność wyrażania emocji w sposób pozawerbalny

1. Tytuł ćwiczenia: *Zabawy rękami – co można powiedzieć za pomocą rąk?*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dzieci zahamowanych psychoruchowo, wykazujących tendencję do wycofywania się, unikających kontaktu z bliskimi, a także dla dzieci z problemami w okazywaniu uczuć (wiek rozwojowy: 6–10 lat).

3. Cele ćwiczenia:

Uczeń:

- pokonuje bariery społeczne (komunikacyjne) i nawiązuje współpracę z rówieśnikami,
- poznaje sposoby wyrażania własnych emocji w sposób niewerbalny,
- poznaje pozytywne i negatywne emocje w kontaktach z innymi,
- określa swoje emocje podczas zabawy, klasyfikuje je moralnie.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: kolorowe rękawiczki pięciopalczaste.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Rozmowa kierowana z dziećmi na temat nastroju, w jakim przyszedł do szkoły. Dzieci dobierają się w pary i swojemu koledze (za pomocą miny, gestu) „opowiadają”, jak się czują. Jeśli kolega z pary właściwie odczytał prezentowane odczucia, następuje zmiana ról, tak aby każde dziecko mogło opowiedzieć, z jakimi emocjami przyszło. Nauczyciel proponuje, aby na forum klasy wszystkim dzieciom pokazać najprzyjemniejsze uczucia. Nauczyciel prowadzi rozmowę na temat tego, co należy zrobić i jak się zachować, aby takie miłe uczucia towarzyszyły dzieciom przez cały dzień. Dzieci w grupach 2-osobowych przygotowują i demonstrują różne formy zachowania, dzięki którym będą czuły się dobrze.
- Rozmowa z dziećmi na temat wykorzystania własnych rąk w wyrażaniu przyjemnych i nieprzyjemnych uczuć. Nauczyciel prosi uczniów, aby za pomocą rąk wyrazili swoje uczucia w następujących sytuacjach:
 - kiedy rodzice przychodzą po ciebie do szkoły,
 - kiedy tata wraca z długiej delegacji,
 - kiedy pokłócisz się z kimś,
 - kiedy się z czegoś bardzo cieszysz,
 - gdy bawisz się ze swoim psem itp.
- Zabawa *Co można powiedzieć za pomocą rąk*: Dzieci siadają na krzeselkach naprzeciwko siebie w parach tak, by mogły się wzajemnie dotykać rękami według instrukcji podawanej przez nauczyciela: „Podajcie partnerowi rękę i wyrażcie nią uczucia bez słów: lubię Cię, boję się Ciebie, jestem bardzo smutny, chcę się z Tobą bawić, chcę Cię pokonać, do widzenia” itp.
- Zabawa *Pałacowy teatrzyk*: Dzieci dobierają się w pary. Jedno wkłada rękawiczki i robi małe przedstawienie palcami, drugie jest widzem. Dziecko manipuluje kukiełką według instruktażu (opowiadania) nauczyciela. Może nastąpić zmiana ról.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i sytuacjach życiowych; przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej oraz w świecie dorosłych, grzecznie zwraca się do innych w szkole, w domu i na ulicy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Elżbieta Chmielewska, *Program indywidualizacji procesu nauczania w szkołach podstawowych w klasach I-III*, Grupa Edukacyjna S.A., Kielce 2011.
- 10 **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Marta Kościańska-Bury.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: koncentracja uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zabawy z matematyką.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest zalecane dla dzieci mających trudności z koncentracją uwagi oraz niechętnie wykonujących działania matematyczne na dodawanie i odejmowanie (wiek rozwojowy: 8 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie koncentracji uwagi,
 - utrwalanie umiejętności sprawnego dodawania i odejmowania w zakresie 20.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** pudełko dodawania, pudełko odejmowania (materiał Montessori), puste pojemniczki po jajkach z niespodzianką, kosz.
5. **Przebieg ćwiczenia**
 - Nauczyciel przygotowuje (przed rozpoczęciem ćwiczenia) pojemniczki, do których wkłada etykiety z działaniami na dodawanie i odejmowanie (do każdego pojemnika po jednym).
 - Na dywanie rozkłada „porozrzucane” etykiety z sumą i różnicą i zaprasza dzieci do zajęcia miejsca na dywanie w kręgu.
 - Nauczyciel wyjaśnia, na czym będzie polegało ćwiczenie i dla przykładu pierwszy losuje z koszyka pojemniczek, wyjmuje z niego działanie, czyta na głos i mówi wynik. Później odszukuje prawidłowy wynik na dywanie i dokłada do niego właściwe działanie.
 - Dzieci po kolei losują pojemniki z działaniami i powtarzają czynności nauczyciela.
 - Po wylosowaniu i ułożeniu wszystkich działań nauczyciel zwraca uwagę na to, że różne działania mogą dać ten sam wynik.
 - Dzieci porządkują salę po wykonanym ćwiczeniu.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** w zakresie liczenia i sprawności rachunkowych – *uczeń radzi sobie w sytuacjach życiowych, których pomyślne zakończenie wymaga dodawania lub odejmowania.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** W kolejnym etapie dzieci po wylosowaniu działania na dodawanie mogą wymyślić działanie na odejmowanie i odwrotnie.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewa Adaszkiewicz.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspierające motywację do nauki i aktywności

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zabawy z użyciem figur geometrycznych.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z problemami edukacyjnymi, niepełnosprawnych intelektualnie (wiek rozwojowy: 6–8 lat). Należy je stosować indywidualnie.
3. **Cele ćwiczenia:**
Dziecko:
 - zna nazwy figur geometrycznych,
 - potrafi odwzorować ich kształt, wielkość i barwę,
 - potrafi klasyfikować, segregować figury geometryczne według kształtu, barwy, wielkości oraz układać kompozycje.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** mozaika geometryczna, rysunki figur geometrycznych, kartki, kredki, wycinanki, klej, nożyczki.
5. **Przebieg ćwiczenia:**
 - Dziecko otrzymuje naklejone na kartce kolorowe rysunki trójkątów. Obok nich nakleja lub rysuje takie same.
 - Nauczyciel kładzie przed dzieckiem różnej wielkości kwadraty, w tym po dwa o jednakowej barwie i wielkości. Dziecko dobiera najpierw te o jednakowym kolorze, a następnie układa je według wielkości. To samo ćwiczenie można wykonać z innymi figurami.
 - Praca w parach – dzieci układają mozaikę:
 - według podanego wzoru,
 - w trakcie zabawy w parach: jeden uczeń komponuje wzór, drugi go odwzorowuje.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń w sytuacjach trudnych i wymagających wysiłku intelektualnego zachowuje się rozumnie, dąży do wykonania zadania.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Marta Kościańska-Bury.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój koordynacji psychoruchowej, koncentracji uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zakręć literkę.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą oraz dla uczniów niepełnosprawnych ruchowo (wiek: 8–12 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - rozwijanie koncentracji uwagi,
 - rozwijanie wyobraźni przestrzennej,
 - kształtowanie koordynacji wzrokowo-ruchowej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** pomoce Montessori – ruchomy alfabet, wielkie i małe litery; ołówek, kartka papieru.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczeń wybiera dowolną literkę z ruchomego alfabetu, kładzie na kartce i próbuje – za pomocą ołówka – wprowadzić ją w ruch (może być obrotowy). Na zakończenie ćwiczenia uczeń odrysowuje literkę w trzech różnych położeniach, zaznaczając strzałkami ruch, jaki wykonała. To samo wykonuje, podnosząc ją. Obserwuje, czy można ją poruszyć lub zatacza koło. Można użyć do tego ćwiczenia jednej ręki lub obu rąk.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń wyprowadza kierunki od siebie i innych osób; określa położenie obiektów względem obranego obiektu; orientuje się na kartce papieru, aby odnajdować informacje (np. w lewym górnym rogu) i rysować strzałki we właściwym kierunku.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano jego adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Kubiak-Fiołka.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój koordynacji psychoruchowej, koncentracji uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zawody z piłeczkami.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla grupy, dla dzieci od 6 lat, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci z zaburzoną koncentracją.
3. **Cele ćwiczenia:** rozwijanie koordynacji psychoruchowej, koncentracji uwagi oraz umiejętności współpracy, rozwijanie aparatu artykulacyjnego.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** stół, kilkanaście piłeczek pingpongowych w czterech różnych kolorach, rurki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Z dwóch stron stołu ustawiamy po jednym lub po dwóch zawodników. Na środku kładziemy piłeczki pingpongowe w różnych kolorach. Na sygnał zawodnicy biorą po jednej piłeczce o wyznaczonej barwie i dmuchają ją tak, aby spadła ze stołu po stronie przeciwnika. Każdy etap kończy się, gdy spadnie pierwsza piłka. Zabawa powtarza się do wyczerpania piłeczek. Dmuchać można również przez rurkę. Po skończonej zabawie dzieci samodzielnie przeliczają, po ile piłeczek każdego koloru udało się im rzucić ze stołu. Wygrywa ta osoba lub drużyna, która zdobędzie więcej punktów.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń uczestniczy w zajęciach rozwijających sprawność fizyczną, zgodnie z regułami.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Na początek zabawy proponuję tylko dwóch zawodników. Gdy dzieci nabiorą nieco wprawy, można przeprowadzić zawody drużynowe. Im mniejsza sprawność dzieci, tym krótszy powinien być stół (w efekcie – mniejsza odległość do pokonania).
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Jolanta Jagusiak.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój społeczny – dla grupy, dla klasy.

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zgadnij, co to jest?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest przeznaczone dla uczniów z zaburzeniami zachowania, z zaburzoną umiejętnością podejmowania decyzji i wyrażania emocji (wiek: 7–12 lat).
3. **Cele ćwiczenia:** rozwijanie współpracy w grupie i motywacji do pracy w grupie.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** materiały dydaktyczne Marii Montessori.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Klasę należy podzielić najlepiej na cztery drużyny. Uczeń otrzymuje od drużyny zadającej zagadkę zapisaną na kartce (nazwę pomocy M. Montessori) i zastanawia się, jak za pomocą ruchu, gestu i mimiki przedstawić daną pomoc koleżankom i kolegom. Drużyny zgadujące mają prawo zadawać pytania krótkie i rzeczowe, „mim” odpowiada tylko za pomocą gestów. Po odgadnięciu następuje zmiana drużyny odgadującej i zadającej zagadkę. Każda drużyna zdająca zagadkę powinna zaprezentować po jej odgadnięciu własny sposób pracy z pomocą.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:**
 - *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;*
 - *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń uczestniczy w zabawie teatralnej, ilustruje mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub wymyślonego; w kulturalny sposób zwraca się do rozmówcy, mówi na temat, zadaje pytania i odpowiada na pytania innych osób, dostosowuje ton głosu do sytuacji, np. nie mówi zbyt głośno.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Celem ułatwienia klasę można podzielić na dwie drużyny – zadających zagadkę i ją odgadujących.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Kubiak-Fiołka.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zgadnij, jaką jestem literką.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów z wadą słuchu (wiek rozwojowy: 7 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie umiejętności rozpoznawania i rozróżniania liter,
 - doskonalenie umiejętności potrzebnych do czytania,
 - utrwalanie dźwięków liter w pamięci,
 - rozwijanie zainteresowań sztuką czytania.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kartoniki z ruchomym alfabetem.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci siedzą w ławkach. Jedno dziecko z każdej pary losuje kartonik. Na kartoniku zapisana jest (pismem drukowanym) litera alfabetu, np. *M*. Dziecko nie zdradza litery, lecz podaje wyraz zaczynający się na tę literę, np. *mak*. Zadaniem drugiego dziecka w parze jest odgadnięcie wylosowanej litery. Kiedy padnie prawidłowa odpowiedź, dziecko z innej pary losuje kartonik i zadaje zagadkę swojemu koledze/koleżance. Jeżeli dziecko ma trudność w udzieleniu odpowiedzi, kolega pokazuje mu literę i wspólnie ją nazywają. Dziecko, które nie rozpoznało literki, wodzi palcem, kreśląc jej ślad po kartoniku.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna (w zakresie umiejętności czytania i pisania) – uczeń *zna wszystkie litery alfabetu.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** pomysł własny nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Ewelina Lasota.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową i słuchową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zgadnij, jaki to wyraz – rebusy fonetyczne.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla uczniów 8-letnich, mających problemy z analizą i syntezą wzrokowo-słuchową wyrazów.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - usprawnienie analizy wzrokowej i słuchowej wyrazów,
 - ćwiczenie pamięci wzrokowej,
 - ćwiczenie koncentracji uwagi.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** zestaw różnych obrazków.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel układa rebusy z umieszczonych luźno obok siebie obrazków. Zadaniem dziecka jest podanie głośno i wyraźnie nazw obrazków. Następnie dziecko wyodrębnia pierwszą lub ostatnią literę każdej nazwy i mówi rozwiązanie. Inną możliwością jest wybór właściwego rozwiązania rebusu z kilku obrazków. Obrazki mogą też być zastąpione przez wyrazy, np.:
kogut – las – auto – sok – antena = **klasa**
rower – żaba – mak = **rak**
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji, odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Dorota Smykowska, *Materiały metodyczne do nauczania dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu lekkim*, Impuls, Kraków 2006.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Wojnowska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój pamięci

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zgadnij, kto?*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla grupy, dla dzieci od 5 lat, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci z zaburzoną koncentracją i spostrzegawczością.
3. **Cele ćwiczenia:** ćwiczenie koncentracji uwagi i pamięci.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** parawan.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Grupa dzieci zostaje rozproszona po całej sali. Jedna osoba wychodzi. Uczestnicy zamieniają się miejscami, a jeden z nich chowa się za parawan. Zadaniem dziecka, które wyszło jest odgadnięcie, kogo brakuje.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie, podniesienie stopnia integracji grupy.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej (współpracuje w zabawach i sytuacjach zadaniowych).*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Za każdym razem zmieniamy osobę zgadującą.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** Małgorzata Jachimska *Grupa bawi się i pracuje. Wybór grupowych gier i ćwiczeń psychologicznych*, UNUS, Wrocław 1994.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Jolanta Jagusiak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 6

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające wyrażanie emocji, aktywność

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zła czarownica.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla grupy dzieci 6–7-letnich, mających problemy z emocjami i akceptacją.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - odreagowywanie złych emocji,
 - uaktywnienie potrzeby okazywania pomocy,
 - wzbogacanie wrażliwości emocjonalnej,
 - doskonałe koncentracji uwagi poprzez reagowanie ruchem na umówione sytuacje.
 - integracja grupy.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** brak.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Dzieci swobodnie poruszają się po sali. Zła czarownica chodzi między nimi i chce zamienić je w kamienie poprzez dotyk. Dziecko zamienione w kamień może zostać odczarowane tylko wtedy, gdy następne dziecko, które wpadnie w ręce czarownicy, będzie miało taki sam kolor włosów lub taki sam kolor ubrania. Kolejne „zaczarowane” dziecko może wtedy podejść do skamieniałego, pogłaskać go po głowie i powiedzieć: „Jesteś już wolny”.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń uczestniczy w zabawie teatralnej, ilustruje mimiką, gestem, ruchem zachowania bohatera literackiego lub wymyślnego.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Wojnowska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcie: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Złamię wszystkie kody – umiem czytać.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla uczniów z niepełnosprawnością poznawczą, dla uczniów niepełnosprawnych ruchowo (7–10 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie wyobraźni przestrzennej,
 - doskonalenie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
 - stymulowanie rozwoju manualnego przy zaburzeniach grafomotorycznych i zaburzeniach analizatora wzrokowego,
 - rozwijanie współpracy w grupie, motywacji do pracy w grupie.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** metalowe matryce, plastikowe figury.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczniowie są podzieleni na cztery grupy. Każda grupa posiada cztery figury. Ich zadaniem jest na podstawie kodu zapisanego w formie figur nie więcej niż 12 znaków (każdy znak musi posiadać legendę) odszyfrowanie, jakie to ćwiczenie, np. trójkąt – podskok, kwadrat – przysiad. Można stosować dowolną kombinację i liczbę powtórzeń. Każda grupa jest szyfrantem i łamaczem kodów.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:**
 - *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów,*
 - *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:**
uczeń:
 - a) *rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji; odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy, znaki informacyjne i napisy,*
 - b) *współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej i w sytuacjach życiowych.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Renata Kubiak-Fiołka.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 7

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające umiejętność podejmowania decyzji

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Złota rybka.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla dzieci z nadpobudliwością psychoruchową (wiek rozwojowy: 9 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - kształtowanie zaradności w życiu codziennym,
 - uczenie podejmowania trafnych decyzji,
 - uświadamianie skutków dokonywania niefortunnnych wyborów w życiu,
 - uczenie samodzielności i odpowiedzialności.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:**
 - małe akwarium ze złotą rybką (ewentualnie większy słoik),
 - kartka papieru,
 - farby plakatowe,
 - pędzel,
 - kubek na wodę.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Nauczyciel stawia na stole naczynie z wodą, w którym pływa złota rybka, a następnie oznajmia uczniom, że rybka ta ma magiczną moc spełniania życzeń – wystarczy odrobina wody z naczynia, w którym pływa. Następnie prosi uczniów, aby dobrze zastanowili się nad prośbami do złotej rybki. Potem daje im kartkę i farby, żeby mogli namalować swoje trzy życzenia. Dzieci po namalowaniu swojej kartki z życzeniami wkładają ją do butelek, które mocno zamykają i na kolejnej wycieczce wrzucają do wody.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *kształtowanie postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń wie, że należy oszczędzać wodę, wie, jakie znaczenie ma woda w życiu człowieka, roślin i zwierząt.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Nauczyciel powinien objawić dzieciom smutną prawdę, że życzenia nie zawsze się spełniają.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Edyta Plater-Mróż.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi, spostrzegawczość i sprawność manualną

1. **Tytuł ćwiczenia:** *W świecie znaczków pocztowych.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla grupy dzieci 7–8-letnich, mających problemy z koncentracją i motoryką.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie sprawności ruchów ręki i nadgarstka,
 - ćwiczenie spostrzegania wzrokowego poprzez wyszukiwanie szczegółów w znaczkach,
 - doskonalenie pamięci wzrokowej,
 - ćwiczenie koncentracji uwagi,
 - doskonalenie orientacji przestrzennej.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** koszyczek z kolorowymi znaczkami z całego świata, lupy, farby, białe kartki o wymiarach 30 x 30, które przypominają powiększone znaczki (zabki), elementy potrzebne do kompozycji znaczka.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Na stole stoi zakryty koszyczek (ewentualnie pudełko ze znaczkami pocztowymi). Nauczyciel przenosi go i stawia na stoliku, przy którym siedzą dzieci. Prosi dzieci, aby przekazywały sobie koszyczek z rąk do rąk, wsuwając dłoń do środka. Następnie wszyscy opowiadają, co wyczuli dotykiem: papier, znaczki itp. Nauczyciel odkrywa koszyczek i wysypuje jego zawartość na stół. Dzieci zaczynają oglądać znaczki, wybierają sobie niektóre egzemplarze i układają przed sobą. Oglądają je dokładnie przez lupę i wybierają swój ulubiony. Następnie dzieci projektują znaczki z wybranych elementów, naklejając je na białe kartki.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** brak.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Anna Wojnowska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 8

Obszar wsparcia: rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, koordynacja psychoruchowa, koncentracja uwagi, pamięć, stymulacja polisensoryczna, ćwiczenie dla grupy, ćwiczenie dla uczniów z trudnościami w pisaniu i czytaniu

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Znaki interpunkcyjne.*

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z trudnościami w czytaniu i pisaniu (kl. II, wiek: 8 lat).

3. **Cele ćwiczenia:**

- kształtowanie umiejętności prawidłowego zapisywania znaków interpunkcyjnych,
- kształtowanie umiejętności nazywania i funkcjonalizowania znaków interpunkcyjnych: kropka, wykrzyknik, znak zapytania, przecinek, cudzysłów, gwiazdka (odsyłacz), myślnik,
- doskonalenie umiejętności czytania z uwzględnieniem znaków interpunkcyjnych.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** tekturowe tabliczki (np. 4 cm na 8 cm) z zapisaną nazwą znaku interpunkcyjnego, kartki z definicjami znaków interpunkcyjnych, plastelina, książki, gazety, fragmenty tekstów do uzupełnienia – o różnym stopniu trudności.

znak zapytania

5. **Przebieg ćwiczenia:**

Uczeń:

- odczytuje najprostszą słownikową definicję interpunkcji, np. znaku zapytania,
- szuka wśród tekturowych tabliczek odpowiedniej nazwy znaku interpunkcyjnego,
- wykonuje znak zapytania z plasteliny,
- przykleja do tekturki po prawej stronie znak zapytania ulepiony z plasteliny (to samo wykonuje z pozostałymi znakami interpunkcyjnymi),
- wyszukuje w książkach podanego znaku, zwraca uwagę na różne znaki zapytania w zależności od rodzaju czcionki,
- dowiaduje się, co trzeba zrobić, napotykając znak podczas głośnego czytania,
- czyta wg zaleceń, np. zatrzymuje się przy kropce, robi pauzę przy przecinku, zawiesza głos przy znaku zapytania,
- podaje przykłady zastosowania znaków interpunkcyjnych,
- uzupełnia fragment tekstu znakami interpunkcyjnymi – poziom ćwiczenia dostosowany jest do umiejętności ucznia,
- sprawdzony tekst czyta z uwzględnieniem interpunkcji i intonacji.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja polonistyczna – uczeń *analizuje i interpretuje teksty kultury: czyta teksty i recytuje wiersze, z uwzględnieniem interpunkcji i intonacji.*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: Podczas uzupełniania fragmentu tekstu znakami interpunkcyjnymi można zastosować różne stopnie trudności:

I: Uczeń ma zaznaczone miejsca, w które musi wstawić odpowiednie znaki (są one podane do wyboru).

II: Uczeń ma zaznaczone miejsca, w które ma wstawić odpowiednie znaki, ale nie ma podanych żadnych znaków – musi odwołać się do swojej pamięci.

III: Uczeń otrzymuje tekst, w którym nie ma ani zaznaczonych miejsc na znaki interpunkcyjne, ani podanych znaków do wyboru.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Ronald D. Davis, Eldon M. Braun, *Dar dysleksji*, Zys i S-ka, Poznań 2010, s.229.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Małgorzata Naskręt.

Ćwiczenie nr 9

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi

1. Tytuł ćwiczenia: *Znam części mojego ciała.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Ćwiczenie to jest przeznaczone dla grupy dzieci 8–9-letnich, mających problem z orientacją w schemacie własnego ciała i koncentracją uwagi (ćwiczenie to wpływa dodatnio na poprawę sprawności grafomotorycznej uczniów).

3. Cele ćwiczenia:

- kształcenie umiejętności orientowania się w schemacie własnego ciała,
- kształcenie umiejętności określania lewej i prawej strony,
- doskonalenie syntezy słuchowej,
- doskonalenie koncentracji uwagi.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: koc.

5. Przebieg ćwiczenia: Nauczyciel do wykonania tego ćwiczenia przygotowuje tylko koc. Po przywitaniu się z uczniem nauczyciel zaprasza go na koc. Nauczyciel siada blisko ucznia i proponuje mu, aby podczas wykonywania ćwiczenia miał zamknięte oczy. Nauczyciel zaczyna wydawać głośne i wyraźne polecenia: „Podnieś prawą rękę do góry”, „Podnieś lewą rękę do góry”, „Złącz obie dłonie nad głową”, „Lewą dłonią złap prawą nogę”, „Prawą ręką dotknij prawego ucha, a lewą masuj brzuch”. Następnie nauczyciel mówi: „Pokaż, gdzie masz oczy i powiedz, które to prawe oko, a które to lewe”. Następnie nauczyciel wydaje polecenie, aby uczeń wstał i począwszy od palców u stóp, idąc w górę i kończąc na głowie, samodzielnie wskazywał po kolei każdą część swojego ciała, uwzględniając rozmaite szczegóły: „To są palce u stóp – jest ich dziesięć, następnie są pięty – mam ich dwie, następnie są kostki – też są dwie, nad kostkami znajdują się kolana – także dwa” itd. Dla utrudnienia tę część ćwiczenia wykonuje się również z zamkniętymi oczyma. Ćwiczenie to kończymy, gdy uczeń wskaże elementy znajdujące się na twarzy. Stopniowo możemy rozszerzać zakres tego ćwiczenia, dodając narządy, które są wewnątrz naszego organizmu. Uczeń będzie musiał wskazać za pomocą dotyku własnego ciała, gdzie mniej więcej się one znajdują.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.*

7. Obszar podstawy programowej: *uczeń nazywa części ciała i organy wewnętrzne ludzi i zwierząt (np. serce, płuca, żołądek).*

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji: brak.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: Irena Sosin, *Terapia pedagogiczna uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się.*

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Paulina Kirpa.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”

Ćwiczenie nr 10

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające: koordynację psychoruchową, koncentrację uwagi, pamięć, analizę wzrokową, umiejętność współpracy, umiejętność podejmowania decyzji, terapię Montessori, stymulację polisensoryczną

1. Tytuł ćwiczenia: *Znam ten zapach.*

2. Dla kogo jest zalecane ćwiczenie? Dla dziecka 7-letniego z problemami w podejmowaniu decyzji i z koncentracją uwagi.

3. Cele ćwiczenia:

- uwrażliwianie zmysłu węchu,
- rozwijanie myślenia poprzez skojarzenia na podstawie zapachów w otaczającym świecie,
- uświadomienie dzieciom bogactwa i różnorodności zapachów w otaczającym świecie,
- rozwijanie umiejętności segregacji,
- wzmacnianie umiejętności podejmowania decyzji,
- wzmacnianie umiejętności współpracy.

4. Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia: pojemniczki zapachowe, np. puste małe puszkki lub słoiczki, wewnątrz kawałek waty nasączonej różnymi aromatami do ciast; inne pojemniczki wypełnione ziołami i przyprawami.

5. Przebieg ćwiczenia:

- Wszystkie dzieci otrzymują „puszki zapachowe” wypełnione różnymi substancjami. Wąchają je równocześnie. Na umówiony znak bezszelestnie wymieniają się zapachami. Po każdym z ćwiczeń dzieci mogą kolejno opisywać zapach, jaki poczuły; mogą wyrazić swoje odczucia wobec danego zapachu.
- Rozstawiamy „puszki zapachowe” w całej sali. Dziecko może wybrać sobie jedną, otworzyć ją, jakiś czas intensywnie wąchać, po czym zamknąć.
- Następnie każdy uczestnik zabawy szuka sobie partnera. Otwiera swoją puszkę, daje do powąchania koleżdze lub koleżance, zamyka puszkę. W tym samym czasie wącha puszkę partnera. Dzieci szukają kolejnych partnerów i powtarzają opisaną czynność.
- Na koniec następuje dyskusja: ustalanie różnic między zapachami, przypisanie zapachom odpowiednich klasyfikacji, np.: zapach miły, przyjemny, nieprzyjemny, świeży, duszący; dokonanie segregacji według różnych kryteriów, np.: na zapachy przyjemne i nieprzyjemne; porównanie liczby zapachów przyjemnych i nieprzyjemnych.

6. Cel edukacyjny z podstawy programowej: *wielozmysłowe poznawanie świata.*

7. Obszar podstawy programowej: edukacja matematyczna – uczeń w zakresie czynności umysłowych ważnych dla uczenia się matematyki: *klasyfikuje obiekty, tworzy kolekcje; w zakresie liczenia i sprawności rachunkowych:*

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

wyznacza sumy (dodaje) i różnice (odejmuje), manipulując obiektami lub rachując na zbiorach zastępczych, np. na palcach.

8. Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:

- Dzieci powinny mieć wystarczająco dużo czasu na wąchanie zapachów.
- Jeśli identyczną zawartością napełnimy dwie puszkę, to każde dziecko będzie mogło odszukać partnera mającego puszkę o takim samym zapachu. Dzieci mogą się odszukać na podstawie zapachów, a następnie dobrać w pary.

9. Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji: doświadczenie własne.

10. Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie: Justyna Demczyszak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 1

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające koncentrację uwagi

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Znikające zabawki.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie jest skierowane do dzieci (w każdym wieku), które szybko dekoncentrują się – praca indywidualna.
3. **Cele ćwiczenia:**
 - wspomaganie umiejętności koncentracji,
 - wspomaganie pamięci,
 - uczenie rozpoznawania i nazywania kolorów.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** przedmioty z najbliższego otoczenia, np. przybory szkolne, zabawki; przedmioty o jednakowym kształcie, ale różniące się kolorami, np. kolorowe kredki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Układamy przed dzieckiem kilka przedmiotów i każemy je zapamiętać. Następnie prosimy go o zamknięcie oczu, ewentualnie o odwrócenie się i chowamy dowolny przedmiot. Zadaniem ucznia jest wskazanie rzeczy, która zniknęła. Zabawę zaczynamy od niewielkiej liczby przedmiotów do zapamiętania. W miarę czasu możemy dokładać przedmioty i chować ich większą liczbę. W innej wersji układamy kolorowe przedmioty – zadaniem dziecka jest zapamiętanie, jakiego koloru przedmiot zniknął. Możemy również zwracać uwagę ucznia na cechy znikającego przedmiotu, np. gruba czerwona kredka.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.
7. **Obszar podstawy programowej:** uczeń rozumie sens kodowania oraz dekodowania informacji.
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Rozpoczynamy ćwiczenia od wprowadzenia dziecka małej liczby elementów, aby wzmocnić jego zainteresowanie, zachęcić do pracy.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Lucyna Sójka.

Ćwiczenie nr 5

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające: rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych, koordynację psychoruchową, koncentrację uwagi, pamięć, analizę wzrokową, umiejętność podejmowania decyzji, motywację do nauki i aktywności, terapię Montessori

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zrób to sam.*

2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci 7-letnich z problemami w zapamiętywaniu i niską samooceną.

3. **Cele ćwiczenia:**

- kształtowanie umiejętności koncentrowania się na obserwowanym przedmiocie,
- rozwijanie wyobraźni przestrzennej,
- budowanie poczucia własnej wartości,
- kształtowanie umiejętności podejmowania decyzji,
- rozwijanie zdolności plastycznych.

4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** kamienie, muszle, szyszki i inne materiały naturalne.

5. **Przebieg ćwiczenia:**

- Na środku kręgu utworzonego przez dzieci stawiamy koszyk z kamieniami. Każdy kamień powinien być dobrze widoczny. Dzieci chodzą spokojnie wokół koszyka i oglądają kamienie. Każde z dzieci wybiera sobie jeden kamień, cofa się do kręgu i przygląda mu się uważnie. Uczeń, który obejrzał już dokładnie swój kamień, odkłada go z powrotem do koszyka. Nauczyciel może zapytać: Co zobaczyłeś/aś?
- Na podłodze stawiamy koszyk napełniony kamieniami, muszelkami i szyszkami. Ćwiczenie przebiega analogicznie do poprzedniego, ale z trzech naturalnych materiałów dziecko może wybrać tylko jeden.
- Stawiamy przed dziećmi koszyki wypełnione różnymi materiałami naturalnymi, np.: kamykami, muszelkami, patyczkami, szyszkami itp. Każde dziecko układa kompozycję według własnego pomysłu.
- Następuje prezentacja kompozycji pod hasłem: **Zrobiłem to sam, Zrobiłam to sama.**

6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*

7. **Obszar podstawy programowej:**

- edukacja plastyczna – uczeń *wypowiada się w wybranych technikach plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni; posługuje się takimi środkami wyrazu plastycznego, jak: kształt, barwa, faktura.*
- edukacja polonistyczna – uczeń w zakresie umiejętności społecznych warunkujących porozumiewanie się i kulturę języka: *komunikuje w jasny sposób swoje spostrzeżenia, potrzeby, odczucia.*

8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Do udziału w tym ćwiczeniu angażujemy grupę dzieci, ale obserwujemy indywidualną pracę każdego dziecka.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne nauczyciela.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Justyna Demczyszak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 3

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające rozwój manualny przy zaburzeniach grafomotorycznych

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Zwijacze.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Ćwiczenie dla grupy, dla dzieci od 5 lat, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci z trudnościami grafomotorycznymi.
3. **Cele ćwiczenia:** rozwijanie małych grup mięśniowych, koncentracji uwagi, sprawności, umiejętności radzenia sobie z trudnościami.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** nitka o widocznym intensywnym kolorze i długości 10 m, szpulki.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Rozkładamy na podłodze nitkę i zaznaczamy jej połowę. Na końcach nitki kładziemy szpulki. Dwoje dzieci na sygnał zwija ją. Wygrywa dziecko, które pierwsze dojdzie do połowy.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** *uczeń uczestniczy w zajęciach rozwijających sprawność fizyczną, zgodnie z regułami.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** Im mniej sprawne dzieci, tym nitka do zwijania powinna być grubsza i krótsza, a szpulki większe.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** doświadczenie własne.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczenie:** Jolanta Jagusiak.

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Ćwiczenie nr 4

Obszar wsparcia: ćwiczenie wspomagające analizę wzrokową

1. **Tytuł ćwiczenia:** *Żywe wyrazy.*
2. **Dla kogo jest zalecane ćwiczenie?** Dla dzieci z problemami analizy i syntezy wzrokowej (wiek rozwojowy: 7 lat).
3. **Cele ćwiczenia:**
 - doskonalenie analizy i syntezy wzrokowej,
 - poszerzanie zasobu słownictwa,
 - doskonalenie umiejętności czytania.
4. **Środki dydaktyczne potrzebne do realizacji ćwiczenia:** etykiety z wyrazami.
5. **Przebieg ćwiczenia:** Uczniowie losują wyrazy i zapoznają się z nimi. Następnie wykonują polecenia nauczyciela, np.: „Wyszukaj w klasie etykiety z wyrazem o takiej samej liczbie liter, rozpoczynającym się taką samą literą, kończącym się taką samą literą, o podobnym znaczeniu” itp. Po odszukaniu wyrazów uczniowie wracają na swoje miejsce i odczytują zebrane wyrazy.
6. **Cel edukacyjny z podstawy programowej:** *zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.*
7. **Obszar podstawy programowej:** edukacja polonistyczna (p. 2d) – *uczeń posługuje się ze zrozumieniem określeniami: wyraz, głoska, litera, sylaba, zdanie.*
8. **Ewentualne uwagi i zalecenia do realizacji:** W wypadku dzieci z dużymi problemami w czytaniu etykiety mogą być przyporządkowane do przedmiotów znajdujących się w sali lub do ilustracji.
9. **Źródło danego ćwiczenia, na którego podstawie dokonano adaptacji i modyfikacji:** źródło nieznane.
10. **Imię i nazwisko autora dostosowującego ćwiczeni:** Lidia Jóźwicka-Wolska.

„Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”